T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

VEZİRKÖPRÜ KENTSEL SİT ALANININ PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sabiha Özge ÖZER

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kamil ÖRÜCÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
ISPARTA - 2019

© 2019 [Sabiha Özge ÖZER]

TEZ ONAYI

Sabiha Özge ÖZER tarafından hazırlanan **"Vezirköprü Kentsel Sit Alanının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi"** adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman	**Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kamil ÖRÜCÜ** Süleyman Demirel Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	**Prof. Dr. Öner DEMİREL** Kırıkkale Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	**Dr. Öğr. Üyesi E. Seda ARSLAN** Süleyman Demirel Üniversitesi	.....

Enstitü Müdürü **Doç. Dr. Şule Sultan UĞUR** .....

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Sabiha Özge ÖZER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER i
ÖZET iii
ABSTRACT iv
TEŞEKKÜR v
ŞEKİLLER DİZİNİ vi
ÇİZELGELER DİZİNİ viii
SİMGELER DİZİNİ xi
1.GİRİŞ 10
1.1.Literatür Özetleri 6
2.TEMEL KAVRAMLAR 17
2.1.Sit Kavramı 17
2.1.1.Kentsel sit 17
2.1.2.Doğal (tabii) sit 18
2.1.3.Tarihi sit 18
2.1.4.Arkeolojik Sit 18
2.1.5.Kentsel arkeolojik sit alanları 19
2.2.Kent ve Kentleşme Kavramı 19
2.3.Kentsel Dönüşüm 21
2.4.Anıt 21
2.5.Tescilli Bina 21
2.6.Tarihi Doku 22
2.7.Tarihi Çevre 22
2.8.Kentsel ve tarihi çevre koruma, yenileme 22
2.9.Koruma Amaçlı İmar Planı 23
2.10.Türkiye'de Geçmişten Günümüze Kadar Kentsel Koruma Tarihi 24
2.11.Kentsel Tasarım 25
2.12.Tarihi Kent Merkezlerinin Korunmasında Kentsel Tasarımın ve Peyzaj Mimarlığının Önemi 25
3.MATERYAL VE YÖNTEM 28
3.1.Materyal 28
3.2.Konum ve Ulaşım 28
3.3.Doğal peyzaj özellikleri 30
3.4.İklim özellikleri 31
3.5.Kültürel peyzaj özellikleri 37
3.5.1.Tarihsel gelişim 37
3.5.2.Yerel mimari özellikleri 39
3.5.2.1.Camiler ve mescitleri 41
3.5.2.2.Medreseler 46
3.5.2.3.Köprüler 47
3.5.2.4.Bedesten 48
3.5.2.5.Hanlar 49
3.5.2.6.Hamamlar 50
3.5.2.7.Çeşmeler 52
3.5.2.8.Çamaşırlık ve Kuyular 57
3.5.2.9.Saat Kulesi 57
3.5.3.Geleneksel Vezirköprü Konutları 58

3.5.4.Günümüzde Vezirköprü Evleri ve Sokak Sağlıklaştırma Projesi..... 61
3.5.5.Vezirköprü İlçesi'nde Tarihi yapı mirası ve tescil edilmiş taşınmaz kültür tabiat varlıkları 63
3.6.Sosyo-ekonomik yapı 64
3.6.1.Nüfus 65
3.6.2.Endüstri ve ticaret..... 65
3.6.3.Sağlık hizmetleri 66
3.6.4.Bölgesel ekonomik faaliyetler 67
3.6.5.Turizm..... 69
3.6.6.Tarım 70
3.6.7.Hayvancılık..... 70
3.6.8.El sanatları 71
3.7.YÖNTEM 72
4.ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA..... 78
4.1.Vezirköprü Kentsel Sit Alanı'nın Genel Yapısı ve Korunan Evlerin Genel Özellikleri..... 78
4.1.1.Vezirköprü kentsel sit alanının kentsel yapı içerisinde konumu ve mevcut alan/arazi kullanımları 78
4.1.2.Vezirköprü kentsel sit alanında bulunan tescilli yapıların mekansal dağılımı ve nitelikleri..... 81
4.1.3.Vezirköprü kentsel sit alanında teknik alt yapı ve donatı elemanları 82
4.1.4.Vezirköprü kentsel sit alanının mekansal yapısı 88
4.1.5.Vezirköprü kentsel sit alanında bulunan mevcut bitkisel materyal.. 92
4.1.6.Vezirköprü kentsel sit alanında görülen fiziksel anlamda bozulmalar ve sorunlar 94
4.1.7.Anket Sonuçları ve Analizi 95
4.1.7.1.Kentsel sit alan sınırları içinde yaşayan vatandaşlara uygulanan anket sonuçları ve analizi 95
4.1.7.2.Vezirköprü'de yaşayan yerli halka uygulanan anket sonuçları ve analizi…… 107
4.1.7.3.Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere uygulanan anket sonuçları ve analizi.....119
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....124
5.1.Vezirköprü Kentsel Sit Alanına İlişkin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....130
5.2.Vezirköprü Kentsel Sit Alanının Korunmasına Yönelik Kentsel Peyzaj Tasarım Önerileri.....133
5.3.Kentsel site ait bir sokakta yapılan yenileme örneği 138
KAYNAKLAR
EKLER
EK A.....
EK B1.....
EK B2.....
EK B3.....
ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

VEZİRKÖPRÜ KENTSEL SİT ALANININ PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sabiha Özge ÖZER

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kamil ÖRÜCÜ

Araştırmada, kültürel kaynak değerleri, sosyal ve tarihi dokusu ile önem taşıyan Vezirköprü'nün, kentsel sit alanının mevcut durumunun korunması, günümüz koşullarında sürdürülebilirliğinin sağlanması, korunması ve iyileştirme potansiyelinin Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini ile birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, çalışma ile Vezirköprü tarihi kent merkezinde etkin bir korumanın sağlanması için peyzaj mimarlığı değerlendirmesi açından planlama kararlarına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Çalışma sürecinde izlenen yöntem ile kentin tarihi ve mekânsal gelişim süreci içinde fiziksel yapısının incelenmesi, tarihi yapılar ile kent dokusunun (cadde, sokak, meydan tarihi bina vs.) öneminin saptanması ve tarihsel çevre içinde dokuyu olumsuz etkileyen durumlar yenileme yapılacak yerler, iyileştirme yapılacak yerler, tasarım ve kullanım açısından mevcut yanlışlar, yaşayan halkın ve kullanıcıların istek ve önerileri saptanmıştır.

Sonuç olarak tarihi çevrelerin korunması gerekliliğinin ortaya konduğu, yenilik ya da iyileştirme yapılacaksa da yine koruma kanunlarına uygun bir şekilde olması gerektiği günümüz modern yaşam koşullarıyla uygunluğunun sağlandığı, kültürel kimliğini sürdüren ve yaşanabilir mekânlar olarak gelecek nesillere aktarılmasında kalıcı ve etkin olacak planlar için kararlar geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel sit, tarihi çevre, tarihi doku tarihi çevre koruma, peyzaj mimarlığı, Vezirköprü

2019, 191 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

EVALUATION OF VEZİRKÖPRÜ URBAN SITE IN TERMS OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

Sabiha Özge ÖZER

Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ömer Kamil ÖRÜCÜ

In this research, it is aimed to evaluate the current situation of Vezirköprü, which is important with its cultural resource values, social and historical texture, and to ensure the sustainability, preservation and improvement potential of today's urban conditions together with the Landscape Architecture professional discipline. In this direction, in order to provide effective protection in the historical city center of Vezirköprü, suggestions were made for planning decisions in terms of landscape architecture evaluation.

Examination of the physical structure of the city in the historical and spatial development process with the method followed in the study process, determination of the importance of historical buildings and urban fabric (street, street, square historical building etc.) existing mistakes in terms of design and usage, wishes and suggestions of living people and users were determined.

As a result, decisions have been developed for permanent and effective plans that will ensure the preservation of historical environments, which are compatible with today's modern living conditions, which should be in accordance with the protection laws, even if innovation or improvement will be made, and will be transferred to future generations as living spaces.

Keywords: Urban site, historical environment, historical texture, historical environmental protection, landscape architecture, Vezirköprü

2019, 191 Pages

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan Danışman Hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kamil ÖRÜCÜ'ye, tecrübe ve bilgilerini bana sabır ve içtenlikle aktardığı ve çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeden yanımda olduğu için teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin her aşamasında bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Sayın Dr.Öğr.Üyesi E.Seda ARSLAN'a, teşekkür ederim.

Tezimin her aşamasında yanımda olarak destek veren Peyzaj Mimarı Almira UZUN'a teşekkür ederim.

Tezim için arazi çalışmalarında bana yardımcı olan ve maddi ve manevi desteğini esirgemeyen babam Atilla ÖZER'e, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili annem Songül ÖZER'e, ablam Özlem Özer'e ve yanımda olan tüm aileme teşekkür ederim.

Sabiha Özge ÖZER

ISPARTA, 2019

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Vezirköprü ilçesi ve kentsel sit alanı konum haritası 29
Şekil 3.2. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri 31
Şekil 3.3. Sıcaklık grafiği .....
Şekil 3.4. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Yağış Değerleri 33
Şekil 3.5. Yağış grafiği 33
Şekil 3.6. Yağış grafiği 34
Şekil 3.7. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Rüzgar Değerleri 35
Şekil 3.8. Rüzgar grafiği 35
Şekil 3.9. Rüzgar grafiği 36
Şekil 3.10. Vezirköprü'nün 1960 yılından bir görüntü (Anonim,2018) 37
Şekil 3.11. Vezirköprü arkeolojik kazı çalışmaları (Anonim,2018) 38
Şekil 3.12. Kurşunlu (Tacettin Paşa) Cami 42
Şekil 3.13. Kale (Taşkale/ Ayşe Hatun) Camii 43
Şekil 3.14. Yörgüç Paşa Camii (Orta Camii) 46
Şekil 3.15. Fazıl Ahmet Paşa (Taş/Kurşunlu/Köprülü) Medresesi 47
Şekil 3.16. Bedesten 49
Şekil 3.17. Ganioğlu Çeşmesi 53
Şekil 3.18. İsimsiz Cadde (Kulebaşı Caddesi) 54
Şekil 3.19. Arasta Çeşmesi 55
Şekil 3.20. İsimsiz Çeşme (Kasımlı Sokak) 56
Şekil 3.21. Saat Kulesi 58
Şekil 3.22. Geleneksel Vezirköprü Konutları 59
Şekil 3.23. Geleneksel Vezirköprü Konutları 60
Şekil 3.24. Sağlıklaştırma yapılan sokak görünümleri 62
Şekil 3.25. Sağlıklaştırma yapılan sokak görünümleri 63
Şekil 3.26. Yöntem Akış Şeması 74
Şekil 4.1. Vezirköprü İlçe ve kentsel sit sınırı alan kullanım haritası 80
Şekil 4.2. Kentsel sınırı içerisinde bulunan mevcut binalar 81
Şekil 4.3. Kentsel sit alanına ait tescilli yapılar 82
Şekil 4.4. Vezirköprü ilçe merkezi mevcut ulaşım ağı haritası 83
Şekil 4.5. Kentsel site ait bir sokaktan yol görünümü 84
Şekil 4.6. Kentsel site ait bir sokaktan yol görünümü 84
Şekil 4.7. Adnan Menderes Parkı 87
Şekil 4.8. Adnan Menderes Parkı ve Anıt Ağaçtan bir görünüm 88
Şekil 4.9. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı ev ve sokak görünümleri 89
Şekil 4.10. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı ev ve sokak görünümleri 90
Şekil 4.11. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı evlerin görünümleri 91
Şekil 4.12. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan zarar görmüş bazı ev görünümleri 92
Şekil 4.13. Cinsiyet dağılımı 95
Şekil 4.14. Yaş grupla 96
Şekil 4.15. Eğitim durumu 96
Şekil 4.16. Gelir durumu 97
Şekil 4.17. Şekil Meslek grupları 97

Şekil 4.18. Vezirköprü'lü olup olmama durumu 98
Şekil 4.19. Katılımcıların Vezirköprü'de yaşadıkları yılların dağılımı 98
Şekil 4.20. Vezirköprü'nün temel problemlerinin cevap dağılımları 99
Şekil 4.21. Yaşanılan konutun mülkiyet dağılımı 99
Şekil 4.22. Oturulan konut tipleri dağılımı 100
Şekil 4.23. Konutlarda yaşayan mevcut kişi sayısı dağılımı 100
Şekil 4.24. Konutların kat sayıları dağılımları 101
Şekil 4.25.Konutların oda sayılarına göre dağılımları 101
Şekil 4.26. Konutların malzeme tiplerinin dağılımı 102
Şekil 4.27. Konutlara yapılan iyileştirme çalışmalarının dağılımı 102
Şekil 4.28. İlan edilen kentsel sitten haberi olan kesimin dağılımı 103
Şekil 4.29. Yaşadıkları konutun kentsel sitte olduğunu bilen ve bilmeyenlerin dağılımı 103
Şekil 4.30. Bakım onarım çalışması yapılan evlerin dağılımı 104
Şekil 4.31. Evlere yapılacak bir tadilat sonrasında maddi beklentisi olanların olmayanların dağılımı 104
Şekil 4.32. Kullanılması istenen malzeme tiplerinin dağılımı 105
Şekil 4.33. Kentsel sitte yaşayanların Vezirköprü'deki yeşil alanlar ile ilgili 105
Şekil 4.34. Cinsiyet dağılımı 108
Şekil 4.35. Yaş grupları 108
Şekil 4.36. Eğitim durumu 109
Şekil 4.37. Gelir durumu 109
Şekil 4.38. Vezirköprü'de yıllara göre yaşama durumu 110
Şekil 4.39. Meslek durumu 110
Şekil 4.40. Yaşanılan konutun mülkiyet dağılımı 111
Şekil 4.41. Oturulan konut tipleri dağılımı 111
Şekil 4.42. Vezirköprü'nün en temel problemleri 112
Şekil 4.43. Vezirköprü'de yaşayan yerli halkın yeşil alanlar ile ilgili cevapları. 112
Şekil 4.44. Vezirköprü halkının tercih edilen parklar 113
Şekil 4.45. Kentsel sitler hakkında bilgi sahibi olma durumu 114
Şekil 4.46. Kentsel sit ve turizm ilişkisi 114
Şekil 4.47. Evlerin turizm için kullanılması durumu 115
Şekil 4.48. Yöresel yemek ve el becerisi oranları 115
Şekil 4.49. Cinsiyet dağılımı 119
Şekil 4.50. Yaş grupları 119
Şekil 4.51. Eğitim durumu 120
Şekil 4.52. Gelir durumu 120
Şekil 4.53. Meslek grupları 121
Şekil 4.54. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'yü nereden ve nasıl buldukları 121
Şekil 4.55. Vezirköprü'ye daha önce gelinip gelinmeme durumu 122
Şekil 4.56. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'ye kaç kez geldiği 122
Şekil 4.57. Ziyaretçilerin geldikleri şehir ve ülkeler 123
Şekil 4.58. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'yü ziyaret ettikleri aylar 123
Şekil 5.1. Vezirköprü Kentsel sit alanına ait bir sokak görünümü 139
Şekil 5.2. Vezirköprü kentsel sit alanı sokak yenileme önerisi 139
Şekil 5.3. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan ticari bir cadde görünümü 140
Şekil 5.4. Vezirköprü Kentsel sit alanında ticari cadde yenileme önerisi 140

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 3.1. Vezirköprü'de bulunan taşınmaz kültür varlıklarından bazıları 40
Çizelge 1.1. Nalbantlı Mahallesi Parkı donatı elemanları……..86
Çizelge 1.2. Mehmet Paşa Mahallesi Adnan Menderes Parkı donatı elemanları
……..87
Çizelge 1.3. Araştırma alanında bulunan mevcut bitki türleri……..92
Çizelge 1.4. Vezirköprü sit alanlarıyla ilgili yargılar…… 106
Çizelge 4.5. Vezirköprü kentsel sit alanındaki açık-yeşil alanların özellikleri
ile ilgili yargılar…… 107
Çizelge 1.6. Vezirköprü'deki Açık ve yeşil alanlar ile ilgili yargılar…… 113
Çizelge 1.7. Kentsel sitte yaşayan vatandaşların kentsel sit ile ilgili sorulan
yargılar……116
Çizelge 1.8. Kentsel sitteki vatandaşlara sorulan genel yargılar ……116

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
DEM	Sayısal Yükseklik Modeli
DMİGM	Devlet Metoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
Ha	Hektar
ICOMOS	International Council of Monuments and Sites – Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
km^2	Kilometre Kare
m^2	Metre kare
mm	Milimetre
OKA	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı
ORÜS	Orman Ürünleri Sanayi
SASKİ	Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
sp.	Tür
ssp.	Alt tür
subsp.	Alt tür
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri
YEDAŞ	Yeşilırmak Elektirik Dağıtım Anonim Şirketi

1. GİRİŞ

Plansız, kentleşme, betonlaşarak yapılaşma isteği ve bilinçsiz göç, tarihi ve kültürel açıdan zengin birçok kentin ya da yerleşim yerinin istilasına ve mevcut tarihi dokunun zarar görmesine neden olmaktadır. Bu durum ülke ekonomisini ve toplumsal düzeni de etkilemektedir. Düzensiz yapılaşma ve göçler yaşam kalitesini düşürmekte, doğal ve kültürel zenginliklerin yıpranmasına, devamında ise yok olmasına neden olmaktadır (Kuter, 2007).

Tarihi ve kültürel açıdan özellikleri bulunan yerleşim alanları, mevcut tüm yapıları ve özellikleri ile geçmişi bugüne taşıyan olgulardır. Geçmişte yaşamış toplumların, sosyo-kültürel, ekonomik, hatta fiziksel ve duygusal durum ve yaşayışları hakkından bilgiler vermektedir (Çelik, 2004). Bununla bağlantılı düşünülür ise; kentlerin de, fiziksel, sosyal ve tarihi özellikli alanlar olması, farklı dönemlerdeki sosyo-kültürel, fiziksel ve duygusal birikimleri içinde barındırıyor olmasındandır (Birol, 2007).

Tarihi kent ve mekanların korunması her sosyal yaşam ve projede öncelikli kriter olmalıdır. Fakat günümüzde, bu husus yerine kentleşmeye, kalkınmaya ve altyapı olmadan görselliğe önem verildiği için, tarihi dokuların korunması, iyileştirilmesi, yenilenmesi ve sürdürülebilirliği arka planda kalmaktadır. Türkiye 'de tarihi çevrelerin, doğal ve kültürel yapı varlıklarının korunması için yapılacak düzenleme ve çalışmalar 19.yy sonlarında başlamış, günümüze kadar geçen süreçte büyük yol katedilmiş, fakat çıkan sorunlar karşısında tam olarak kalıcı çözümler üretilememiştir. Günümüzde ise kentlerin planlanması ve projelendirilmesinde merkezi ve yerel yönetimlerin sorumluluğu altında bulunmaktadır (Gülersoy vd.,2001).

Kentsel tasarım kavramından tarihi çevrelerin, özellikli alanların ve sit alanlarının korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması durumunda yararlanılmaktadır. Kentsel dokuya sahip çevrelerin, ve bu çevrelerin toplanma alanları olan kent merkezlerinin bakım, onarım korunma, iyileştirilmesi ve en önemlisi de gelecek kuşaklara aktarılması noktasında kentsel tasarım ve farklı

meslek gruplarının bütünlük disiplininden yararlanılması gerekmektedir. Kentsel tasarım kavramı, birçok farklı meslek grubunun arakesiti olan çalışma alanıdır. Peyzaj mimarı, mimar, kent plancısı, sanat tarihçisi ve sosyolog gibi meslek grupları bu mesleklerin başında gelmektedir

Günümüzde genel olarak sit alanlarına verilen değer, önem, plan ve projelendirme diğer yerleşim noktalarına göre daha azdır. Bu alanlara yapılan yatırımlar yapılması gerekenden oldukça az durumdadır. En başta korunması gereken bu özel alanlar için maddi kaynak ve destek yok denecek kadar az durumdadır. Bu durumdan dolayı da kentsel sitler için elde tutulur çalışmalar yapılamamaktadır. Aslında bakıldığında turizm, doğal ve kültürel değerler taşıyan yerlerin korunması için teşvik edici bir durumdadır (Koçan, 2011). Kültürel ve tarihi miras denen kavram bütünü tek bir yapı, yapı grupları, ya da eski kent dokusu şeklinde olsun ona değer kazandıran çevresindeki açık yeşil alanlar ile kurduğu bağ ve bütünlük ayrıca doğal, kültürel peyzaj özellikleri ile bütünleştiği derecede şekil ve karakter kazanmaktadır (Yazgan ve Erdoğan, 1992).

Tarihsel değer, mimari estetik ve sanatsal özellik taşıyan dokuların kültürel ve tarihi çevre yapılarıyla (bitki örtüleri, duvarlar, yerleşim dokuları vs.) birlikte bulundukları alanlara kentsel sit denilmektedir Kentsel sit alanı olarak tanımlanan bu alanların korunması, geliştirilmesi, ve bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bu amaç için katkı sağlayan kararlarda adı geçen alanlar ise etkileşim geçiş sahası ismini almaktadır (Anonim 2015a). Tüm bunlar göz önüne alındığında kentsel sitler, bu alanlar içerisindeki yerleşmelerin korunması, yenilenmesi, iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliği olması gereken mecburi kent yapıları olarak ya da bu kent yapıları ile bütünlük sağlayan yerleşim, yapılar ve dış faktörler ile birlikte, bir bütünün parçası olarak bilinmekte ve oluşmaktadır (Kılıçaslan vd., 2012).

Türkiye'de son olarak 2017 yılında belirlenen resmi rakamlara göre özellikli alanlar olmaları sebebi ile koruma altına alınmış toplam, 17650 tane arkeolojik, kentsel ve tarihi sit özelliği taşıyan alanlar bulunmaktadır. Bu alanların 288 tanesi kentsel sit alanı olarak bilinmektedir (Anonim, 2018).

Günümüzde, sahip olunan doğal ve kültürel zenginliklerin, koruma kullanım dengelerinin sağlanması ve sürdürülebilirlikleri açısından, ekolojik yaklaşımlar, bu kaynakların etkin koruma ve kullanımları için önemli bir rol oynamaktadır (Arslan, 2014). Bu tarz yönetim modellerinin ne kadar gerekli olduğu üzerinde sıkça durulmaktadır. Bunun sebebi ise fiziki çevre ve sosyo-kültürel yapıların korunarak sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli olan koruma planlarının yetersiz olmasıdır.

Tarihî doku ve yapıların korunmasındaki en temel amaç; tarihsel, fiziksel ve sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması, tarihî dokuların günümüz gelişmiş yaşam koşullarına paralel fakat aynı zamanda özünü kaybetmeden korunarak, yenilenmesi, iyileştirilmesi, tarihi miras durumundaki bu özellikli yapıların değerlendirilmesi ve kent yerleşimlerindeki mevcut peyzaj yapısının yanı sıra geleneksel yapının da gözardı edilmeden korunmasıdır (Çelik ve Yazgan, 2007).

Tarihi doku ve kentsel sitlerin tek başlarına değil de çevrelerindeki yapılar ve peyzaj ile bütünlük halinde olduğu düşünülür ise, günümüzde, yapılan koruma, iyileştirme ve yenileme çalışmalarında tarihi dokunun, kentsel sitlerin ve bunların tamamlayıcısı olan peyzajın bütünlüğüne önem verilmeden tarihi yapılara işlem uygulanmaktadır. Oysaki tarihi alanlardaki bu yapıların bahçesi, sokağı, girişi, donatı elemanları ve peyzaj çalışmaları tarihi yapıların, tamamlayıcıları durumundadır. Bu nedenle yapılacak bu çalışmada tarihi çevre koruma, ve iyileştirme çalışmalarında, peyzaj mimarlığının önemi ve ilişkisinin sorgulanması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda; Tarihi çevrenin korunması, ülkemiz ve Vezirköprü ilçesi için bulunmaz zenginlik olan kentsel sit alanlarının Peyzaj Mimarlığı açısından değerlendirilmesine karar

verilmiştir. Araştırma alanı olarak zengin kültürel ve tarihi dokuya sahip olan Samsun'un Vezirköprü ilçesi seçilmiştir. İlçe, coğrafi konumu sebebiyle birçok kültürün yapısal ve sosyal yaşantısı ile şekillenerek günümüze kadar gelmiştir.

İlçe merkezi ve çevresi tarihi doku açısından oldukça zengin ve koruma kararı çıkmış birçok yapıyı geçmişten günümüze kadar bünyesinde barındırmaktadır. Kayıtlara bakıldığında, ilçede ilk koruma kararının Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1978 yılında Hacıköy Caddesindeki Orta Hakak Hamamı (tarihi sit alanı) için verildiği belirlenmiştir. Alınan ilk koruma kararının ardından, diğer yapılar için yeni koruma kararları için, çalışmalar devam etmiş ve kent merkezi sahip olduğu özellikler nedeniyle Kültür Bakanlığı tarafından Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı ile 1992 yılında Çukurçeşme (1116) Sokağı, Çanaklı Mahallesi ve Nalbantlı (aşağı/yukarı) Mahallesi adı altında özellikli 3 alan kentsel sit olarak ilan kararı verilmiştir. Kentsel sit alanı olarak ilan edilen bu yerleşimler arası mesafeler yakın sayılabilir ve yapı gruplarına rastlamak mümkündür.

Kentsel sit olarak ilan edilen bu sokak ve mahalleler Vezirköprü Belediyesi'nin 'Sokak İyileştirmesi' projesi adı altında yer yer yenilenmiş ve birtakım peyzaj çalışmaları yapılmıştır, fakat Vezirköprü kentsel sit alanının büyük bir bölümü plansız gelişim göstermekte ve tarihi ve kültürel kimliğini yitirme tehdidi ile karşı karşıya kalmış durumdadır. Bu kapsamda araştırmada Vezirköprü Kentsel Sit Alanı'nın tarihsel süreç içinde geçirdiği değişimi inceleyerek, bu bölgenin canlandırılıp, tarihi dokunun yeniden Vezirköprü'ye kazandırılabilmesi, yaşatılması için yapılması gerekenlerin irdelenmesi ile ilgili değerlendirme ve öneriler yapılmaktadır.

Tarihsel ve kültürel dokunun zengin olduğu yerleşim yerlerinde bulunan kentsel sitlerin korunması, sürdürülebilirliği saçısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda tarihi dokular, önemli ölçüde değişim ve yenileme işlemlerine maruz kalacak ise kent içi mekanları ve kent merkezlerinin planlanmasında özellikle kentsel tasarım ve kentsel peyzaj tasarımı gibi kavramlardan

yararlanılmaktadır. Kentsel tasarım meslek disiplininde amaç kent meydanlarının, sokaklarının özgün dokuları, tarihi yapıların mimari kimliği, kentsel peyzaj ile kent içi donatıların bütünlük sağlaması ve böylece kentsel yapıdaki sosyal kalitenin geliştirilmesidir.

Vezirköprü kentsel sit alanlarının değerlendirildiği bu çalışmada peyzaj mimarlığı meslek disiplininden yararlanılmasının sebebi ise, yapılanma ile çevre arasındaki koruma yaklaşımını bütünlük içinde değerlendirerek daha bilinçli ve uygun çalışmaların yapılabilmesidir. Bu bilgiye dayanarak yapılan bu araştırmada, tarihi altyapı ve sosyo-kültürel yapısı ile dikkat çeken Vezirköprü'deki kentsel sit alanının korunarak Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini açısından kapsamlı olarak değerlendirilmesi önerilmiştir. İlçenin kültürel ve doğal kaynaklarının tükenmemesi ve gelecek nesillere aktarımı konusunda akılcı fikirler ve kalıcı çözümler kapsayan bir sürdürülebilir planlamaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu kapsamda çalışma; doğal ve kültürel açıdan zengin altyapısı olan Vezirköprü'nün, sit ilanı olarak ilan edildiği 1992 yılından günümüze kadar değişen durumların irdelenmesi, şuan sahip olduğu durum korunarak sürdürülebilirliğinin artırılması için, turizm potansiyeliyle birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ancak geçmiş dönemlere tanıklık etmiş tarihsel, kültürel, folklorik değerleri ile üstün özelliklere sahip Vezirköprü Kentsel Sit Alanının büyük bir bölümü günümüzde plansız gelişim göstermektedir. Tarihi ve kültürel kimliğini yitirme tehdidi ile karşı karşıyadır. Bu sebeple araştırmada Vezirköprü Kentsel Sit Alanı'nın mevcut mekânsal dokusunun korunması ve kullanılmasında, sit alanlarının özellikli dokularını ön plana çıkarıp, geçmişten günümüze değişimini ve kent açısından önemi vurgulanarak yeniden canlandırılmasını sağlamak hedeflenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda bir çalışma takvimi belirlenmiş ve öncelik sırası oluşturulmuştur.

Bu kapsamda sonuç olarak; tarihi dokuya sahip kentsel sit alanlarında Vezirköprü ile ilgili olarak geçmişten günümüze yapılan araştırma sonuçları kentsel peyzaj tasarım ilkelerine uygun bir şekilde değerlendirilerek halkın ve kullanıcı turistlerin görüş ve istekleri doğrultusunda öneriler getirilecektir. Mevcut durum getirilen yeni öneriler ile geliştirilecek, ve iyileştirilecektir.

1.1. Literatür Özetleri

Sit "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntılarıdır. Kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar" olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 2005).

Ulusal Koruma Planlaması Semineri II ICOMOS (2013), kentsel sitler ile alakalı, koruma konusunda yasal kuralların gelişmesi, koruma ile ilgili yenilenme kararlarında nedenler ve ölçütler, Koruma konusundaki Türkiye'nin tutumu, çelişkileri, aldığı kararları, bununla ilgili öneriler ve koruma amaçlı imar planı konuları üzerinde durulmuştur.

Eckbo (1969) "Urban Landscape Design" isimli eserinde, toplumun içinde yaşadığı fiziksel peyzaj mimarisinin kalitesinden bahsetmekte ve birey, insan topluluğu veya toplum ile bunların her birini çevreleyen peyzaj mimarisi arasındaki ilişkiyi göz önünde bulundurmak gerektiğine değinmektedir. Burada peyzaj mimarisi ile anlatılmak istenilen, verilen bir alan veya hareket bölgesindeki fiziksel elemanların tamamının oluşturduğu komplekstir.

Eckbo (1969) "The Landscape We See" isimli eserinde, kentsel tasarım ve peyzaj mimarlığı meslek disiplinlerinin çalışma alanlarını ve görevlerini örnekler vererek ele almıştır.

Altman ve Chemers (1989), “Culture and Environment” isimli eserde kültür, insan ve fiziksel çevrenin etkileşimini anlatmaktadır. Çalışmada, insanların ve kültürlerin çevrelerini nasıl etkilediği bir çok farklı kültür üzerinde incelenmiştir.

Whitehand (1992) “Urban Landscapes” isimli eserinde, kentsel peyzajın tarihi gelişimini ve kentleri şekillendiren güçlerin rollerini açıklayarak, bugünün çevresini anlamaya yardımcı olmakta ve gelecekte bunun akılcı bir şekilde yönetiminin nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Feilden ve Jokilehto (1998), **“**Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites” isimli çalışmada, ICCROM’un (International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property) kültürel miras ve kültürel peyzajın korunması hakkındaki yaklaşımı hakkında bilgi vermektedirler.

Ahunbay (2004) “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” başlıklı kitabında; koruma fikrinin gelişmesi, kuramsal temellerin ortaya konması hakkında bir yol benimsemiştir. Korunması gereken değer ve yapıtları, bunların ölçütlerini, zarar görmelerine neden olacak etmenleri, yenilenmesi gerektiğini ve öncesinde yapılması gereken tüm çalışmaları anlatmıştır. Tarihi ve kültür varlıklarının korunması, bunun ile ilgili bilinçlenme, koruma bilinci, ve yasalar ile ilgili eğitim verilmesi üzerinde durmuştur.

İvgin (1998) ''Vezirköprü Halk Kültürü Derlemeleri'' adlı çalışmasında Vezirköprü'de bulunan somut ve somut olmayan birçok kültürel miras değerini incelemiştir. Özellikle demircilik ve gelenekleri ayrıntılı olarak ele almış ve günümüzde artık göremediğimiz birçok yerel kültür özelliği de bu çalışma ile kayıt altına alınmıştır.

Erder (1999) ‘in tarihi çevre ile ilgili olarak incelediği özellikle Yunan ve Roma uygarlıkları üzerinde yoğunlaşan araştırmanın yayınlandığı “Tarihi Çevre

Kaygısı" isimli kitapta, bugün özellikle Türkiye'de yeni oluşturulmaya çalışılan çevre düzenleme bilincinin daha önceki uygarlıklarda nasıl ve neden varolduğunu sorgulamaktadır.

Şahin ve Uzun (2000), ''Vezirköprü Yöresinin Doğal Turistik Çekicilikleri'', adlı çalışmalarında, Vezirköprü yöresinin sahip olduğu doğal ve beşeri kaynaklı turistik çekiciliklere değinerek, özellikle Kunduz Dağı ve orman ekosisteminin turizm açısından önemi değerlendirilmektedir.

Çubuk (2003) 'Kent estetiğinin, kentsel tasarım yaklaşımında, anlam sorunu ve estetik kuralları üzerine' yazdığı makalesinde kentsel estetik ve kentsel peyzaj olgularının kentsel tasarım disiplini ve ele alışı içinde incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat her şeyden önce de, genellikle kentlerimizde kentleşmede ortaya çıkan başıboşluk, yozlaşma kalitesizlik karşısında, yasalar dahil her tür plan ve tekniklerin, planlama ve kentsel tasarım bütünleşmesini sağlayacak şekilde yapılması zorunluluğu doğmaktadır.

Zorkirişci (2003) 'Turizm sektörü ve turizm yatırımlarının turizm gelirleri ve yabancı turist sayısına etkileri 1980-1000 Türkiye uygulaması' adlı çalışmada, turizme yapılan çalışma ve yatırımların, artış gösterdiği 1980 yılından bu zamana kadar yaşanmış gelişme ve turizm çeşitliliği konusunda yapılmış çalışmalar incelenmiş, ve bu durumların Türkiye'deki gelişimi üzerinde yapılmış çalışmalar politikalar incelenmiştir.

Topal (2004) 'Kavramsal olarak kent nedir ve Türkiye'de kent neresidir?' isimli makalede geçmişten günümüze kent kavramını anlatılmış ve Türkiye'deki kent yapılanmasından bahsedilmiştir.

Özsüle (2005) Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi; Mudanya Örneği" isimli tez çalışmasında, kültürel peyzajın tarihçesi ve yöresel kültürel peyzajı incelemiş, Mudanya örneğinde CBS

kullanarak, geleneksel yerleşimlerin korunması hakkında analiz çalışmaları yapmıştır.

Yücel ve Zeren Gülersoy, (2010), 'Türkiye'de kentsel sit alanlarının planlanması için bir sistem önerisi' adlı makalelerinde; Kentsel koruma alanlarının Türkiye'deki olan yasalar ile işleyişi, bu esnada yaşanan sorunlar, sorunların değerlendirilmesi ve çözüm için işleyiş üzerine yasal sürecin değerlendirilmesi ve önerilerden bahsedilmiştir.

Çelik ve Yazgan (2009), 'Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre yenileme çalışmalarının araştırılması; Beypazarı örneği' adlı makalelerinde, tarihi dokuların korunması ve yenilenmesi sırasında peyzaj mimarlığı ile bağlantısının değerlendirilmesinden ve tarihi alan olarak seçtikleri güçlü dokusu ile Beypazarı Tarihi Yerleşimi ile harmanladıkları çalışmalarından bahsetmişlerdir.

Okyay (2007) 'Ağırnas kentsel sit alanı ve mimar sinan caddesi üzerinde bir araştırma' adlı yüksek lisans tez çalışmasında üzerinde kurulduğu yeraltı şehri ve cadde üzerinde yer alan özellikli yapılar sebebi ile 1. Derece Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı olan bölge içinde yer alan caddeye ait sosyal, çevresel ve mimari değerlerin tespit edilmesi, kentsel dokuya katkılarının değerlendirilmesi, var olan ve oluşabilecek tahribatın belirlenmesi ve önlenebilmesi için öneriler sunulmuştur.

Ağırnas Yerleşiminde henüz bilimsel araştırması yapılmamış pek çok kültür varlığına dikkat çekmek, belge ve bilgileri bir arada sunmak, Ağırnas'ın kültürel mirasını tanıtmak ve bilimsel çalışmalara temel oluşturmak da bu çalışmanın amacı kapsamındadır.

Artırma (2007) "Adapazarı Kentsel Sit Alanı'nın Tarihsel Süreç İçinde İncelenmesi ve Bölgenin Günümüze Yeniden Kazandırılması" isimli tez çalışmasında; Adapazarı Kentsel Sit Alanının tarihsel süreç içinde gösterdiği

değişiminin incelenmesi ve bu bölgenin canlandırılıp, tarihi dokunun yeniden Adapazarı'na kazandırılabileceklerini araştırıp, tarihi dokunun yaşatılabilmesi için gerekli çözüm önerileri geliştirmiştir.

(Kuter ve Erdoğan, 2008), tarafından yapılan araştırmada; Tarihi çevrelerin korunarak gelecek kuşaklar için sürekliliğinin sağlanması ve bu çalışmalar yapılırken kentsel peyzajın öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak tarihi çevreleri koruma ve kentsel peyzaj tasarımı ile tarihi mekanların gelişimleri incelenerek çalışma alanında etüt/analiz çalışmaları yapılmış, ve bulgular elde edilmiş, bu doğrultuda incelenen sit alanlarının sürdürülebilirliği için önerilerde bulunulmuştur.

Serbest (2008) "Elmalı kentsel sit alanında bulunan tescilli konutların günümüzdeki durumları koruma sorunları, değerlendirme önerileri" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Elmalı Sit Alanı'nda mevcut tescilli ve korunan tarihi yapıların şuan ki durum ve sorunları belirlenmiştir.

Çalışma alanı içerisinde bulunan tarihi yapılara, günümüz koşullarına uygun olarak öneriler getirilmiştir.

Mumcu (2009) "İtalya'da Sit Alanlarında Peyzaj Planlama Çalışmaları Üzerinde Bir Araştırma: Boretto Örneği "isimli çalışmasında, plansız nüfus artışı, kentleşme ve yerleşme, buna bağlı doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi sonrasında tarihi ve kültür kaynaklarının yok olması ele alınmıştır. Bu durumların önlenmesi ve kurtarılması için çalışmalar yapılmış ve bunlardan bahsedilmiştir.

Yılmaz ve Şahin (2009) ''Samsun Şehri ve Yakın Çevresinde Turizm ve Turist Algılaması'' adlı çalışmada, Samsun ili ve çevresinin tarihi ve kültür bakımından zenginliği fakat tanıtım yetersizliği, erişilebilirlik ve konaklama hizmetleri gibi sorunlar nedeniyle yeteri kadar kullanılamadığı üzerinde durulmuştur.

Ayrıca çalışmada, Samsun ve yakın çevresine gelen turistlerin ne beklediği ve ileriye dönük turizm arzı konusunda neler yapılması gerektiğine dair; sürdürülebilir turizm konusundaki mevcut durumla ilgili analizler ve turizm planlaması yapılması, turizmin gelişimine yönelik politikalar üretilmesi, çekiciliklerin korunması, kapalı ve açık mekanlardaki rekreasyon imkanlarının artırılması gibi öneriler sunulmakta, değerlendirmeler yapılmaktadır.

Sevindik (2010) "Koruma Planı Bulunan Kentsel Sit Dokularında Fizikî Mekân Değişimi Eyüp Örneği" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, Eyüp Kentsel Sit Alanı örneğinde koruma amaçlı imar planının geleneksel yerleşim dokusu üzerinde yaptığı etki karşılaştırmalı analizlerle saptanmıştır. Bu amaçla mevcut koruma planlarının, mevcut geleneksel dokuyu ne derece koruduğu ve koruma planı sonrası, yapılan uygulamaların durumları irdelenmiş ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Cinel (2010) "Kentsel Sit Alanında Planlama: Koruma ve Süreklilik Bağlamında Sorunlar ve Öneriler, Giresun Örneği" başlıklı tez çalışmasında**;** Giresun Kentsel Sit Alanı örneği üzerinde koruma amaçlı imar planının koruma sürecindeki etkinliği değerlendirilmiştir.

Kor (2010) 'Şehir coğrafyası açısından Vezirköprü(Samsun)' isimli yüksek lisans tez çalışmasında; Vezirköprü yerleşmesinin Şehir Coğrafyası bakımından gösterdiği özellikler modern haritalama teknikleri ile desteklenerek araştırılmış ve yaşanan sorunlara çözüm üretilmeye çalışılmıştır.

Aydın (2011) 'Heybeliada kentsel sit koruma önerisi' adlı yüksek lisans tez çalışmasında, İstanbul Adaları'ndan Heybeliada'nın kentsel dokusundaki fiziksel ve sosyal çevresinin özelliklerini ayrıntılı biçimde inceleyerek; gerekli olan analiz, belgeleme, tespit ve sentez çalışmalarının ışığında adanın geçmişten günümüze gelen kendine has karakterini devam ettirerek bu tarihi mirasın korunmasına yönelik koruma yaklaşımları kentsel sit alanlarına uygun bir şekilde sunmaktadır.

Yavaş (2012) Tarihsel çevrede kentsel kimlik ve bir uygulama aracı olarak tasarım rehberleri adlı yüksek lisans tez çalışmasında; Erzurum Kale Çevresi Kentsel Sit Alanı'nı ele almıştır. Yapılan çalışmada koruma süreci içerisinde karşılaşılan sorunlar, neden yeni bir metodolojiye gerek duyulduğu ve neden kentsel tasarım, kimlik, tarihi çevre ve tasarım rehberleri arasında sıkı bağların bulunması gerektiği çalışma alanı olan Erzurum Kentsel Sit Alanı içerisinde özellikle en fazla tahribata uğramış ve kentin önemli prestij noktası olan alt bölge üzerinde incelemeler yapılmış ve konu ile ilgili örnek bir çalışma oluşturulmuştur.

Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri (2012); Samsun İl özel İdaresi tarafından hazırlanan ''Samsun İli Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri'' adlı çalışmada Vezirköprü ilçesi ve yakın çevresinde bulunan; kültürel (han, hamam, bedesten, köprü, çeşme, arasta vb.), sivil mimari örneği (konu), idari (medrese), dinsel (cami, türbe), doğal varlık (korunacak ağaç), kalıntı mezarlık, korunacak sokak ve endüstriyel yapı (işlik) gibi taşınmaz kültür varlıkları kayıt altına alınmış ve genel özellikleri açıklanmıştır.

'Küçük Kumla köyünün tarihi doku analizi ve korunması için öneriler' adlı makalelerinde; Küçük Kumla Köyü'ndeki geleneksel çevrenin özellikleri incelenmeye çalışılmışlardır. Bölgenin tarihsel dokusunun bozulma sürecinin çalışma kapsamında önerilen güncel ve uygulanabilir önerilerin hayata geçirilmesi ile önlenebileceği ve dokunun korunacağı düşünülmektedir (Esin vd.,2013).

Bekker-Nielsen (2013) "New Milestones From Neoklaudiopolis'' adlı makalesinde Vezirköprü'nün Roma Dönemi tarihi, ulaşım ağını gösteren mil taşlarının izini sürmüş Vezirköprü'nün Roma Dönemi'ndeki isminin ''Neoklaudiopolis'' olduğu ve Doğu-Batı doğrultuda uzanan Roma yollarının kavşak noktasında bulunduğunu ileri sürmüştür.

Ceylan (2013) 'Tarihi çevre yenileme çalışmalarının kentsel peyzaj planlama açısından irdelenmesi' isimli yüksek lisans tez çalışmasında Edirne ili seçilmiştir. Bu çalışmada; tarihi kent merkezlerinde, çevrelerinde doğal ve kültürel yapı bütünlüğü korunarak sürekliliğin sağlanması amacıyla ve geçmiş arasında köprü rolünü kazanan kentsel peyzaj tasarımının önemi Edirne Maarif Caddesi örneğinde anlatılmıştır. Bu kapsamda üçüncü derece kentsel sit alanı içerisinde yer alan alanın mevcut durumunu ortaya koymak ve koruma-kullanma dengesi içinde yaşatmak amacıyla alınması gerekli önlemler belirlenmiş, yeni fikir ve öneriler ortaya koyulmuştur.

Sancak (2013) 2Altınoluk Çam Mahallesi Kentsel Sit Alanında Geleneksel Doku ve Sıra odalar Sokakları İçin Koruma Yaklaşımı' adını taşıyan bu çalışmasında, Altınoluk Kentsel Sit Alanında, geleneksel kent dokusunda yer alan yapıların tarihi ve mimari açıdan incelenerek mevcut durumlarının tespiti, belgelenmesi ile geçirdikleri değişim ve bozulmalar doğrultusunda koruma yaklaşımlarının belirlenmesini Çam Mahallesi'nin ve Sıra Odalar Sokakları'nı günümüzdeki durumları incelenmiş, koruma sorunları ortaya konmuş ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Çobanoğlu (2013) İstanbul'un eski ve tarihi yerleşimlerinden, merkezi konumu, kültürel değerleri, anıtsal yapıları ve sivil mimarlık örnekleriyle kültür turizmi potansiyeli olan bir yerleşim yeri olan Kasımpaşa Bedrettin Mahallesi'ni 'Kasımpaşa-Bedrettin mahallesi kentsel sit koruma önerisi 'ile incelemiştir.

Halkın bilinçlendirilmesi için, mevcut olan veya kaybolan değerlerin görsel ve tarihsel kaynaklarla belgelenmesi, yok olmak üzere olan değerlerin ise önlem alınarak korunması ve geri kazanılması için gerekli yöntemler belirlenmiştir. İstanbul'un en eski mahallelerinden biri olan Bedrettin Mahallesi'nde yapılan analiz, belgeleme ve tespit çalışmalarıyla sosyal ve mimari dokunun korunarak yaşatılması tez çalışmasının esas hedefini oluşturmaktadır.

Vezirköprü Araştırmaları (2014) Vezirköprü yöresine ait son dönemdeki en kapsamlı çalışmadır. Vezirköprü Belediyesi ev sahipliğinde 9-10 Ekim 2010 yılında Vezirköprü'de düzenlenen ''Vezirköprü Sempozyumu'' oturumlarında sunulan bildirilerin 2014 yılında ''Vezirköprü Araştırmaları'' adıyla yayınlandığı kitap, altı bölümden meydana gelip kitabın 1. bölümü Vezirköprü'nün tarihsel geçmişi ve nüfus yapısını inceleyen altı makaleden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise coğrafi çevre ve bazı ekonomik faaliyetlere, üçüncü bölüm mimari özelliklere, somut ve somut olmayan kültürel mirasa, dördüncü bölüm kültür, dil, edebiyata ve son bölüm ise Vezirköprü'de yaşanan değişme gelişmelere yer vermiştir.

Akliman (2015) 'Tekirdağ kentsel sit alanının geçmişten günümüze değişiminin peyzaj mimarlığı ve turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi' adlı yüksek lisans tez çalışmasında; tarihi çevre koruma, tarihi dokuya sahip alanlarda peyzaj planlama, turizm anlayışı ve Tekirdağ ili ile ilgili olarak geçmişten günümüze yapılan araştırma sonuçları kıyaslanarak günümüze kadar olan değişim irdelenmiştir. Sonuç olarak bu araştırma ile zengin tarihsel ve kültürel birikimi olan Tekirdağ kentinin, sahip olduğu değerlerin farkına vararak korunmasına yönelik plan kararlarının verilmesine yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi konusu ele alınmıştır.

(Yetiş vd., 2016) Kentsel sit alanları çevresinde yer alan etkileme geçiş alanlarındaki yeni yapılaşmaların irdelenmesi; Safranbolu örneği başlığı altındaki bu çalışmada tarihi dokusu ile günümüze ulaşan, başarılı koruma örneklerinden biri olan Safranbolu kentinin son yıllarda hızlı ve niteliksiz bir yapılaşmaya maruz kalmasından duyulan endişeyi, çalışma ile ele alınmıştır.

(Varlık vd.,2016),'Sokak Sağlıklaştırma Projelerinde Yersel Lazer Tarayıcı İle Mimari Röleve Alımı ; Afyonkarahisar Kentsel Sit Alanı Örneği başlıklı proje kapsamında Afyonkarahisar kentsel sit alanına dahil olan sokaklardaki tarihi yapıların sokağa bakan cephelerinin lazer taraması yapılmış ve röleve çizimleri oluşturulmasından ve sokak sağlıklaştırma projeleri, tarihi ve kültürel öneme

sahip bölgelere dahil olan sokaklarda bulunan yapıların sokağa bakan cephelerin tarihi dokusu korunarak aslına uygun yeniden restore edilmesini hedeflendiğinden bahsedilmiştir.

Atalay (2016) 'Cbs Ortamında Kentsel Sit Alanlarındaki Arkeolojik değerlerin algılanabilirliği adlı yüksek lisans tez çalışmasında Side Antik Kenti'ni örnekleyerek kentsel sit alanlarındaki arkeolojik değerlerin algılanabilirliğini Coğrafi Bilgi Sistemleri ortamında sorgulamayı amaçlamaktadır. Toplanan ham verinin, CBS'ye aktarılarak analiz edilmesi yoluyla kullanılabilir bilgiye dönüştürülmesi doğrultusunda yeni fikirler ortaya koyulmuştur.

Uspanova (2017) 'Kazakistan'ın turizm potansiyeli ve geliştirilebilir turizm çeşidi olarak kültür turizminin incelenmesi' isimli tez çalışmasında Küreselleşmenin etkisiyle sınırların ortadan kalkması, iletişim çağının da etkisi ile farklı kültürlerin tanınması sonucunda turizm de farklı alternatifler arayışına girmiştir. Çalışmanın önemi Kazakistan Cumhuriyeti turistik değer ve kaynaklarını değerlendirip, bulunduğu mevcut durumu değerlendirmek, arz kaynaklarının ortaya çıkarılmasında yerli kurulum ve kuruluş personellerinin beklentilerini tespit etmek ve yapılması gerekenler için önerilerde bulunmaktır. Araştırma, Kazakistan'da kültür turizminin potansiyelini belirlemeye yöneliktir. Araştırmada Kazakistan kamu kurumlarının turizmle ilgili çalışmalarda da yer almakta olan personelleri ve turizm özel sektöründe çalışmakta olan işçi ve işverenlerin konuyla ilgili düşünceleri toplanmıştır. Bu doğrultuda kamu personeli ya da özel sektör çalışanı olmanın Kazakistan'daki kültür turizmine bakışı nasıl etkilediği ve arada farklılıklar olup olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Kazakistan kültür turizminin gelişimine etken olan mevcut durumun da katılımcılarca nasıl algılandığı tespit edilmiştir.

Geçmişten Günümüze Vezirköprü (2008) Vezirköprü Kaymakamlığı tarafından 2008 yılında hazırlanan çalışma; yörenin coğrafi özellikleri, tarihi geçmişi, eğitim-öğretim yapısı, ekonomisi, kültürel özellikleri, basın tarihi, ulaşım ve haberleşme imkanları, spor ve sağlık gibi sosyal özellikleri ile mahallelerini kısaca tanıtmaktadır. Ortaya koyduğu bulgular, yöre öğrencilerinin ilçelerini tanımaları için kaynak oluşturduğu gibi yörenin tanıtımı ve tarihi ve kültürel potansiyeli konusunda da birtakım bilgiler vermektedir.

2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Sit Kavramı

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 numaralı T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre 'sit'; 'tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlere ait olup, yasadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, tespiti yapılmış olan tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar" olarak tanımlanmaktadır' (Anonim, 2015b).

25 Nisan 1973 tarihli 1710 numaralı T.C. Eski Eserler Kanunu'nda ise, sit kavramı birbirleri ile eşit ve estetik dağılmış, özellikleri açısından tarihi, estetik, mimari, bilimsel önemleri, doğa ve doğa ile insanların oluşturduğu ortak eserleri olduğundan korunmaları gereken çevre ve oluşumlar olarak ifade edilmektedir (Anonim, 2015c).

Sitler sahip oldukları özelliklere göre beş grup altında toplanmaktadır. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 19.04.1996 tarihinde aldığı ilke kararlarında sitlerle ilgili tanımlamalar şu şekilde yapılmıştır (Anonim, 2006).

2.1.1. Kentsel sit

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre, kentsel sitler; 'tarihi yapı ve doku açısından estetik, sanat özelliği taşıyan, aynı çevrede birçok tarihi doku ve yapıyı bünyesinde bulundurmasından dolayı daha değerli olan her türlü kültürel ve tarihi yapıların ve bunları tamamlayan doğal çevre elemanlarının (ek yapılar, bahçeler, bitki örtüleri gibi) bir bütün oluşturdukları alanlar' olarak tanımlanmıştır (Anonim, 2014a).

Kentsel siti, kentlerin geçmişten gelen tarihi düzenini, dokularını, mimari yapılarını, donatılarını korumayı sağlamış sokaklar, mahalleler ve yaşam alanları olarak ifade etmektedir. 'Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi' ise bu tanıma bir de "homojen olmak" yani bir bütün olarak dengede olmak ve görünmek ifadesini eklemektedir (Madran ve Özgönül, 2005).

Bir başka tanımda ise kentsel sitler; 'kentsel, yöresel ve mimari açıdan sahip oldukları fiziksel yapı ve geçmişten geldikleri dönemin ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerini bir çevrede bütün olarak yansıtan alanlardır' biçiminde tanımlanmaktadır (Anonim, 2013).

2.1.2. Doğal (tabii) sit

Jeolojik devirler ve tarihi devirlere ait olup, nadir özellikler taşımaları sebebi ile korunması gereken, karada, yeraltında ya da suda bulunan doğal özellikli alanlardır. Bu alanlar ile ilgili yapılacak her türlü çalışmada alanların nadir olmalarından dolayı, alanın taşıdığı özelliklere göre ilgili kurumlardan bilgiler alınmakta ve ona göre değerlendirilmektedir (Anonim, 2012).

2.1.3. Tarihi sit

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 763 sayılı karardaki tanımda tarihi sitler; 'milli tarih ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlar' olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 2015d).

2.1.4. Arkeolojik sit

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu 658 Numaralı Karar tanımına göre Arkeolojik Sit "insanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür

varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır" olarak tanımlamaktadır (Anonim 2015e).

2.1.5. Kentsel arkeolojik sit alanları

3386 ve 5226 sayılı Kanunlarla değişik 2863 sayılı Kanun kapsamına giren mevcut arkeolojik sit alanlarıyla bu yapılar bünyesindeki kentsel dokuları kapsayan ve bir bütün oluşturan, bu yapıları korumak için özel hazırlanmış planlar gerektiren kompleksli alanlardır.

2.2. Kent ve Kentleşme Kavramı

Çok fazla göç alan kentlerde ve yerleşim alanlarında hızlı nüfus artışı ile birlikte konut, hizmet, ticari, eğitim, sanayi ile alakalı çok fazla sektörün oluşması ve ekonomik çıkar eğilimleri sonucunda da sağlıksız, düzensiz kentler ve kentleşme ortaya çıkmıştır (Örücü, 2014).

Kentler için geçmişten bugüne geldikleri tüm dönemlere ait özelliklerine ve günümüzdeki kentler ile farklarına bakılarak yapılmış birçok kent tanımı bulunmaktadır. Kent tanımları yapılırken kentlerin nüfus yoğunlukları, ekonomik ve kültür yapıları, toplumsal özellikleri dikkate alınmakta ve bu kapsamda tanımlar yapılmaktadır. Yapılan birçok tanım aynı zamanda kentlerin köy ve kırsal hayat ile karşıt yönlerinin dikkate alınmalarıyla oluşan ifadelerdir (Sağlam,2006).

İlk kentler öncelikle savunma amaçlı kurulurken, sonraları ticari, sosyo-ekonomik amaçlı kurulup gelişmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde coğrafi etmenlerin oynadığı rol de önemlidir. Savunma amaçlı kent formu ile ticaretin ön planda olduğu kent formları arasında kuruluş ve yerleşim açısından çok büyük farklar vardır. Şöyle ki; Helenistik Dönem'de, eski Helen kentlerinde yönetim merkezi olan "akropol", kente tepeden bakan, ekilebilir toprağı ile değerli bir arazi parçası ve sığınak, aynı zamanda rahatlıkla savunabilen bir tepede yer almaktaydı.

Kent merkezi ya da toplanma alanı olan “agora” ise kentin aşağı bölümünde yer almaktaydı. Siyasal, toplumsal ve ekonomik yaşamdaki gelişmelerin sonucunda akropol eski önemini yitirmiş, ticaretin canlılık kazanmasıyla agora yeni bir anlam kazanmıştır (Wycherley, 1993).

Harvey (1973)’e göre “bir dizi inşa edilmiş/yapılı formdur, mekânda bazı kalıplara göre dizilmiş bir dizi nesneler (yapılar, avlu ve bahçeler, sokaklar, meydanlar) olarak ifadesini bulur”. Aynı zamanda kent yaşayan ayrılmaz bir bütündür, içindeki her şey birbiri ile alakalı durumdadır.

Çeşitli tanımları ve özellikleri belirtilen kentler, nitelik ve nicelik olarak, sürekli bir değişim geçirmektedirler. Çünkü kentler, doğal nüfus artışı ve aldıkları/verdikleri göçle büyümekte/küçülmektedirler. Büyüme, öncelikle kentlerin var olan fiziksel dokusunu etkilemekte, zorlamaktadır. Örneğin, artan nüfusun barınması için konut, çalışması için iş, eğitimi için okul ve beden ruh sağlığı için açık alanlar (park, spor, çocuk oyun alanları), ulaşım için var olan ulaşım sistemleri üzerine ilave yükler gelmekte, altyapıların planlanan kapasiteleri zorlanmakta ve taşıma kapasitesi sınırları yer yer aşılmaktadır.

Kentleşme, içerisinde göç ve kent kavramını barındıran ve bu kavramlar ile paralel bir çizgide ilerleyen bir diğer kavramdır. Kentleşme kavramı, günümüzde kentlerde nüfus artışı olarak da açıklanmaktadır. Kentlerdeki bu nüfus artışını aslında olumsuz olarak tanımlamak ve sebepleri arasında da sadece kentlerin kendi bünyelerindeki nüfusları değil, diğer il, ilçe ve köylerden gelen göçlerin de gösterilmektedir (Sağlam, 2006).

Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm kavramı, bir kentin tümünün veya belli kesimlerinin değişmesi, başka bir biçime girmesi şeklinde tanımlanmakta ve kentin geçmişten beri var olan kesimlerinin iç yapısında ve başka yerleşim birimleriyle olan ilişkilerinde meydana gelen değişimleri anlatmak için kullanılmaktadır (Keleş, 2004).

Günümüzde yeni yeni anlam kazanan kentsel dönüşüm kavramı; daha önce kullanılmış ve halen kullanılmakta olan, kentsel yenileme, yeniden canlandırma, yeniden yaratma, yeniden doğuş, yeniden geliştirme veya imar, yeniden yapılandırma, koruma, soylulaştırma gibi kavramlar bulunduğunu, kentlerin eskimiş veya eskimeye yüz tutmuş kesimlerinin ekonomiye ve topluma kazandırılması için yapılan tüm çalışmaları kapsamaktadır. (Keleş, 2004).

2.3. Anıt

'Tarihte bir özelliği olan unutulmaz bir olayı, unutulmaz ve önemli bir kimseyi gelecek kuşaklara taşıyarak sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapılan ya da dikilen, bir yer ve yerleşim için simge niteliği olacak büyüklükte yapı, yontu, gömüt, sütun ya da benzeri bir yapıtlara verilen isimdir (Anonim,2014b).

2.4. Tescilli Bina

Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar ulaşmış, farklı uygarlıkların eserleri olup, geldikleri devirlerin sosyal, kültürel ve yaşam biçimlerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli olayların yaşandığı yerler ve bu alanların içinde barındırdıkları tabiat özellikleriyle birlikte korunması gereken sit alanları' olarak adlandırılır. Korunan bu alanlar içerisindeki mevcut her türlü yapı ve binalar ise tescilli bina olarak adlandırılmaktadır (Anonim, 2016).

Günümüzde tarihi eser tespit ve tesciline ilişkin yasal esaslar, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında madde 7'de açıklanmakta ve bu madde kapsamında korunmaktadır. Bu kanuna göre tarihi eser sayılacak her türlü bina ve yapı tespitlerinde bu tarihi özellik taşıyan varlıkların, tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınmaktadır. Sonuç olarak da bu özellikler kapsamında ve yeterlilik durumlarına göre tescilli bina ya da tarihi eser gibi özellikler verilmektedir.

2.5. Tarihi Doku

Bir kent ve yerleşim yerinin, her türlü düzenini, tarihsel oluşum ve gelişimini, sosyo-kültürel yapısını, yaşayanların yaşam biçimini ve tercihlerini, kentin yapılaşma profilini, konumlandığı durumu, fiziksel ve kültürel yapısını baz alarak oluşturduğu özgün düzen, tarihi doku olarak ifade edilmektedir.

2.6. Tarihi Çevre

Tarihi çevre; Avrupa Kültürel İşbirliği Konseyi'nin "Avrupa Kültürel Mirasının Envanteri" çalışmasında şöyle tanımlanmaktadır; "doğal ya da kişi tarafından oluşturulan, bütünlüğü ve artistik, estetik, tarihsel, etnografik, bilimsel, edebi veya efsanevi özellikleri ile korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünlerdir". Tarihi çevreler, önemli olayların yaşandığı mekanlar olabileceği gibi, belirli bir dönemin sosyo-ekonomik, kültürel yapısına ve sanat anlayışına ilişkin mesajlar veren kent parçaları da olabilmektedir (Çelik,2004).

2.7. Kentsel Ve Tarihi Çevre Koruma, Yenileme

Keleş (2006)'e göre kentsel anlamda koruma kavramı, kentlerde mevcut tarihi özelliği yüksek her türlü yapıların, doğal ve kültürel varlıkların gelecek kuşaklara aktarımı için sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla, yapılara zarar verecek her türlü durumun engellenmesi için alınan karar ve tedbirler olarak adlandırılabilir.

Kentsel koruma kavramı Bostancı (1989)'ya göre, geçmişten gelen kültürel ve fiziksel olarak değer taşıyan her türlü yapı ve oluşumun günümüz şartlarında zarar görüp kaybolmasını engellemek ve gelişen şartlar ile birleştirilip bir bütün olmasını sağlamak olarak tanımlamaktadır.

Kentlerde ve tarihi çevrelerde kaliteli kültür varlıklarına ve mimari dokuya sahip olmak demek, uygun ve düzgün bir fiziksel çevreye sahip olmakla da alakalıdır. Durum böyleyken mevcut tarihsel yapıların, geçmişten günümüze gelmiş her türlü tarihi ve mimari dokunun hassas ve zarar vermeden restorasyonu nitelikli çağdaş ve geleneğe saygılı mimarların uygulaması, uyumlu ve hoş kentsel mekânların yaratılması için sahip olunan tarihi çevre dikkatli bir biçimde korunarak yenilenmeli ve gelecek nesillere aktarılacak kalıcı fikirler ile buluşturulmalıdır. Kentsel ve tarihi çevreler ne kadar kanunlar ile korunmaya çalışılsa bile toplumun koruma bilinci içinde olması ve o bilinç ile yaşadıkları çevreyi ve tarihini koruması ve yeniliğe açık olması gerekmektedir.

2.8. Koruma Amaçlı İmar Planı

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 numaralı T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre, belirlenen sit alanlarında alanın kullanım durumları göz önünde bulundurarak, arkeolojik, tarihi, doğal, mimari ve yapılaşma ile ilgili özellik ve sahip olduğu hassas durumları içeren, bu alanların araştırılmasından sonra hazırlanan haritalardır. Bunlar hali hazır haritalar üzerine, mevcut koruma alanı sınırlarında yaşayan vatandaşlar, ve bu sınırlar içerisinde bulunan iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştirmeye yardımcı olan planlardır. Aynı zamanda bu planlar, alan sağlıklaştırması, koruma ve kullanımın olması gereken durumları, yapılaşma durumunda mevcut sınırları, yenileme ve iyileştirilecek alan ve projelerde, hedef, strateji, plan kararları, açıklama raporu ile birlikte olması gereken nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekte hazırlanan planlar olarak da bilinmektedir

Yürürlükteki yasaya göre, korumanın amacı, ”korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda ilke kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek” olarak belirtilmiştir (Anonim, 2015e).

2.9. Türkiye’de Geçmişten Günümüze Kadar Kentsel Koruma Tarihi

Ülkemizde, 2 Temmuz 1951’de 5805 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu yasasıyla kentsel korumayla ilgili büyük bir adım atılmış ve 24 Eylül 1967 yılında 3674 sayılı kanunla Venedik Tüzük’ü kabul edilmiştir. Bu kanuna göre amaç anıtların korunma ve onarılmasında bir sanat eseri olmasıyla beraber, gelecek kuşaklar için tarihi bir belge niteliğinde de korunması gerektiğidir. Tarihi kentlerdeki bulunan tüm kültürel değer taşıyan yapı ve varlıklar birer birer belirlenip, tescil edilerek koruma altına alınmışlardır. Korumanın tam sağlanamaması sebebiyle 1973 yılında 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu Tarihi eserlerin korunması ile ilgili yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasayla eski eser kapsamı oldukça genişlemiş ve sit kavramları bu kanunla kesinleşmiştir (Zeren, 1981; Tekeli,1991; Dinçer vd., 1994).

Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 26.01.1977 gün ve 196 sayılı genelgesiyle 1710 sayılı Eski Eserler Yasasının 8. maddesine göre yapılan araştırmayla, tarihi yapılar için belgeleme ve tescil işlemleri yurt düzeyinde yaygın hale getirilmiş ve bu işlemler hızlandırılmıştır. 1978’li yılların sonlarında 30 kadar kentte mevcut yapı ve yerleşimler için sit koruma kararları almış ve imar planı uygulamasını durdurmuştur. 1980’li yıllar yeniden yapılaşma ve gelişmenin başladığı nokta ve yabancılaşmanın baş gösterdiği ilk dönem olarak görülmektedir. Bu yıllarda en önemli gelişmelerden biri de 1982 Anayasa’sının 63. Maddesiyle devletin tarih ve tabiat varlıklarıyla mevcut değerlerinin, korunması için destekleyici ve teşvik adına kararlar ve tedbirler alması gerektiği belirlenmiştir (Zeren, 1981; Tekeli,1991; Dinçer vd., 1994).

1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. 2863 Sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte korunması gereken ve korunan yapılar yeniden belirlenmiş ve yasanın bazı eksikliklerinden dolayı 3386 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. 2000'li yıllarda ise Türkiye için bu konuda çok parlak bir dönem başlamıştır. Kurumsallaşmanın artması, halkın bilincinin artması sayesinde koruma da daha başarılı hale gelmiştir (Zeren, 1981; Tekeli,1991; Dinçer vd., 1994).

Her ne kadar ülkemizde koruma kanunları yasa ve tüzükler ile belirlenmiş olsa bile kullanım ve koruma; bilinç ile alakalı bir davranış biçimidir. Toplumsal olarak değil de herkesin bireysel olarak bir koruma prensibine sahip olması ile tarihi çevrelerde korunması gereken tüm alanlarda sürdürülebilirlik kolay bir şekilde sağlanmış olacaktır.

2.10. Kentsel Tasarım

Kentsel tasarım ya da kentsel planlama, kentleri yapılaştıkları mevcut planları ve sosya-kültürel, ekonomik, siyasal, dinsel, geleneksel ve düşünce boyutları ile ele alan kentlerin doğru ve düzenli kullanımları için faydalı olan, üniversitelerin kentsel tasarım, planlama bölümlerinde eğitimi verilen çok sayıda akademik oluşumdan yararlanarak ortaya çıkmış ve bünyesinde birçok farklı düşünce yapısı barındıran, akademik disiplin, kavram ve meslek alanıdır.

2.11. Tarihi Kent Merkezlerinin Korunmasında Kentsel Tasarımın ve Peyzaj Mimarlığının Önemi

Kentsel sitler, mimari açıdan estetik ve sanat özelliği bulunan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri gibi) bir araya gelerek oluşturdukları alanlar olarak bilinmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi kentsel sitler taşıdıkları değer açısından özellikli alanlardır.

Sit alanlarına bir çalışma, müdahale yapılırken belli kural ve koruma kapsamı çerçevesinde yapılmaktadır. Bu koruma kanunu yasalar ile belirlenmiş durumdadır, fakat insanlardaki sit alanlarına yaklaşım bilinci tam olarak oluşmamıştır.

Tarihi çevre; Avrupa Kültürel İşbirliği Konseyi'nin "Avrupa Kültürel Mirasının Envanteri" çalışmasında şöyle tanımlanmaktadır; "doğal ya da kişi tarafından oluşturulan, bütünlüğü ve artistik, estetik, tarihsel, etnografik, bilimsel, edebi veya efsanevi özellikleri ile korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünlerdir". Tarihi çevreler, önemli olayların yaşandığı yerler olabileceği gibi, belirli bir döneme ait, ve dönemin sosyal, ekonomik, kültürel yapısına ve sanat ile ilgili düzenine ilişkin mesajlar veren kent parçaları da olabilmektedir (Çelik, 2004).

Geleneksel kent dokularının ve tarihsel kent merkezlerinin korunmasında "tarihi çevre koruma planlaması" yöntemi uygulanmaktadır. Koruma planlaması, fiziki mekanın sosyo-ekonomik yapısının diğer kent parçalarından farklı nitelikte ve çeşitlilikte olması nedeniyle değişik ve çok sayıda disiplinin bir arada yer aldığı bir ekip çalışmasını gerektirmektedir. Tarihi çevrenin planlanmasında temel amaç kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesidir (Eruzun, 1992).

Genel olarak korumanın kentsel tasarım ile olan ilişkisi planlama ve uygulama olmak üzere iki aşamada irdelenebilmektedir. Koruma planlamasında ilke, tarihi yapılar ile yol, kavşak, meydan, park ve benzeri kamusal alanların oluşturduğu kent dokusunun kente kazandırdığı kimliğin korunmasıdır. Yeni tasarımların tarihi çevreye katkıları olabileceği gibi olumsuz etkileri de söz konusudur. Tarihi çevre ile yarışmadan ona çağımızın değerlerini katabilmek başarılı bir kentsel tasarımın gerçekleştirilmesine bağlıdır. Tarihi çevredeki kentsel tasarım, uzun tarihi süreç içindeki değişimlerle yakından ilgilidir.

Mevcut tarihi dokunun evrimi, bu evrim içindeki yapı biçimlenmeleri, insanların etkinlikleri, sosyo-ekonomik ve politik süreçleri dikkate alınarak tasarım yapılmaktadır (Çelik, 2004).Kent sit konuları insanların çevreleriyle iç içe alanlar oldukları için bakım, onarım, koruma ve sürdürülebilirlik açısından çok önemli hususlardır.

Kentsel sit alanlarında yapılacak projelendirme, iyileştirme, koruma ve bakım çalışmaları peyzaj mimarlığı meslek disiplini bakış açısı ile ele alındığında kentsel dokuya en az zarar verecek koruma fonksiyonunun yanında, görsel kalite sunacağından alanlar daha da kıymet kazanacaktır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini Vezirköprü Kentsel Sit Alanı oluşturmakta ve alan Samsun il merkezinde yer almaktadır. Bu kısımda, çalışma alanı ile ilgili mevcut tüm bilgiler kapsamlı bir şekilde ifade edilmiştir. Başlangıç olarak çalışma alanının konum ve ulaşımı hakkında bilgi verilmiş, konum haritası ile de görsel olarak desteklenmiştir.

Alanın, doğal özellikleri; İklim özellikleri (sıcaklık, yağış, rüzgar), kültürel özellikleri öncelikle derlenmiştir. (tarihi gelişim, yerel mimari özellikleri, geleneksel Vezirköprü konutları). Vezirköprü evleri ve sokak sağlıklaştırma projesi, Vezirköprü İlçesi'nde tarihi yapı mirası ve tescil edilmiş taşınma kültür tabiat varlıkları başlıkları altında konular ile ilişkili oluşturulan haritalar ve alandan çekilen resimler ile desteklenerek materyali oluşturmaktadır. Bu başlık altında Vezirköprü'nün sosyo-ekonomik yapısı da detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

3.2. Konum ve Ulaşım

Çalışma alanı, Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alan 35° 48' – 35° 01' doğu boylamları ile 41° 00' – 41° 19' kuzey enlemleri arasında bulunan, Samsun il merkezine karayolu ile 115 km uzaklıkta bulunan bir ilçedir. Yüzölçümü 1713 km^2 olup Samsun iline bağlıdır. İlçe Kuzey Anadolu Dağları'nın Aşağı Kızılırmak Çevresinde bulunmakta ve doğusunda Canik Dağlar'ı batısında Küre ve İsfendiyar Dağlar'ı yer almaktadır (Anonim, 2010).

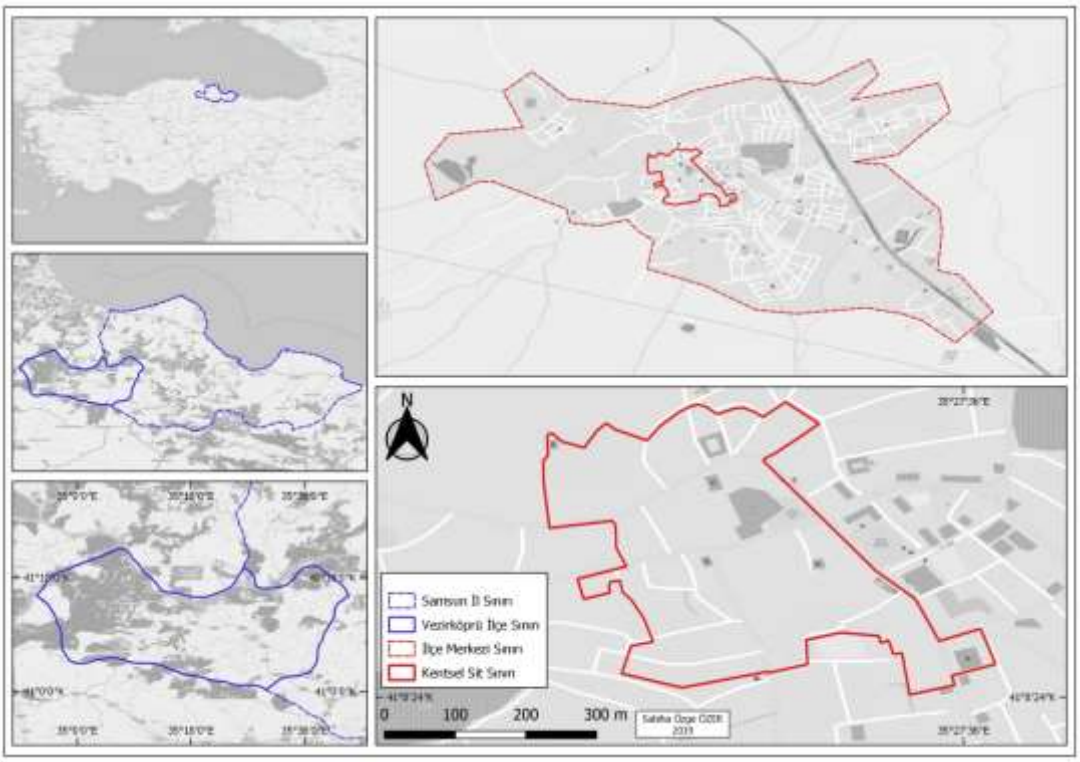

Şekil 3.1. Vezirköprü ilçesi ve kentsel sit alanı konum haritası

Denize kıyısı olmayan Vezirköprü İlçesi'nin merkezden Karadeniz kıyıları arası kuş uçuşu uzaklığı yaklaşık 55 km'dir. İlçe'nin kurulduğu havzayı taban olarak Vezirköprü Ovası meydana getirmektedir. İlçe'nin denizden yüksekliği 339 m olup 370-400 m yükseklikle çevrili bir çanak şeklindedir. Batıda en yüksek konum olan Kunduz Dağları (1783 m), güneyde ise Kale Tepe (1450 m) yer almaktadır. İlçe, Türkiye idari bölümlemesi yönünden Altınkaya Baraj Gölü alanı kuzeyi hariç (Kuruçay ve yakın çevresi) Samsun İli sınırları dâhilindedir. İlçe'yi kuzeyinde Durağan (Sinop), kuzeybatısında Saraydüzü (Sinop), güneybatısında Osmancık (Çorum), güneyinde Gümüşhacıköy (Amasya) ve Merzifon (Amasya), güneydoğusunda ve doğusunda Havza (Samsun), kuzeydoğusunda Bafra ve Alaçam (Samsun) ilçeleri çevrelemektedir (Anonim, 2015).

3.3. Doğal Peyzaj Özellikleri

Jeolojik bir ünite görünümüne sahip olan Vezirköprü İlçesi, çevreden merkeze doğru incelendiğinde en dışta Paleozoik yaşlı formasyonlar ile üst kretase ve alt jura yaşlı kireçtaşları; daha alçak kesimlerde Neojen formasyonları ve Kuaterner depolarıyla büyük bir kısmı boşaltılmış Neojen havzası görünümündedir. Temeline inildiğinde Paleozoik yaşlı metamorfik özelliklere sahip olan havzanın tabanında ise yaşlı Neojen formasyonlar hakimdir. Vezirköprü Havzası'nın en genç oluşumları ise Kuaterner yaşlı alüvyal dolguları olarak bilinmektedir (Çoban, 2013).

Vezirköprü ve yakın çevresi dört tarafı yüksek, ortası çukur bir alana benzemekte ve bu alanlara belirli aralıklar ile geçilebildiği için morfolojik anlamıyla tam bir havza görünümündedir. Bu özelliğinden dolayı jeoformolojik bakımdan iki farklı bölümden meydana gelmektedir. İlçe'nin denizden yükseltisi 339 m'dir. Kuzey kısmını Kızılırmak'ın her iki tarafında yay şeklinde uzanan Kuzey Anadolu Dağları'nın ilk sırasını batıda Küre (İsfendiyar), doğuda ise Canik Dağlar'ından oluşan kütleler meydana getirmektedir. İlçe'nin kuzeyinde ise Dedem Tepesi (1162 m), Hamurcu Tepesi (1111 m), Yund Dağı (1194 m) ve Sıralı dağ (1162 m) zirveleri bulunur. İlçeyi kuzeyden komşusu olan Bafra'dan ayıran bu zirve yükseltileridir. Vezirköprü'yü güneyden sınırlayan dağlar ise Tavşan ve Dip Dağı'dır. İlçeyi güney komşusu olan Merzifon'dan ayıran da Tavşan Dağı'dır (Şahin,1994).

Vezirköprü İlçesi'nde geçici ve devamlı su taşıyan irili ufaklı çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Sahanın önemli akarsuları İstavloz çayı, Esenli çayı, Uluçay, Kürtler çayı ve Göl çaydır. Vezirköprü İlçesi'nin en geniş havzasına sahip akarsuyu İstavloz Çayı'dır. Akarsu Tavşan Dağ'ından doğar ve Akçay vasıtasıyla sularını Altınkaya Barajı'na boşaltmaktadır. Vezirköprü İlçesi ve yakın çevre suları Kızılırmak'ın iki büyük kolu Akçay, Gölçay ve Kürt Çayı tarafından drene edilmektedir (Çoban, 2013).

3.4. İklim Özellikleri

Vezirköprü İlçesi'nin iklimi Karadeniz iklimiyle, İç Anadolu karasal tipi arasında geçiş iklimidir. Genel olarak Vezirköprü ilçesinin iklimi kışları soğuk-yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak geçen bir iklim tipinin görüldüğü bilinmektedir (Anonim, 2011; Çoban, 2013).

Sıcaklık

Vezirköprü'nün yıllık ortalama sıcaklık değerleri kıyıyı temsilen Samsun'da, Merzifon ve Vezirköprü'ye göre daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir Böyle bir farkın ortaya çıkması, iç kesimlerde kış aylarının düşük sıcaklık değerlerinin yıllık ortalamaya yansımasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle, karasallık, denizsellik ve yükselti faktörünün sıcaklık değişkenlerinin farklı görülmesine neden olmuştur (Şekil 3.2).

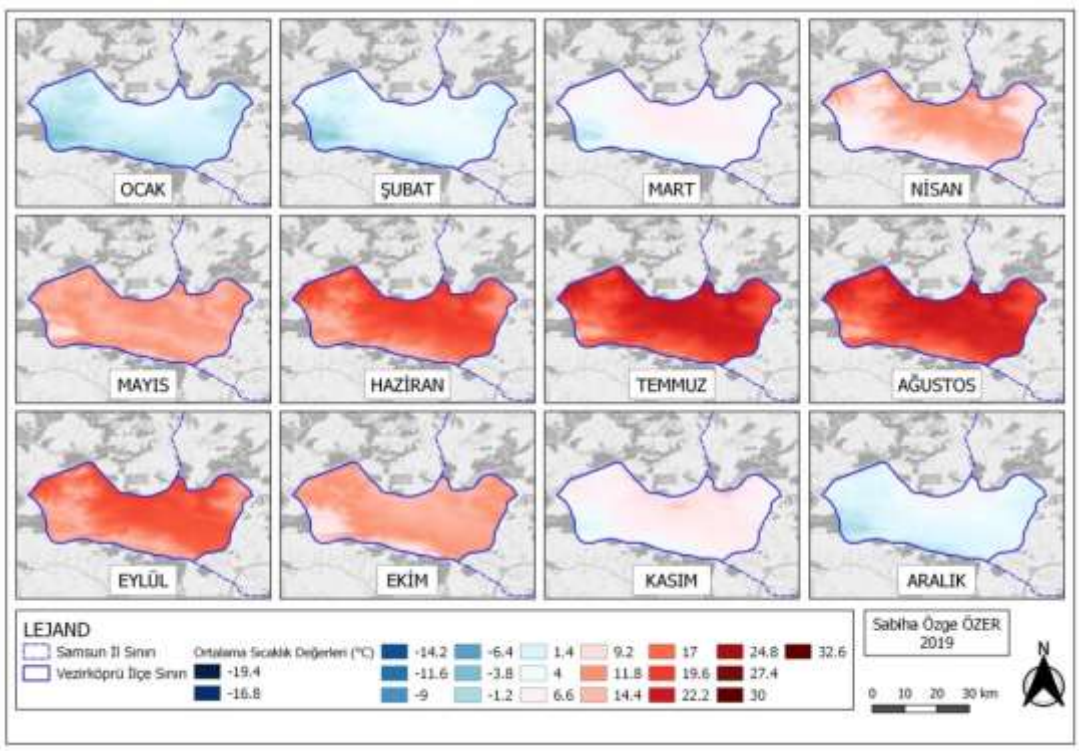

Şekil 3.2. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri

Fakat Samsun'un yıllık sıcaklık genliği 16,3 °C, buna karşılık, Vezirköprü'nün yıllık sıcaklık amplitüdü ise, 19,8 °C' dir. Dolayısıyla Vezirköprü ile Samsun arasındaki yıllık sıcaklık amplitüdünde 3,5 °C' lik bir fark görülmektedir.

Bu durum, Vezirköprü'de iç kesimlere doğru gidildikçe karasallığın etkisinin hissedilmeye başlanıldığının bir göstergesidir. Samsun ile yıllık sıcaklık amplitüdü arasındaki fark 3,8 °C' ye çıkmaktadır. İlçenin en soğuk ay olan Ocak ayı sıcaklık ortalaması 2.5º C'dir. En sıcak ay ise Ağustos ayı olup, ortalama sıcaklık değeri 22.3º C 'dir. Kasım ve Mart ayları arasında ortalama sıcaklıklar 10º C' nin altında seyreder ve kış mevsiminin süresi 5 ay kadardır. Bu süre kıyı boyunda 4 ay kadardır (Şahin, 1994; Çoban, 2013).(Şekil 3.3).

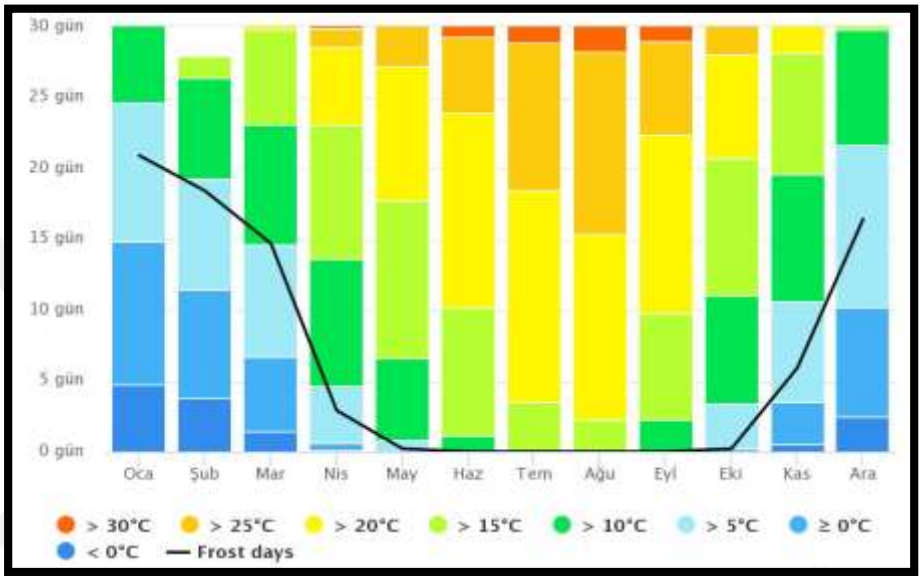

Şekil 3.3.Sıcaklık grafiği

Yağış

Vezirköprü'nün yıllık yağış miktarı (527 mm), Vezirköprü'den yaklaşık 400 m daha yüksekte yer alan Merzifon'un yıllık toplam yağış miktarından (378,8 mm) daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, yağış miktarında topografyanın (bakının) önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun sebebi Tavşan Dağı'nın kuzeye bakan yüzleri (Vezirköprü Havzası güneyi) daha fazla yağış aldığı görülürken dağın güneye bakan tarafları (Merzifon Depresyonu'nun kuzeyi) yağış getiren hava akımlarına karşı kalması yüzünden yağış değerlerinin düşük olmasına neden olmuştur. Denizellik ve karasallık etkileri ise araştırma sahası ile Samsun şehir yerleşmesi arasındaki yağış farklılığını açıklanmaktadır (Anonim 2014; Şahin, 1994).(Şekil 3.4 ve 3.5).

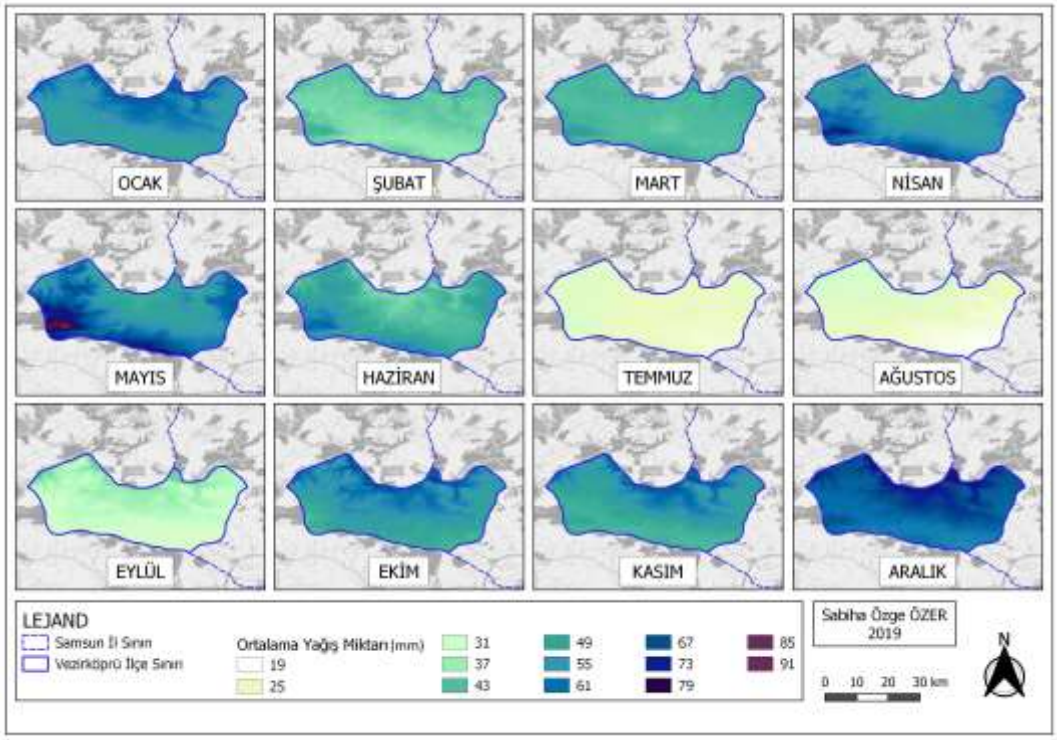

Şekil 3.4. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Yağış Değerleri

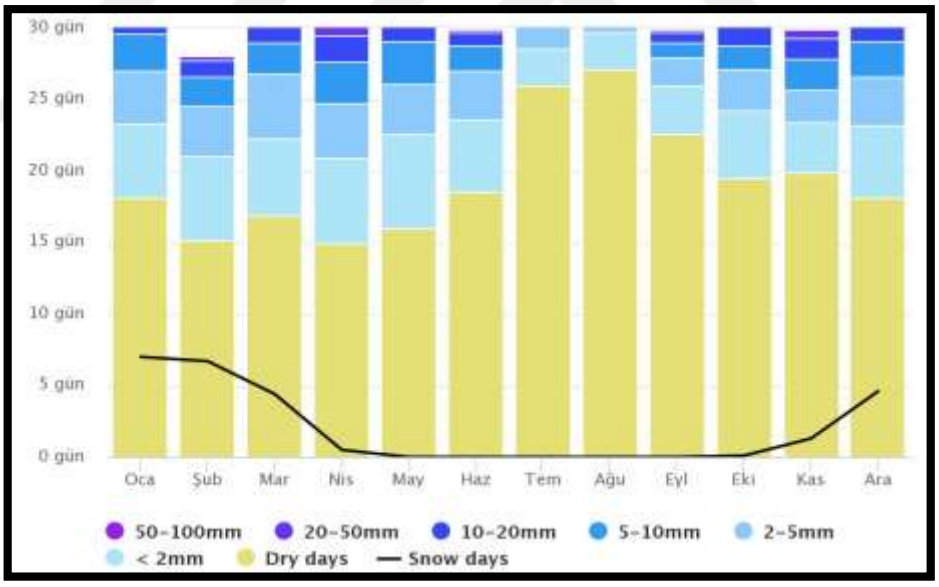

Şekil 3.5.Yağış grafiği

Vezirköprü İlçesi kıyı kesimleri kadar yağış almamaktadır. Samsun'un yıllık yağış miktarı 735 mm iken, Vezirköprü'de yıllık yağış miktarı 527 mm'dir. Kenar dağlarının gerisinde kalmasına bağlı olarak yağışlar azalırken, denizden uzaklaşma ve yükseltinin artmasına bağlı olarak da kar yağışlı gün sayısı artar. Kar yağışlı günlerin en fazla olduğu ay, ortalama 3.2 gün ile ocak ayıdır (DMİGM, 2018).(Şekil 3.6).

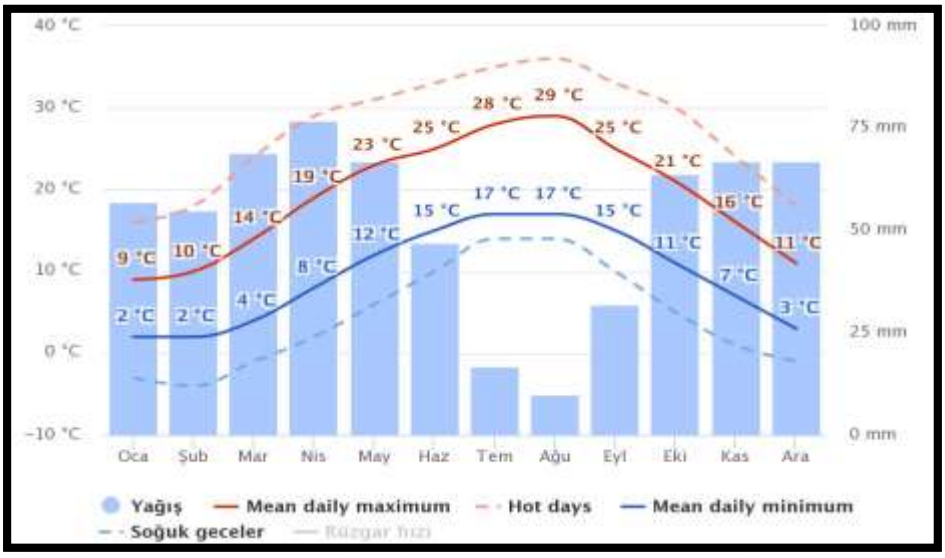

Şekil 3.6. Yağış grafiği

Rüzgar

Etrafı Kuzey Anadolu Dağlarıyla çanak şeklinde çevrilmiş olan Vezirköprü ilçesi, 1000 ila 2000m yükseklikteki genelde ormanlarla kaplı dağlarla çevrilidir. Orta Karadeniz Bölümünde yer almasına rağmen Karadeniz ile ilçe merkezi arasında yer alan yüksek dağların denizden gelen ılık havayı kesmesi ile kışlar oldukça soğuk ve sert geçer. Kışın poyraz ve karayel, yazın ise lodos ve kıble rüzgârlarının etkisi altında kalmaktadır. Fakat buna rağmen Vezirköprü'de kışlar çok soğuk ve sert değildir (Şahin, 1994). (Şekil 3.7, 3.8 ve 3.9).

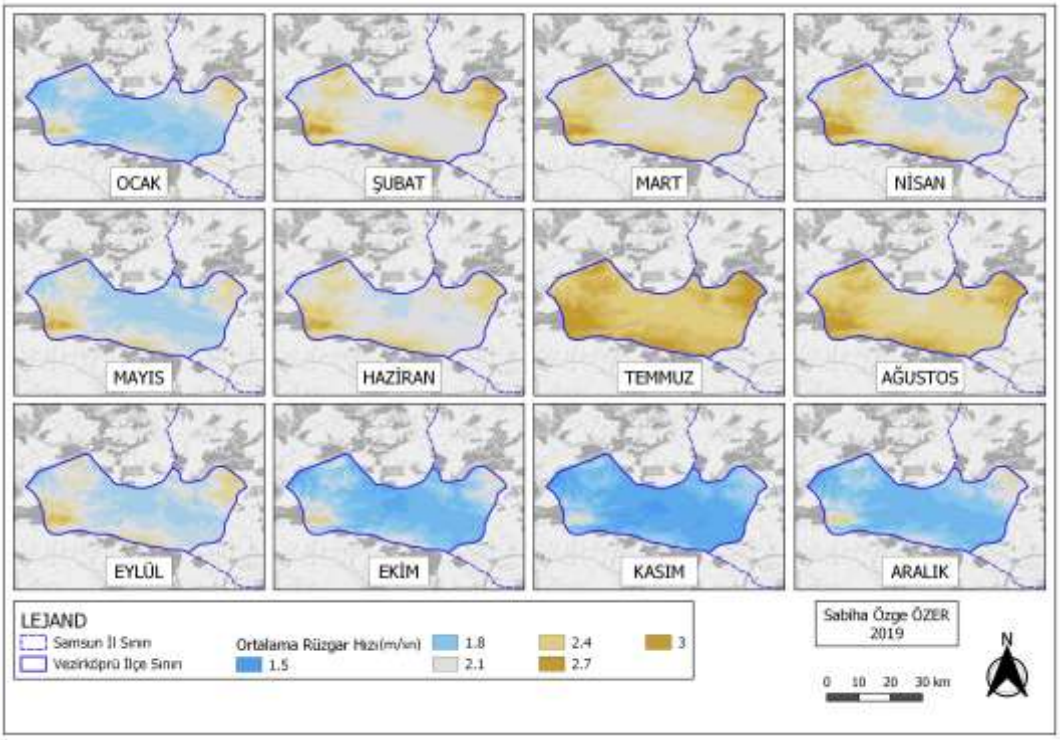

Şekil 3.7. Samsun ve Vezirköprü Yıllık Ortalama Rüzgar Değerleri

Şekil 3.8. Rüzgar grafiği

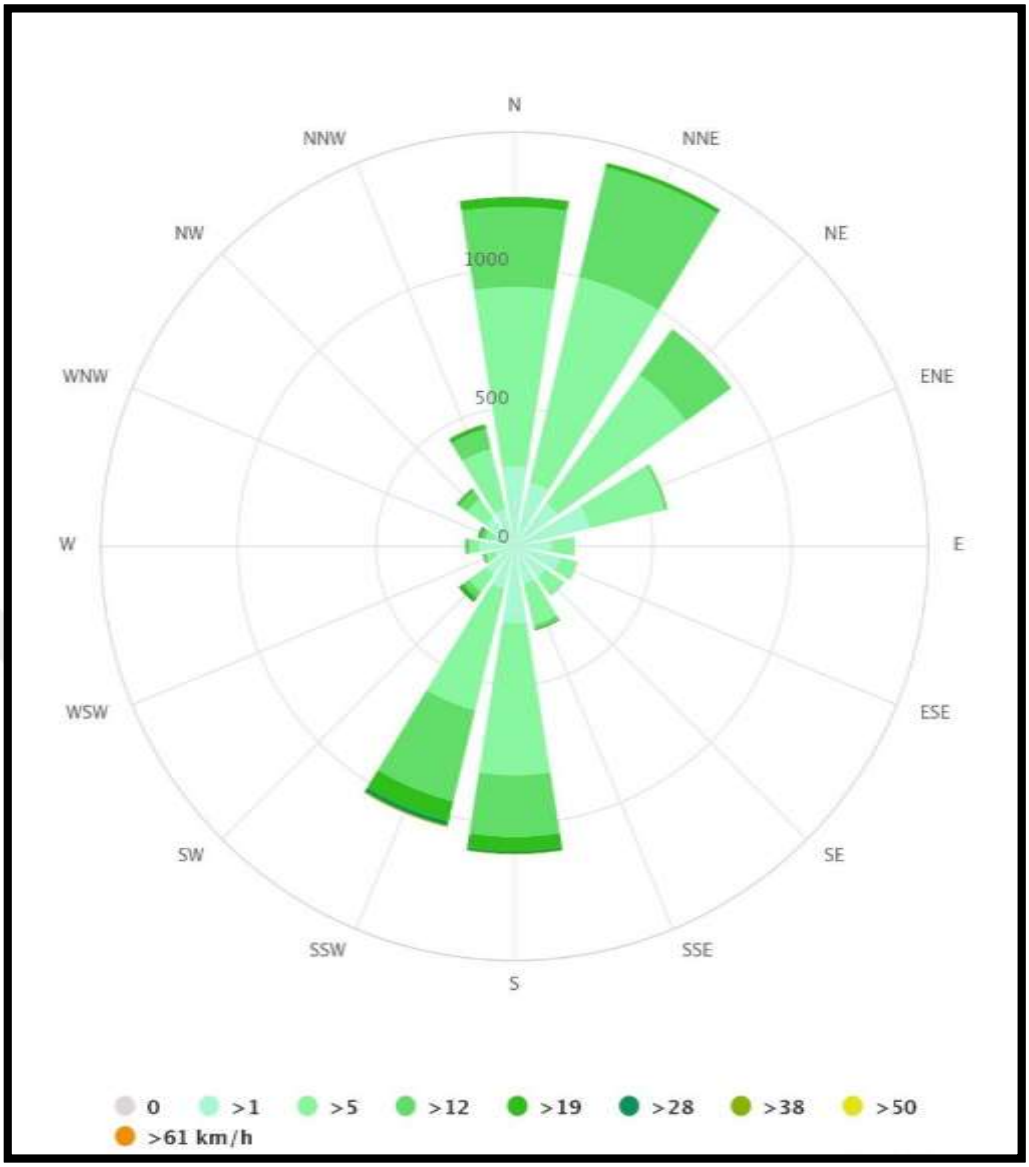

3.9. Rüzgar grafiği

3.5. Kültürel Peyzaj Özellikleri

3.5.1. Tarihsel gelişim

Vezirköprü İlçe'si, Kızılırmak havzasında yer almasından dolayı sahip olduğu verimli toprakları, uygun iklim şartları ve su kaynakları ile eskiden beri tercih edilen bir yerleşim merkezi konumunda olmuştur (Şekil 3.10). Ayrıca Tavşan Dağlar'ı etrafındaki bakır yatakları da bu durumu destekleyen önemli faktörlerden sayılmaktadır.

Şekil 3.10. Vezirköprü'nün 1960 yılından bir görüntü (Anonim,2018)

İlçede yapılan arkeolojik kazılar yerleşik hayatın Kalkolitik döneme(M.Ö.5500-3000) kadar uzandığını ortaya çıkarmıştır (Oymaağaç ve Nerik Kazı Raporu, 2007). Vezirköprü'de ortaya çıkan en eski yerleşme Hititler'in ilçenin kuzeyine kurduğu Oymaağaç Höyüğü olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan Nerik'in Hititlerin dini merkezi olduğu tahmin edilmektedir (Czichon ve Klinger, 2010).

Arkeolojik kazılar ve yapılan tüm araştırmalar (Şekil 3.11) Vezirköprü'de ilk şehir belirtilerinin Kalkolitik Çağ, Tunç Çağı, Demir Çağı, Hellenistik, Roma ve Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminden itibaren günümüze ulaştığı

tespit edilmişti (Tellioğlu, 2014; Bayraktar, 2005; Topçu, 2010;İğci ve Kıvrak, 2008 ;Bekker ve Nielsen, 2013, 2014; Oymaağaç, Nerik Kazı Raporu, 2007).

Şekil 3.11. Vezirköprü arkeolojik kazı çalışmaları (Anonim,2018)

İlçe, Danişmendli ve Selçuklu Devletlerinin temsilcilerinin uğrak yeri haline gelmiş, bahar aylarında konaklama ve güzel zaman geçirdikleri mesire alanı olarak kullanılmıştır (Darkot,1967). Fakat bu dönemlerde çeşitli yıkımlar ve zararlar gördüğü bilinen ilçe Selçuklu sultanı Mesud tarafından 1160 yılında 'Gadegara' bir diğer değişiyle 'Kedegra' ismiyle yeniden ayağa kaldırılmıştır (İğci ve Kıvrak,2008). XIV. yüzyılın sonlarına doğru Yıldırım Beyazıd Han zamanında Osmanlı topraklarına dahil edilmiş, uzun süre Amasya'ya bağlı olan ilçenin 1925'de Samsun iline bağlandığı bilinmektedir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde, 1647 yılında ilçeye gittiğini,140 tane köyü olan ilçenin kalesinin yok olmak üzere zarar gördüğünü, halkın Celali isyanlarının verdiği zararlardan bıkmış olduğunu, korunmak için zarar gören kaleye bitişik yeni bir toprak kale inşa edildiğini, evlerin ise beyaz kireç sıvalı iki katlı yapılar olduğunu kaleme almıştır Ayrıca seyahatnamede Sinop'un Vezirköprü'nün iskelesi konumunda olduğu ve bu iki yerleşme arasında olan Boyabat ilçesinden çok eski bir yol geçtiğinden de bahsedilmiştir.

Bahsedilen bu yolun tarihi İpekyolu olduğundan ve Vezirköprü'nün bu yol üzerinde bulunmasından dolayı geçmişten bugüne farklı kültür ve tarihi zenginliklere kucak aştığı bilinmektedir (Parmaksız, 1983). İlçe, Celâli isyanlarından dolayı büyük zarara uğramıştır. Bu durumdan dolayı Köprülü Mehmed Paşa tarafından tahrip gören yerler onarıldıktan sonra, günümüze kadar uzanmış, eserler yaparak şehir düzenini yeniden sağlamıştır (Darkot,1967).

Vezirköprü adının kronolojik gelişimi

Vezirköprü İlçesi, Köprülü Mehmet Paşa ve Köprülü Fazıl Ahmet Paşa gibi tarihte ünlü iki vezir yetiştirmiştir. Aslında ismini de buradan almıştır. İlk ismi Köprü olarak kayıtlara geçen ilçe ilerleyen zamanlarda Vezirköprü ismini almıştır Geçmişten günümüze kadar gelen bir diğer rivayete göre ise; İlçenin ismi Evliya Çelebi'nin de seyahatnamesinde de bahsettiği gibi Şinder olarak bilinmekteydi. Kelimenin kökü araştırıldığında ise, Şın kelimesinin Amerika dilinde köprü anlamına geldiği öğrenilmiş ve Şinder ismi anlam kazanmıştır (Anonim,2017).

3.5.2. Yerel mimari özellikleri

Kültür turizmine kaynaklık eden çekiciliklerden biri de tarihi doku ve yapılardır. Özellikle dünyada önemli medeniyetlerin kurulduğu ve o dönemlerden kalma tarihi yapıların bulunduğu yerler turistler için önemli bir çekicilik kaynağıdır (Özgüç, 2007).

Ancak dünya üzerindeki birçok tarihi yapı, çeşitli nedenlerle günümüze ulaşamamıştır. Günümüze ulaşanların çoğu ise yakın tarihli sayılabilecek yapılardır. Tarih turizmi için tarihi yerleri gezen turistler, tarihi yapıların yapıldıkları devirlerdeki yaşantıyı, mimariyi, anlamak, yerleşim yerinin özelliklerini yerinde görmek için buraları gezmektedirler. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde turizm kaynaklarının, tanıtılarak tarihsel kaynaklarının turizm amaçlı değerlendirilmeleri ile yeni birçok turizm çekiciliği ortaya çıkacaktır. Tarihi kaynaklarını turizm amaçlı tam anlamıyla kapsamlı bir çeşitlilik ile değerlendiremeyen yörelerden biri de Vezirköprü İlçesi'dir.

Oysa ki Vezirköprü Kalkolitik Çağ, Tunç Çağı, Demir Çağı, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar uzanmasından da anlaşılacağı üzere tarih açısından özgün, zengin ve kendine has dokusu ile kültür turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir (Gül, 2015).

İlçedeki eski tarihi geçmişi ortaya koymaya ilişkin ilk araştırmalar 1978 yılında yapılmış ve birçok yapı için koruma kararları bu yıldan itibaren alınmaya başlanmıştır. Vezirköprü'de ilk koruma kararı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1978 yılında Hacıköy Caddesi'ndeki Orta Hakak Hamamı (tarihi sit alanı) için alınmıştır. İlçe için en kapsamlı karar ise. T.C. Kültür Bakanlığı Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararınca 23.08.1992 yılında yapılmış ve belirli yerler koruma altına alınmıştır. Bu tarihten sonra da envantere yeni eklenen tarihi yapılarla süreç devam etmektedir (Samsun Turizm İl Müdürlüğü, 2010).

Günümüze kadar ulaşan mimari özellik ve, tarihi miras değeri gören yapılar bölgedeki hanlar, hamamlar, camiler, mescitler, medreseler, türbeler, çeşmeler, tarihi evler ve eski arkeolojik kent kalıntılarıdır.

Çizelge 3.1. Vezirköprü'de bulunan taşınmaz kültür varlıklarından bazıları

Camiler ve Dini Kurumlar
Kurşunlu (Tacettin Paşa) Camii
Kale (Taşkale/ Ayşe Hatun) Camii
Yukarı Nalbantlı Camii
Toprakkale Camii
Namazgâh Camii
Köprülü Mehmet Paşa Namazgâhı
Yörgüç Paşa Camii (Orta Camii)
Fazıl Ahmet Paşa (Taş/Kurşunlu/Köprülü) Medresesi
Hamamlar
Vezirköprü Orta (Çifte/Köprülü/Yeni) Hamamı
Kale (Taşkale /Ayşe Hatun/Yusuf Ağa) Hamamı

Şifa hamamı
Çeşmeler
Arasta Çeşmesi
Namazgâh Çeşmesi
Ganioğlu Çeşmesi
Mehmet Ağa Çeşmesi
Tacettin Paşa Çeşmesi
Askerlik Şubesi Çeşmesi
İsimsiz Çeşme (Kulebaşı Caddesi)
İsimsiz Çeşme (Kasımlı Sokak)
Hanlar
Taşhan (Arasta)
Üzüm Hanı
Bedesten
Diğer Yapılar
Kurtköprü (Mihraplı Köprü)
Adatepe Çamaşırlığı
Saat Kulesi

3.5.2.1. Camiler ve mescitleri

Kurşunlu (Tacettin Paşa) Camii

Cami, Çanaklı Mahallesi'nde bulunmakta ve kesin olarak yapılış tarihi bilinmemektedir. Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nde bulunan vakfiyeye bakılarak cami, Miladi 1495'li yıllarda Hacı Beyzade Mevlana Safiyyüddin oğlu İbrahim Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir.. Yapının kayıtlarda misafirlerin dinlenmeleri için hazırlanmış iki odalı tabhane ve müştemilat olmak üzere üç bölümden oluştuğu anlatılmaktadır (Bayraktar, 2014). (Şekil 3.12).

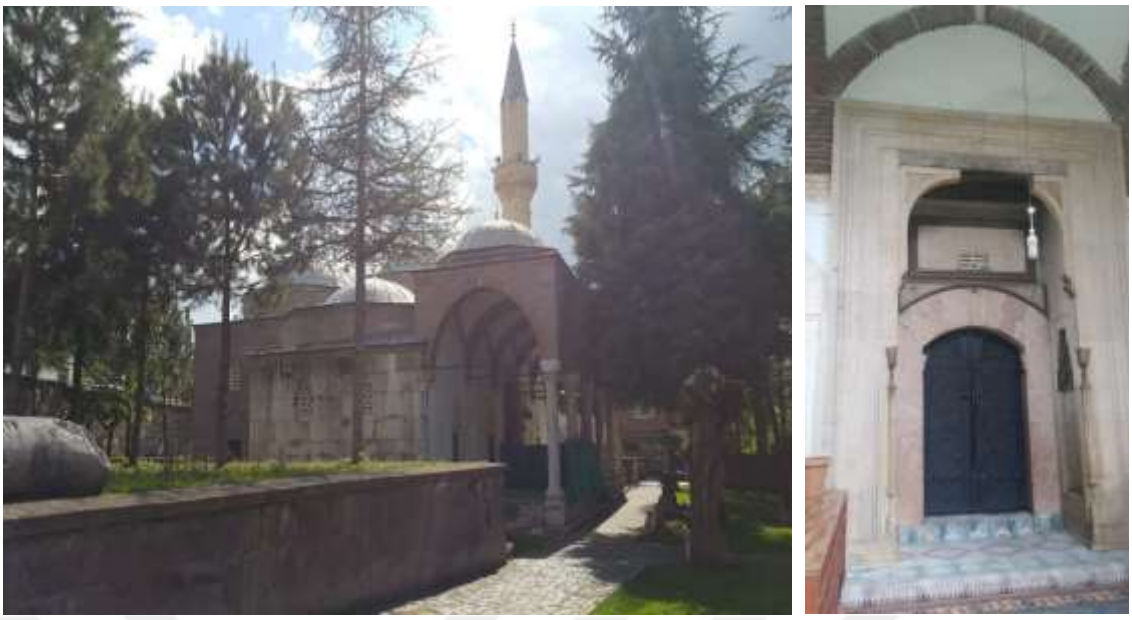

Şekil 3.12. Kurşunlu (Tacettin Paşa) Cami

Mimari olarak genişçe bir avlu içerisindeki caminin etrafına konumlanmış tarihleri tam olarak bilinmeyen mezarlar mevcuttur. Cami 1943 yılında depremde zarar görmüştür. 1955 yılında orjinaline uygun tadilatları yapılmıştır. 1989 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başlattığı restorasyonda, ahşap çatı kaldırılarak yerine orijinaline benzer yüksek kasnaklı aynı eksenli iki kubbe konulmuştur ve son cemaat mahallinin sütun başlık ve altlıkları kaldırılmıştır.

Kale (Taşkale/ Ayşe Hatun) Camii

Cami, Mehmet Paşa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Ayşe Hanım'ın Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan Miladi 1696 tarihli vakfiyesinden caminin Ayşe Hanım tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Bayraktar, 2014). (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. Kale (Taşkale/ Ayşe Hatun) Camii

1943 yılındaki depremde minare ve son cemaat kubbesi kısmen zarar görmüştür. Cami, kuzeyinde yer alan üç bölümlü son cemaat mahalli ile harim kısmından oluşmaktadır. Camide inşa malzemesi olarak; son cemaat mahalli ve minarede tamamen kesme taş, cephelerde ise bir sıra kesme taş, üç sıra tuğladan oluşan örgü malzemesi kullanılmıştır. Caminin mihrabı güney cephenin ortasında bulunmaktadır. Yağlı boyalı mihrabın döşemesi altıgen ve yıldızlarla bezenmiştir. Caminin mimarisi, Geç Dönem (16. ve 17. yüzyıllar) özelliğindedir. 2015 yılı şubat ayında orijinal minber kapıları çalınmış ise de bulunarak tekrar yerine takılmıştır. Tek şerefeli silindir gövdeli minare ise depremde yıkılan minarenin yerine orijinaline benzer bir şekilde düzgün kesme taştan yapılmıştır (Samsun İl Özel İdaresi, 2012).

Toprakkale Cami

Cami, Mehmet Paşa Mahallesi'nde bulunmaktadır ve kuzey-güney doğrultuda boyuna dikdörtgen planlı olup, kırma çatılı ve alaturka kiremit örtülüdür. Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nin Vezirköprü bölümünde Celali isyanlarından bıkan halkın eşkıyalardan korunmak için taş kaleye bitişik toprak bir kale yaptırdığından bahsetmektedir. Caminin, bahsi geçen toprak kale içerisinde yapıldığı ve bu kaleden ismini aldığı düşünülmektedir.

Caminin üzerinde inşa ya da onarım kitabesi bulunmamaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan Miladi 1695 tarihli Ayşe Hanım'a ait vakfiyeden yapının Ayşe Hanım tarafından vakfiye tarihine yakın bir zamanda yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Topçu, 2010). Son derece sade tutulan yapı, mimari özellikler bakımından geç dönemi işaret etmektedir. 1943 depreminde kısmen zarar gören yapı, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir (Bayraktar, 2014).

Yukarı Nalbantlı Camii

Nalbantlı Mahallesi'nde bulunan caminin Osmanlıca kitabesinde ''Sahibü'l Hayrat El Hacı Hüseyin, Amele (Amil) Mustafa, 1162'' yazılıdır. Kitabeye göre miladi 1749 tarihinde yaptırılan yapı, 1938-1939 yıllarında ve 2007 yılında onarım geçirmiştir. Dikdörtgen planlı camii; harim, son cemaat yeri ve mahfil katından oluşmaktadır. İçten düz tavan, dıştan dört omuz kırma çatılı ve alaturka kiremitle örtülüdür.Yapının temeli moloz taştan olup üstü ise ahşap karkas arası tuğla dolgulu ve üzeri bağdadi sıvalıdır. Yapıya giriş, iki kanatlı ahşap kapıyla yapılmaktadır. Caminin kuzeybatı cephesinde çinkoyla kaplı ahşap bir minare bulunup, minareye mahfil katındaki bir kapıyla çıkılmaktadır. İçi son derece sade olan caminin mihrap ve minber üzerinde ahşap bezemeler ile cami tavanının ortasında, lale oymalarla bezeli, fırfırlı, ahşap oymalı bir göbek bulunmaktadır (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012).

Namazgâh Camii

Cami, Namazgah Mahallesi'nde Köprülü Mehmet Paşa Camisi'nin kuzeybatısında yer almaktadır. Tarihi cami üzerinde inşa ve onarım kitabeleri bulunmamakla birlikte 17 yy' da Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. 1906 depreminde büyük zarar gören caminin sadece minber ve mihrabı orijinal şekliyle bırakılıp, aynı yere 1915 yılında bugünkü cami yapılmıştır. 2008 'de Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce restore edilen cami, günümüzde Vezirköprü Müftülüğü tarafından Aile ve Dini Rehberlik Bürosu olarak kullanılmaktadır (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012).

Köprülü Mehmet Paşa Namazgâhı

Köprülü Mehmet Paşa Namazgâhı, Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa'nın ilçenin imarına yaptığı katkılardan biri olarak dikkat çekmektedir. Namazgâh, Vezirköprü ilçesi Taşkale Mahallesi'nde, yeni inşa edilen Köprülü Mehmet Paşa Cami'nin güneyinde bulunmaktadır. Namazgâhların yapılış yerleri ve özelliklerine bakıldığında Köprülü Mehmet Paşa Namazgâhı'nın yapıldığı yıllarda burasının meskun mahal dışında kaldığı düşünülmektedir. Yapı üzerinde hali hazırda herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Köprülü Mehmet Paşa'nın, Köprülü Kütüphanesi'nde yer alan Hicri 1071-Miladi 1661 tarihli vakfiyesinde, Köprü kazasındaki vakıf eserlerinden bahsedilirken kasabada birde namazgâh yaptırdığı belirtilmektedir (Topçu, 2010). Namazgah, yaklaşık 6.5 m uzunluğunda kıble duvarı, bu duvarın doğusunda bir mihrap ve batısında bulunan bir minberden oluşmaktadır. Mihrap, pembe (kiremit) renkli kesme taşlardan yapılmış bir niş ve kemerden oluşur.Minber ise yakın zamanda ilave edilen beton ve tuğla kesimler ile orijinalliğini koruyan korkuluk ve basamaklardan oluşmaktadır. Namazgâhın mihrabı ise kesme taş malzeme ile örülmüştür. Mihrabın üst kısmında beş sıra tuğla ile hafif kuzeye doğru bir saçak oluşturulmaya çalışılmıştır (Bayraktar, 2014).

Yörgüç Paşa Camii (Orta Camii)

Orta Cami, II. Murat'ın vezirlerinden Yörgüç Paşa tarafından 1431 yılında yaptırılmıştır. Yörgüç Paşa'nın 1431 tarihli vakfiyesinden bu caminin masraflarını karşılayacak bir takım gelirler tayin ettiği anlaşılmaktadır. Tarihi yapı 1943 depreminde yıkıldığından orijinal hali hakkında bilgi bulunmamaktadır. Yıkılan caminin yerinde, 1944 yılında dikdörtgen planlı, moloz taş duvar malzemeden, ahşap kubbeli ve ahşap çatılı olarak yeni cami yaptırılmıştır. 2008 yılında yapılan restorasyonda, bir eklenti ile cami girişine birleştirilen şadırvan, tarihi yapıdan ayrılmıştır. Cami, yörede ender olarak bulunan ahşap kubbeli camilerden biri olarak bilinmektedir. (Şekil 3.14).

Şekil 3.14. Yörgüç Paşa Camii (Orta Camii)

3.5.2.2. Medreseler

Fazıl Ahmet Paşa (Taş/Kurşunlu/Köprülü) Medresesi

Fazıl Ahmet Paşa Mahalles'inde bulunan tarihi yapının kitabesi olmamakla birlikte, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. (Bayraktar, 2014). Ancak medresenin hangi tarihte yapıldığı konusunda bir kesinlik yoktur. Medresenin orijinal yapısında çatısı kurşun kaplı iken bu kurşunlar 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda alınıp, çatısı kiremitle kapatılan Medresenin 1943 depreminde kısmen zarar gördüğü ancak bu çatlakların tamir edildiği belirtilmektedir (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012). (Şekil 3.15).

Şekil 3.15. Fazıl Ahmet Paşa (Taş/Kurşunlu/Köprülü) Medresesi

Yapı, 1964 yılına kadar çeşitli amaçlar için kullanılmışsa da 1964'ten bu yana kütüphane olarak kullanılmaktadır.1974 yılında yapılan restorasyonda, yapının sonradan eklenen çatı kiremitleri kaldırılıp kubbelerin üzeri bakır ile kaplanmıştır. 2002 yılında tekrar restore edilen yapının iç avludaki sütunların araları ahşap perdelerle kapatılmıştır Açık avlulu medrese tipolojisi içerisinde yer alan tarihi yapı, dikdörtgen planlı ve etrafı revaklarla çevrilidir. Yapının içinde ve dışında düzgün kesilmiş pembe renkli karacaviran taşı kullanılmış olup her birimin üzeri kubbe ile örtülmüştür. Yapının dış cephesinde ve kapı, pencere, dolap ve ocak nişi çevrelerinde iyi bir taş işçilik görülür (Bayraktar, 2014).

3.5.2.3. Köprüler

Kurtköprü (Mihraplı Köprü)

Köprü, araştırma sahasının doğusunda, Vezirköprü-Havza ilçe sınırını oluşturan Istavroz Çayı üzerinde bulunan Kurtköprü (Mihraplı Köprü), Tekkekıran (Vezirköprü) ve Kayabaşı (Havza) köylerini birbirine bağlamaktadır. Havza'ya 17, Vezirköprü'ye ise 15 km uzaklıkta bulunan köprünün inşa kitabesi bulunmayıp ne zaman ve kim tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir.

Ancak, yörede yüzey araştırmaları yapan Bekker-Nielsen, (2014) köprünün üst yapısının Selçuklu Dönemi'ne ait gibi durmasına karşılık Helenistik, Roma veya Bizans Dönemlerine ait tahrip edilmiş ayaklar ve temel üzerine Selçukluların bu köprüyü yapmış olabilecekleri ihtimali üzerinde durmaktadır. Tarihi Kurtköprü; 95 m uzunluğunda, 4,80 m genişliğinde, 2 ana kemer ve 2 tahliye gözü ile birlikte toplam 4 açıklıklı bir köprüdür. Köprünün iki ana açıklığı arasında bir de hafifletme gözü bulunmaktadır. 2007-2009 yılları arasında restorasyonu tamamlanan Kurtköprü, araç trafiğine kapalı olup köprüye patika yollarla ulaşılmaktadır (Gül, 2015).

3.5.2.4. Bedesten

Bedesten, Orta Cami Mahallesi, Hükümet Caddesi'nde bulunmaktadır. Yapının inşa kitabesi bulunmamakla beraber ve yapılış tarihi konusunda araştırmacılar arasında da ortak bir karar bulunmamaktadır. Bazı kaynaklarda Bedesten'i yaptıranın Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hanım'ın babası Yusuf Ağa olduğunu belirtmektedir. Yapı, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 1950, 1969, 1975,1998 ve 2007 yıllarında birçok kez restore edilmiş ve bugünkü halini almıştır. Yapının iç ve dış bedesten olmak üzere iki bölümden oluşan yapının dört adet giriş kapısı bulunmaktadır. Geçmişte de bedestenlerde karşılıklı olarak dört kapının olması gelenek haline gelmiş ve bu bedestende de bu geleneksellik devam etmiştir. Vezirköprü'de günümüzde bedestenin içerisinde sıralı dükkanlar ile ticaret devam etmekte ve belli bir kısmın restore edilmesiyle restoran olarak da kullanılmaktadır (Gül,2015). (Şekil 3.16).

Şekil 3.16. Bedesten

3.5.2.5. Hanlar

Taşhan (Arasta)

Orta Cami Mahalles'inde, bedestenin kuzeydoğusunda bulunan eserin kitabesi bulunmamaktadır. Ancak mimari üslubundan dolayı 17-19 yy Geç Osmanlı döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir Hayli bakımsız durumda iken 2006 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek Vezirköprü' deki turistik çekiciliklerin en önemlilerinden birini oluşturmuştur. Açık avlulu hanlar tipolojisi içerisinde yer alan yapı, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Hafif yamuk, dikdörtgen planlı olan Taşhan, kesme taş ve tuğlanın bir arada kullanıldığı karmaşık bir teknikle yapılmıştır (Samsun Kültür Varlıkları Envanteri, 2012).

Hanın ortasındaki avluyu, ikinci katı ahşap direklerle taşınan revaklar ve bunların gerisinde kalan hücreler çevrelemektedir. 2007 yılına kadar haftanın belirli günlerinde canlı hayvan pazarı kurulan hatta belli dönemlerde avlusu otopark, üst katlardaki hücreleri ise ticari amaçlı büro ve dükkân olarak kullanılmıştır.

2007 yılındaki restorasyonla hücreleri oda, develiği ise restoran olarak düzenlenen tarihi yapı atıl durumundan kurtulup ziyaretçilerin ve misafirlerin konakladığı bir otele dönüştürülmüş ancak, 2014 yılında meydan gelen yangında büyük hasar görmüştür. Fakat günümüzde tüm hasarlar giderilmiş olup han el sanatları için sergi alanı,konaklama noktası ve restoran olarak kullanılmaya hazırlanmakta ve ziyaretçilerini beklemektedir.

Üzüm Hanı

Herhangi bir kitabesi ve vakfiyesi bulunmayan tarihi han, Orta Cami Mahalles'inde, Orta Cami'nin güneyinde bulunmaktadır. Han, mimari özelliğine bakılarak 17-19 yy arası inşa edildiği düşünülmektedir (Bayraktar,2014). Günümüzde şahsa ait bir mülkiyet olan han, uzun dikdörtgen planlı, bir avlunun etrafında tek kat halinde sıralanan odalar ile güneydeki ahırdan oluşmaktadır. Kuzeyde bulunan bir kapıdan girilen hanın güney cephesinde de bugün yıkılmadan kaynaklanan bir açıklık oluşmuştur. Tek katlı olan han, ahşap dikmelerin arasının moloz taş, tuğla ve kerpiç dolgu ile doldurulduğu duvarlardan oluşur. Bu duvarların üzeri ise samanlı sıva ile kaplanmıştır. Kırma çatılı yapı alaturka kiremitle örtülüdür (Samsun Kültür Varlılıkları Envanteri, 2012).

3.5.2.6. Hamamlar

Vezirköprü Orta (Çifte/Köprülü/Yeni) Hamamı

Orta Cami Mahalles'i, Orgeneral Faruk Cömert Caddesi üzerinde bulunan hamamın inşa kitabesi bulunmamaktadır. Samsun Kültür Varlıkları Arşivinde hamamın miladi 1660 yılında Ayşe Hanım tarafından vakfedildiği belirtilmektedir. Hamam, 1964-1965, 1976 ve son olarak 2007 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. Erkekler ve kadınlar kısmı olmak üzere iki bölümden oluşan tarihi yapı, çifte hamam tarzındadır. Günümüzde fonksiyonuna uygun olarak kullanılan tarihi yapının, Yeni hamam adı verilen kadınlar kısmının girişi Faruk Cömert Caddesi'nden, Orta hamam adı verilen erkekler kısmının girişi ise bedesten tarafındandır.

Doğu-batı doğrultuda uzanan yapı, dört eyvanlı ve köşe halvet hücreli plan tipinde birbirinin simetrisi olan çifte hamam şeklinde inşa edilmiştir (Samsun Kültür Varlılıkları Envanteri, 2012).

Kale (Taşkale /Ayşe Hatun/Yusuf Ağa) Hamamı

İnşa ve onarım kitabesi olmayan ancak 1696 tarihli bir vakfiyede bahsi geçen yapı, Mehmet Paşa Mahalles'inde olup Kale Camisine bitişik yaptırılmıştır.Çeşitli kaynaklara dayanarak hamamın banisinin Ayşe Hanım'ın babası Yusuf Ağa, yapılış tarihinin ise vakfiye tarihi olan 1696'dan biraz önce olabileceğini belirtmektedir (Bayraktar 2014).

Samsun Kültür Varlıkları Envanterinde ise yapının Köprülü Mehmet Paşa'nın eşi Ayşe Hanım tarafından 1659 tarihinde yaptırıldığından bahsedilmektedir. 1943 depreminde zarar gören yapı, 1960 ve 2007 yıllarında restorasyona tabi tutulmuştur. Son yapılan restorasyonla kullanılabilir bir özelliğe kavuşan yapı ne yazık ki şimdilerde bu fonksiyonundan uzak olup kapalıdır. Tek hamam olarak kuzey-güney yönünde inşa edilen eser, soyunmalık, ılıklık ve sıcaklık bölümlerinden oluşmaktadır. Hamamın yapımında moloz taş malzeme kullanılmıştır. Kesme taş ve tuğladan yapılmış kasnağın üzerindeki kubbe, ters dizilmiş kiremitle örtülüdür (Samsun Kültür Varlılıkları Envanteri, 2012).

Şifa hamamı

Mehmet Paşa Mahallesi'nde, inşa kitabesi ve kayıtlı bir vakfiyesi bulunmayan hamamın Köprülü Mehmet Paşa'nın ailesi için özel yaptırdığı belirtilmektedir (Kültür Varlıkları Envanteri 2012).Yapının inşa tarihinin ise çeşitli kaynaklara dayandırılarak 17. yy olarak belirtmektedir. Vezirköprü yöresindeki tarihi yapılar içerisinde en kötü durumda olanların başında gelen hamam, bugün birçok yeri yıkılmış bir harabe durumundadır. Acilen bir restorasyon çalışmasına ihtiyaç duyan yapının onarılarak fonksiyonu ile birlikte korunup, şehir turizmine ve yöre halkının kullanımına kazandırılmasının gerekliliği düşünülmektedir (Bayraktar, 2014).

3.5.2.7. Çeşmeler

Taceddin Paşa Çeşmesi

Çanaklı Mahallesi, Tacettin Paşa Sokağı'nda Kurşunlu Cami'nin batı avlu duvarına bitişik olan çeşmenin, Geç Osmanlı Dönemi'nde yapıldığı belirtilmektedir. Duvar çeşmesi tarzında inşa edilen yapı, farklı tarihlerde birden çok onarımdan geçirilmiştir. Herhangi bir süs unsuru bulunmayan çeşme halen kullanılmaktadır (Samsun İl Özel İdaresi, 2012).

Namazgâh Çeşmesi

Taşkale Mahalles'i, Havza Caddes'i üzerinde, Namazgâh Cami'nin bitişiğinde bulunmaktadır. Üzerinde bulunan kitabeden çeşmenin Miladi 1642 tarihinde Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Namazgâh çeşmesi tarzında olan çeşme günümüzde halen kullanılır durumdadır. Daha önce doğu yönüne bakan çeşme, 2007 yılında Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce yapılan restorasyon çalışmasında, döndürülerek kuzeye bakar konuma getirilmiştir (Samsun İl Özel İdaresi, 2012).

Ganioğlu Çeşmesi

Mahmet Paşa Mahallesi, Hacıköy Caddesi üzerindedir. Geç Osmanlı Dönemi'nde yapıldığı bilinmektedir (Samsun İl Özel İdaresi, 2012). Ayşe Hanım'ın vakfiyelerinde geçen çeşmelerden biri olabileceği ifade edilmekte olup 17. yy olarak tarihlendirilmektedir. Duvar çeşmesi tarzında yapılan çeşmenin daha önce şimdiki bulunduğu yerin karşısında olduğu ancak buradan şimdiki yerine taşındığı bilinmektedir (Bayraktar, 2014). (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Ganioğlu Çeşmesi

İsimsiz Çeşme (Kulebaşı Caddesi)

Kulebaşı Caddesi'nde bulunan çeşmenin vakfiyesi ve kitabesi bulunmayıp, Ayşe Hanım'ın yaptırdığı çeşmelerden biri olduğu tahmin edilmektedir. 2011 yılında sokak sağlıklaştırma çalışmaları sırasında restore edilen çeşme bugün kullanılmamaktadır.Blok taş, tuğla, moloz taşlardan inşa edilen çeşme, sivri kemerli, tek lüleli ve dikdörtgen bir yalağa sahiptir (Samsun İl Özel İdaresi, 2012). (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. İsimsiz Cadde (Kulebaşı Caddesi)

Arasta Çeşmesi

Arastanın doğu kapısının kuzey tarafında bulunan çeşmenin Bedesten ve Arastayla birlikte 17. yy ortalarında yapıldığı düşünülmektedir. 2007 yılında onarılan çeşme hala fonksiyonunu korumaktadır (Bayraktar 2014). (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Arasta Çeşmesi

Askerlik Şubesi Çeşmesi

Dikenli Mahallesi'nde Askerlik Şubesi'nin bahçesinde bulunan çeşme, mimari özellikleri ile Geç Osmanlı Devri'ni simgelemektedir. Kesme taş malzemeden kare planlı olarak yapılan çeşme, meydan çeşmesi görünümüyle şehirdeki diğer çeşmelerden ayrılmaktadır. Halen kullanılan çeşmenin köşelerinde birer adet sütünce ile bunlar arasında iki kademeli basık kemerli nişler mevcuttur (Samsun İl Özel İdaresi, 2012).

Mehmet Ağa Çeşmesi

Orta Cami'nin doğusunda dükkanların kuzey duvarında bulunmaktadır. Çeşmenin kitabesinde, Muhammed Ağa hayratı olduğu ve Hicri 1053 tarihi bulunmaktadır. Çeşmenin Köprülü Mehmet Paşa tarafından 1643 yılında yapıldığına dair işaretler mevcuttur Şimdilerde çeşmenin yalak kısmı toprak altında kalıp sadece kitabe kısmı görülmektedir.

Genelde yanında bulunan dükkanların malzemelerini koydukları çeşmeyi fark etmek nerdeyse imkansızdır (Samsun İl Özel İdaresi, 2012).

İsimsiz Çeşme (Kasımlı Sokak)

Orta Cami Mahallesi Kasımlı Sokakta bulunan çeşme, Ayşe Hanım'ın vakfiyelerinde geçen çeşmelerden biri olup 17. yy olarak tarihlendirilmektedir. Kemer içinde maşrapa konulması için dilimli nişi bulunmaktadır. Duvar çeşmesi tipolojisinde olup günümüzde yalağı taşla doldurulan çeşme, bugün kullanılmamaktadır (Samsun İl Özel İdaresi, 2012). (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. İsimsiz Çeşme (Kasımlı Sokak)

3.5.2.8. Çamaşırlık ve Kuyular

Adatepe Çamaşırlığı

Çamaşırlık, Vezirköprü ilçe merkezinin 4 km kuzeyinde bulunan Adatepe Köyü'ndedir. Oymaağaç höyüğüne giden antik yolun doğusunda bulunan ve içten 8,5 x 9,5 m boyutundaki yapının duvarlarında moloz taş, tuğla ile kesme taş kullanılmıştır. Yapı tekniği bakımından 19 yy. olarak tarihlendirilen yapı, birbirinin aynısı 4 antik sütun üzerinde duran ahşap direklerle desteklenmiş ve çatı ile kapatılmıştır. Ancak çamaşırlığın çatısının ortasında yaklaşık 1,5 x 1,5 m boyutunda aydınlatma boşluğu bulunmaktadır.Mahremiyet açısından penceresi bulunmayan tarihi yapının duvarlarında gaz lambası ya da çeşitli araç ve gereçleri koymaya yarayan beş adet niş bulunmaktadır. Çamaşırlık içerisinde üçerli sıra halinde karşılıklı duran tuğla örgülü altı adet ocak vardır.Çamaşırlıkta bulunan farklı boyutlardaki on bir adet yunak taşından on tanesinin oturmalık kısmı bulunmaktadır. Çamaşırlığın güney duvarında ise çamaşırlığın batısındaki çeşmenin yalağının devamı şeklinde su haznesi bulunmaktadır

3.5.2.9. Saat Kulesi

Fazıl Ahmet Paşa Mahallesi'nde Saathane Meydan'ında bulunan yapı, kulenin kuzeyinde bulunan kitabeye göre 1906 yılında II. Abdülhamit devrinde, Sivas Valisi Reşat Akif Paşa tarafından yaptırılmıştır (S.K.V.A. Kitabı, 2012). 1943 depreminde önemli derecede hasar gören yapı, 1959 yılında onarım geçirmiştir. Dört tarafında yer alan saatleri çalışır vaziyette olan yapı, sekizgen bir kaide üzerinde yuvarlak gövdeli bir minare görünümündedir. Saat kadranlarının bulunduğu petek kısmı sekizgen planlı olup her cephede birer pencere bulunmaktadır. saat kulesi, üzerinde bir alem bulunan küçük bir kubbe ile örtülmüştür (Şekil 3.21).

Şekil 3.21. Saat Kulesi

3.5.3. Geleneksel vezirköprü konutları

Geçmişten bugüne geleneksel Türk Mimaris'inde çevre ve kültürel bağlamda etki bırakmanın en kalıcı ve açıklayıcı yolunun konut tipleri, oluşumları ve eklentileri, olarak bilinmektedir. Vezirköprü'de bu bağlamda güzel örneklere sahip geleneksel konutları açısından zengin durumdadır.

İlçe'de konutlar ile ilgili yapılan çalışmalarda malzeme, yapım aşamaları ve kullanım amaçları açısından oldukça çeşitlilik olduğu görülmüştür. İlçe'ye bakıldığı zaman Orta Karadeniz'in Safranbolu'su gibi zengin ve köklü bir yapısı olduğu görülmüştür. İlçe'de olduğu hali koruyan yapıların yanı sıra,zarar gelmiş ve mimari dokusunu kaybederek yok olmak üzere olan kültürel yapılar olduğu görülmüştür.

İlçe evlerine genel olarak bakıldığında estetik kaygı yerine kullanım koşulları ön planda tutulduğu görülmektedir. Fakat buna rağmen, eskiden günümüze gelen birçok evde şuanda ki birçok çağdaş tasarımcıda olmayan estetikle beraber ince işçiliklere rastlanmaktadır.

Konutlar geçmişte yaşadıkları hayat ve yaşam biçimlerini ince işçilikler ile yapılarına taşımış ve günümüze kadar gelmelerini sağlamışlardır (Şekil 3.22).

Şekil 3.22. Geleneksel Vezirköprü Konutları

Evlerin biçim almalarında ve mimari dokunuşlarda ilçenin doğal, kültürel, sosyal, ekonomik yapısıyla beraber halkın inanç, gelenek ve görenek durumları da oldukça etkili olmuştur. Vezirköprü evlerinin en önemli özellikleri işlevlerine önem verilmesidir. Evler yapılırken,kullanıcıların ekonomik faaliyet ve yaşam tarzlarını yansıtacak şekildedir. Evlerdeki malzeme seçimlerin de ise iklim şartları, topografik yapı, eğim, bakı, coğrafi konum, üretim ve tüketim durumları da dahil en önemli sebepler arasındadır. Örneklere bakıldığında tek tip malzemenin kullanılmadığı iki ya da daha fazla malzeme tipinin birlikte kullanılmasından oluşan karma yapılı evlerin olduğu görülmektedir (Yılmaz ve Gül, 2015 ; Anonim, 2017). (Şekil 3.23).

Şekil 3.23. Geleneksel Vezirköprü Konutları

İlçede evler genel olarak iki katlıdır.ikiden fazla katlı evler genel olarak ilçe merkezinde bulunur ve konak olarak adlandırlır. Eskiden gelen evlerin damları genellikle gelebeksel kiremit ile yapılmış ve beşik tipi çatı tipine sahiptir.Evler genel olarak bağladi adı verilen sıva ile yapılmıştır. Kırsal bölgelerdeki evlerde ise doğal çevre şartlarına bağlı olarak belirlenmiştir.Evlerin duvar malzemeleri taş, kerpiç, ahşap karkas, sepet örgü ya da tamamıyla ahşaptan yapıldığı görülmektedir. Ahşap malzemenin çoğunlukla görüldüğü bölgeler ise Tavşan Dağ'ı ve Kunduz Dağ'ı çevresindeki kırsal yerleşim alanlarıdır (Yılmaz ve Gül,2015).

Vezirköprü evlerinde işlevin önemli olduğunu, ev halkının genelde hayvancılık ile uğraşmasından evlerde ek olarak en alt katta bulunan ahır eklentisinden anlaşılmaktadır. Ahır gibi bir başka eklenti ise, tarım ile uğraşan ailelerin kullandıkları alet vs gibi malzemelerin konulduğu kuruluk denilen yapıdır. İlçedeki evlerde başka bir yapı da ambar adı verilen tarım ile uğraşan ailelerin tahıllarını muhafaza ettikleri ambar adın verilen ek yapıdır. Kırsal kesimlerdeki evlerde evlerin yağış aldığı cephelerinde kireç,diğer taraflarda ise toprak-saman karışımı ile hazırlanan karışım ile sıvandıkları görülmektedir. Eskiden kalan evlerin nerdeyse hepsi taş ve kerpiç duvar malzemelerinden yapılmış ve bahçeye sahip evlerdir. Bu özel evlerin vazgeçilmez unsurlarından biri de oturma alanı olarak kullanılan sedirlerdir.

Sedirler genelde ailenin oturup yemek yedikleri, misafirlerini ağırladıkları, beraber zaman geçirdikleri yerlerdir. Sedir geleneği Vezirköprü'de çok eski zamanlardan günümüze kadar ulaşmış, en önemli mimeri özelliklerden biridir (Yılmaz ve Gül, 2015).

Bu zamana kadar gelmiş mimari örneklere bakılır ise sonuç olarak ;Evlerin ve mimari örneklerin oluşumunda zamanın sosyal, kültürel, ekonımik yapısından başlayıp iklim şartlarına kadar uzanan bir yelpaze söz konusudur. Kullanılacak malzemeyi, yapı şeklini konumunu iklim şartları,yaşam tarzı,gelenek ve görenekler oluşturmuştur. Aynı zamanda evin eklentileri olarak mimaride yerini alan ahır,ambar gibi yapılar ise zamanın ekonomik faaliyetlerinin şekillendirdiği kavramlardır. Geçmişte bu şekilde olşan bu evler günümüze de ulaşmış durumdadır. İlçe'ye tarihi dokunun büyük kısmını katan da bu tarihi evlerdir.

3.5.4. Günümüzde vezirköprü evleri ve sokak sağlıklaştırma projesi

Vezirköprü evleri, geçmişten günümüze taşınmış, yerli ve yabancı turistlerin de ilgisini çeken mimari yapılardan olmuşlardır. Köprülü Memet Paşa ve diğer vezirler, devlet büyükleri sayesinde İstanbul'un saraylarındaki mimari ve geleneksel tarz da ilçeye gelmiştir. Ustaların ince işçilikleri evlere yansımış köprüde yaşayan zamanın zenginleri bunları evlerine işletmişlerdir. Vezirköprü'de kentsel sit sınırı içerisinde olup, koruma altına alınan birçok ev bulunmaktadır. İlçede bu konu ile ilgili ilk olarak yapılan çalışmanın, 1992 yılında bazı alanların, kentsel sit alanı olarak ilan edilmesi ve dört sokağın koruma altına alınması olarak bilinmektedir. Bu evlerin birkısmı günümüze kadar ulaşmışken, birçoğu da yok oma tehlikesiyle karşıkarşıyadır.

Bundan dolayı, İlçede bulunan tarihi mekanların, kentsel sit alanında bulunan evlerin, korunan tarihi sokakların, korunması, iyileştirilmesi ve tekrar kazandırılması amacıyla, Vezirköprü Belediye'si tarafından 'Sokak İyileştirilmesi' adı altında 2011 yılında koruma ve iyileştirme çalışmaları başlatılmıştır (Anonim,2018a). (Şekil 3.24).

Şekil 3.24. Sağlıklaştırma yapılan sokak görünümleri

Proje, Samsun Valiliği, Vezirköprü Belediye'si, Kalkınma Bakanlığı ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) tarafından desteklenmektedir.Bu çalışma ile UNESCO'nun Dünya Miras Listesinde bulunan Safranbolu İlçesi'ndeki kültür ve tarihi dokuyu ilçede oluşturmak amaçlanmıştır. İyileştirme çalışması, 4 etaptan oluşmaktadır. 1.Etap; 1116 sokak ve Çukurçeşme mevkii, 2.etap; 1120, 1122 sokak ve Tacettin Paşa Caddesi, 3.etap; Kulebaşı, 4;Etap 823 sokak.Şuana kadar bitmiş olarak, toplam 126 evde yapılan sağlıklaştırma çalışmaları, sokağa bakı veren cephelerin alt yapı, elektrik ve telefon hatlarının yer altına alınmasını da sağlamıştır (Anonim, 2018a).

Şekil 3.25. Sağlıklaştırma yapılan sokak görünümleri

Çalışmada tamamlanan evlerin hepsi özel mülkiyet ve Cumhuriyet Dönemi'nden sonra yapılan evlerdir. Tarihi dokunun gelecek kuşaklara aktarılması için faydalı olan bu proje; ilçe tarihinin yaşatılması, korunması ve tarihi eserlerin turizme kazandırılması ile Vezirköprü evlerinin Karadeniz Bölgesinde ikinci bir Safranbolu haline gelmesi için önemli bir adım olmuştur. Bu özellikli kentsel sit alanı içerisindeki evler tek tip dış çephe ile düzene konulmuş,evlerin bulunduğu sokaklarda bir takım peyzaj ve yol çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalardan sonra kaybolmaya yüztutan birçok ev iyileştirilmiş ve tekrar kullanıma kazandırılmıştır. Bu çalışma ile ilçenin turizm potansiyeli de arttığı, yerli ve yabancı turistlerden eskiye oranla daha fazla ilgi gördüğü bilinmektedir (Anonim, 2018b)

3.5.5. Vezirköprü ilçesi'nde tarihi yapı mirası ve tescil edilmiş taşınmaz kültür- tabiat varlıkları

Vezirköprü İlçesi'nde tarihi yapılar için ilk bilgi toplama çalışması, 1978 yılında yapılmış ve aynı yıl Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından Hacıköy Caddesi'ndeki tarihi sit alanı olan Orta Hakak Hamamı'nın alındığı bilinmektedir. Kültür varlıkları için 1987, 1989 ve 1991 yıllarında çalışmalar yapılmış ve koruma kararları alınmıştır.

Buna rağmen en kapsamlı çalışma ise, 1992 yılında yapılmıştır. İlçede ilk olarak 1978 yılında başlayıp günümüze kadar devam eden koruma çalışmalarında ; Vezirköprü sınırları içinde 16 arkeolojik sit alanı, bir ticari ve bir şehir sit alanı, 14 kültürel yapı, 58 sivil mimari örneği,1 idari, 13 dini, 1 doğal varlık, 1 kalıntı-mezarlık, 2 korunacak sokak, 1 endüstriel yapı olmak üzere koruma kararı alınan tarihi ve kültürel varlık sayısı toplamı 107'dir. Bu tarihi mirasın tamamına yakın kısmı ilçe sınırları içerisinde yeralmaktadır (Yılmaz ve Gül, 2015).

İlçe günümüze kadar kalıcı kayıplara neden olan depremlere maruz kalmıştır. Bu sebebten dolayı önemli tarihi ve kültür varlıklarında kayıplar yaşanmıştır. Rahmaniye Medresesi, Mustafa Efendi Hanı, Yusuf Ağa Hamamı, Taceddin Paşa Hamamı gibi birçok yapı da 1943'de meydana gelen merkezi Ladik İlçes'i olan depremde hasara uğramış ve günümüze ulaşamamıştır. Depremler ve başka sebeblerden dolayı günümüze ulaşamayan kültür varlıkları olsa da,ilçe kültür varlığı bakımdan zengin örnekler sunmaktadır (Yılmaz ve Gül,2015).

3.6. Sosyo-ekonomik Yapı

Vezirköprü İlçesi ekonomisinin çoğunluğunun tarım ve hayvancılıktan oluştuğu görülmektedir. Son yıllarda ise turizme bağlı bir ekonomi de başgöstermektedir. Aynı zamanda ilçede belli dönemlerde iş için göç olmaktadır. Başka şehirlerde çalışmak için vatandaşlar ilçeden ayrılır. Ayrıca Vezirköprü'de gurbetçilik adı altında belli dönemlerde göçte mevcuttur. Başka şehir ve ülkelerde çalışanlar, beldeyi terk eder ve kış mevsiminin başlamasıyla beldeye döner. İlçede nüfusun 2000'li yıllara kadar arttığı fakat sonrasında azalmaya gidildiği görülmüştür. Bunun nedeni ise ekonomik anlamda iş imkanının olmamasıdır (Anonim, 2015; Çoban, 2013).

3.6.1. Nüfus

İlçede yapılan 1927 yılındaki ilk nüfus sayımında toplam nüfus köyler ile birlikte 34.654 olarak belirlenmiştir. 1935-200 yılları arasında ilçede sürekli bir nüfus artışı görülmüştür. Fakat bu durum 1940-1945 yılları dışındadır.Sebebi ise, Erbaa (1942) depremi ile Lâdik depremi (1943) gösterilmektedir.
İlçede 2000 yılı kayıtlarına bakılduığında nüfus belirli mahalle ve köylerde toplandığı için çok fazla dağınık görülmektedir. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. İlçede 2017'de yapılan adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfus 95.608'dir. Bu sayının 41.179'u erkek 48.429'u ise kadındır. Yüzde olarak ise: %49,35 erkek, %50,65 kadındır. Vezirköprü ilçesinde orta yaş ve yaşlı nüfus dikkat çekmektedir.Bunun en önemli sebebleri genel olarak iş imkanlarının azlığı ve gençlerin eğitim için farklı illere gitmesidir (Anonim, 2018)

3.6.2. Endüstri ve ticaret

Bir yerleşim biriminin şehir olarak nitelendirilmesinde şehre özgü yaşam tarzı Önemlidir. Bu yaşam tarzının temelini ise iş ve ticaret faaliyetlerinin yoğunluğu belirlemektedir. Vezirköprü şehir yerleşmesinde faal hayatın temelini oluşturan iş ve ticaret faaliyetleri özellikle Fazıl Ahmet Paşa, Ortacami, Mehmet Paşa mahalleleri üzerindeki önemli caddelerde yoğunlaşmıştır (Yılmaz ve Gül,2015).

Bir diğer ticaretin yoğun olduğu yerler ise sanayi sitesi, bedesten çarşısıdır. Buralarda ayrıca küçük el sanatları, sanayi sitesi ve bedesten çarşısı; fonksiyonel olarak küçük sanayiye dâhil olmasına karşın gerçekte ticari fonksiyonun ağır bastığı mevkiler olup, üretimin yanında otomobil parça satışları, semaver satışları gibi ticari hizmetlerin halka ulaştırıldığı sahalardır.
Halkın bu merkezlere ulaşırken kullandığı kent içi ana caddelerde de ticari hareketlilik mevcuttur. İş ve ticaret hayatının yer aldığı kısımlarda resmi binalar ve park gibi rekreasyonel sahalar da mevcuttur. Yeni Mahalle'de kurulan küçük sanayi sitesinden önce kentte küçük sanayi olarak bilinen ve birçok ihtiyacın karşılandığı mahalle, Fazıl Ahmet Paşa Mahallesi'dir. Mahallede halen bulunan küçük kereste ve ağaç atölyeleri o zamanlardan kalmıştır. Şu anda hazır giyim, market ,beyaz eşya, birçok bankanın, iş merkezlerinin ve pasajların bulunduğu ticari hizmetlerin verildiği mahalle burasıdır (Yılmaz, Gül,2015).

Bedesten ve arastası küçük esnafın yoğunlaştığı, manifatura, hamamcılık, nalburculuk, semavercilik (el sanatları sanayi), sobacılık, berberlik, ayakkabıcılık ekmek fırını, zirai malzeme, eczane, kahvehane, lokanta, kasap, bakkal, inşat malzemesi gibi ticari alanlara sahip ve Bezzazlar Çarşısı'nın da bulunduğu bir mevkidir. İlçenin eski ticari merkezi burasıdır.
2008-2009 yıllarında restore edilerek otel şeklinde kullanılan Taşhan ise 2010 yılında kapatılmıştır (Anonim 2010).

İlçede gıda tüketimine yönelik 5 adet toptancı dükkânı vardır. Gıda stoku yapan iş yeri sayısı ise 14'tür. Büro ve mesleki hizmet sunan işyerlerinin oranı % 4,04'tür. İş yerlerinin büyük bir bölümü % 57 her türlü ticarete açıkken, % 27.78'i gıda maddeleri satışı ile meşguldür. İşyerlerinin kapladığı alan 5,72 hektardır. DİE 2000 yılı sayım sonuçlarına göre ilçede 1035 kişi toptan ve perakende ticarette, lokanta ve otellerde çalışmaktadır (Yılmaz ve Gül,2015).

Ticaret ve satış personeli olarak istihdam edilen nüfus ise 663 kişiden ibarettir. (Çeker, 2003). Vezirköprü Belediyesi'nden alınan 2010 yılı verilerine göre 1066 ticarethanenin su abonesi olarak kayıtlı olması da ticari alanlar hakkında fikir vermektedir. Devlet yolu üzerinde ve Bahçelievler Mahallesi'nde de ticari hareketlenmeler mevcuttur. (Yılmaz ve Gül,2015).

3.6.3. Sağlık hizmetleri

İlçe'de 1984 yılında açılmış bir devlet hastanesi ve iki tane sağlık ocağı bulunmaktadır. Hastane kapasitesi ve donanımlı ekibi ile kırsal kesimlerden gelen halkın ihdiyacını da karşılamaktadır. Devlet hastanesine 2000'li yıllarda bir iyileştirme çalışması yapılmış ve ek bine ile hastane yatak ve hizmet kapasitesi artırılmıştır. Sağlık tesisleri 1.21 hektarlık alan üzerinde bulunmakta ve kent arazisinin 0.33 'lük kısmını kaplamaktadır.Devlet hastanesi Taşkale Mahallesi'nin güneyinde bulunmaktadır. İlçede nüfus artışından ve kırsal kesimden gelen vatandaşlar ile birlikte kapasitenin yetmediği düşünülmekte ve daha sağlıklı hizmet verilmesi için 200 yataklı devlet hastanesinin yükünü azaltmak amacıyla şu anki otogarın (Bahçelievler Mahallesi/ Dörtyol Kavşağı) bulunduğu yeni bir hastane daha düşünülmektedir.

Ayrıca 2009 yılı itibariyle zorunlu hizmet kapsamına alınan hastanede bu sayede doktor sıkıntısı bir miktar hafiflemiştir. Sağlık personeli dışında ve döner sermayeye bağlı toplam 298 kişinin istihdam edildiği hastanede 5 ambulans bulunmaktadır. Bazı acil nakillerin Samsun'dan gönderilen helikopter servisleri ile yapılması da yöre için önemli bir gelişmedir. Hastane sahip olduğu teknik imkânlar dolayısıyla 2008 yılı itibariyle İSO belgesi almıştır (Çeker, 2003).

3.6.4. Bölgesel ekonomik faaliyetler

Ekonomik faaliyetler, kültürün önemli bir unsurudur. Nesilden nesile aktarılan el sanatları gibi kültür unsurlarının birçoğu ekonomik faaliyetlere göre şekillenip gelişmektedir. Ekonomik faaliyetlerde meydana gelen gelişim ve değişime bağlı olarak zaman içinde el sanatları ve geleneksel mesleklerde değişmiştir. Bazıları ise, modern teknolojiye ayak uyduramayarak unutulmaya yüz tutmuş ya da unutulmuştur. Kültür, ekonomik faaliyetlerden etkilendiği oranda, bir yerde yapılan ekonomik faaliyetlerin şekillenmesinde de etkili olmaktadır.

Mübadele yıllarında Yunanistan'dan Vezirköprü'ye göç eden mübadillerin geldikleri yöredeki tütün ve ayçiçeği tarımı gibi ekonomik faaliyetleri sürdürdükleri bilgisine ulaşılmıştır. Yine Kafkasya'dan göç eden göçmenlerin semaver gibi çeşitli kültür ürünlerini yöreye getirdikleri ve geliştirdikleri de bilinmektedir. Kültürün ekonomik faaliyetler üzerindeki diğer bir etkisi ise turizm yoluyla olmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde turizmin, daha çok da kültür turizminin şehirlerin kültürel ekonomik yapılarının çözümlenmesinde etkili olduğu bilinmektedir (Gül,2015).

Vezirköprü'de nüfusun kırsal kesimde yaşayan önemli bir kısmı (%79) ekonomik faaliyet olarak tarım üzerinde yoğunlaşmışlardır. Özellikle yörenin iklim özellikleri ve toprak yapısı bunda belirleyici olmuştur. Bununla birlikte yörenin her tarafında toprağa dayalı olarak yapılan tarımsal üretim ve çeşitliliğin dengeli dağılmadığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında eğim, toprak çeşitliliği, tarıma elverişli olmayan arazinin varlığı, topografya ve sulama imkanları gelmektedir.

Vezirköprü'de tarım, önemli bir geçim kaynağı olup mevcut nüfusunun % 71'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Öte yandan, yörede toplam nüfusun bir kısmı da dolaylı ikincil meslek olarak tarım ile ilgilenmektedir. Yörede, şehirleşme düzeyi düşük, ekonomisi tarıma dayalı kırsal bir yapı öne çıkmaktadır (TUİK, 2014).

Vezirköprü yöresinde sanayi; orman ürünleri, mobilya, un fabrikaları, mermer ve tekstil işletmesi ile daha çok tarımsal makine imalatı ile uğraşan küçük işletmelerden oluşmaktadır. Yörenin en önemli entegre tesisi, Orman Ürünleri Sanayi Anonim Şirketi'nin (ORÜS) 1995 yılında özelleştirilmesi ile kurulan Vezir Ağaç'dır. 250 kadar çalışanı ile yöre için önemli bir istihdam kaynağı olan Vezir Ağaç'ın yanında her biri 5-10 kişi arasında işçi çalıştıran kuru yemiş, tarımsal makine ve zirai alet yapım işletmeleri, orman ürünleri atölyeleri ve un fabrikaları yörenin başlıca sanayi kuruluşlarıdır. Vezirköprü yöresinde geçmişten günümüze atölye tipi geleneksel imalat sektörü de önemli bir yere sahiptir. Modern sanayi ile rekabet edemeyerek sayıları azalsa da semaver yapımı, demircilik, bakırcılık ve kalaycılık, bıçakçılık ve marangozluk gibi geleneksel imalat sektörleri öne çıkmaktadır (Gül,2015).

Vezirköprü şehir yapısında ticarethaneler özellikle Fazıl Ahmet Paşa, Orta Cami, Yenimahalle ve Mehmet Paşa Mahalleleri üzerindeki caddelerinde yoğunluk göstermektedir. Vezirköprü'de ticaret hayatında önemli yeri olan Orta Cami ve Fazıl Ahmet Paşa Mahalleleri ise kentsel sit alanı içerisinde kalmış ve ticari sit alanı olarak koruma altına alınarak restore edilmiştir. Bununla birlikte küçük el sanatları, sanayi sitesi ve bedesten çarşısı fonksiyonel olarak küçük sanayiye dâhil olmasına karşın gerçekte ticari fonksiyonun ağır bastığı mevkiler olup, üretimin yanında otomobil yedek parçaları, tarım aletleri ve el sanatları ürünleri gibi ticari hizmet sunan yerler olarak bilinmektedir. Kırsal alanlardan gelen tarım ile uğraşan üreticilerin ürünlerini ilçe merkezinde halka sunduğu pazartesi günleri haftalık pazarın kurulduğu yerler de ticaretin hareketli olduğu yerlerdir İlçe ticaretinde hayvan alım satımının da önemli bir yeri vardır. Pazartesi günleri kurulan Vezirköprü Hayvan Pazarı; Amasya, Çorum, Sinop ve Samsun'a bağlı ilçelerdeki hayvan üreticilerinin hayvanlarını alıp sattıkları bölgesel bir pazar özelliğine sahiptir (Anonim, 2018).

İlçede bir diğer ekonomik faaliyet de ormancılıktır. Orman alanları, ilçenin toplam arazi varlığı içerisindeki % 59'luk pay ile önemli yer tutmaktadır. Zengin orman örtüsünün varlığı ormancılığı, yörede önemli bir geçim kaynağı haline getirmektedir.

Orman alanlarında yakacak ve endüstriyel odun kesilmesi ve taşınması işlemlerinde çalışan yöre insanı, ormanların geliştirilmesi için yapılan tabii gençleştirme, gençlik bakımı, kültür bakımı, sıklık bakımı, fidan dikimi, budama ve iyileştirme faaliyetlerinde de çalışarak istihdam fırsatı bulmaktadır. Ulaşım sektörü de Vezirköprü ekonomisine katkı sağlayan faaliyetlerden biridir. İlçenin Samsun ve diğer merkezlerle bağlantısı sadece karayolu ile sağlanmaktadır. Şehrin kırsal çevresi ile ulaşımı ise özel minibüs ve taksiler ile sağlanmaktadır. Belediye ve Vezirköprü Minibüsçüler Kooperatifi'ne ait araçlar ise Havza ve Samsun'a günlük seferler düzenlemektedir. (Gül, 2015).

İlçede ulaşım sektörünün ekonomik bir faaliyet olması sadece yolcu taşıma ile sınırlı değildir. Son yıllarda Vezir Ağaç Orman Ürünleri Sanayi'nin hem hammadde ihtiyacını karşılamak hem de ürettiği parke, sunta ve kereste gibi orman ürünlerinin pazara ulaştırılmasını sağlamak, ulaşımı önemli bir ekonomik sektör haline getirmiştir. Bu bağlamda Vezirköprü'de kurulan Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi 500'ün üzerindeki üye sayısı ve binin üzerindeki tır, kamyon, kamyonet, otobüs, minibüs sayısı ile yörenin önemli dinamiklerinden biri olmuştur. Bu sayede Türkiye'nin her yerine kamyon ve tır nakliyatı yapılmakta, komşu ülkelere ihracat gerçekleşmektedir (Gül, 2015).

3.6.5. Turizm

Günümüzde yatırımların turizmin birçok çeşitine yapıldığı ve dünya pazarında kendine yer bulduğu görülmektedir. Turizm çeşitleri kültür, sağlık, kongre, gastro, kırsal ve eko-olarak şekillenmiş ve bu şekilde talep görmektedir. Vezirköptü ise, tarihi ve kültür yapısı ile turizm için uygyn yapıya sahip bir ilçedir. Buna rağmen ilçede bununla ilgili az çalışma yapıldığı görülmektedir. Turizm ile ilgili yapılan yatırımlar arasında Vezirsuyu Rekreasyon Alanı, Sokak Sağlıklaştırma Projesi ve Butik Otel çalışmaları yeralmaktadır.Ancak yapılan bu yatırımlar günümüz potansiyel ve istekleri için yeterli değildir.

İlçe Köprülüler dönemine kadar uzanmış ve günümüzde de mevcut taihi yapı ve mimari turist yapıda olup, doğal güzellikleri ile de bunu desteklemektedir. Şahinkaya Kanyonu, Kuruçay Koyu, Kunduz Dağı, kentsel sit alanındaki geleneksel evler ilçeye turizm açısından katkı sağlayan başlıca doğal ve kültürel kaynaklardır. İlçe, evleri,tarihi sokakları,yöreye özel yemekleri vs.gibi özellikleri ile turistlerin ilgisini çekmektedir.Günümüzde kültür ve sağlık turizminin talep görmesi de Vezirköprü için oldukça sevindirici bir durumdur (Gül, 2015).

3.6.6. Tarım

İlçe halkının %79'u kırsal kesimlerde yaşamakta ve tarımla uğraşmaktadır.İlçe 223.325 hektar kullanılabilir araziye sahiptir. İklim özellikleri ve toprak yapısından dolayı tarıma elverişli olan ilçedeki halkın büyük çoğunluğu tarımla uğraşmaktadır. Halkın %71'lik kısmı geçimlerini tarım faaliyetleriyle sağlamaktadırlar (TUİK, 2014). İlçede üretim yapılan ekim sahası bakımından en önemli yeri, tahıl çeşitleri, ayçiçeği, şekerpancarı ve tütün almaktadır. Vezirköprü ilçesinde Vezirköprü ve Duruçay Barajlarının tamamlanması ile birlikte tarım alanlarındaki sulamaların artmasıyla tarımsal verim ve ürün çeşitliliği de artmıştır. Son yıllarda sigara fabrikalarının özelleşmesi tütün üreticilerinin yüzünü güldürmüş ve tütün yetiştiriciliğinde artış olduğu gözlemlenmiştir (Gül, 2015).

3.6.7. Hayvancılık

Vezirköprü ilçesinde, hayvancılık işletmeleri genellikle küçük ölçekli olup, bu işletmelerde bitkisel üretimle hayvancılık birlikte yapılmaktadır. Çok az sayıda aile sadece hayvancılık yapmaktadır. İlçe, hayvancılık açısından çok uygun şartlara sahip olmakla birlikte hayvancılığın geleneksel yöntemlerle yapılması ve sanayiye entegre edilememesi nedeniyle hayvancılıktan elde edilen gelir düşük kalmaktadır. İlçede sığır sayısı yüksek olmakla birlikte çoğunluğun verimi düşük ırklardan meydana gelmesi nedeniyle birim sığır başına düşen et ve süt verimi düşürmüştür (TUİK, 2014).

İlçede manda yetiştiriciliği de önemlidir. Son yıllarda manda yetiştiriciliği için yapılan desteklemelerin yöredeki manda sayısında artışa neden olacağı düşünülmektedir. İlçedeki koyun sayısında 2013 yılında 2010 yılına göre bir azalma olduğu görülmektedir. Köyden şehre göç, mera alanlarının kalitesinin bozulması, yapağı fiyatının düşük olması ve koyun eti tüketiminin düşmesi koyun sayısındaki azalmanın başlıca nedenleri olarak sıralanabilir. Koyun sayısındaki azalmanın aksine keçi sayısındaki artış dikkati çekmektedir. Ayrıca ilçenin zengin bitki varlığı arıcılık açısından ciddi bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu potansiyele bağlı olarak yörede arıcılık ve bal üretimi giderek artmaktadır. (TUİK, 2014).

3.6.8. El sanatları

El sanatları, toplum yapısının şartları içinde oluşmuş, bölgesel özellikler taşıyan, etnografik değeri olan, çoğu kez sanat öğeleri taşıyan, faaliyet içeren, halk tarafından üretilen ve kullanılan, dolayısıyla alınıp satılan, üretimi bugün gelir için desteklenen kültürel özellik taşıyan ürünlerdir (Omur, 1997). Evliya Çelebi,Seyahatname'sinin Vezirköprü bölümünde, şehir ve yakın çevresinde çam ağacından ''boduç'' (tahta su kabı) yapıldığından ve ayrıca yöre halkının çöğür, tanbura, rüze, şarkı, yunka adlı sazları yaparak para kazandıklarından bahsetmektedir (Çelebi, 1986). Alan araştırması ve tarihi kayıtlara göre bakır ve kalaycılık, demircilik, semercilik, saraçlık (koşum takımı yapımı vs), nalburculuk, sepet ve süpürgecilik, ağaç işleri, kilim ve bez dokumacılığı, kunduracılık, değirmencilik, semavercilik gibi günümüze ulaşabilmiş geleneksel el sanatları yanında debbağcılık, tuğlacılık, kiremitçilik,çanak-çömlek yapımı ve daha sayamadığımız birçok el sanatının günümüze ulaşamadığı tespit edilmiştir.

3.7. YÖNTEM

'Vezirköprü'deki Kentsel Sit Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi' adlı yükseklisans tez çalışmasında Samsun'un tarihi dokusu ile güçlü bir kültür potansiyeli oluşturan Vezirköprü İlçesi'nin kentsel sit alanlarının Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini açısından değerlendirilmesi ve yorumlanması çalışmanın ilk amacını oluşturmuştur.

Yapılan çalışmanın yönteminin belirlenme hususunda Vezirköprü ve kentsel sit konusu başlığı altında yapılan diğer literatür çalışmaları örnek alınmış ve yararlanılmıştır. Özetlemek gerekir ise, çalışmanın yöntemi; Amaç ve kapsamın belirlenmesi, Literatür taranması ve veri toplanması, alan çalışması ve analizi, araştırma bulguları ve tartışma, sonuç ve öneriler olarak 5 aşamadan oluşmuştur.

1.Aşama:

Amaç ve Kapsamın Belirlenmesi: Vezirköprü'deki mevcut kentsel sitlerin mevcut durumu durumu hakkında bilgi vermek, korunması, eksiklerinin tespiti, yapılması gerekenlerin belirlenmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacı ile çalışmalar yapılmak istenmiş ve bu amaçlar doğrultusunda bir yol izlenmiştir. Kentsel sit alanlarının sıradan yerleşim yerleri olmadığı, buralarda yapılacak herhangi bir proje ve çalışmada dikkat edilmesi gerekenler ile bilinçsiz kesimin bilgilendirilmesi de çalışmanın bir başka amacını oluşturmuştur.

2. Aşama:

Literatür Taraması ve Veri Toplama: Bu aşama üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde büro çalışmaları, ikinci bölümde alana ve konuya yönelik literatür taraması, üçüncü bölümde ise alanın doğal ve kültürel özelliklerinin ortaya konulması yer almıştır.

Büro Çalışmaları: Araştırma alanı olan Vezirköprü'yü konu alan daha önce hazırlanmış tezler, makaleler, kitaplar, kültür envanterleri, raporların taranması sonucu elde edilen verilerden Autocad, QGIS ve Microsoft Office programlarından yararlanılarak tez çalışması için konu ile paralel birtakım çalışmalar, haritalar, ve tablolar hazırlanmıştır. Bu çalışmalar hazırlanırken yararlanılan kaynakların güncel ve güvenilir olmasına dikkat edilmiştir.

Alana ve Konuya Yönelik Literatür Taraması: Bu aşamada öncelikli olarak çalışma alanı ve konusu olan kentsel sit ile ilgili geçmişten günümüze hazırlanan tez, makale, yayın, kitap vs. birçok kaynak araştırılmış ve incelenerek çalışmada yer verilmiştir. Sonrasında ise çalışma konusu ile ilgili temel kavramlar literatür kaynaklardan araştırılarak açıklanmıştır. Sit, kentsel sit, kentsel koruma, kentsel tasarım, imar planı, koruma amaçlı imar planı vs. gibi kavramların açıklanması ile tez daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır.

Alanın Doğal ve Kültürel Yapısının Ortaya Konulması: Çalışma alanı olan Vezirköprü'nün doğal ve kültürel özelliklerinin ortaya konduğu bu kısımda alanın daha iyi anlaşılması için mevcut özellikleri ve sahip olduğu kaynaklarının tanıtılması sağlanmıştır. Çalışma alanının sahip olduğu iklim bilgileri, bitki örtüsü, vs. gibi doğal özellikleri ve geçmişten bugüne getirdiği kültürel yapısı görsel olarak resimler, tablolar, şekiller ile de desteklenerek ortaya konulmuştur.

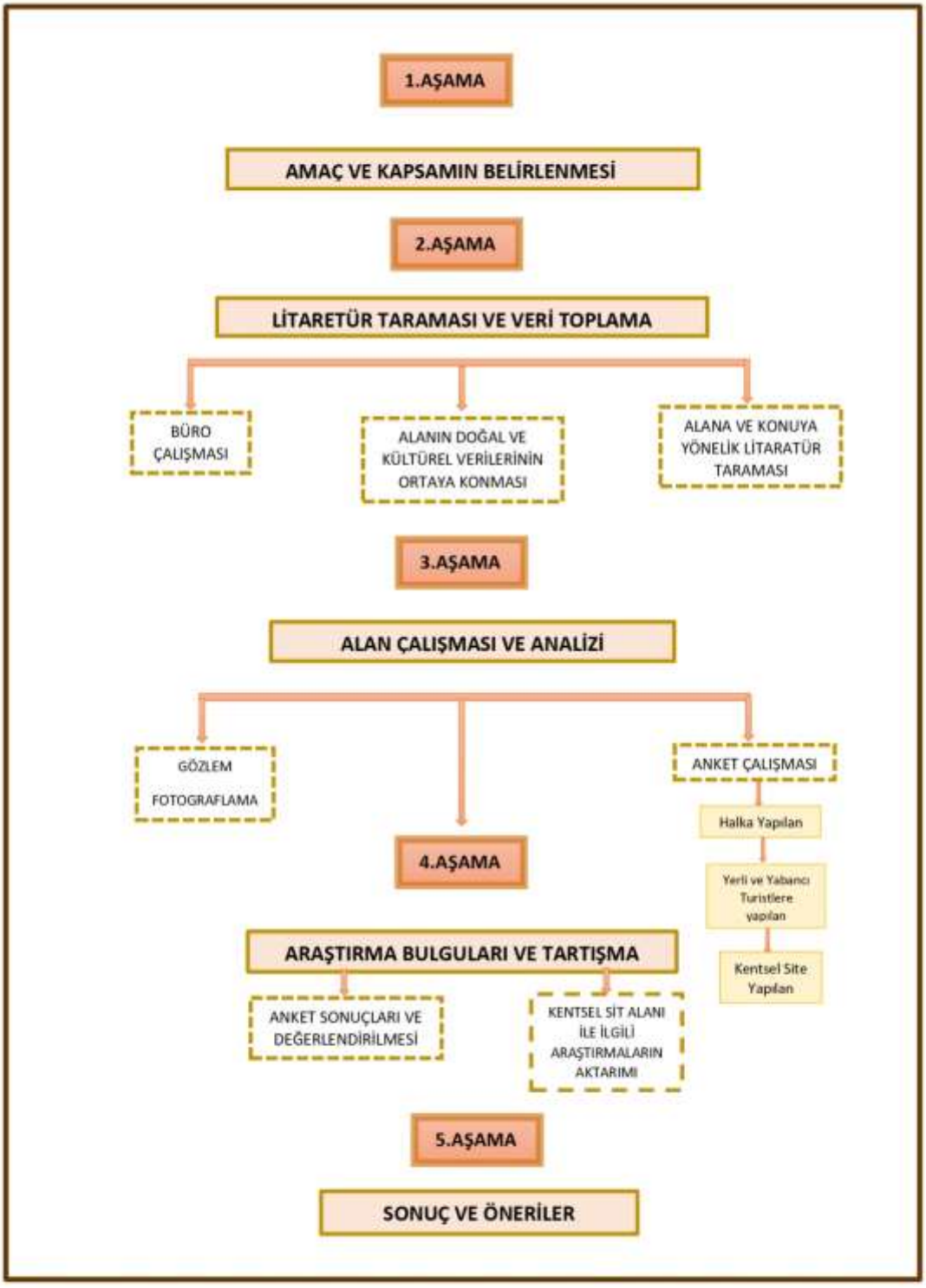

Şekil 3.26. Yöntem Akış Şeması

3.Aşama:

Alan Çalışması ve Analizi: Tarihi dokusu ve kültürü ile güçlü bir potansiyele sahip çalışmaya konu olan Vezirköprü İlçesi'nin kentsel sit alanlarının geçmişten bugüne gösterdiği değişim, kazanımları ve kaybettikleri değerleri ile incelenerek tespitlerde bulunulmuş ve tez konusu olan kentsel sitlere Peyzaj Mimarlığı açısından neler yapılabileceği konusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma alanının tarihi dokusu, ve fiziksel yapısını anlamak amacı ile çalışmaya katkı sağlayacak konu ile paralel analizler yapılmış, yerinde birebir gözlemler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir. Özetlemek gerekir ise bu bölüm gözlem, fotoğraflama, anket çalışmaları/analizleri olmak üzere 3 aşamadan oluşmaktadır

Gözlem ve Fotoğraflama: Bu aşama da literatür kaynaklarından alınan bilimsel bilgilerin görsel materyaller ile desteklenmesi amacı ile alan ve alan ile bağlantılı yerlerde fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Gözlemler ve çekimler, çalışmanın amacına uygun şekilde peyzaj mimarı gözünden yapılacak olan öneri ve yorumların doğru olması açısından yapılmıştır

Anket Çalışması/Analizi: Çalışma alanına dair yapılacak herhangi bir uygulama için kullanıcı fikirlerini öğrenmek amacı ile farklı kesim ve kullanıcı profilleri olması açısından 3 ayrı gruba anket uygulaması yapılmıştır. Vezirköprü'de yaşayan yerli halk, Vezirköprü'ye gelen yerli/yabancı turistler, kentsel sit sınırları içinde yaşayan vatandaşlar anketin uygulandığı kesimlerdir.

Çalışmanın zeminini oluşturan kentsel sitler hakkında üç ayrı kesimden de farklı bakış açıları ile alınan cevaplarla konu ile alakalı birtakım çıkarımlar yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışması ile aslında Vezirköprü'de memnun edici ve eksik görülen yönler belirlenmiş olup çalışmaya bu şekilde yön verilmesi amaçlanmıştır.Anket çalışması bireyler ile yüzyüze ve internet ortamında tamamlanmıştır. Anket soruları oluşturulurken konu ile ilgili yerli ve yabancı literatür örnekleri incelenmiş ve konuya hakim uzman fikirlerine başvurulmuştur.

Konu ile ilgili temel sorular üç grupta da aynı olup soruların yöneltildiği kesimler değiştikçe belirleyici olması açısından sorular da değişmektedir. Vezirköprü'de yaşayan yerli vatandaşlara 369, yerli ve yabancı turistlere 101, kentsel sitte yaşayan vatandaşlara ise 107 anket uygulanmış olup, toplamda 577 kullanıcıya anket soruları yöneltilmiştir.

Anket sorularına ilk önce katılan kişiler ile ilgili temel bilgileri öğrenmek ve değerlendirmek amacı demografik sorular ile başlamış, sonrasında ise tarihi dokular, tarihi çevrelerin korunması, iyileştirilmesi, kentsel sitler, yeşil alanlar, peyzaj algısı, yeterlilikleri vs. gibi farkındalık seviyelerinin belirlenmesine yönelik konu ile alakalı sorular ile devam etmiştir. Yapılan anketlerin çalışmaya katacağı katkı düşünülür ise; alanı kullanan gerçek kullanıcıların da verdikleri fikirler ile yönlendirip, değerlendirdikleri daha gerçekçi ve doğru kararlar almış bir çalışma haline gelmesine katkıda bulunmuştur.

4.Aşama:

Araştırma Bulguları ve Tartışma: Bu bölümde alan ile ilgili mevcut değiştirilemez bilgiler dışında konu ile alakalı peyzaj mimarlığı çalışma disiplini penceresinden elde edilen veriler ortaya konulmuştur. Çalışmanın başında alanın genel özellikleri, yapısı, kullanımı, tarihi ve kültür dokusu vs. gibi genel konulardan bahsedilmiş ve ayrıntılı bilgilendirme yapılmıştır.

Çalışma alanı olan Vezirköprü'deki kentsel sit alanlarının mevcut tescilli yapı sayısı ve kalitesi, kullanım durumları, kat sayısı, kullanılan malzeme, mülkiyet durumu, donatı seçimi, ulaşım vs. gibi birçok alan özelliği yapılan ayrıntılı gözlem ve incelemeler sonucu aktarılmıştır. Kentsel sitlerin kullanımı, korunması, iyileştirilmesi hakkında bilgiler verilirken mevcut durumdan da karşılaştırma ile bahsedilmiştir. Verilen bu bilgiler kentsel sitte yaşayan vatandaşlara yapılan anket sonuçları ve çekilen fotoğraflar ile de görsel olarak desteklenmiştir.

Anket Sonuçları ve Değerlendirilmesi: Alan kullanıcılarına yapılan anket çalışması demografik bilgiler, tarihi çevre ve koruma ile ilgili, kentsel sitler ile ilgili farkındalık ve yaşanan alanın durumuyla alakalı, eksik ya da artı yönlerin farkındalığının tespiti açısında daha doğru ve sağlıklı olması için üç ayrı kesime uygulanmıştır.

Birbiri ile bağlantılı konular kronolojik bir düzenle çizelgeler şeklinde soru haline getirilmiş ve gerekli açıklamalar ile vatandaşlara yöneltilmiştir. Anketler internet ortamında ve yüzyüze yapılmıştır. Yüzyüze yapılan anketlerin cevapları internet ortamında Drive sistemine aktarılmıştır. Tamamlanan anketler bu sistemden Excel programına aktarılmış ve sayısallaştırılmıştır. Excel programında grafik haline getirilen sonuçlar Word ortamında düzenlenmiştir. Grafik halindeki anket sonuçları, karşılaştırıldıkları konu başlıkları ve çıkan sonuçlara göre değerlendirilip yorumlanmışlardır Anket çalışması ve değerlendirilmesi sonucu alanı kullanan vatandaşların da bakış açıları ile merak edilen birçok konu cevap bulmuş ve farklı çözüm yolları için aydınlatıcı bir yol olmuştur.

5.Aşama:

Sonuç ve Öneriler: Yapılan tüm bu çalışmalar ile 'Vezirköprü'deki Kentsel Sit Alanının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi' adlı yüksek lisans tez çalışmasının amacına uygun sonuç ve öneriler getirilmiştir. Elde edilen tüm veriler doğrultusunda öncelikli olarak çalışma alanında tarihi ve kültürel değerlerin korunması ile beraber kentsel sitlerin peyzaj mimarlığı bakış açısıyla değerlendirilmesi yapılmıştır. Sonrasında ise, alanın korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliği konusunda alana uyumlu kalıcı öneriler getirilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Vezirköprü Kentsel Sit Alanı'nın Genel Yapısı ve Korunan Evlerin Genel Özellikleri

Bu bölümde araştırma alanı olan, Vezirköprü Kentsel Sit Alanının şehir merkezi çerisindeki konumu, kentsel sit sınırları içerisine giren sokak ve caddelerin tespiti, mevcut alan ve arazi kullanımları, teknik altyapı ve donatı elemanları, alanın mekânsal yapısı, mevcut bitkisel durumu, gerek alanda yapılan çalışmalar gerekse bilgisayar ortamında yapılan araştırma ve çalışmalar belirlenmiş ve ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Tüm bu çalışma ve bilgiler gözönüne alınarak araştırma alanında görülen alanı olumsuz etkilemiş tüm fiziksel sorun ve bozulmalar tespit edilmiş ve belirtilmiştir.

4.1.1. Vezirköprü kentsel sit alanının kentsel yapı içerisinde konumu ve mevcutalan/arazi kullanımları

Vezirköprü kentsel sit alanı sınırlar dahilinde toplam 42 ha alana sahiptir ve içinde, halihazırda koruma altında bulunan 50 sokak ve 6 cadde bulunmaktadır. Bunların 12 sokağı ve 4 caddesi toplam alanı çevrelemekte iken 35 adet sokağı ise alan içerisinde bulunmaktadır.

Vezirköprü Belediyesi'nin yaptığı 'Sokak Sağlıklaştırma' projesi kapsamında kentsel site dahil 3 sokak ve 4 cadde proje kapsamında çalışmalara dahil edilmiş, toplam 126 ev sağlıklaştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında kentsel sit sınırları dahilindeki yukarıda sayıları verilmiş sokak ve caddeler aşağıda ayrıntılı bir şekilde isimleri ile belirtilmiştir.

Kentsel Sit Alanının Sınırlarını Oluşturan Sokak ve Caddeler

207 sokak, 600 sokak, 713 sokak, 801 sokak, 824 sokak, 904 sokak,1004 sokak,1200 sokak 1202 sokak, 1402 sokak, 1403 sokak, 1610 sokak, 100.Yıl Caddesi, General Faruk Cömert Caddesi, Köprülüler Caddesi, İstiklal Caddesi Vezirköprü Kentsel Sit Alanı'nın sınırlarını belirlemiş sokak ve caddelerdir.

Kentsel Sit Alanının Sınırları İçerisinde Yer Alan Sokak ve Caddeler

700 sokak, 701 sokak, 712 sokak, 800 sokak, 803 sokak, 823 sokak, 900 sokak, 901 sokak, 902 sokak,903 sokak,1000 sokak, 1001 sokak, 1002 sokak 1004 sokak, 1007 sokak, 1009 sokak,1010 sokak, 1011 sokak,1013 sokak, 1014 sokak,1015 sokak,1038 sokak, 1100 sokak, 1102 sokak,1106 sokak, 1107 sokak, 1108 sokak, 1110 sokak, 1114 sokak,1115 sokak, 1117 sokak 1118 sokak, 1119 sokak, 1204 sokak, 1202 sokak.

Kentsel Sit Alanında Sokak İyileştirmesi Yapılan Sokak Ve Caddeler

823 sokak, 1122 sokak, 1116 sokak, Tacettin Paşa Caddesi, 100.yıl Caddesi, Kulebaşı Caddesi, General Faruk Cömert Caddesi.

Kentsel sit alanını içeren Vezirköprü İlçesi halihazır haritasının AUTOCAD ve ArcGIS programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılması ve koordinatlı hale getirilmesiyle oluşturulan harita, sınır ve görüntüler ile arazi etüt çalışmaları yapılmıştır.

Çalışmalar sonucunda çalışma alanı olan kentsel sit alanının kullanım özellikleri tespit edilmiş, veriler sayısallaştırılarak bilgiler aktarılmıştır. Kentsel sit ve çevresini kapsayan alan kullanımları aşağıda verilen Şekil.4.1.'de Vezirköprü İlçe ve kentsel sit sınırı alan kullanım haritasında gösterilmiştir.

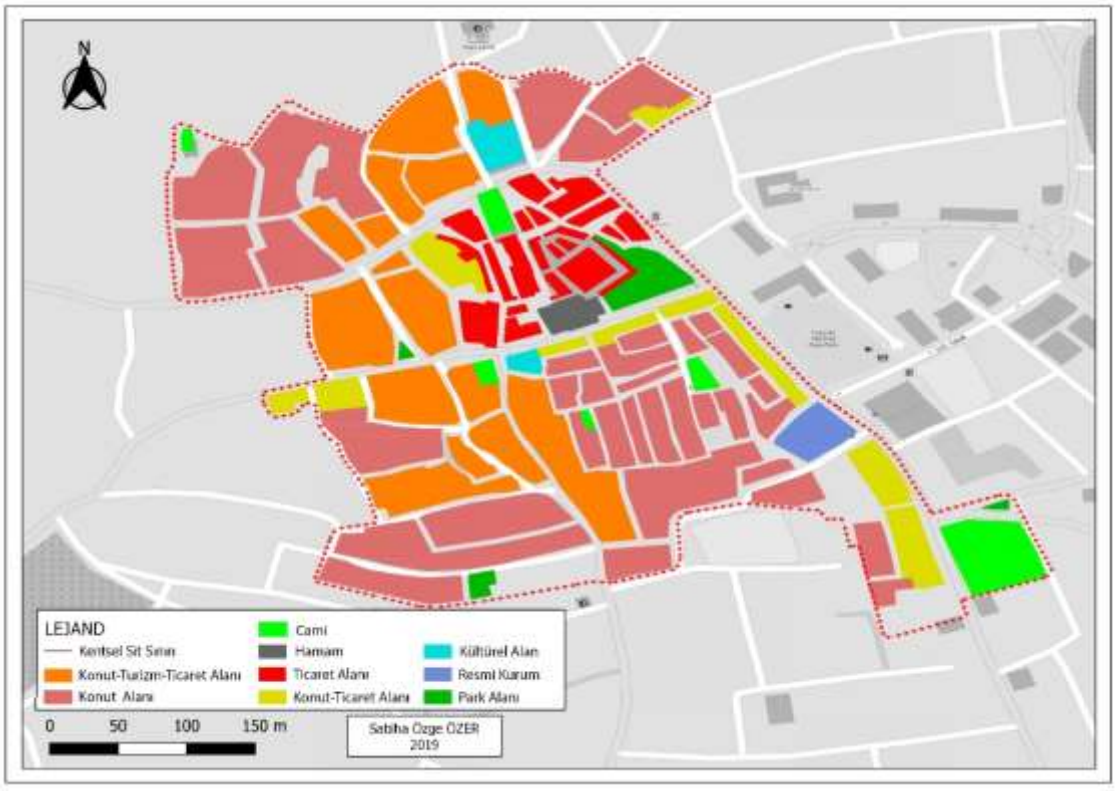

Şekil 4.1.Vezirköprü İlçe ve kentsel sit sınırı alan kullanım haritası

Yapılan alan kullanım haritasında kentsel sit sınırı içerisinde bulunan ; konut alanları, ticaret alanları, konut- ticaret alanları, konut-turizm-ticaret alanları, kültürel alanlar, resmi kurumlar, park alanları, camiler, ve hamamlar gösterilmiştir.

Çalışma alanı olan kentsel sit alanı tamamıyla eğim derecesi olarak doğal yapıya uygun, tarihsel ve organik bir yol bütünü içinde, kendi bütünü ile küçük yapı adaları şeklinde genel olarak 1-2 katlı kendi çevresi ile bütünleşmiş, 931 yapıdan oluşmaktadır. Konutları çevreleyen parsel bütününe bakıldığında konutlara ve mevcut yapılara destek amaçlı düşünülmüş ve yapılmış ek birimler bulunmaktadır. Yapılar içerisnde dini yapı ve hamam gibi tescilli tarihi yapılar da bulunmaktadır. Kentsel sit sınırları içerisinde bulunan mevcut binalar aşağıdaki şekil 4.2 'de Kentsel sit sınırı içerisinde bulunan mevcut binalar haritasında gösterilmiştir.

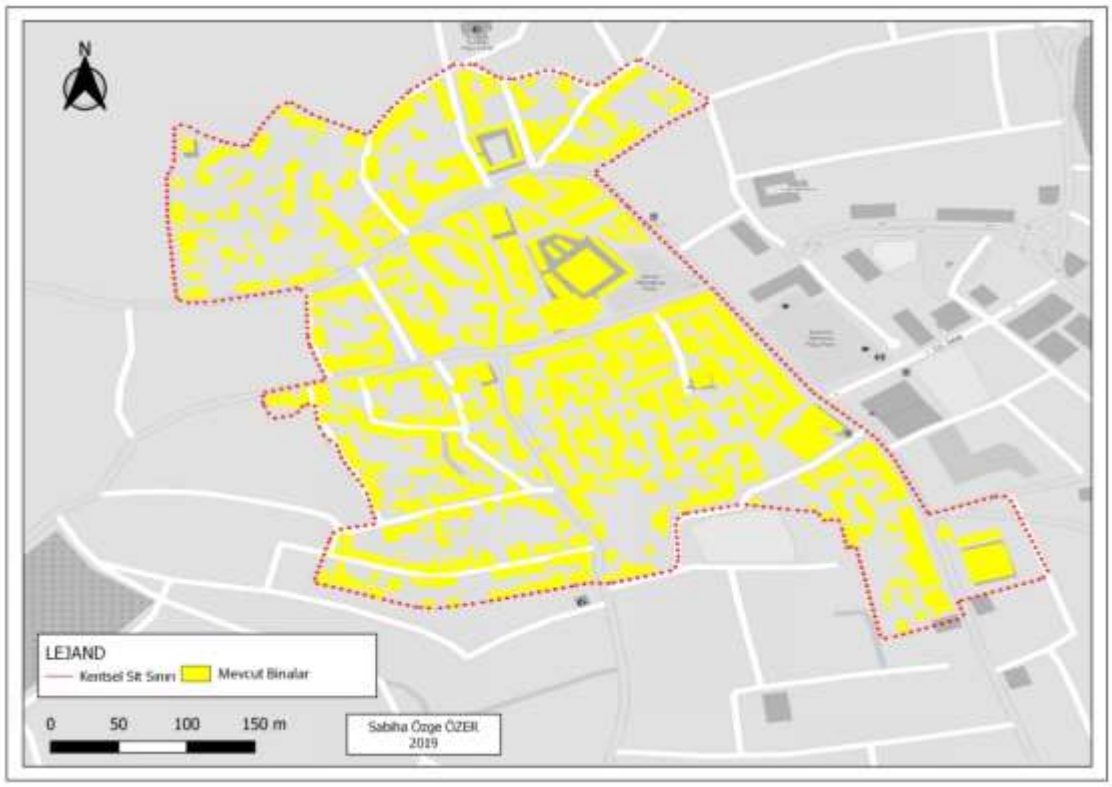

Şekil 4.2. Kentsel sınırı içerisinde bulunan mevcut binalar

4.1.2. Vezirköprü kentsel sit alanında bulunan tescilli yapıların mekansal dagılımı ve nitelikleri

Kentsel sit alanı içinde yer alan tescilli yapılar tespit edilerek bilgisayar ortamında sayısallaştırılmıştır. Bu veriler dogrultusunda, aşağıda şekil 4.3'de kentsel sit alanına ait tescilli yapılar haritasında veriler belirtilmiştir.

Kentsel sit alanı içinde toplam 931 adet bina bulunmakta ve bunun 51 adetinin tescilli oldugu belirlenmiştir. Bu yapıların, 42 adet konut, 1 adeti tarihi medrese, 3 adeti hamam, 3 adeti cami, 2 adeti ticari yapı, olarak belirlenmiştir.

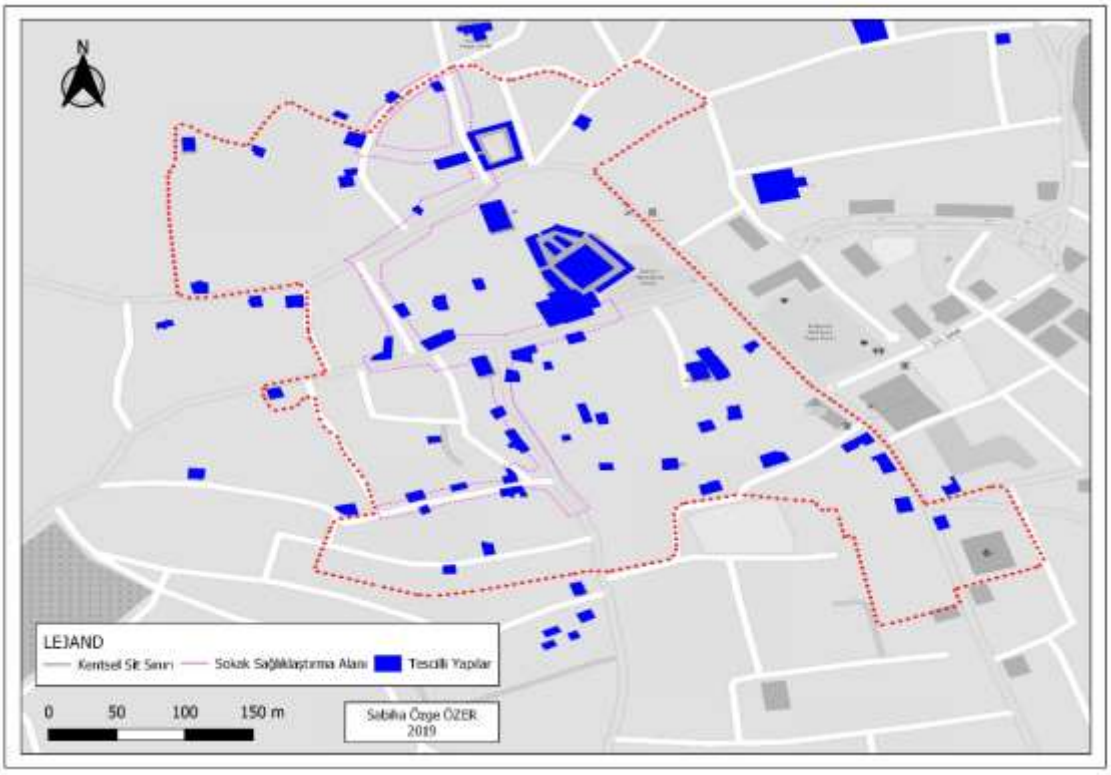

Şekil 4.3. Kentsel sit alanına ait tescilli yapılar

4.1.3. Vezirköprü kentsel sit alanında teknik alt yapı ve donatı elemanları

Bu bölümde arastırma alanının ulasım durumu ile alanda bulunan aydınlatma elemanları, elektrik diregi, rögar, telefon diregi, vana ve yönlendirme levhaları gibi donatı elemanları incelenmistir.

Ulaşım

Çalışma alanı olan kentsel sit alanlarının bulunduğu lokasyonlar kent içerisindeki işlek konumundan dolayı, hem araç hem de yaya trafiğinin kullanımı açısından, işlevsel ve ulaşılabilirliğiyle iyi bir konumdadır. Kentsel sit alanının sınırlarını, 100.Yıl Caddesi, General Faruk Cömert Caddesi, Köprülüler Caddesi, İstiklal Caddesi, 207 sokak, 600 sokak, 713 sokak, 801 sokak, 824 sokak, 904 sokak,1004 sokak,1200 sokak 1202 sokak, 1402 sokak, 1403 sokak, 1610 sokak çevrelemektedir. Aşağıda Şekil.4.4'de görülen Vezirköprü ilçe merkezi ve kentsel sit sınırları alınarak hazırlanan ulaşım ağı haritasında birincil karayolları, yerleşim içi yollar, üçüncül karayolları, yaya yolları, yaya geçitleri, gösterilmiştir.

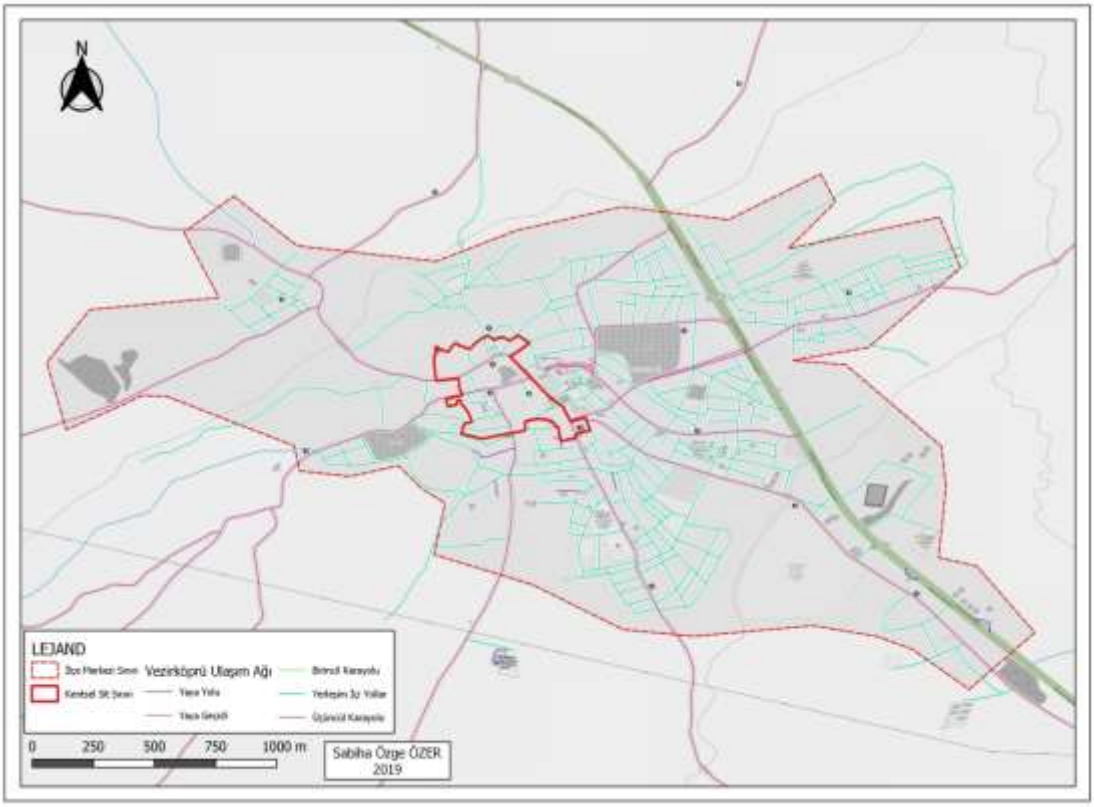

Şekil 4.4. Vezirköprü ilçe merkezi mevcut ulaşım ağı haritası

Kentsel sit alanı içerisinde sokak iyileştirilmesi yapılan ;823 sokak, 1122 sokak, 1116 sokak, Tacettin Paşa Caddesi, 100.yıl Caddesi, Kulebaşı Caddesi,General Faruk Cömert Caddesi sokak ve caddeler değişimlerinden ve içerisinde bulundurdukları geleneksel konut örnekleri ile en çok dikkati çeken noktalardır.

Bu nedenle yoğun araç ve yaya trafiği en fazla bu noktalarda görülmektedir. Fakat bu yollarla birlikte kentsel sit sınırları içerisindeki yolların çoğu da taşıt trafiğine elverişli ve yeterli değildir. Aşağıda kentsel site ait sokaklardaki yol, trafik ve park durumları (Şekil 4.5 ve Şekil 4.6)'da ile gösterilmiştir.

Şekil 4.5. Kentsel site ait bir sokaktan yol görünümü

Genellikle sokak ve caddeler dar olmakla beraber yer yer bozuklukları olmasından dolayı araç trafiğini engellemekte, yoğun ve sıkışık araç trafiği de yayaların yolları rahat bir şekilde kullanımını engellemektedir. Ayrıca araç ve yaya trafiğini olumsuz yönde etkileyen düzensiz araç parkları da bu durumun en önemli sebebleri arasında yer almaktadır.

Şekil 4.6. Kentsel site ait bir sokaktan yol görünümü

Taşıt ve yaya trafiğinin özellikle 100.Yıl Caddesi, General Faruk Cömert Caddesi, Köprülüler Caddesi, İstiklal Caddesi, Tacettin Paşa Caddesi ve Kulebaşı Caddesi'nde yoğunluk gösterdiği görülmektedir.

Donatı Elemanları:

İlçenin kanalizasyon sistemine önceleri İller Bankası Genel Müdürlüğü sorumluluğunda iken, günümüzde Samsun Büyükşehir Belediyesi (SASKİ) tarafından işletime alınmıştır. Yapılan gözlem ve araştırmalar sonucunda kentsel sit ve içinde bulunan cadde ve sokaklarda eskimiş kanalizasyon sisteminden dolayı zaman zaman sorun yaşandığı öğrenilmiştir. İlçenin, elektirik şebekesi de önceleri İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından ilgilenilmekte iken günümüzde YEDAŞ (Yeşilırmak Elektirik Dağıtım A.Ş.) tarafından işletilmektedir.

Kentsel sit alanı sınırlarını oluşturan ana caddeler ve iç kesimdeki cadde ve sokaklarda, çöp konteyneri, çöp kutusu, bank, çiçek kasası, aydınlatma elemanları, baba gibi temel donatı elemanlarına yeterli sayıda rastlanmamakla birlikte, mevcut olanların ise bakımsız ve işlevsel olmadıkları görülmektedir. Donatı elemanları ve yönlendirme levhaları, kentsel sit sınırları içerisinde yeralan '823 sokak, 1122 sokak, 1116 sokak, Tacettin Paşa Caddesi, 100.yıl Caddesi, Kulebaşı Caddesi, General Faruk Cömert Caddesi' için yapılan 'Sokak Sağlıklaştırma' proje kapsamında yenilenmiş, modernize edilmiş ve işlevselliklerine göre seçilerek yerleştirilmiştir.

Öncelikli olarak bu sokaklarda yapılmış olan bu sağlıklaştırma sonucunda kentsel dönüşüme giren tarihi evlerin dış kaplama ve tarihi dokularına, renklerine uygun aydınlatmalar, çöp kutuları kapı tokmakları, çiçek kasaları ve mahalle içleri için oturma elemanlarının seçildiği görülmektedir.

Kentsel sit alanı içerisinde peyzaj özellikleri açısından değerlendirilebilinecek halk tarafından kullanılan 2 adet açık yeşil alan bulunmaktadır. İlki, Nalbantlı Mahallesi'nde bulunan yaklaşık 500 m büyüklüğündeki Nalbantlı Mahalle Parkı'dır.

Alanın genellikle mahalle ölçeğinde olması ve çocuk oyun gruplarının bulunmasından dolayı çocukların ve ailelerin tercih ettikleri bir alandır. Aşağıda çizelge.4.1'de parkta bulunan donatılar ve sayıları verilmiştir.

Çizelge 4.1. Nalbantlı Mahallesi Parkı donatı elemanları

Donatı Elemanları	**Adet**
Çocuk oyun grubu	3
Oturma birimi	4
Aydınlatma elemanı	3
Çöp kutusu	2

Kentsel sit alanındaki diğer açık yeşil alan ise 2 dönümlük bir alana konumlanmış olan Mehmet Paşa Mahallesi Adnan Menderes Parkı'dır (Şekil 4.7 ve 4.8). Park halk ve gelen ziyaretçiler tarafından tercih edilen açık yeşil alanlardan biridir. Alanın içerisinde gelen misafirlere hizmet vermek için yapılmış 1 adet büfe tarzı satış ve hizmet noktası bulunmaktadır.

Parkın hemen giriş noktasında gelenler tarafından çok ilgi gören, zamanında birçok insanın asılarak infaz edildiği söylenen tarihi miras değeri taşıyan 260 yaşında Doğu Çınarı *(Platanus orientalis)* cinsi bir anıt ağaç bulunmaktadır. Bunun yanı sıra geçmişten günümüze Vezirköprü'ye hizmet etmiş veziriazamlarında büstleri plastik obje niteliğinde parkta yer almaktadır. Çizelge 4.2 'de parkta bulunan donatı listesi verilmiştir

Şekil 4.7.Adnan Menderes Parkı

Çizelge 4.2. Mehmet Paşa Mahallesi Adnan Menderes Parkı donatı elemanları

Donatı Elemanları	**Adet**
Oturma birimi	16
Aydınlatma elemanı	20
Çöp kutusu	7
Plastik obje	5
Süs havuzu	13
Yuvarlak oturma masası	12
Gölge Elemanı	4

Şekil 4.8. Adnan Menderes Parkı ve Anıt Ağaçtan bir görünüm

4.1.4. Vezirköprü kentsel sit alanının mekansal yapısı

Vezirköprü Kentsel Sit sınırları içerisinde 50 sokak ve 6 cadde bulunmaktadır. Bunların 12 sokağı ve 4 caddesi toplam alanı çevrelemekte iken 35 adet sokağı ise alan içerisinde yeralmaktadır. Kentsel sit alanı toplamda kent merkezinin oldukça büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Kentsel sit sınırları içerisinde konutlar, konut altı ticaret yapıları, bu ana yapılar haricinde bahçeler, müştemilat tarzı yapılar, tarihi değer taşıyan cami, çeşme ve tarihi konak vs. gibi yapılar yer almaktadır.

Mülkiyet durumu ve Kat Sayısı

Kentsel sit alanı içerisinde bulunan yapı ve alanların mülkiyetlerinin, T.C. Vezirköprü Belediye'sine, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ve Özel Mülkiyet'e ait oldukları bilinmektedir. Kentsel sit içerinde, yaşam alanı olmasından dolayı konutların ağırlıklı dağılımından dolayı, Özel Mülkiyet sayısının diğerlerine göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Geleneksel yapı özellikleri taşıyan kentsel sit içerisindeki evlerin genellikle 1-2 katlı oldukları gözlemlenmiştir. Fakat yapılardaki dağılım 2 katlı olarak ağırlık göstermektedir.

Bunun yanısıra 1 katlı olarak bulunan mevcut yapıların, Cumhuriyet Dönemi'ndeki zor zamanlarda ilçeye gelmiş, düşük gelir ve kültür düzeyine sahip kişilerce yapıldığı ve yapısal anlamda kentsel sit içinde bulunmak haricinde tarihi bir anlam taşımayan yapılar oldukları bilinmektedir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı ev ve sokak görünümleri

Kentsel sit alanı içerisinde, 3, 4 ve 5 katlı yapılar, genellikle az bulunmaktadır. Bu çok katlı yapılar kentsel sit sınırları içerisinde genellikle tarihi konak olarak bulunmakta ve günümüzde gelen misafirlere müze olarak ziyarete sunulmuştur.

Bunun haricindeki çok katlı yapılar ise genel olarak ticari amaçla kullanılmaktadır. Kentsel sit sınırları içerisinde bulunan kat sayıları hakkında bir gözlem yapılır ise 1-2 katlı yapılara nazaran, çok katlı yapıların alan içerisinde çok az olduğu belirtilmelidir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı ev ve sokak görünümleri

Yapı malzemesi -Yapısal durum

Çalışma alanı olan, kentsel sitte yapılan alan gözlemleri sonucunda yapılarda yapısal sistem olarak ahsap karkas, betonarme karkas, yığma (kesme tas-tugla-briket) sitemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Fakat çoğunlukla geleneksel yapılarda ahşap malzeme kullanıldığı görülmekte ve kentsel sit alanının karakteristik yapısını ahşap karkas ve kerpiç malzemeden yapılan evlerin oluşturduğu gözlemlenmektedir. 3-4 ve 5 katlı ve malzeme olarak betonarme olan yapıların caddeler üzerinde ticari amaçla kulanılan yapılar oldukları söylenebilir.

Alan içerisinde bakımsız ve işlevsiz durumda bulunan bina ve yapılarda ise yapı malzemesi olarak taş, tuğla, briket kullanıldığı görülmektedir. Sokak ve caddeler arasındaki yollarda ise malzeme olarak asfalt, geleneksel taş, kilitli parke ve küp taş kullanılmıştır (Şekil 4.11).

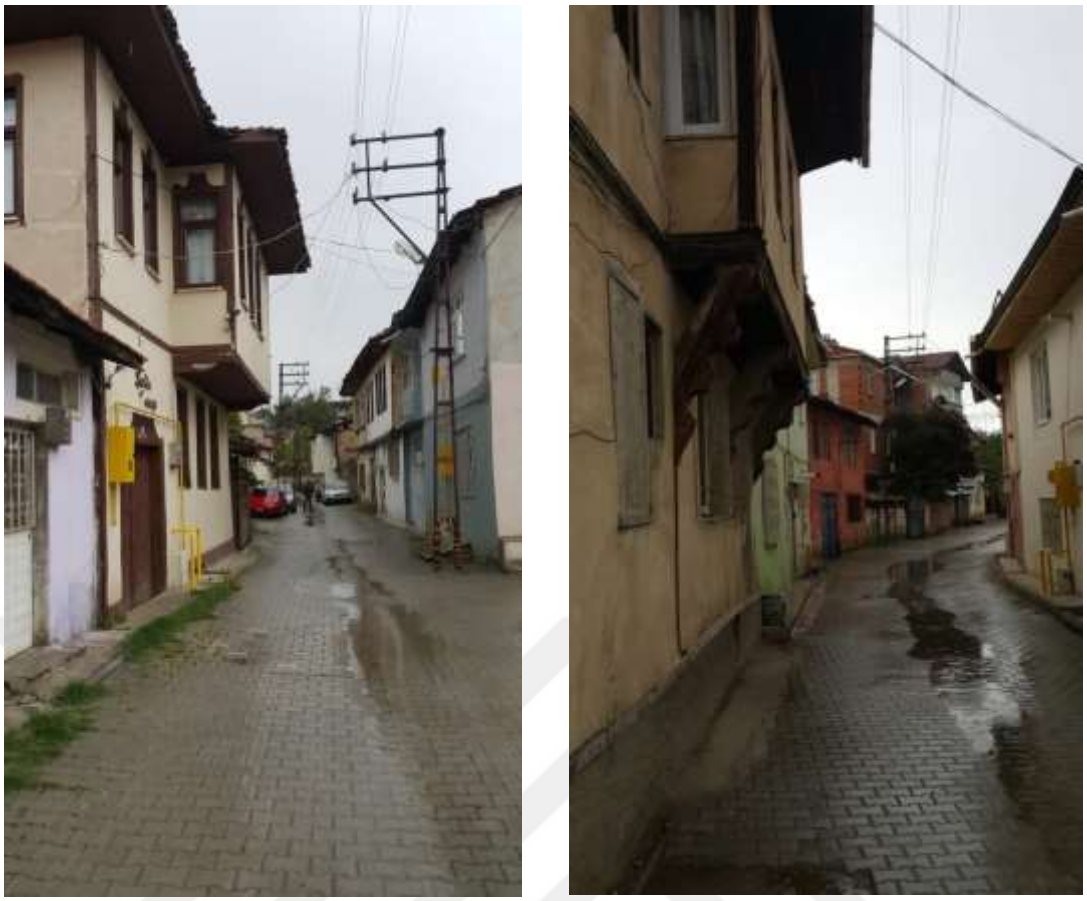

Şekil 4.11. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan bazı evlerin görünümleri

Araştırma alanı kapsamında yapılan çalışmalarda bina ve diğer yapıların yapısal durumları incelenmiş, harap, kötü, orta ve iyi olarak değerlendirilmiştir. Yapısal sistemleri ahsa-karkas olan yapıların çoğunluğunun durumlarının harap ve kötü olarak belirlenmiş, bu yapıların az bir kısmının ise durumunun iyi ve orta olduğu gözlenmiştir (Şekil 4.12).

Beton ve yığma malzemeye göre ahşap malzeme kullanılarak yapılmış olan yapıların, durumlarının eskimeye bağlı olduğu tespit edilmiş, karşılaştırma yapıldığında da beton malzemeye göre ahşap malzemenin eski yıllarda yapılmış olmasına rağmen daha dayanıklı olduğu görülmüştür. Durum olarak kötü olan yapıların sağlıklaştırma yapılan sokak ve caddeler dışında kalan alanlar olduğu söylenilebilir.

Şekil 4.12. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan zarar görmüş bazı ev görünümleri

4.1.5. Vezirköprü kentsel sit alanında bulunan mevcut bitkisel materyal

Çalışma alanı olan kentsel sit alanında yapılan gözlem ve araştırmalarda konutların avlularında, bahçelerinde, boş alanlarda ve yollarda bulunan mevcut bitki türleri belirlenmiştir. Kentsel sit alanı, insanların yoğun olarak yaşadıkları yerleşim alanı olduğundan konutların bahçe ve avlularının çevrelerinde daha çok meyve ve gölge veren ağaç türlerinin tercih edildiği görülmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Araştırma alanında bulunan mevcut bitki türleri

Latince Adı	**Türkçe Adı**
Aesculus hippocastanum L.	Beyaz Çiçekli At Kestanesi
Amygdalus communis L.	Badem
Buxus sempervirens L.	Adi Simşir
Cedrus libani A. Rich.	Toros Sediri
Cornus australis C.A.Meyer	Beyaz Çiçekli Kızılcık
Corylus avellana L.	Adi Fındık Orman Fındığı
Cotoneaster dammeri Schneid.	Dağ Muşmulası

L Cupressus arizonica.	Mavi Servi
Cydonia vulgaris Pers.	Ayva
Elaeagnus angustifolia L.	Adi iğde - Kuş iğdesi
Fraxinus exelsior L.	Adi Dişbudak
Hibiscus syriacus L.	Ağaç Hatmi
Juglans regia L. Adi	Ceviz
Lonicera caprifolium L.	Hanımeli
Malus communis L.	Elma
Morus alba L. 'pendula'	Ak Dut
Parthenocissus quinquefoli (L.) Planch.	Amerikan Sarmaşığı
Pinus nigra Arnold. subsp. Pallasiana	Anadolu Karaçamı
Platanus orientalis L.	Doğu Çınarı
Populus alba L.	Ak Kavak
Prunus armeniaca L.	Kayısı
Prunus avium L.	Kiraz
Prunus domestica L.	Erik
Prunus cerasifera"atropurpurea" Rehd	Kırmızı Yapraklı Süs Eriği
Prunus cerasus L.	Vişçne
Prunus persica (L.) Batsch	Şeftali
Pyrus communis L.	Armut
Quercus robur L.	Saplı Meşe
Rosa sp.	Gül
Salix babylonica L.	Salkım Söğüt
Tilia tomentosa Moench.	Gümüşi Ihlamur
Vitis vinifera L.	Asma

4.1.6. Vezirköprü kentsel sit alanında görülen fiziksel anlamda bozulmalar ve sorunlar

Kentsel sit alanı içinde yapısal sorunlar, dokusal bozulma, yıkılarak yığıntı haline gelme, sahipsiz boş bırakılmalar belirlenen en temel başlıca sorunlardır. Bu temel sorunların kentsel sit alanında yer yer yoğunluk gösterdiği görülmektedir.

Kentsel sit alanı içerisinde tarihi açıdan kıymetli, tescilli konut ve yapılar bulunmaktadır. Fakat bu yapıların bazılarında bakımsızlık ve terkedilme sebeplerinden dolayı bozulmalar hatta yok olma tehlikeleri mevcuttur.

Kentsel alan sınırları içerisinde sağlıklaştırma çalışmasının yapılmadığı alanlarda çöküntü, yapıların yıkılması sonucu oluşmuş manzaralara rastlanmaktadır. Bu durum genellikle, gelir düzeyi sınırlı ailelerin yaşadıkları sokak ve mahallelerdir.

Konutlar için restarasyon ve onarım imkanı bulamadıklarından ufak müdahaleler ile kullandıkları için bu durumun kentsel sit alanının görünümünü olumsuz etkilediği söylenebilir.

Kentsel sit alanlarındaki dokuların bozulmaların görüldüğü noktalar, dokusal açıdan bir değişim yapılmaya çalışılan alanlar olup, bu alanlarda geleneksel yapı ve malzeme değişmiş olup, parsel-yapı eşitliği bozulmuş, yapı tipleri orjinalliğini kaybetmiştir. Alanın dokusundaki yapı bozulmaların en önemli nedeni, ticaret amaçlı kullanılan yapılar denilebilir.

Bunların yanında, kentsel sit alanında bozulma görülen alanların, kat sayısı gelenekselliğe uyumlu iken kitle, yoğunluk ve tipoloji farkından dolayı mimari ve tarihi açıdan değer kaybı görülmektedir.

4.1.7. Anket sonuçları ve analizi

Bu tez kapsamında yapılan anket çalışması,Vezirköprü'de yaşayan halk, kentsel sit alanı sınırlarında yaşayan vatandaşlar ve Vezirköprü'ye gelen yerli/yabancı turistler olmak üzere 3 başlık altında ve toplamda 379 kişiye uygulanmıştır. Demografik sorular 3 kısımda da aynı iken, uygulanan kesimlerde belirleyici olması açısından konu ile alaklı olmakla birlikte değişiklikler göstermektedir.

4.1.7.1. Kentsel sit alan sınırları içinde yaşayan vatandaşlara uygulanan anket sonuçları ve analizi

Kentsel sitte yaşayan 106 vatandaşa uygulanan anketin cinsiyet dağılım sonuçlarına bakıldığında % 40'ı kadın % 60 ı erkeklerden oluştuğu görülmüştür (Şekil 4.13).

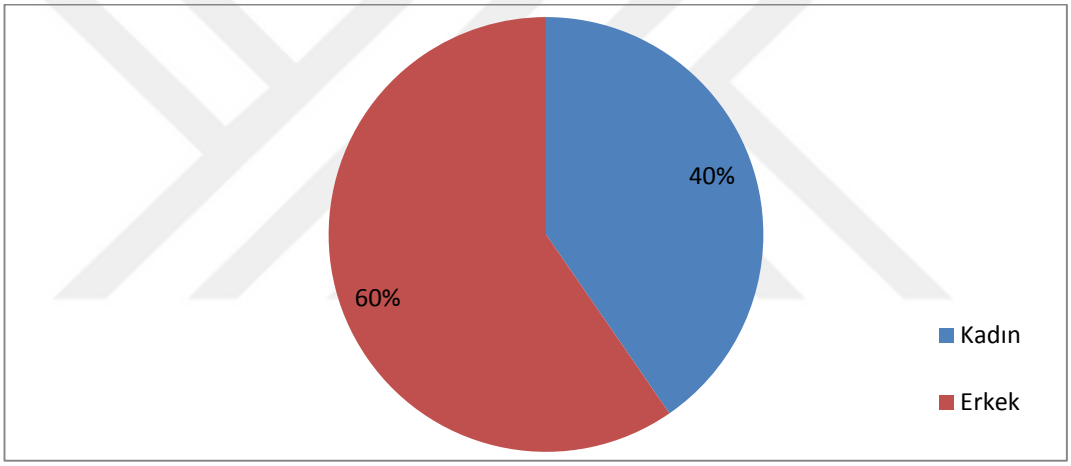

Şekil 4.13. Cinsiyet dağılımı

Yaş grupları açısından ankete katılanların % 23'ü 36-45 yaş grubunda, % 17'si 18-25 yaş grubunda, % 17'si 46-55 yaş grubunda, % 16'sı 26-35 yaş grubunda % 16'sı 65 yaş ve üzeri, % 11'i ise 56-65 yaş grubunda yer aldığı belirlenmiştir (Şekil4.14).

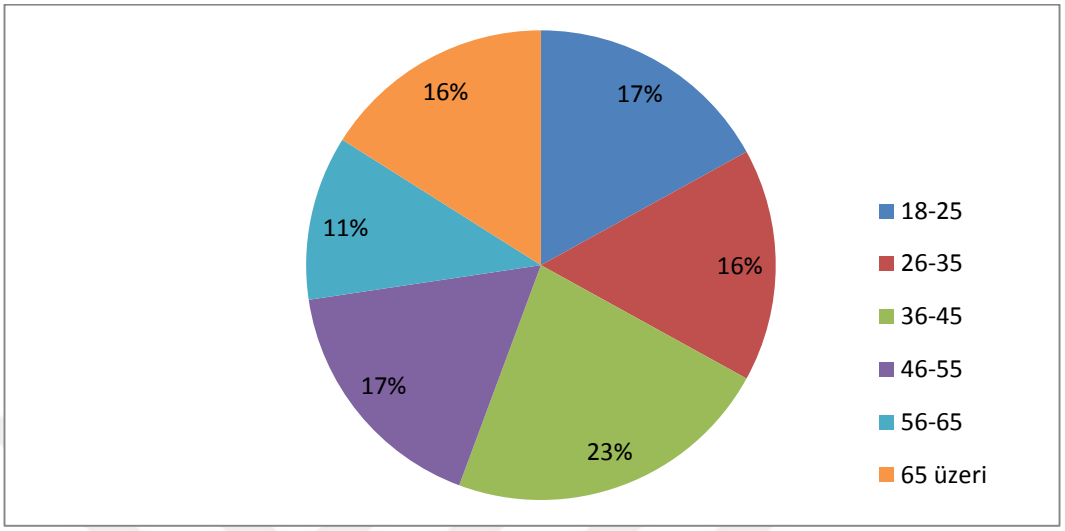

Şekil 4.14. Yaş grupları

Ankete katılanların eğitim durumları açısından yüzdeleri % 37'si ilköğretim-ortaöğretim, % 342ü lise, % 21'i üniversite, % 3'ü lisansüstü, % 3'ü okur-yazar değil, % 2'sinin ise diğer eğitim seviyesi kapsamında olduğu belirlenmiştir (Şekil4.15).

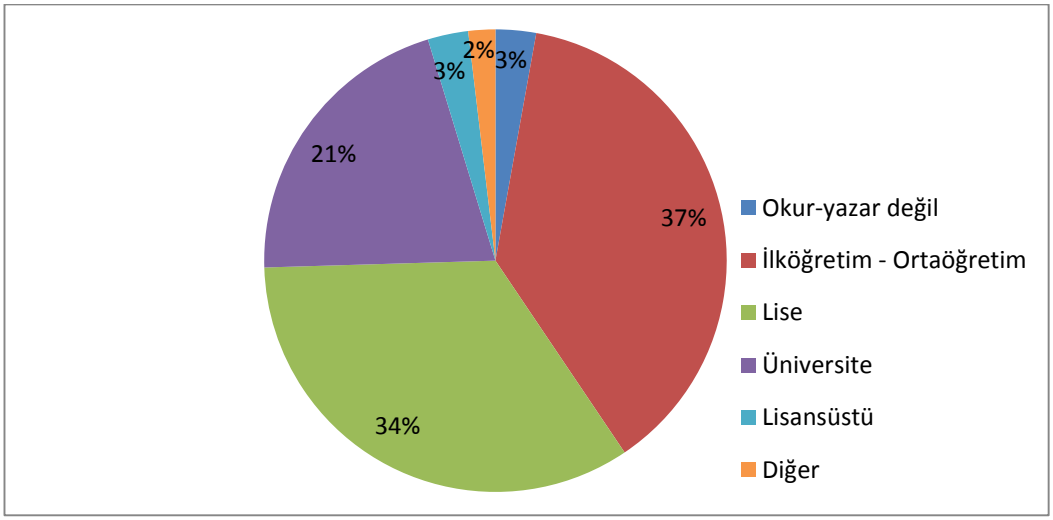

Şekil 4.15. Eğitim durumu

Ankete katılanların gelir durumlarına göre % 27'sinin 1600'den az TL, % 39'unun 1601-2400 TL arasında % 23'ünün 2401-3200 TL arasında % 8'inin 3201-4000 TL arası,%3'ünün ise 4001 'den fazla kazancının olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.16).

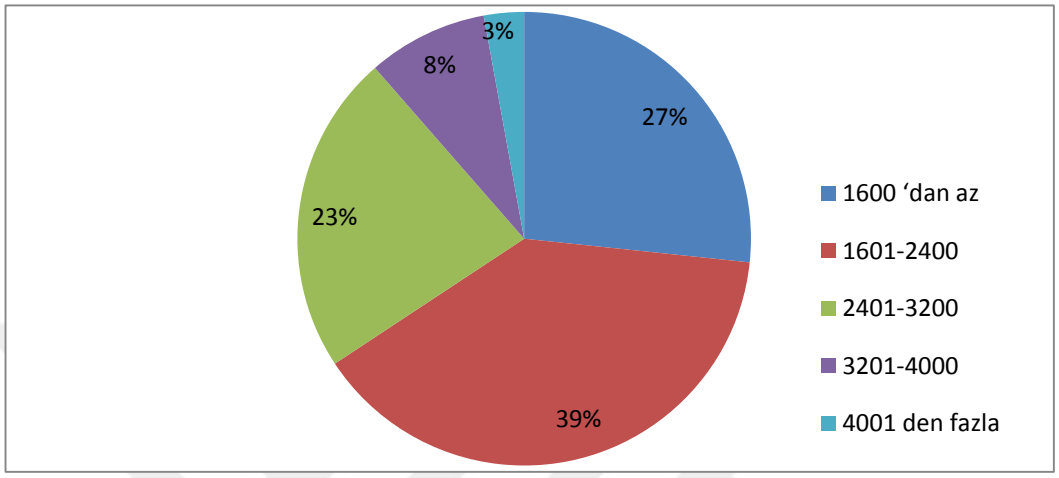

Şekil 4.16. Gelir durumu

Ankete katılanların meslek durumlarına göre % 23'ü özel sektör, % 13'ü esnaf, % 11'i zanaatkar, % 10'u serbest çalışan, % 8'i çiftçi,%8'i ev hanımı, % 7'si memur, % 7'si öğrenci, % 1'i emniyet/askeri personel, %6'sı sağlık personeli,%3'ü öğretmen-akademisyen, % 3'ü emekli (Şekil4.17).

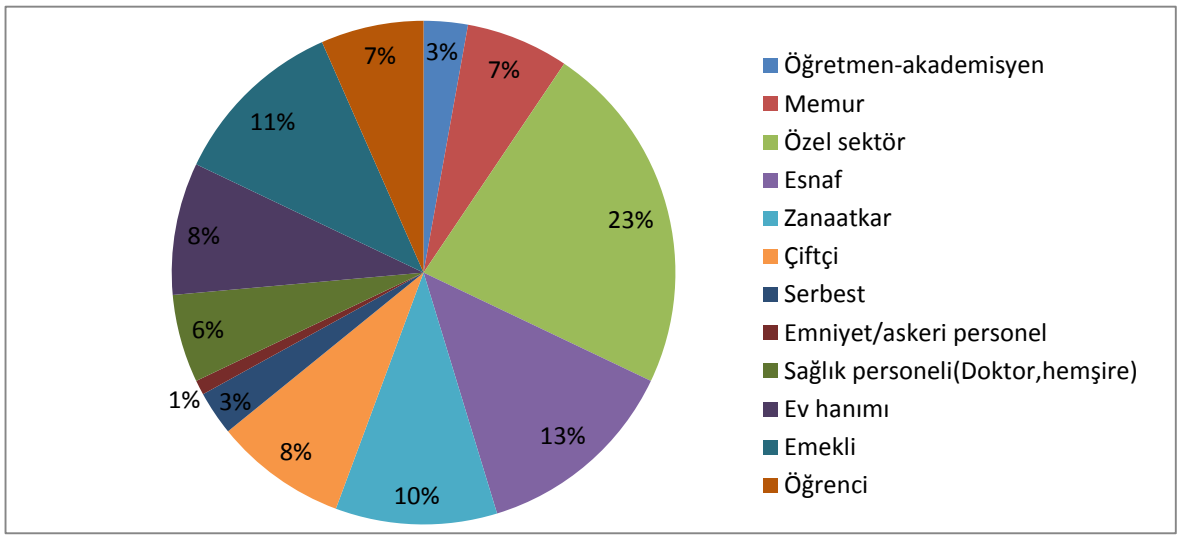

Şekil 4.17. Şekil Meslek grupları

Ankete katılan 106 kişiye yöneltilen' Buralı mısınız? 'sorusuna katılanların,% 82'si evet, %18'i ise hayır cevabını vermiştir (Şekil 4.18).

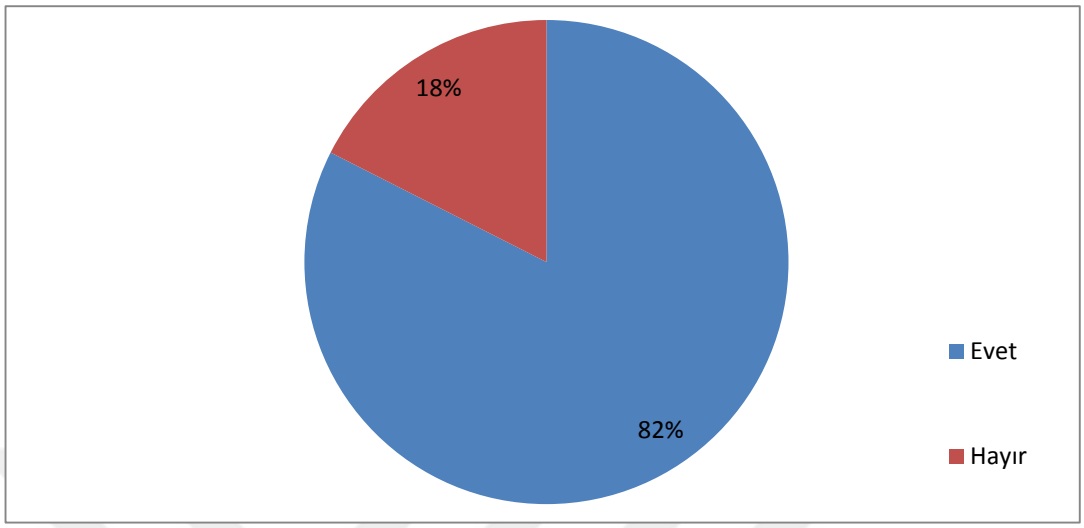

Şekil 4.18. Vezirköprü'lü olup olmama durumu

Ankete katılanlara nezamandan beri Vezirköprü'de yaşıyorsunuz? Sorusu sorulduğunda %65'i doğduğundan beri, %23'ü 20 yıldan fazla, %7'si 1-5 yıl arası, %5'i 11-20 yıl arası yanıtını verirken, 6-10 yıl arası kimsenin yaşamadığı belirlenmiştir (Şekil 4.19).

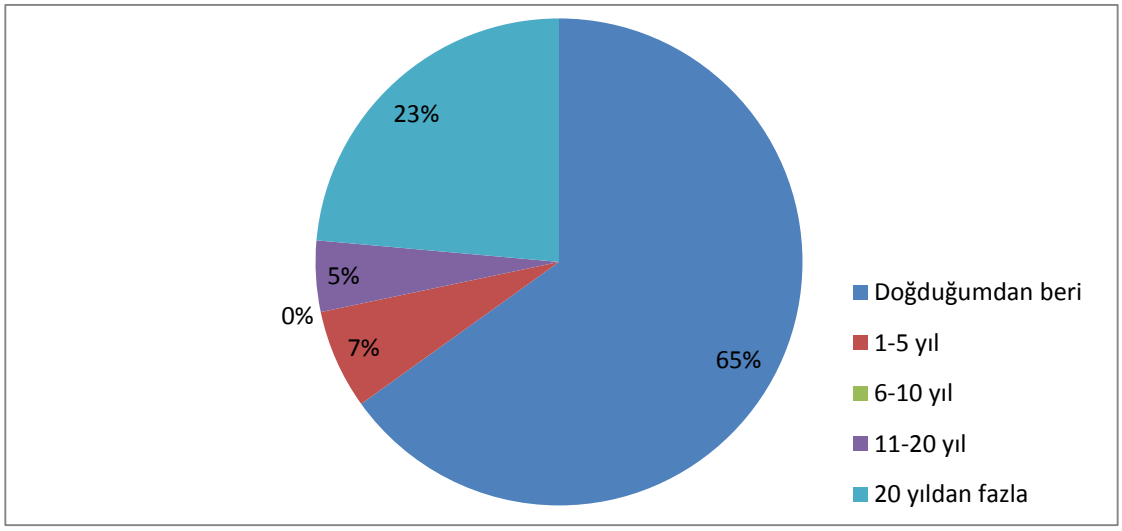

Şekil 4.19. Katılımcıların Vezirköprü'de yaşadıkları yılların dağılımı

Vezirköprü'deki en temel problemi nedir? sorusuna verilen yanıtlara göre en çok cevap altyapı eksikliği olarak belirlenirken, bunu işsizlik, göç, eğitim birimlerinin eksikliği, ve ulaşım sorunları takip ettiği belirlenmiştir (Şekil 4.20).

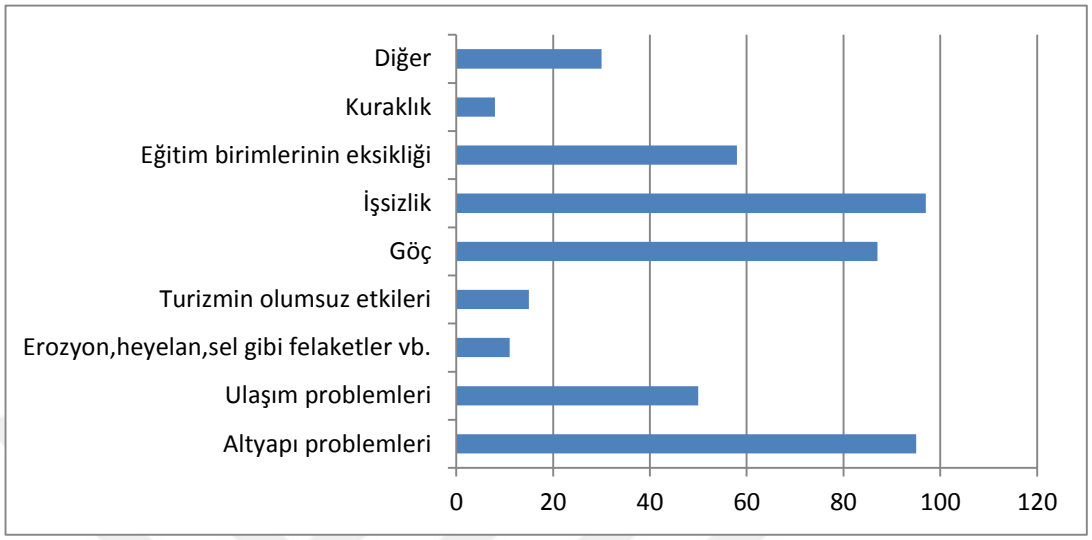

Şekil 4.20. Vezirköprü'nün temel problemlerinin cevap dağılımları

Ankete katılanların yaşadıkları konutların mülkiyet durumlarının belirlenmesi için sorulan soruda, %52'sinin ortak mülk, % 22'sinin kendine ait, %18'inin eşine ait, %8'inin ise kiracı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.21).

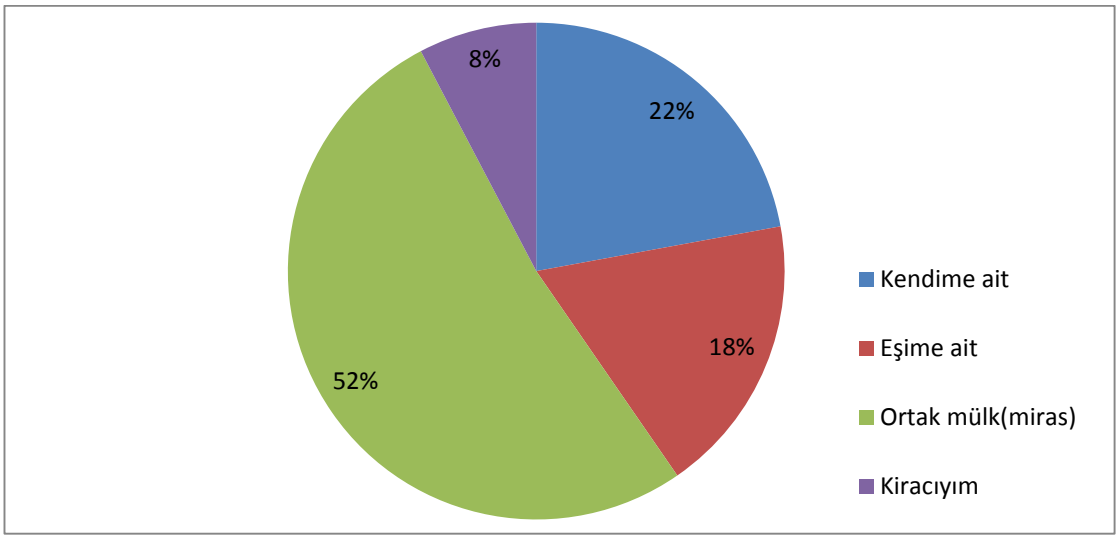

Şekil 4.21. Yaşanılan konutun mülkiyet dağılımı

Ankete katılanlardan % 91'i müstakil evde, % 6'sı apartman dairesinde %2'si gecekonduda, %1'i ise lojmanda yaşadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.22).

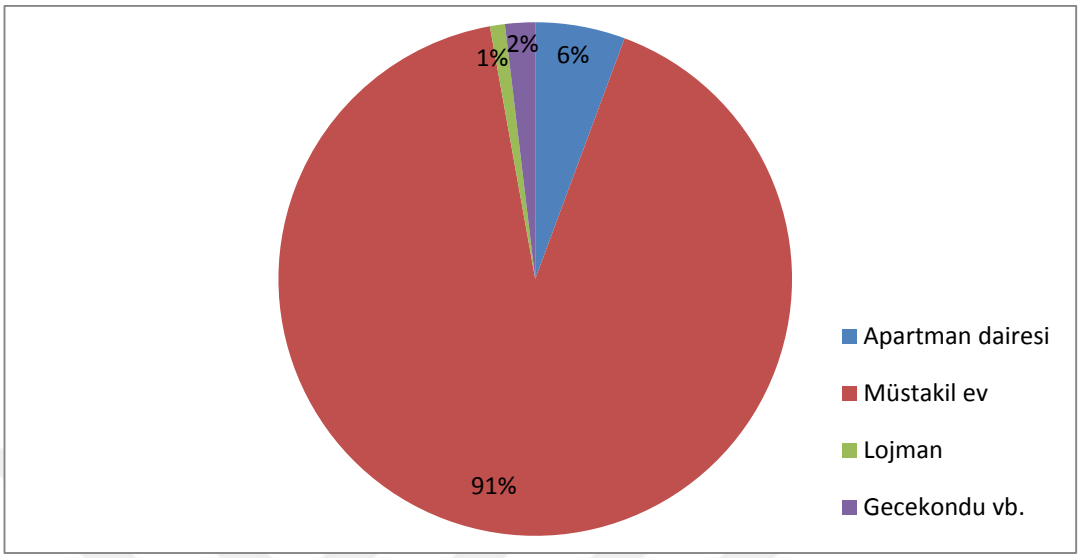

Şekil 4.22. Oturulan konut tipleri dağılımı

Yapılan ankete göre cevap veren %22 'lik dilimin evinde 3 kişi, %19 'luk dilimin evinde 8 kişi, %17'lik dilimin evinde 7 kişi, %14 'lük dilimin evinde 6 kişi %11'lik dilimin evinde 5 kişi, % 8 'lik dilimin evinde 4 kişi, %6'lık dilimin evinde 3 kişi, %3'lük dilimin evinde ise 2 kişi yaşamaktadır (Şekil 4.23).

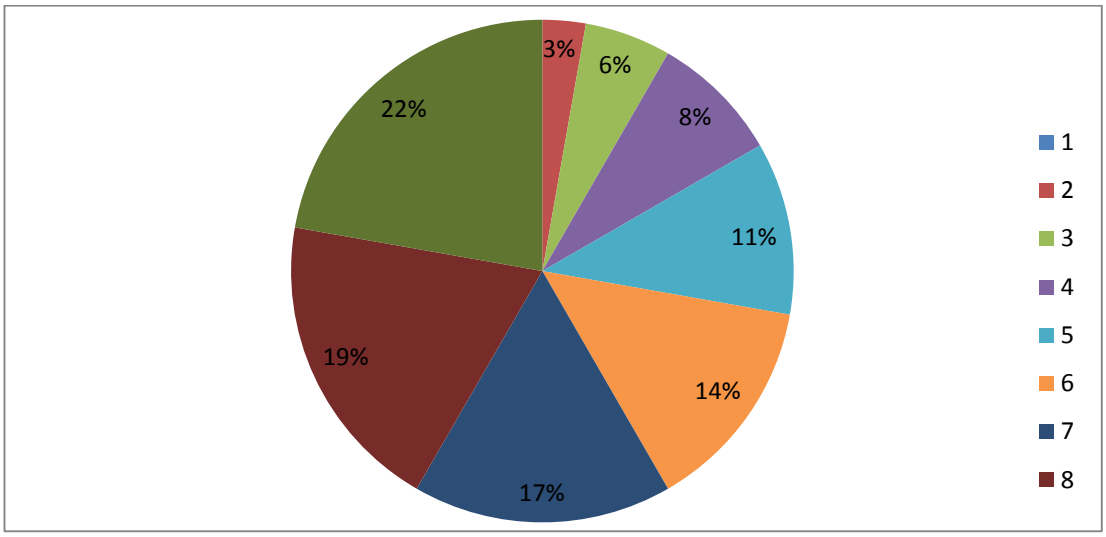

Şekil 4.23. Konutlarda yaşayan mevcut kişi sayısı dağılımı

Ankete katılanların %38'inin yaşadığı konutun 1 katlı, %25'inin 4 katlı, %19'unun 3, %12'sinin 2, %6'sının ise 5 katlı olduğu belirlenmiştir(Şekil 4.24).

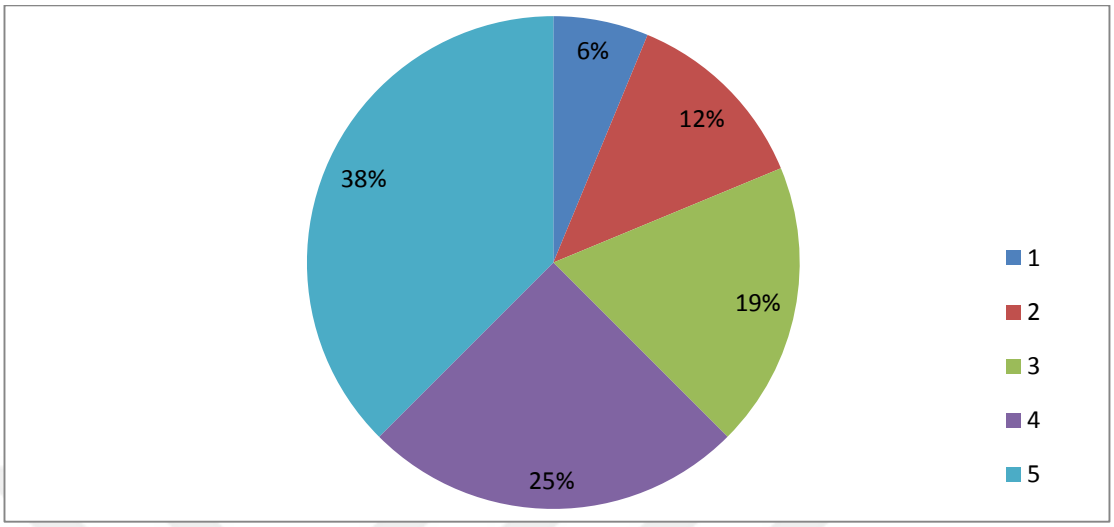

Şekil 4.24. Konutların kat sayıları dağılımları

Katılımcıların, %15'lik kısmının evinin 11 odalı, %14'ünün 10 odalı, %12'nin 9 odalı, %11'inin 8 odalı, %10'unun 7 odalı, %9'unun 6 odalı, %8 'inin 5 odalı, %7'sinin 4 odalı, %6 'sının 3 odalı, %5'inin 2 odalı, %3'ünün ise 1 odalı olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.25).

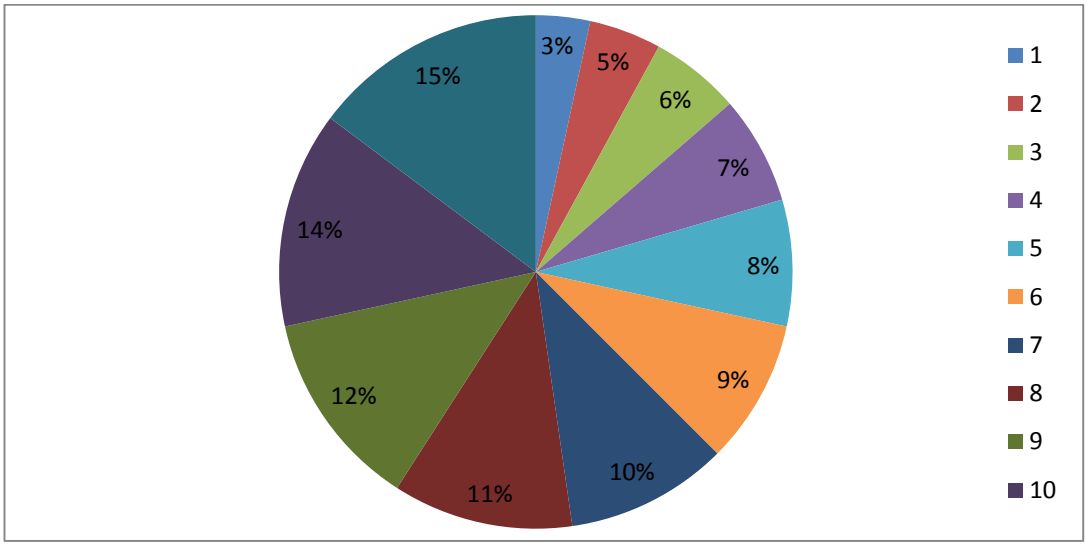

Şekil 4.25.Konutların oda sayılarına göre dağılımları

Ankete katılanların %47'sinin oturdukları evin yapı malzemesinin ahşap, %19'unun ahşap-beton, %10'unun ahşap-kerpiç, %8'inin beton, %7'sinin kerpiç, %5'inin briket, %2'sinin beton-kerpiç, %1'inin ahşap briket olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.26).

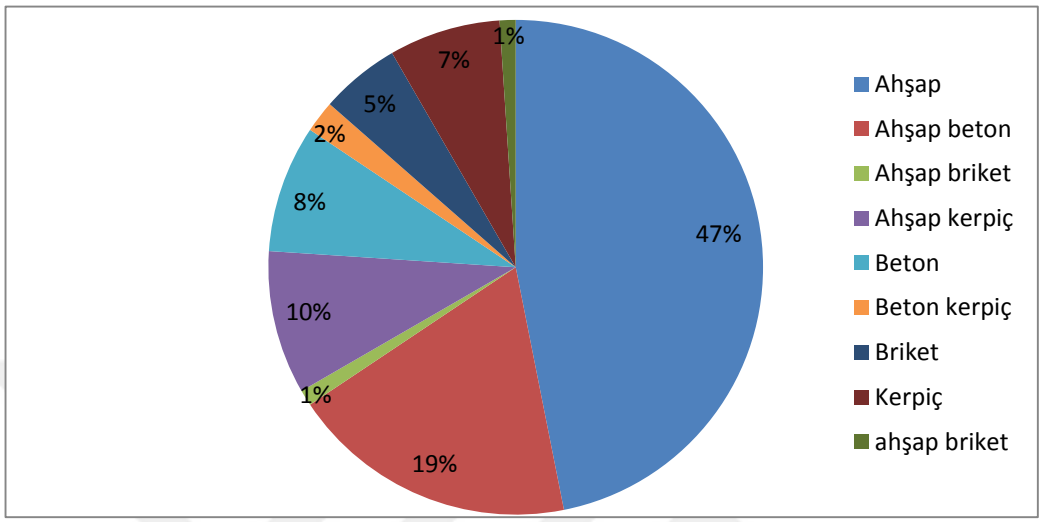

Şekil 4.26. Konutların malzeme tiplerinin dağılımı

Ankete katılanlara sorulan 'yaşadığınız konuta daha önce bakım, restore, iyileştirme, gibi çalışmalar yapıldı mı? 'sorusuna, %69'luk kısmın evet, % 23'lük kısmın hayır, % 8'lik kısmın ise fikrim yok yanıtını verdiği belirlenmiştir (Şekil 4.27).

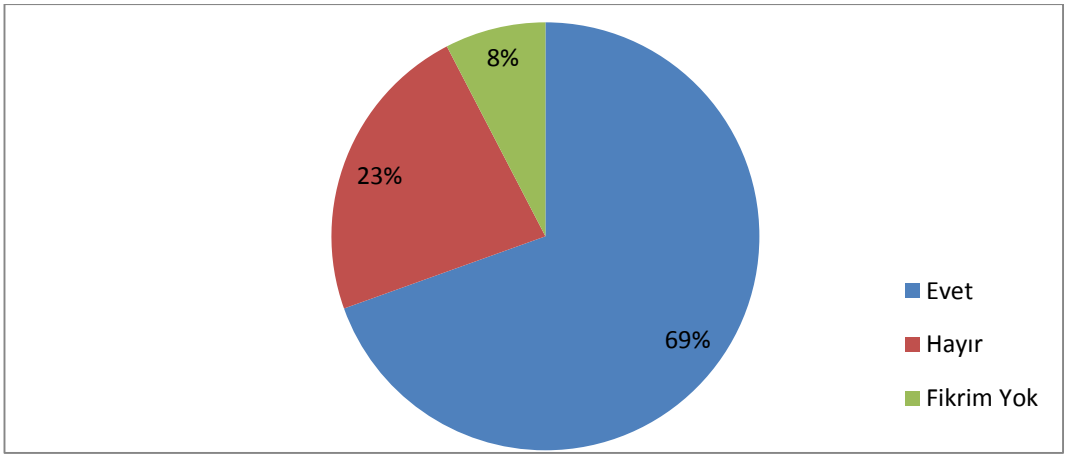

Şekil 4.27. Konutlara yapılan iyileştirme çalışmalarının dağılımı

Katılımcılardan %75'lik kısım Vezirköprü'deki ilan edilen kentsel sitlerden haberdar olduklarını, %9'luk kısım haberdar olmadıklarını %16'lık kısım ise konu ile ilgili hiç fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.28).

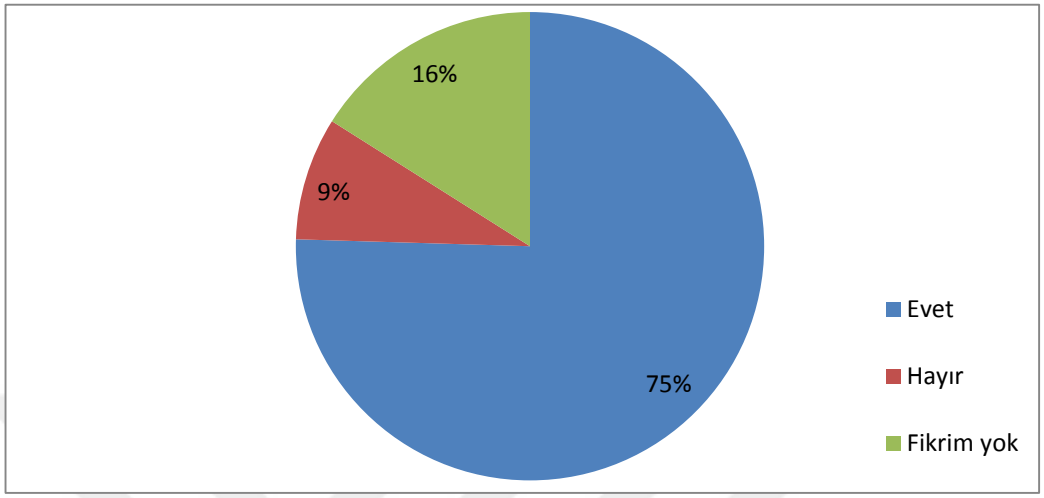

Şekil 4.28. İlan edilen kentsel sitten haberi olan kesimin dağılımı

Katılanların %89'luk kısmı yaşadıkları evin kentsel sit alanı içerisinde olduğunu bildiklerini, %62'lık kısım bilmediklerini, %5'lik kısım ise konu ile ilgili fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.29).

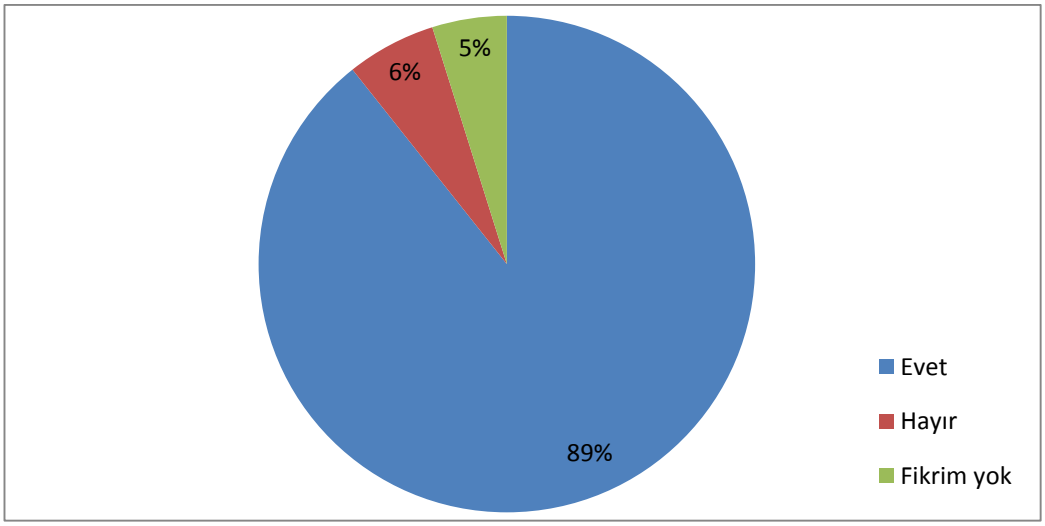

Şekil 4.29. Yaşadıkları konutun kentsel sitte olduğunu bilen ve bilmeyenlerin dağılımı

Ankete katılan kişilerin %78'lik kısmı evlerine bir bakım ve onarım çalışması yapılması durumunda evden taşınmayı düşüneceklerini, %12'lik kısım taşınmayacağını, %10'luk kısım ise fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.30).

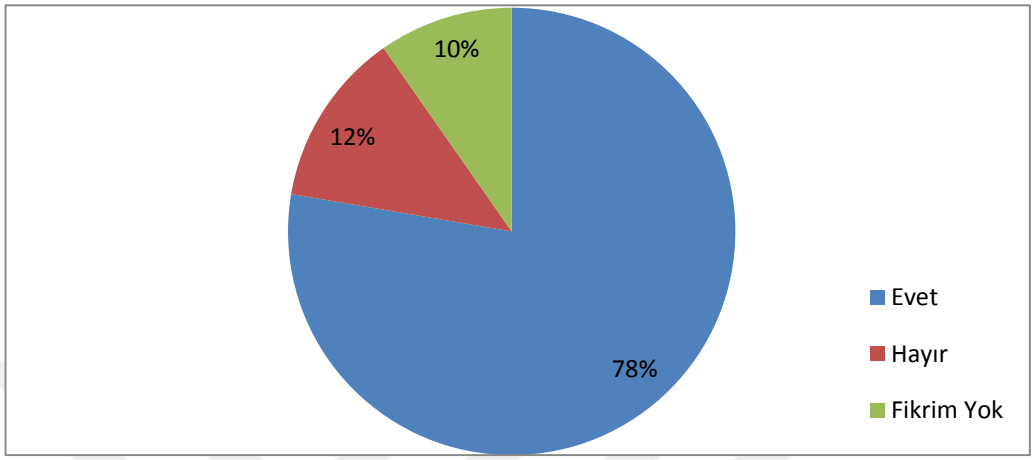

Şekil 4.30. Bakım onarım çalışması yapılan evlerin dağılımı

Ankete katılanlara yöneltilen yaşadığınız konuta kentsel sit ile alakalı bakım, onarım vb. gibi çalışmalar yapılır ise maddi bir beklentiniz olur mu ? sorusuna %58'lik kısmın evet, %31'lik kısmın hayır, %11'lik kısmın ise fikrim yok yanıtını verdikleri belirlenmiştir(Şekil 4.31).

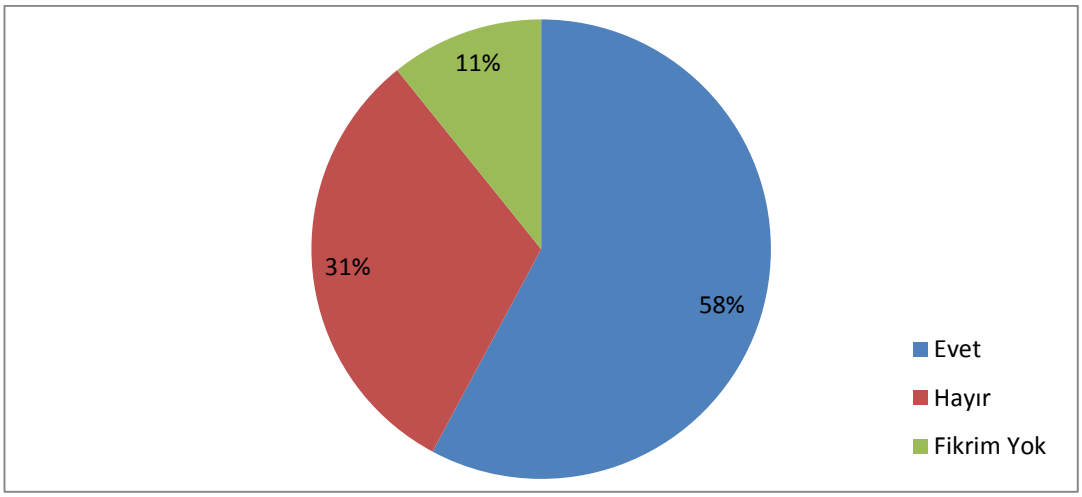

Şekil 4.31. Evlere yapılacak bir tadilat sonrasında maddi beklentisi olanların olmayanların dağılımı

Katılımcılarım %58'i evlerinin yenilenmesi durumdan malzeme olarak ahşap kullanılmasını istediklerini, %39'u beton, %2'si kerpiç, %1'i ise briket kullanılmasını istediklerini ifade etmişlerdir (Şekil 4.32).

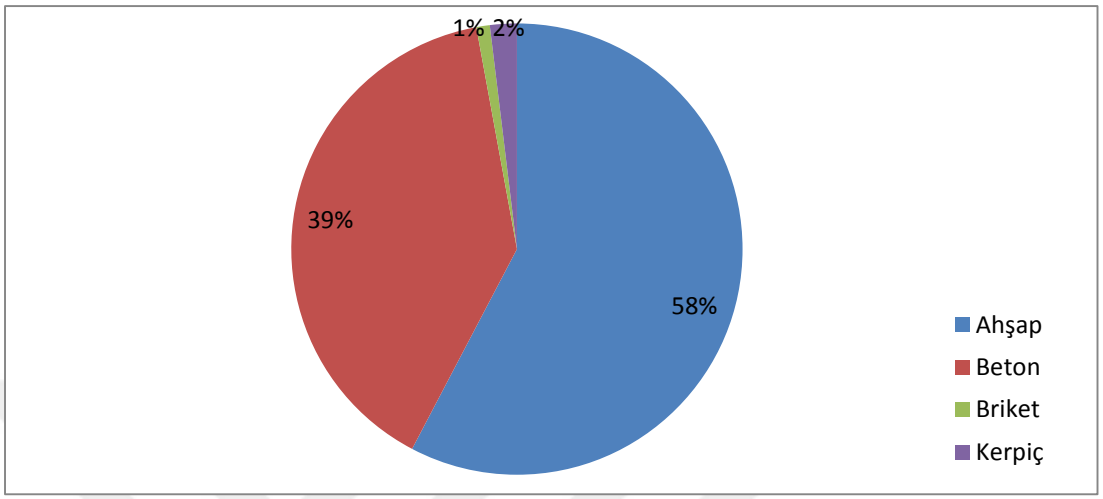

Şekil 4.32. Kullanılması istenen malzeme tiplerinin dağılımı

Katılımcıların, %59'u Vezirköprü'deki açık yeşil alanları yeterli bulduklarını, %32'si yeterli bulmadıklarını,%9'u ise fikrinin olmadığını ifade etmiştir (Şekil 4.33).

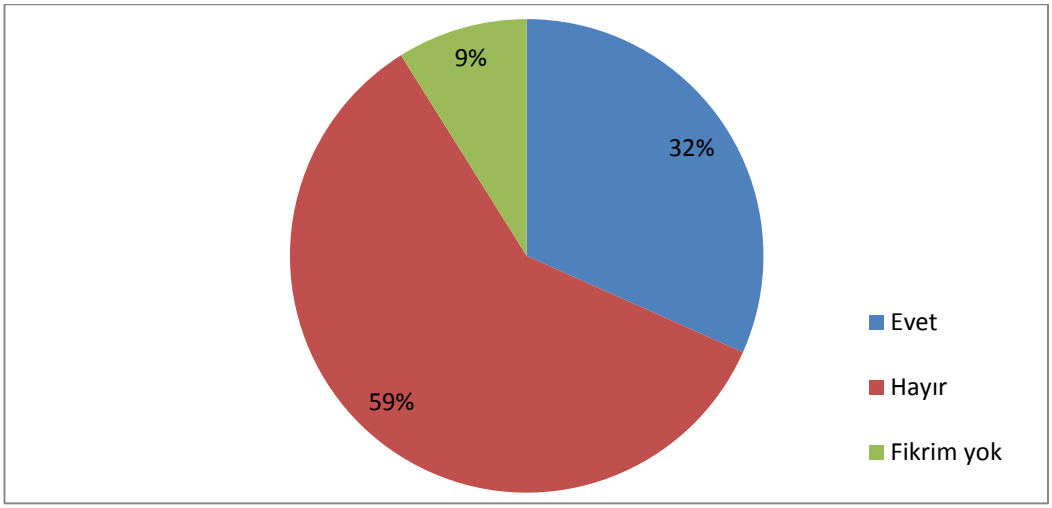

Şekil 4.33. Kentsel sitte yaşayanların Vezirköprü'deki yeşil alanlar ile ilgili cevapları

Vezirköprü kentsel sit alanına verilen özelliklere bakıldığında katılımcılar en eksik gördüğü özellikler altyapı, otopark yetersizliği,ve görsel peyzaj eksikliği olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. Vezirköprü sit alanlarıyla ilgili yargılar

Vezirköprü kentsel sit alanına verilen özelliklerin puanlanması	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Yoğun taşıt trafiği	0	16	72	10	3
Kentsel sit içindeki açık ve yeşil alanlar	6	61	34	0	0
Kalabalık-gürültü	0	35	63	2	1
Donatı yetersizliği	0	5	22	63	11
Otopark yetersizliği	0	2	2	25	70
Altyapı eksikliği	1	0	3	11	86
Oturma ve dinlenme alanları	0	3	34	58	4
Tescilli binalardaki bakımsızlık	1	2	30	54	14
Sit alanında yaşayanlara yeterli bilgilendirme	7	56	26	10	2
Koruma eksikliği	8	25	20	39	10
Görsel peyzaj	55	34	9	1	3

(1=çok az,2=az, 3=orta derece, 4=fazla, 5=çok fazla)

Vezirköprü kentsel sit alanındaki açık-yeşil alanlara verilen özelliklere göre en eksik bulunan özellikler, engellilere dönük tasarımlar, bisiklet yolları, bitkisel tasarım/bitki çeşitliliği ve yürüyüş/yaya yolları olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 Vezirköprü kentsel sit alanındaki açık-yeşil alanların özellikleri ilgili yargılar

Vezirköprü kentsel sit alanındaki açık-yeşil alanların özellikleri ile ilgili yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Ulaşım-Yakınlık	1	14	62	21	1
Otopark	35	49	8	5	1
Engellilere dönük tasarımlar	79	20	0	0	0
Spor ve Egzersiz yapma alanları	34	45	18	2	0
Çocuk oyun alanları	11	26	28	29	4
Yürüyüş ve yaya yolları	61	31	4	0	0
Bisiklet yolları	86	11	1	1	0
Kafe ve restoran gibi hizmet alanları	9	6	21	43	20
Tuvalet-Wc	6	11	33	35	12
Dinlenme-oturma alanları	8	7	30	47	6
Aydınlatma	3	14	37	41	3
Çöp kutusu vb. donatı elemanları	3	15	52	28	1
Bitkisel tasarım ve Bitki çeşitliliği	42	43	13	2	0
Bakım	40	52	5	1	0
Güvenlik	50	42	7	0	1

(1=çok az,2=az, 3=orta derece, 4=fazla, 5=çok fazla)

4.1.7.2. Vezirköprü'de yaşayan yerli halka uygulanan anket sonuçları ve analizi

Vezirköprü'de yerli halka uygulanan anketin cinsiyet dağılım sonuçlarına bakıldığında % 41'ı kadın % 59 ı erkeklerden oluştuğu görülmüştür (Şekil4.34).

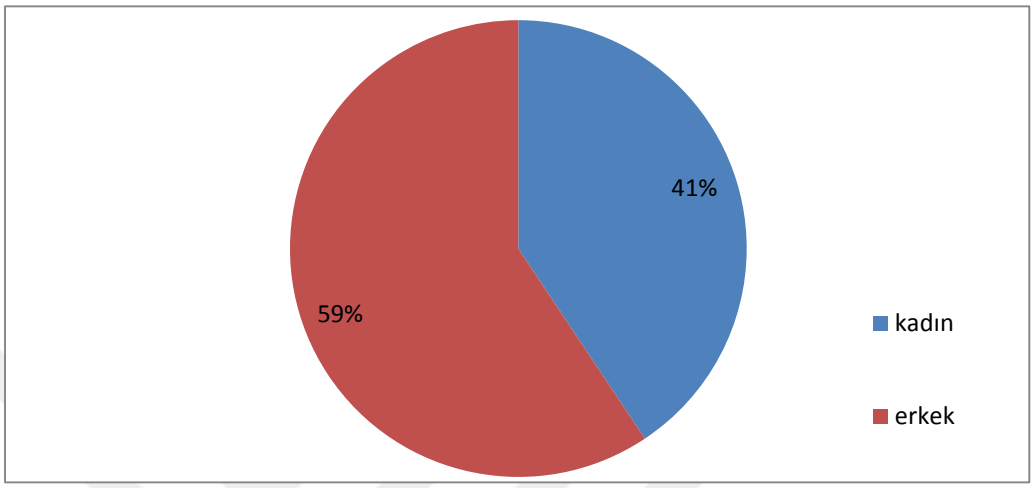

Şekil 4.34. Cinsiyet dağılımı

Yaş grupları açısından ankete katılanların % 20'si 36-45 yaş grubunda, % 19'si 18-25 yaş grubunda, %8'i 46-55 yaş grubunda, % 30'u 26-35 yaş grubunda % 7'si 65 yaş ve üzeri, % 16'sı ise 56-65 yaş grubunda yer aldığı belirlenmiştir (Şekil 4.35).

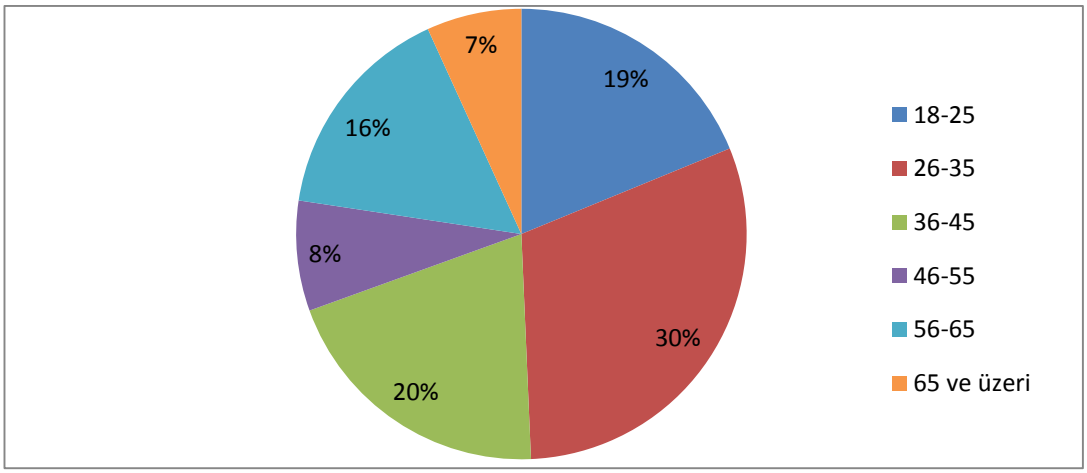

Şekil 4.35. Yaş grupları

Ankete katılanların eğitim durumları değerlendirildiğinde % 26'sı ilköğretim-ortaöğretim, % 43'ü lise, % 24'ü üniversite, % 7'si lisansüstü, mezunu oldukları ve okur-yazar olmayan kimsenin bulunmadığı belirlenmiştir (Şekil 4.36).

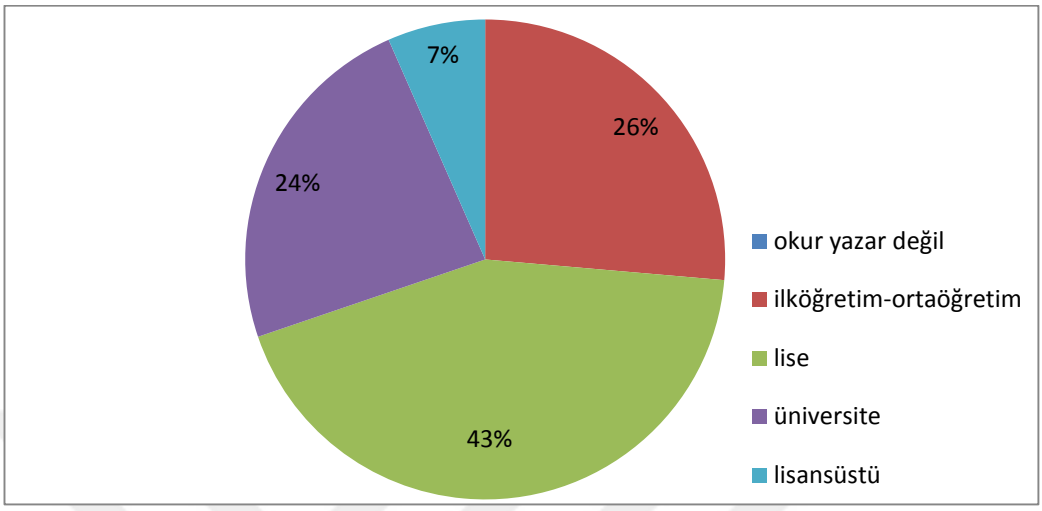

Şekil 4.36. Eğitim durumu

Ankete katılanların gelir durumlarına göre % 26'sının 1600'den az TL, % 37'sinin 1601-2400 TL arasında % 16'sının 2401-3200 TL arasında % 17'sinin 3201-4000 TL arası,%4'ünün ise 4001 'den fazla kazancının olduğu belirlenmiştir(Şekil 4.37).

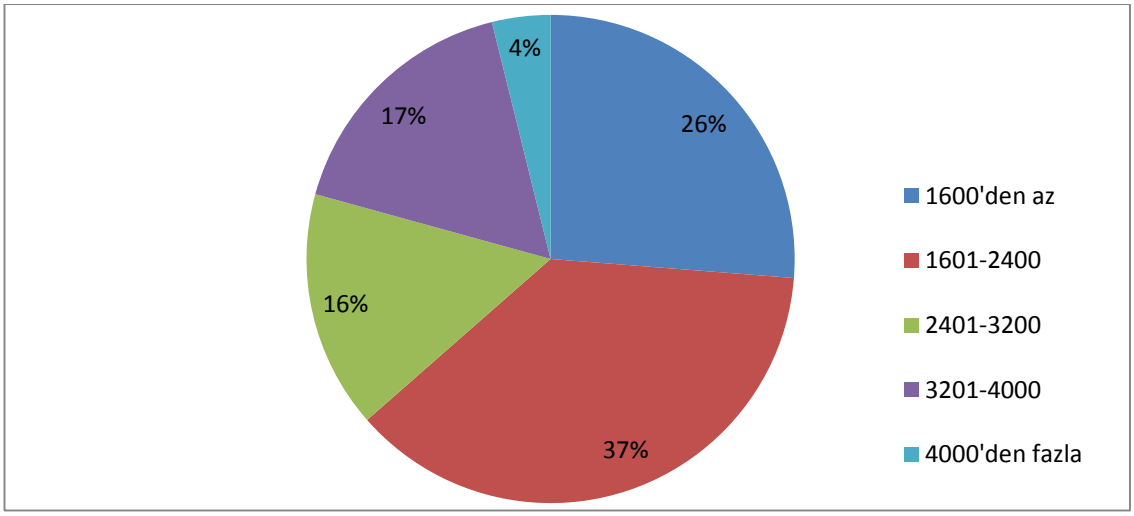

Şekil 4.37. Gelir durumu

Ankete katılanların verdiği cevaplara göre % 26'sının doğduğundan beri, %27'sinin 20 yıldan fazla, %15'inin 1-5 yıl aralığında, %19'unun ise 11-20 yılları arasında Vezirköprü'de yaşadıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.38).

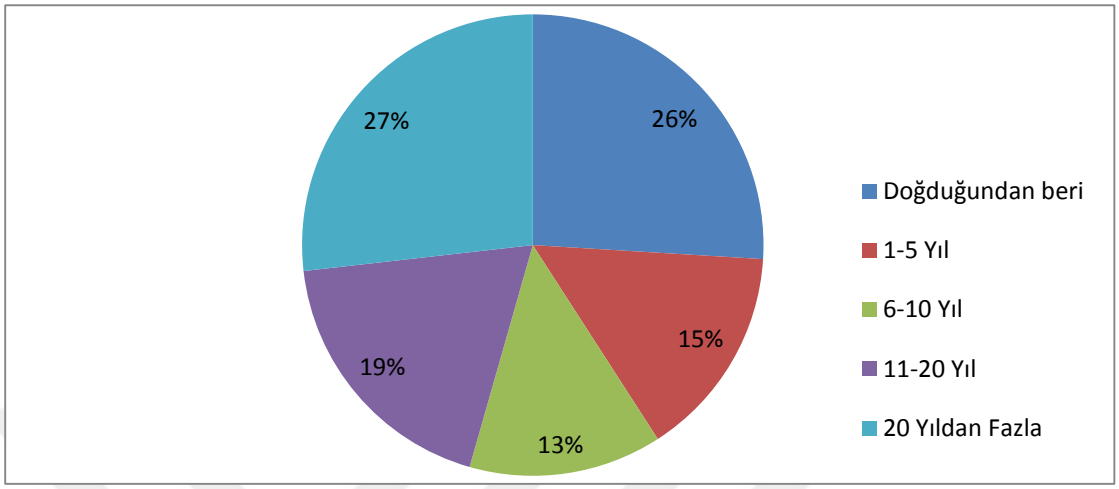

Şekil 4.38. Vezirköprü'de yıllara göre yaşama durumu

Ankete katılanların meslek durumlarına göre % 12'si özel sektör, % 13'ü esnaf, % 14'ü zanaatkar, % 13'ü serbest çalışan, % 4'ü çiftçi,%5'i ev hanımı, % 10'u memur, % 14'ü öğrenci, % 1'i emniyet/askeri personel, %1'i sağlık personeli,%7'si öğretmen-akademisyen, % 6'sı emekli (Şekil 4.39).

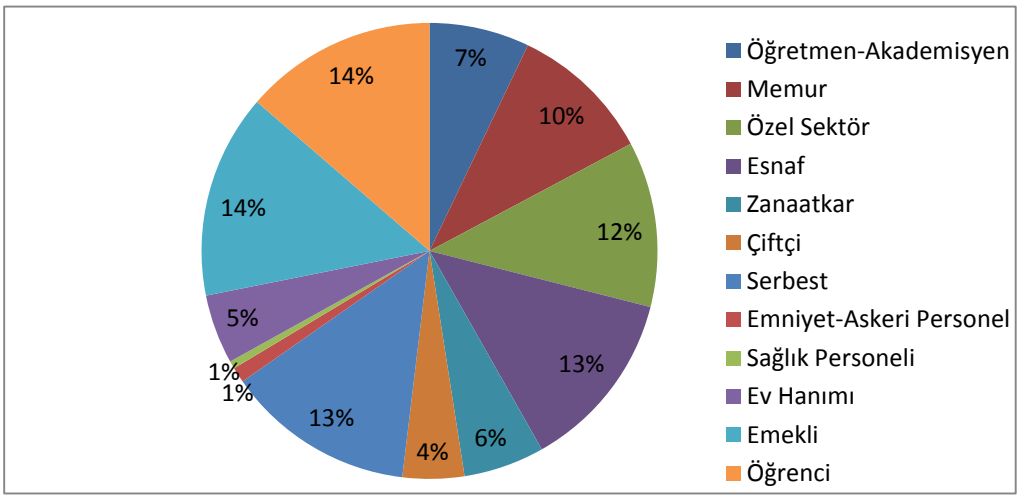

Şekil 4.39. Meslek durumu

Ankete katılanların yaşadıkları konutların mülkiyet durumlarının belirlenmesi için sorulan soruda, %21'inin ortak mülk, % 21'inin kendine ait, %19'unun eşine ait, %39'unun ise kiracı olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.40).

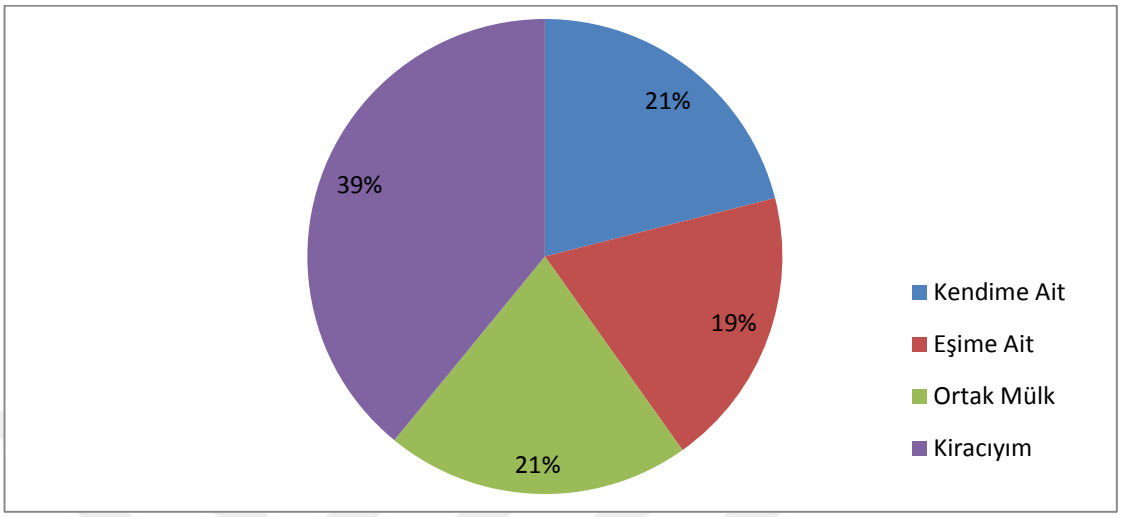

Şekil 4.40. Yaşanılan konutun mülkiyet dağılımı

Ankete katılanlardan % 34'ü müstakil evde, % 60'ı apartman dairesinde % 3'ü gecekonduda, %3'ü ise lojmanda yaşadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.41).

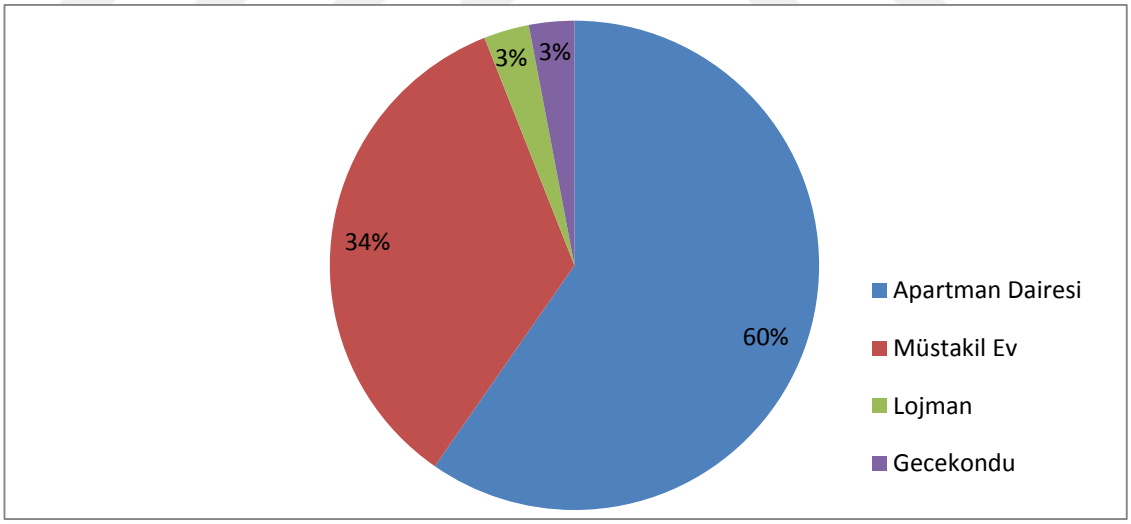

Şekil 4.41. Oturulan konut tipleri dağılımı

Ankete katılanların verdikleri yanıtlara göre Vezirköprü' nün en temel problemleri %17 altyapı, %12 ulaşım,%3 erozyon-heyelan-sel gibi felaketler vs.%4 turizmin olumsuz etkileri, %18 göç, %25 işsizlik, %11 eğitim birimleri eksikliği, %2 kuraklık olarak belirlenmiştir (Şekil 4.42).

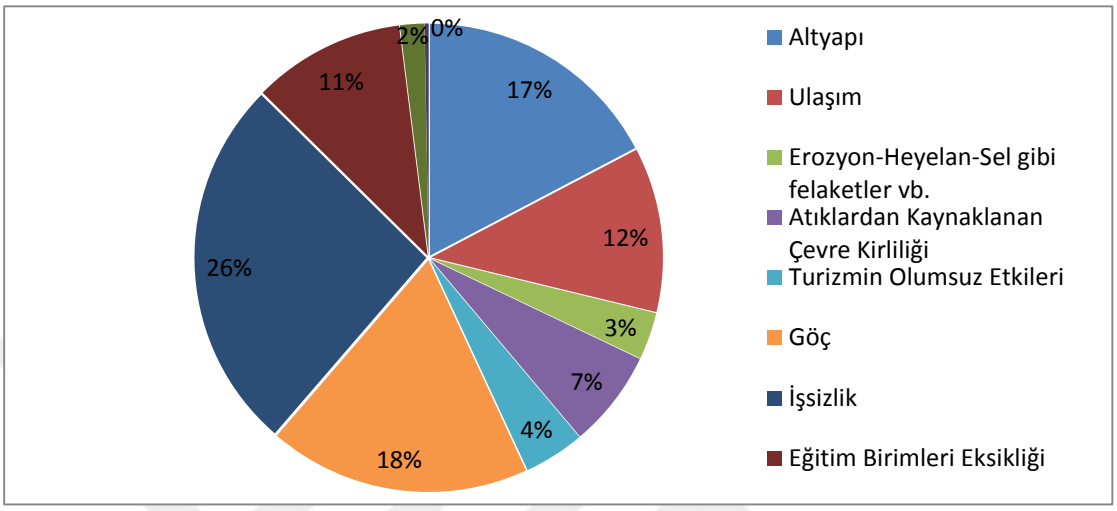

Şekil 4.42. Vezirköprü'nün en temel problemleri

Katılımcılara yöneltilen Vezirköprü'deki açık yeşil alanların yeterliliği ile ilgili soruya %50 hayır, %40 evet, %10'luk kesim ise fikrim yok şeklinde cevap vermiştir (Şekil 4.43).

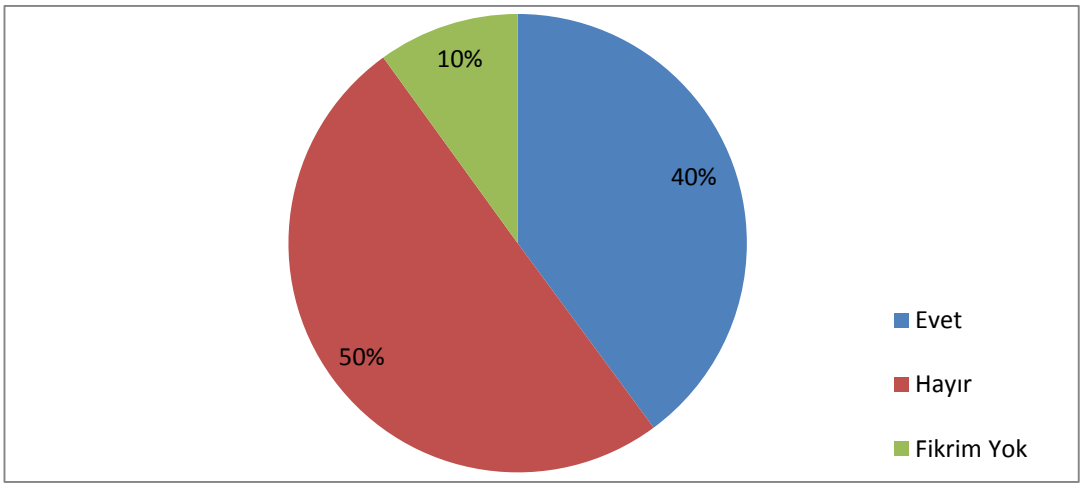

Şekil 4.43. Vezirköprü'de yaşayan yerli halkın yeşil alanlar ile ilgili cevapları

Katılımcılara tercih ettikleri parklar sorulduğunda %29'u Çamlık Parkı'nı, %23'ü Belediye Parkı'nı, %11'i Abdullah Derici Parkı'nı, %30'u Vezirsuyu Tabiat Parkı'nı, %7'si ise Çeltik Mesire Alanı'nı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir (Şekil 4.44).

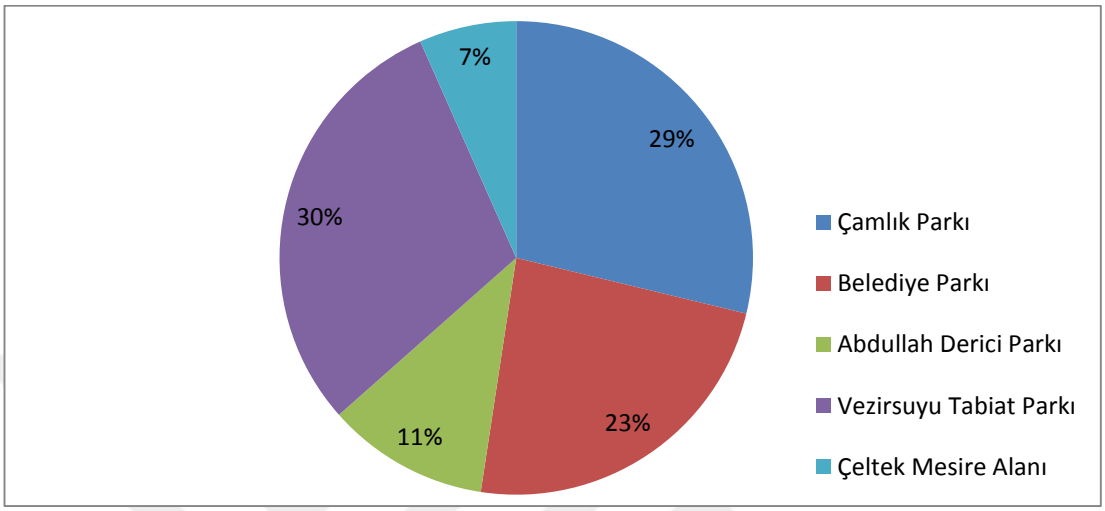

Şekil 4.44. Vezirköprü halkının tercih edilen parklar

Kentsel sitte yaşayan vatandaşlara Vezirköprü'deki açık/yeşil alanların özellikleri sorulduğunda engellilere dönük tasarımlar, yürüyüş/bisiklet yolları, otopark en fazla eksik bulunan özellikler iken bunları, bitkisel tasarım ve çeşitliliği, bakım durumu, donatı elemanları takip etmektedir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Vezirköprü'deki Açık ve yeşil alanlar ile ilgili yargılar

Vezirköprü'deki Açık ve yeşil alanlar ile ilgili yargılara	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Ulaşım-Yakınlık	78	85	148	33	14
Otopark	126	133	79	20	0
Engellilere Dönük Tasarımlar	165	118	54	15	7
Spor ve Egzersiz Yapma Alanları	104	143	91	16	3
Çocuk Oyun Alanları	96	107	107	37	12
Yürüyüş ve Yaya Yolları	132	107	90	19	7
Bisiklet Yolları	192	80	58	16	5
Kafe ve Restoran gibi Hizmet Alanları	102	100	114	33	6
Tuvalet-WC	111	97	119	22	4
Dinlenme-Oturma Alanları	85	93	134	37	7

Aydınlatma	91	115	108	35	4
Çöp Kutusu vb. Donatı Elemanları	73	132	117	26	5
Bitkisel Tasarım ve Bitki Çeşitliliği	79	146	106	22	5
Bakım	100	147	95	13	4
Güvenlik	111	132	99	14	2

(1=çok kötü, 2=kötü, 3=orta derece iyi, 4=iyi, 5=çok iyi)

Katılımcılara Vezirköprü'deki kentsel sit alanlarını biliyor musunuz dendiğinde %58'i evet,%38'i hayır %4'ü ise fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir (Şekil 4.45).

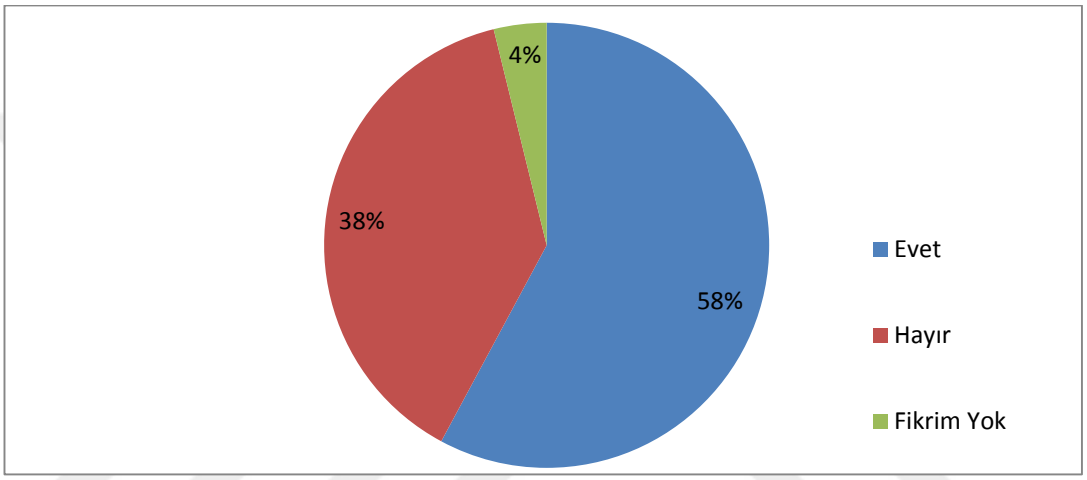

Şekil 4.45. Kentsel sitler hakkında bilgi sahibi olma durumu

Kentsel sitlerde yapılacak herhangi bir projenin turizmi, katılımcılardan %88'i olumlu, %8'i olumsuz, etkileyeceğini düşünürken, %4'lük kesim ise fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir (Şekil 4.46).

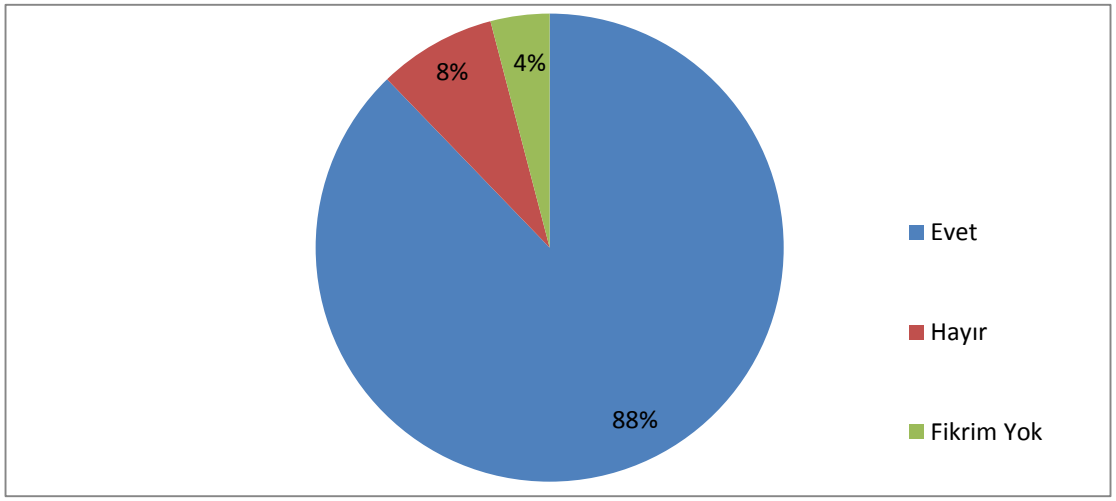

Şekil 4.46. Kentsel sit ve turizm ilişkisi

Katılımcılara evlerini turizme açma konusunda ne düşündükleri sorulduğunda, %53'ü evet, %28'i hayır, %19'u fikrim yok şeklinde fikirlerini ifade etmişlerdir (Şekil 4.47).

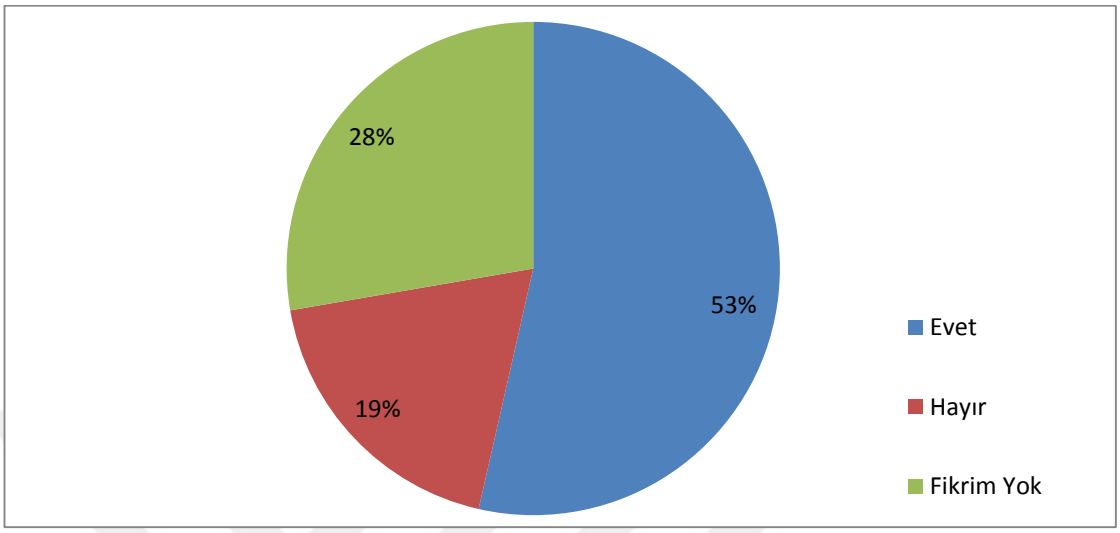

Şekil 4.47. Evlerin turizm için kullanılması durumu

Katılımcılar Vezirköprü'nün yöresel yemek ve el becerileri olup olmadığı sorusuna %76 evet, %17 hayır, %7 ise fikrim yok şeklinde fikirlerini ifade etmişlerdir (Şekil 4.48).

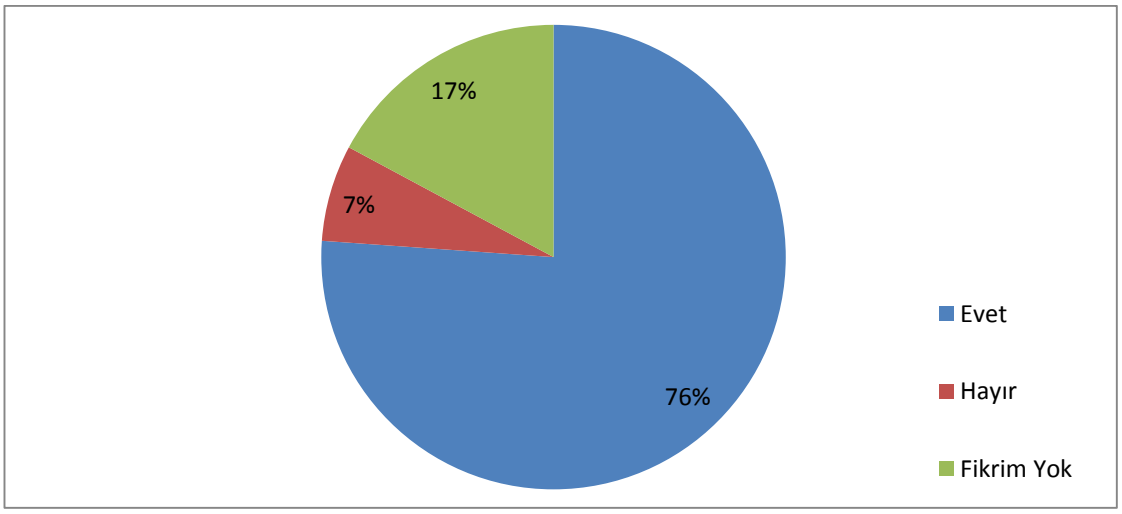

Şekil 4.48. Yöresel yemek ve el becerisi oranları

Kentsel sitteki vatandaşlara yaşadıkları alanlar ile ilgili yargılar sorulduğunda halk en fazla açık/yeşil alanları, altyapı eksikliğini, görsel peyzajı yetersiz bulurken bunu otopark yetersizliği, tescilli binalardaki bakımsızlıklar, donatı yetersizlikleri takip etmektedir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Kentsel Sitte Yaşayan vatandaşların kentsel sit ile ilgili sorulan yargılar

Kentsel Sitte Yaşayan Vatandaşların Kentsel Sit ile ilgili sorulan yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Yoğun Taşıt Trafiği	50	57	122	16	18
Kentsel Sit İçindeki Açık ve Yeşil Alanlar	38	94	95	22	14
Kalabalık-Gürültü	45	69	100	34	14
Otopark Yetersizliği	58	60	71	41	33
Altyapı Eksikliği	59	76	46	33	44
Oturma ve Dinlenme Alanları	44	72	88	49	11
Tescilli Binalardaki Bakımsızlık	41	87	70	44	18
Koruma Eksiklikleri	49	92	66	39	17
Görsel Peyzaj	89	78	59	23	11
Donatı Yetersizliği	45	87	71	36	22

(1=çok az,2=az, 3=orta derece, 4=fazla, 5=çok fazla)

Çizelge 4.8. Kentsel sitteki vatandaşlara sorulan genel yargılar

Kentsel sitte yaşayan vatandaşlara sorulan genel yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Tarihi Çevre ve Tarihi Yapılar Korunmalıdır	9	8	12	28	208
Tarihi Çevreye İlişkin Yasalar Yeterlidir	25	37	70	84	45
Vezirköprü'nün Kentsel gelişimi için mevcut turistik yüzü düşünülerek görsel çevre yenilenip, değiştirilmelidir.	8	13	32	81	126
Kent için yapılacak uygulamalar kentin turistik yüzünü ortaya çıkaracak şekilde olmalıdır.	6	15	19	74	146
Vezirköprü'de kentsel sit alanlarının tarihi açıdan	5	9	26	80	142

canlandırılarak koruma, yenileme ve iyileştirme çalışmalarına katılması bölgeye yerli/yabancı turistlerin gelmesine neden olabilir.					
Kente yerli ve yabancı turist gelmesi durumunda kentteki sosyal hayat olumlu açıdan etkilenebilir.	5	12	15	78	153
Vezirköprü'de yaşadığımız çevreye bir proje yapılması durumunda yerli halk olarak destek olabiliriz.	7	8	15	98	134
Vezirköprü'deki tarihi alanların korunması ve yenilenmesi çalışmaları için hak sahipleri de üzerlerine düşen fedakarlıkta bulunmalı, halkın desteği ve fikri alınmalıdır.	6	12	18	86	140
Vezirköprü'de kentsel koruma ve yenileme uygulamaları için hak sahiplerine ekonomik destek sağlanarak mağdur olmaları önlenmelidir.	5	9	18	99	132
Vezirköprü'de sit alanlarında yapılan çalışmalarda koruma uygulamalarına öncelik verilmelidir.	7	10	16	99	129
Yerel yönetimler kentsel sit ve tarihi alanlardaki restorasyon ve koruma çalışmalarına önem vermelidir.	5	9	28	86	129
Kentsel koruma projelerinde Sivil Toplum Kuruluşları(STK)toplumsal ve sosyal sorumluluk üstlenmelidir.	4	19	31	81	123
Kentsel sit ve tarihi alanlardaki projeler için parasal destek tamamen Belediye tarafından karşılanmalıdır.	9	17	39	89	106
Şuana kadar Vezirköprü'de küçük ölçekte kent dokusunda yapılan kentsel sit	9	22	42	87	101

ve koruma projelerinin sonuçları memnun edicidir.					
Vezirköprü kentsel sit alanları için bazı mahalle ve sokak dokusunda yapılan koruma ve yenileme çalışmaları diğer sokak ve mahalleler için de yapılması önerilmelidir.	3	18	28	92	118
Kentsel sit alanları ile ilgili yapılan proje ve uygulamaların kent estetiğini olumlu yönde etkilemiştir	3	17	40	95	109
Vezirköprü kent dokusunda yapılacak kentsel sit uygulamaları, kente gelen yerli/ve yabancı turistlerin konakladıkları mevcut yerlerin de fiyat ve taleplerinde olumlu artışlara neden olacaktır.	0	15	48	86	132
Vezirköprü'deki kentsel sit alanları ile ilgili uygulamalar emlak değerlerinde önemli artışa neden olur	3	19	48	97	93
Vezirköprü'de yapılan kentsel sit alanları ile ilgili çalışmalarda bölge vatandaşı mağdur olmuştur.	27	39	64	64	66

(1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=orta derece katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum)

4.1.7.3. Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere uygulanan anket sonuçları ve analizi

Kentsel sitte yaşayan 100 vatandaşa uygulanan anketin cinsiyet dağılım sonuçlarına bakıldığında % 49'u kadın % 51'i erkeklerden oluştuğu görülmüştür (Şekil 4.49).

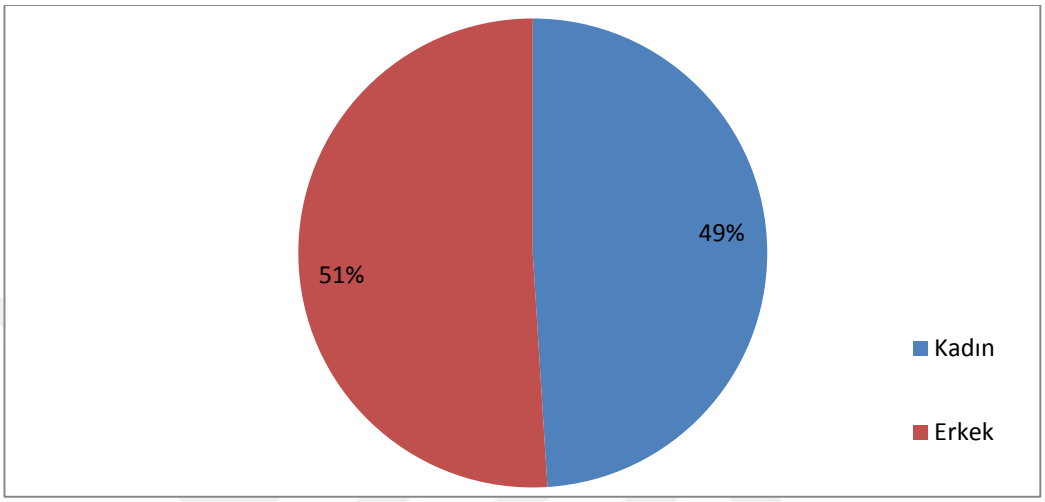

Şekil 4.49. Cinsiyet dağılımı

Yaş grupları açısından ankete katılanların % 21'i 36-45 yaş grubunda, % 23'ü 18-25 yaş grubunda, % 14'ü 46-55 yaş grubunda, % 22'si 26-35 yaş grubunda 15'i ise 56-%5'i 65 yaş grubunda yer aldığı belirlenmiştir (Şekil 4.50).

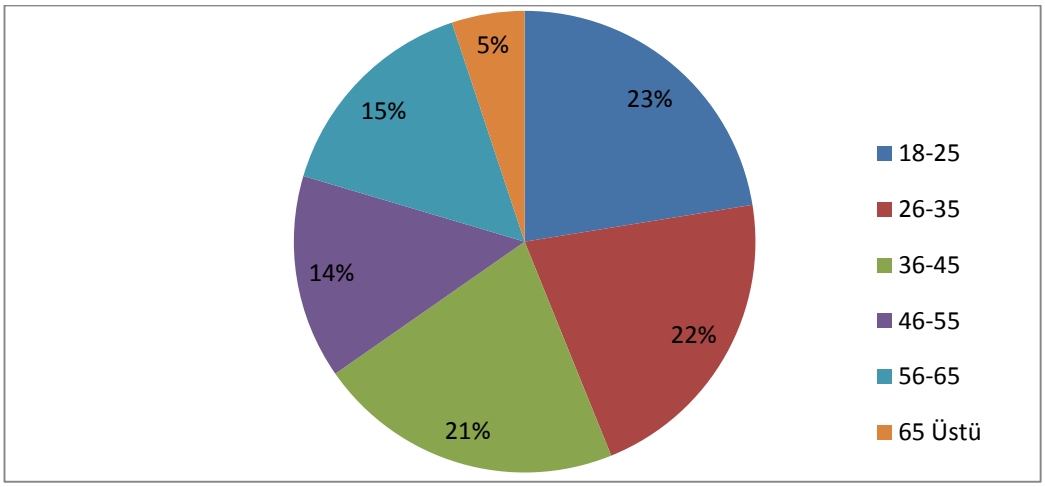

Şekil 4.50. Yaş grupları

Ankete katılanların eğitim durumları açısından yüzdeleri % 26'sı ilköğretim-ortaöğretim, % 28'i lise, % 36'sı üniversite, % 7'si lisansüstü, % 3'ü okur-yazar değil, eğitim seviyesi kapsamında olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.51).

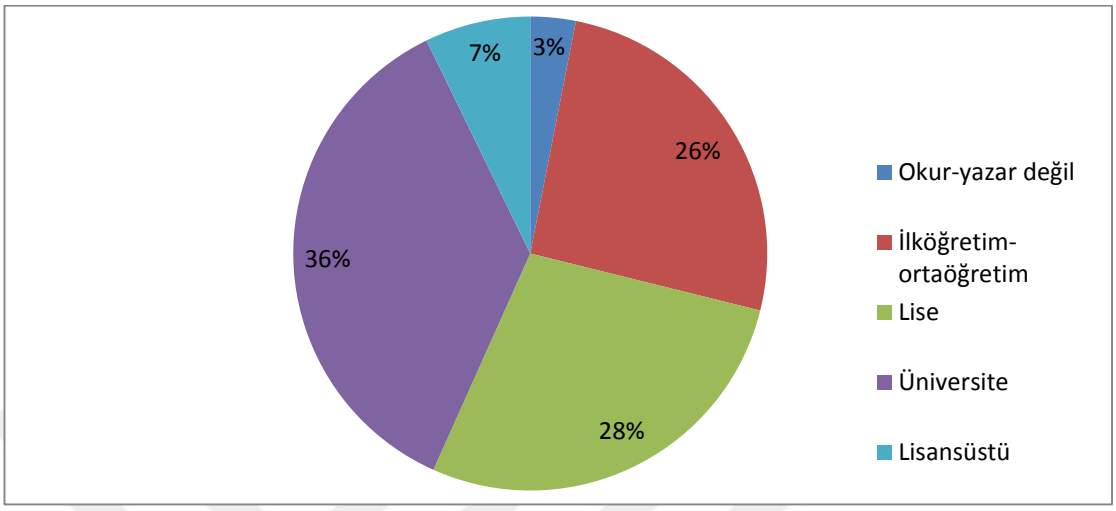

Şekil 4.51. Eğitim durumu

Ankete katılanların gelir durumlarına göre % 28'inin 1600'den az TL, % 34'ünün 1601-2400 TL arasında % 17'sinin 2401-3200 TL arasında % 16'sının 3201-4000 TL arası,%5'inin ise 4001 'den fazla kazancının olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.52).

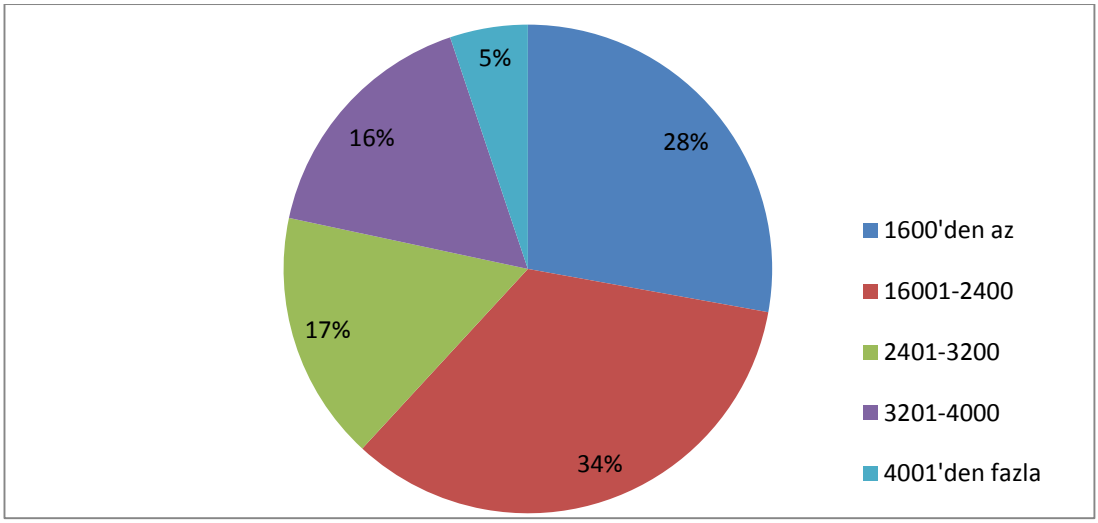

Şekil 4.52. Gelir durumu

Ankete katılanların meslek durumlarına göre % 23'ü özel sektör, % 13'ü esnaf, % 11'i zanaatkar, % 10'u serbest çalışan, % 8'i çiftçi,%8'i ev hanımı, % 7'si memur, % 7'si öğrenci, % 1'i emniyet/askeri personel, %6'sı sağlık personeli,%3'ü öğretmen-akademisyen, % 3'ü emekli (Şekil 4.53).

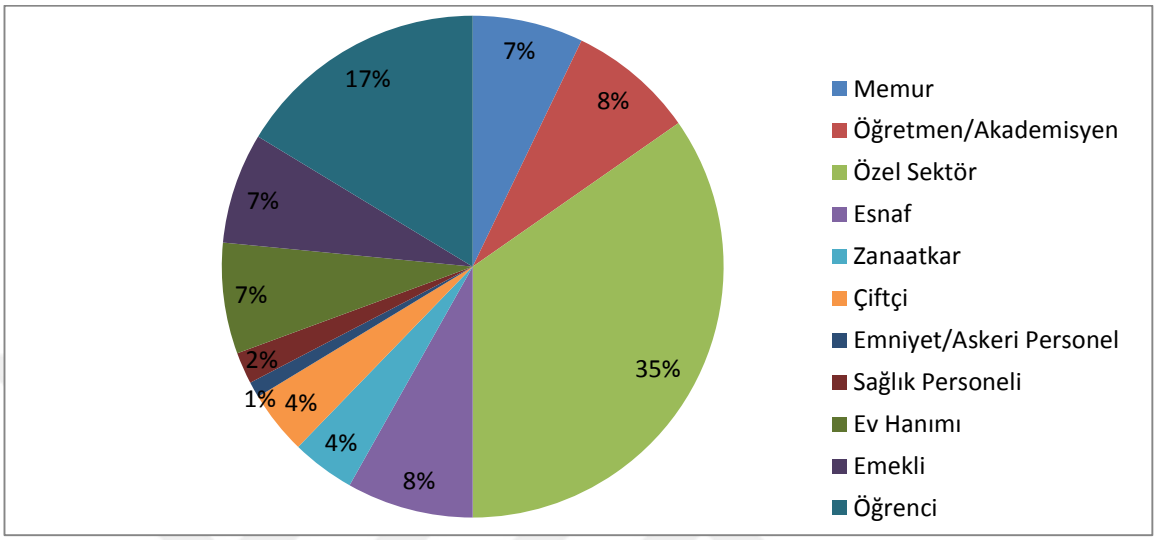

Şekil 4.53. Meslek grupları

Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere Vezirköprü ismini nereden ve nasıl duydukları sorulduğunda aşağıdaki cevap ve yüzdeler elde edilmiştir.

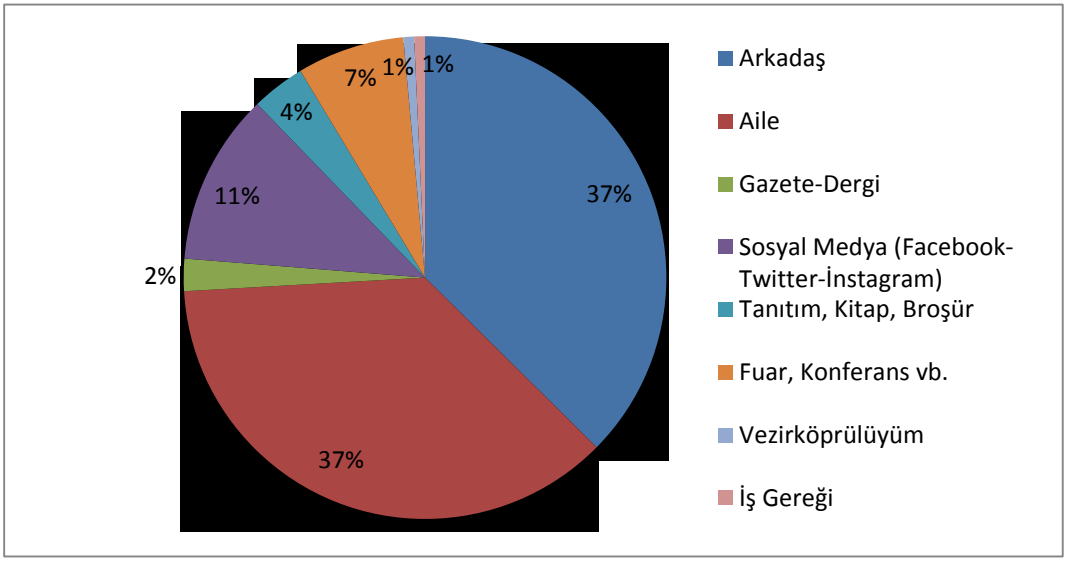

Şekil 4.54. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'yü nereden ve nasıl buldukları

Vezirköprü'ye daha önce gelinip gelinmediği sorulduğunda katılımcıların %92 'si evet, %8'i hayır cevabını vermiştir (Şekil 4.55).

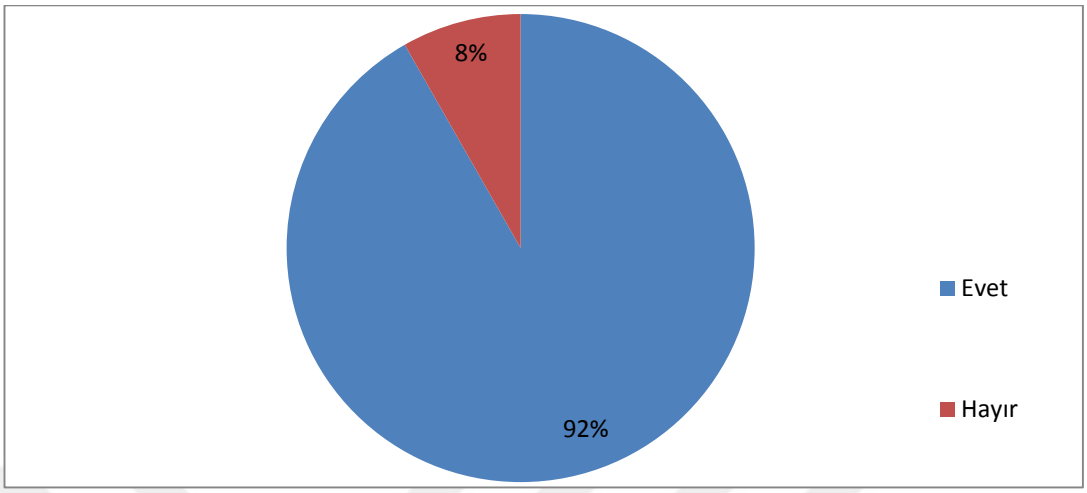

Şekil 4.55. Vezirköprü'ye daha önce gelinip gelinmeme durumu

Ziyaretçilere Vezirköprü'ye daha önce kaç defa geldikleri sorulduğunda %56'sı belli periyotlar ile, %14'ü 2 kere, %12'si 3 veya 4 kez, %10'u 4'den fazla, %8'i 1 kez geldiğini ifade etmişlerdir (Şekil 4.56).

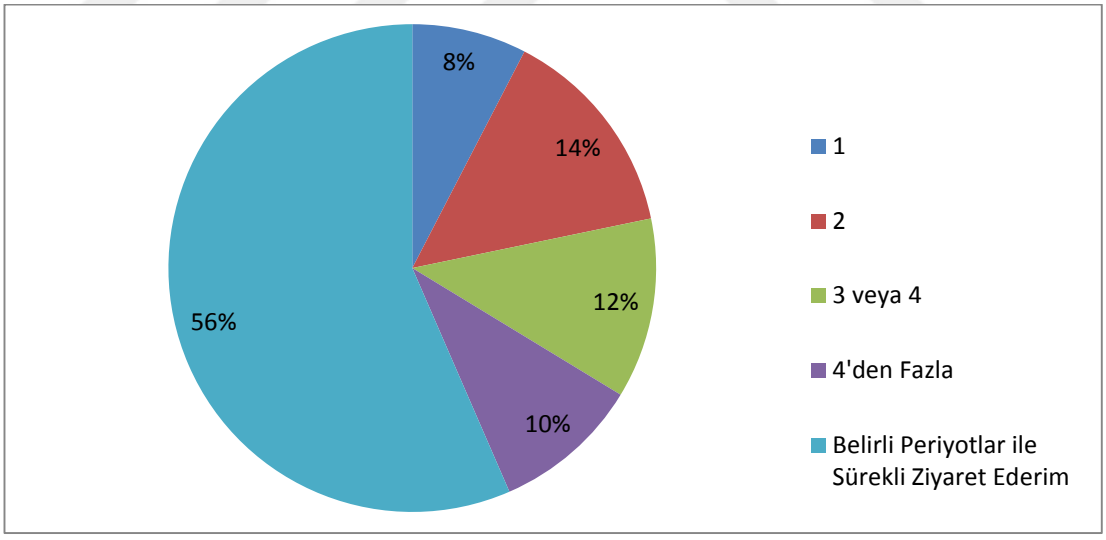

Şekil 4.56. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'ye kaç kez geldiği

Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere hangi ülke ve şehirden geldikleri sorulduğunda ziyaretçilerin en çok Samsun, Bafra ve Çorum'dan geldikleri görülmüştür (Şekil 4.57).

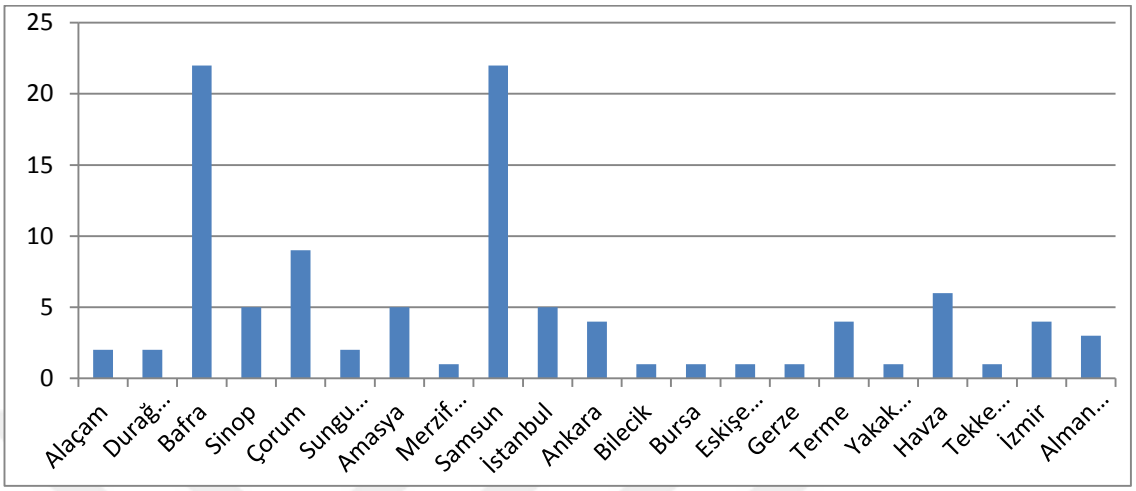

Şekil 4.57. Ziyaretçilerin geldikleri şehir ve ülkeler

Vezirköprü'nün ziyaret edilen aylarına bakıldığında misafirlerin %37'si temmuz-eylül, %20'si nisan-haziran, %24'ü ocak-mart, %19'u ekim-aralık aylarında geldikleri tespit edilmiştir (Şekil 4.58).

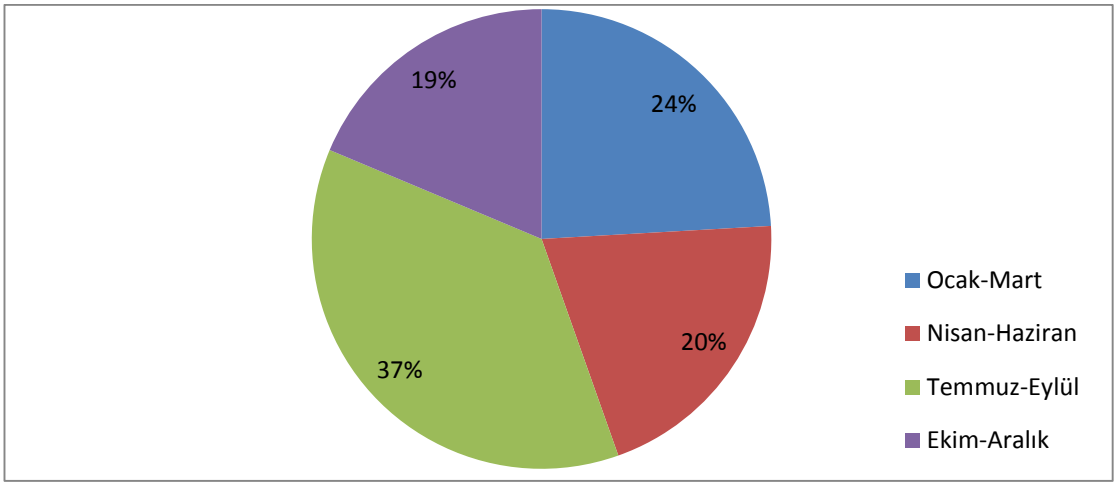

Şekil 4.58. Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'yü ziyaret ettikleri aylar

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzdeki hızlı nüfus artışı, işsizlik ve bunlara bağlı büyük şehirlere göç hızla devam etmektedir. Plansız nüfus artışı toplumsal hayattaki kaliteyi düşürmekle beraber, toplumun temel yapısında da sorunlara sebep olmaktadır. Sosyal hayattaki bu sorunlar kentlerdeki doğal ve kültürel yapıları da olumsuz etkilemektedir. Tarihi ve kültürel yapıların gelecek kuşaklara aktarımı için gerekli olan sürdürülebilirlik kavramı günümüzdeki sorunlardan dolayı pek mümkün olmamakla beraber büyük sorunları beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak bakıldığına kentleşmenin olumsuz etkilediği ve büyük değişime uğrattığı tarihi kent merkezleri de özgün kültürel yapısını kaybetmekle karşı karşıya kalmış durumdadır.

Kentsel alanlar sadece insanların yaşam, barınma gibi ihtiyaçlarını karşılayacak alanlar olarak algılanmamalıdır. Kentsel alanlar insan faktörünü baz alan sosyo-kültürel tüm faaliyetleri içeren kapsamlı yaşam mekanlarıdır. Kentsel yapıyı oluşturan önemli faktörlerden birisi de açık-yeşil alanlardır. Bu bağlamda kentsel mekanların ortaya çıkmasında bitkisel meteryallerin kullanımı oldukça önemlidir. Tarihi kent merkezlerinin sürdürülebilirliği dikkate alınarak onların ekolojik, fonksiyonel ve tarihi dokusu için yapılacak uygun çalışmalar, bu değerlerin korunması konusunda oldukça katkı sağlayacaktır. Fakat bu çalışmalar yapılır iken tarihi bütünlüğü bozmayacak özgün kararlar ile gerçekleştirilmelidir.

Vezirköprü tarihi kent merkezi ve kentsel sit alanı gibi birçok kentin de kültürel değerleri ve açık ve yeşil alanlarının korunması, gelecek kuşaklara aktarılması için yapılması gerekenler toplumun ve yaşayanların görüş ve düşünceleri doğrultusunda ele alınmalıdır. Bu amaçlara yönelik olarak da çalışmanın bu kısmında Vezirköprü kent merkezinde gerçekleştirilen etüt analiz çalışması kapsamında elde edilen veriler ve araştırma alanındaki vatandaşlara 3 ayrı başlık altında uygulanan anket çalışmaları değerlendirilerek Vezirköprü kentsel sit alanlarının tarihi ve özgün niteliklerinin korunması ve sürdürülebilirliği için değerlendirmeler yapılmış ve öneriler getirilmiştir.

5.1. Vezirköprü Kentsel Sit Alanına İlişkin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Ankete katılanların sosyo-kültürel durumlarını belirlemek amacıyla, cinsiyet, yaş, eğitim, çalışma durumu, meslek ve gelir durumları, oturdukları hanenin mülkiyet durumu, Vezirköprü'de ne süredir yaşadıkları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Anket yapılan 3 ayrı grup üzerinden de elde edilen sonuçlar ve analizleri şu şekildedir;

Vezirköprü'de yaşayan yerli halk için gerçekleştirilen anket çalışmalarında, ankete katılanların genel profilinde ağırlıklı olarak; %59'u erkek, % 30' u 26 yaş grubu, % 43'ü lise mezunu, % 37'si 1601-2400 TL gelir durumuna sahip, % 14'ü zanaatkar ve öğrenci olan, % 27'si 20 yıldan fazla Vezirköprü'de yaşayan ve % 60'ı ise apartman dairesinde ikamet ettiği görülmüştür.

Vezirköprü'de kentsel sit alanlarında yaşayan vatandaşlara yapılan anket çalışmalarında, ankete katılanların genel profilinde ağırlıklı olarak; %60'ı erkek, % 23'ü 36-45 yaş grubu, % 37'si ilköğretim-ortaöğretim, % 39'u 1601-2400 TL gelir durumuna sahip, % 23'ü özel sektör, % 65'i doğduğundan beri Vezirköprü'de yaşayan ve % 91'i ise apartman dairesinde ikamet ettiği görülmüştür.

Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere yapılan anket çalışmalarında, ankete katılanların genel profilinde ağırlıklı olarak; %51'i erkek, % 22'si 18-25 yaş grubu, % 36'sı üniversite, % 34'ü 1601-2400 TL gelir durumuna sahip, %34'ü özel sektör % 91 'in daha önce Vezirköprü'ye geldiği, Vezirköprü'ye daha önce kaç kez gelip gelmedikleri sorulduğunda %56'lık oranın belli periyotlar ile sürekli ziyaret eden kesim oldukları görülmüştür.

Ankete katılan Vezirköprü halkına tarihi çevrelerin korunması, açık yeşil alanlar, ve genel sorunlar ile ilgili sorular yönlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve analizleri şu şekildedir,

Ankete katılan Vezirköprü halkı ve yerli/yabancı turistlere yönlendirilen tarihi çevrelerin korunması yargısına katılımcıların büyük çoğunluğu 'korunmalıdır' şeklinde yanıt vermiştir. Çoğunluğun verdiği bu cevaplardan anlaşıldığı üzere katılımcıların tarihi çevre bilincinde oldukları ve tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği için korumaya hazır oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat bu bilince sahip katılımcılar, tarihi çevrelerin korunması için günümüzdeki yasaların yeterli olmadığını düşünmektedirler. Yasalar yeterli olmasa bile bu bilincin küçük çapta kişiden başladığı göz önüne alındığında alınan olumlu cevap ve görüşler gelecek kuşaklar ve tarihi dokuların korunması, sürdürülebilirliği için umut verici bir durumdur.

Vezirköprü halkına yeşil alanları yeterli bulup bulmadıkları sorulduğunda katılımcıların %40'ı evet, %50'si hayır, %10'u ise fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir. Bu sonuçlara bakıldığında çoğunluğun açık yeşil alanları yetersiz bulduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar ile görüşüldüğünde var olan yeşil alanların da korunması gerekirken, yapılan bina, yol vs. gibi zemin çalışmaları ile yok edildiğini belirtmektedirler. Tüm bu sonuçlara bakıldığında ise gelişmekte olan ülkelerde kişi başına düşen yeşil alanların artması gerekirken günümüzde bilinçsiz ve plansız kentleşme ile var olan yeşil alanları da yok ettiğimiz görülmektedir.

Halk anketinde katılanlara açık ve yeşil alanların özellikleri ile ilgili yargılar yöneltilmiştir Halk bu alanlarda otoparkın çok yetersiz olduğunu düşünmektedir. Halkın kullanımı için bir proje yapılır iken en önce düşünülmesi gereken otopark kullanımıdır. Otoparkın yetersiz oluşu aslında en büyük sorunlardan birini teşkil etmektedir. Halk açık ve yeşil alanlarda engellilere dönük tasarımlar, yaya ve bisiklet yollarının ise hiç bulunmadığını ifade etmişlerdir.

İnsanların kullanımı için tasarlanan bu açık ve yeşil alanlarda engelli vatandaşların hiç düşünülmemiş olması oldukça üzücü bir durumdur. Halk bu alanlardaki donatı, bakım ve güvenliği orta derece eksik bulduklarını ifade etmişlerdir. Donatı eksikliği bu alanların kullanımını azaltırken, bakım ve güvenlik eksikliği de bu alanların sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyen en önemli sebeplerdir. Bu tarz açık ve yeşil alanları tamamlayan en önemli faktörler bitkilerdir. Yapılan ankette halk, bitkisel tasarımı ve bitki çeşitliliğini de az bulduklarını ifade etmişlerdir.

Vezirköprü halkına en fazla tercih edilen parklar sorulduğunda %44 Vezirsuyu Tabiat Parkı, % 42 Çamlık Parkı, %35 Belediye Parkı, %16 Abdullah Derici Parkı, %18 ise Çeltik Mesire Alanı cevabı alınmıştır. Halkın en çok Vezirsuyu Tabiat Parkı'nı tercih ettiği görülmektedir. Bunun sebebi buranın doğal bir oluşum olması, doğal yapının su ile bütünleşmesi, tekne gezileri ve turistik açıdan birçok aktivitenin bulunması vs gibi sebepler ile açıklanabilir.

Halka Vezirköprü'nün en temel problemleri sorulduğunda %75 işsizlik, %50 altyapı, %53 göç en temel görülen problemler olarak belirlenmiştir. Günümüz Türkiye'sinde çözümlenemeyen bir sorun olan işsizliğin Vezirköprü halkını da olumsuz etkilediği görülmektedir. İşsizliğe bağlı ortaya çıkan göç ise bir diğer temel problemdir. Yaşadıkları şehirde iş bulamayan halk göç etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Vezirköprü'de yaşayan halka ilan edilen kentsel sit alanları hakkında bilgileri olup olmadıkları sorulduğunda %69'u evet, %27'si hayır %2'si ise fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir. Tarihi çevre ve sit alanları açısından oldukça zengin olan Vezirköprü'deki kentsel sit alanlarının halkın çoğunluğu tarafından bilinmesi oldukça önemli ve olumlu bir sonuçtur. Buna bağlı olarak kentsel sitler ile alakalı yapılacak bir çalışma sırasında halk daha kolay bilinçlendirilecek ve olumlu dönüşler alınacaktır.

Çoğunluğun evet demesine rağmen hayır diyen kesim ve hiç fikrinin olmadığını söyleyen azınlıkta düşünülerek bu kesimlerin kentsel sitler hakkında bilgilendirilmesi ile ilgili çalışmalar gerekmektedir.

Halka kentsel sitler ile ilgili bir çalışma yapıldığında bunun turizmi olumlu etkileyip etkilemeyeceği sorulduğunda katılımcıların %87'si evet, %8'i hayır, %4'ü ise fikrim yok yanıtını vermiştir. Çoğunluğun evet demiş olması kentsel sitlerin gelişime bağlı turizm çalışmaları için sevindirici bir sonuçtur. Bu sonuç tarihi dokunun, kentsel sitlerin turizmi doğrudan olumlu etkilediğinin de bir göstergesidir. Halkın çoğunluğunun evet yanıtını vermesi yapılacak herhangi bir çalışmayı da olumlu destekleyeceklerinin göstergesi sayılabilir.

Ankete katılan yerli ve yabancı turistlere tarihi çevrelerin korunması, açık yeşil alanlar, ve genel sorunlar ile ilgili sorular yönlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve analizleri şu şekildedir;

Yerli/yabancı turistlere yönlendirilen tarihi çevrelerin korunması yargısına katılımcıların büyük çoğunluğu 'korunmalıdır' şeklinde yanıt vermiştir. Verilen cevapların çoğunluğu şunu gösteriyor ki; Vezirköprü'yü ziyarete gelen yerli/yabancı turistlerin tarihi çevrenin önemine hakim sahip bilinçli insanlar olduğu anlaşılmaktadır.

Fakat bu bilince sahip katılımcılar, tarihi çevrelerin korunması için günümüzdeki yasaların yeterli olmadığını düşünmektedirler. Yasalar yeterli olmasa bile bu bilincin küçük çapta kişiden başladığı göz önüne alındığında alınan olumlu cevap ve görüşler gelecek kuşaklar ve tarihi dokuların korunması, sürdürülebilirliği için umut verici bir durumdur.

Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlere Vezirköprü'yü nereden duyup geldikleri sorulduğunda katılımcıların %53'ü arkadaş, %52'si aile, %3'ü gazete, dergi, %16'sı sosyal medya (twitter, instagram, facebook),%5'i tanıtım, kitap, broşür vs.,%10'u fuar, festival, konferans cevabını vermişlerdir.

Sonuçlara bakıldığında çoğunluğun arkadaş ve aile gibi sözlü ilişkilerden Vezirköprü'yü duyup ziyaret ettikleri ortaya çıkarken, sosyal medya, tanıtım gibi faktörlerin zayıf kaldığı görülmektedir. Katılımcıların Vezirköprü'nün tarihsel, geleneksel ve turistik yüzünün tanıtımı, anlatımı ve reklamı açısından eksikliklerin mevcut olduğunu ifade eden yargıya büyük çoğunluk olarak katıldıkları görülmüştür.

Yerli ve yabancı turistlerin Vezirköprü'yü en fazla %64 ile temmuz-eylül ayları arasında ziyaret ettikleri belirlenirken, en az ziyaret edilen aylar olarak %33 ile ekim-aralık ayları olarak belirlenmiştir. Katılımcıların temmuz-eylül ayları arasında Vezirköprü'yü ziyaret etmelerinin nedenleri havaların ısınması, yaz mevsimlerindeki yöresel festival ve eğlencelerin sıklıkla yapılması olarak gösterilebilir. Ekim-aralık aylarında katılımcı potansiyelinin düşmesine sebep olarak ise havanın soğuması ile kendi halinde küçük bir ilçe olan Vezirköprü'deki imkanların daha çok azalması gösterilebilir.

Katılımcılara Vezirköprü'ye hangi amaçlar için geldikleri sorulduğunda %45 akraba-aile ziyareti, %33 dinlenme-gezme, %0 alışveriş, %18 satış pazarlama, %2 ise iş gereği olduğunu belirtmiştir. Sonuçlara bakıldığında en fazla aile-akraba ziyareti olarak görülürken, en az alışveriş olduğu görülmektedir. Aile ve akraba ziyaretinden sonra en fazla tercih edilme sebebinin dinlenme-gezme oluşu Vezirköprü için olumlu bir sonuçtur. Yapılacak doğru ve akıllı proje yatırımlar bu oranı olumlu bir şekilde artıracak.

Ziyaretçilerin Vezirköprü'ye geldiklerinde yaptıkları faaliyetleri %4 kamp kurmak, %72 tarihi yerleri ziyaret etmek, %63 yerel yemekleri tatmak, %18 fotoğrafçılık, %8 yaban hayatı izleme, %21 tekne turu, % 37 festivallere katılmak, %1 dağcılık, %4 doğada spor aktiviteleri yapmak, %1 rehberli doğa yürüyüşleri yapmak olarak ifade etmişlerdir. Gelen ziyaretçilerin Vezirköprü'ye geldiklerinde en fazla tarihi yerleri ziyaret ettikleri görülmektedir. Bu durum ziyaretçilerin Vezirköprü'nün tarihi kimliğinin farkında olduklarının göstergesidir. Bu ankete katılanlar Vezirköprü'de halk ve turistler için mevcut aktiviteler yeterlidir yargısına orta derece katıldıklarını ifade etmişlerdir. Yani anlaşılacağı üzere mevcut aktivitelerin artırılması gerekmektedir.

Vezirköprü'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin çoğunluğu Vezirköprü'yü ucuz ve yaşanılır bir şehir olarak gördüklerini, tarihi, mimari geleneksel ve turistik açıdan zengin bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum ziyaretçi potansiyelinin çoğunluğunun olumlu fikirler içinde olduğunu gösteren umut verici bir sonuçtur. Fakat şehir genelinde açık ve yeşil alanlar, konaklama imkanlarının eksik bulunduğu belirtilmiştir.

Turistik amaçla gelinen bir yerde konaklamanın eksik bulunması üzerinde durulması ve çözümlenmesi gereken en önemli konuların başında gelmektedir.

Katılımcılar kent için yapılacak çalışmaların Vezirköprü'nün turistik yüzünü ortaya çıkaracak şekilde olması gerektiğini söylemişler, ve yapılacak herhangi bir kentsel uygulama projesinde yerli/yabancı turistler olarak fikirlerinin alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Vezirköprü kentsel sit alanında yaşayan vatandaşlara tarihi çevrelerin korunması, açık/yeşil alanlar, ve kentsel sitlerle alakalı sorular yönlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve analizleri şu şekildedir;

Vezirköprü'de kentsel sit alanlarında yaşayan vatandaşlara yapılan anketlerde anlaşıldığı üzere, %75 yaşadıkları yerin kentsel sit içerisinde olduğunun farkında, %8'i ise bunun farkında değildir. %16'lık oranın ise bu konu hakkında hiç fikrinin olmadığı görülmüştür. Katılımcıların çoğunun bilinçli olması yaşadıkları kentsel siti koruma ve kullanım açısından önemli olmasına rağmen, soruya hayır diyerek cevap veren ve hiç fikri olmayan kesim korunan alanlar için tehlike oluşturmaktadır.

Kentsel sitlerde yaşayanların evlerinin mülkiyet durumları incelendiğinde %51ile çoğunluğun ortak mülk (miras), %22'nin şahsa ait %18'lik kısım ise eşime ait cevabını vermiştir. Bunun en önemli sebebi kentsel sitlerin bulundukları alanların şehrin eski yerleşim yerlerinden olması ve buradaki evlerin korunan mülk olduğu için elden ele devretmesi olarak gösterilebilir. Geri kalan%7'lik kısım ise kiracı olduğunu söylemiştir. Buralarda kiracı olarak yaşayanların en önemli nedenleri eskiden kalmış evlerin ve çevrenin şehrin daha gelişmiş kesimlerine göre daha ucuz olmasıdır.

Ev tipleri %91 müstakil evlerdir. Yapıların genel olarak müstakil evlerden oluşmasının en önemli nedenleri arasında yapıların eski zamanlarda oluşması ve korunan alanlar içerisinde yer aldığı için geçmişten günümüze kadar bu şekilde ulaşması gösterilebilir. Müstakil evlerin kat sayılarına bakıldığı zaman %55'i 2 katlı,%22'si 1 katlı, %20'si 3 katlıdır.

Kentsel sit alanındaki bu evlerin çoğunluğunun müstakil olmasının yanında çoğunu 1, 2, 3 kattan oluşması tarihi dokunun getirdiği geleneksel ev tiplerinden kaynaklanmaktadır.

Ev sakinlerine evlerinde daha önce herhangi bir restore, bakım vs. çalışması yapılıp yapılmadığı sorulduğunda %69'u evet,%22'si hayır,%7 si fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir. Çoğunluğun daha öncesinde bakım ve onarım çalışması yapmış olması evlerin sürdürülebilirliği ve korunması açısından olumlu bir durumdur. Bakım çalışması yapmayan ve fikri olmayan kesim ise maddi, bakım ve onarım yapmak için maddi durumu el vermeyen evler olarak düşünülebilir. Bu evlerde yaşayan kişiler evlerin daha bakımlı olmasını istediklerini fakat ekonomik açıdan olanak bulamadıklarını ifade etmişlerdir.

Kentsel sitte yaşayan vatandaşlara korunan bu evler ile ilgili bir çalışma yapılmak istense ev temin edildiği taktirde evden çıkıp çıkmama durumları sorulduğunda %77 evet, %12 hayır, %9 fikrim yok cevabı alınmıştır. Katılımcıların çoğu evlerine bakım, onarım ve iyileştirme çalışmaları yapılmasını istedikleri için bu yanıtı vermişlerdir. Hayır diyen kesim kurulu düzenlerini bozmak istemedikleri ve büyüklerinden onlara miras kalan, hatıraları olan dokuları bozmak istemediklerinden olumsuz yanıt vermiş olabilirler. Fikrim yok şeklinde yanıt veren katılımcılar ise mülk sahibi olmadıkları için bu yanıtı verdikleri düşünülebilir.

Genel olarak vatandaşlar evlerin bakımsız ve eski olmasından şikayetçi olduklarını ve yenilenmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılara evlerinde bir proje dahilinde onarım çalışması yapıldığı taktirde maddi beklentileri olup olmadığı sorulduğunda %57 evet,%31 hayır, %10 ise fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların çoğunun evet yanıtı verdiği görülmektedir. Bunun en önemli sebepleri arasında ekonomik olarak kendilerine destek aramaları ve oturdukları evlerin tarihi ve kamusal değerinin farkında olmalarıdır.

Evlerde kullanılan mevcut malzeme %91 ahşap olarak tespit edilmiştir. Fakat evlere bir yenileme çalışması yapılması durumunda kullanıcıların kullanılmasını istedikleri malzemeler %57 ahşap, %39 beton, %1 kerpiç, %,1 briket şeklinde yanıtlar alınmıştır. Çoğunluğun ahşap malzeme istediği görülmüştür ve bu durum gayet olumlu bir sonuçtur. Çünkü ahşap malzemenin tasarımlardaki göze hitap etmesi, malzeme olarak kullanıcılarda sıcak bir izlenim ve his bırakması, birçok malzemeye göre daha dayanıklı ve kullanımın kolay olması, en önemli sebep olarak da geleneksel bir malzeme oluşu ile tarihi dokuya sahip korunan bu evlere en uygun malzeme denilebilir. %39'luk kısmın beton malzeme istemesi ise günümüz koşullarında betonu daha sağlam bulmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Kentsel sitte yaşayan vatandaşlara Vezirköprü'de en çok rahatsız oldukları problemler sorulduğunda %89 ile altyapı, %91 ile işsizlik, %82 ile göç,% 54 ile eğitim birimlerinin eksikliği %47 ile ulaşım yanıtını vermişlerdir. Cevaplara bakıldığında aslında verilen yanıtlar birbirleri ile bağlantılı ve kalıcı çözümlerin getirilmesi getirilen önemli sorunlardır.

Kentsel sitte yaşayan vatandaşlara yeşil alanlar hakkında yeterlilik yargısı sorulduğunda açık ve yeşil alanları yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Kültür mirası sayılan korunan bu alanlarda açık ve yeşil alanların yetersiz olması üzücü bir durumdur. Bakıldığı zaman bu alanlarda peyzaj olgusu da tam oturmamış durumdadır. Katılımcıların çoğunun donatı açısından da bu alanları eksik bulduklarını ifade etmeleri bunun göstergesi sayılabilir.

5.2. Vezirköprü Kentsel Sit Alanının Korunmasına Yönelik Kentsel Peyzaj Tasarım Önerileri

Tarihi çevre koruma çalışmalarında öncelikle tarih, kültür ve doğa varlıkları ve nitelikleri doğru bir biçimde belirlenmelidir. Tarihi yerleşmelerde var olan konut, cami, hamam, ticaret gibi kullanımlar belirlenip, çevre imgesinin oluşmasını sağlayan yapı bileşenleri, yol döşemesi, donatı elemanları, bitki vb. gibi ögelerin belirlenmesi ön koşuldur. Bu çalışmada Vezirköprü tarihi kent merkezi ve kentsel sit alanları bir bütün olarak düşünülmüş ve bu bütünün oluşmasına katkıda bulunan her öge korumaya değer görülerek saptanmış, envanteri çıkarılmıştır. Tüm bunlar değerlendirilerek, bu bölümde Vezirköprü kentsel sit alanı için geliştirilen öneriler verilmiştir.

Vezirköprü kentsel sit alanı kentsel peyzaj tasarımı önerileri

Konumuz olan kentsel sitler için önerilmesi ve yapılması gereken ilk şey koruma ve kullanma bilincini aşılamak, bunun ile ilgili yöntem ve projeler geliştirmektir. Bunu yapmamdaki amaç ise; bu tarihi doku ve kültür varlıklarının geleceğe aktarılmasıdır ki bunun en masrafsız ve temel de yatan yolu bozulmasına izin vermemektir. Bunun için de tarihi ve kültürel açıdan zengin bir yerde ilk önce yapılması gereken bu bilinci aşılamak ve gerekli çalışmaları yapmaktır. Vezirköprü halkı ve gelen yerli/yabancı turistler tarihi yapıların korunma bilincine sahiptir. Fakat sahip olmayan ve eksik bilince sahip kullanıcılara bu bilinci aşılamak ve doğru koruma/kullanım sağlamaları için basit halk ölçeğinde anlaşılır şekilde proje ve eğitimler sunulmalıdır. Özellikle de kentsel sitte yaşadıkları bilincinde olmayan vatandaşlara koruma ve kullanım açısından bilgilendirme yapılmalıdır.

Koçan (2011), bu konu hakkında 'sit alanların koruma koşullarının sağlanması ve geleneksel kent dokusunun özgünlüğünün bozulmaması için tüm kullanıcılar sorumlu davranmalıdır' biçiminde değerlendirmektedir. Yapılacak tüm proje çalışmalarında yapılar topoğrafya ve geleneksel yapıdaki komşuluk ilişkileri göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan yeni yapıların kat yüksekliği ve malzeme seçimleri geleneksel ve tarihi dokuya uygun olmalıdır.

Vezirköprü kentsel sit alanları içindeki sorunlara yönelik yapılacak öneri ve düzenlemelerde peyzaj mimarlığı meslek disiplini haricinde zorunlu bir takım gereklilikler mevcuttur. Yapılacak tüm öneri ve çalışmalar, Koruma Amaçlı İmar Planı, mevcut Çevre Düzeni Planı, Nazım Plan kararları ile zorunlu olarak uyumlu bir şekilde hazırlanmalıdır. Seçilecek donatılar, malzemeler, bitkiler, iklim ve kullanım koşullarına uygun olmalıdır.

Halka ve turistlerin yanıtlarında Vezirköprü için turizm ve tarihi yapıya dayalı tanıtım ve reklamların az olduğu belirlenmiştir. İlçede ve reklam için açıklayıcı ve tanıtıcı resim ve tabelalar olmalıdır. İlçe için yapılacak tanıtımlar sonucunda yerli ve yabancı turist sayısında artış olabileceği ve ilçe halkına turizme dayalı iş imkanları sağlanmasında katkıda bulunabilecektir.

Vezirköprü, yöresel zengin el sanatı potansiyeline sahip olmasına rağmen, turizm pazarında ilçenin, yöresel el sanatı ürünlerinin yer almadığı ve bununla ilgili yeterince tanıtım ve çalışmaların, yapılmadığı görülmektedir. İlçenin, bu yüzünün, uygun bir projeyle pazarlanması ve tanıtılması durumunda, turizmden elde edilen gelir ve iş istihdamı artmış olacaktır.

Vezirköprü'nün temel problemleri sorulduğunda öncelikli olarak altyapı, işsizlik, göç ve eğitim birimlerinin eksikliği cevapları alınmıştır. Bu sorunlar birbiri ile alakalı sorunlardır. Eğitim birimlerinin yetersizliği ve iş imkanlarının yetersizliği göç sorununu oluşturmaktadır. İlçede turizme dayalı yeni iş imkanları yaratılmalı ve işsizlik sorunu yaşayan genç nüfusa yeni seçenekler sunulmalıdır. Kentsel sit sınırları içerisindeki yıllar içerisinde zarar görmüş, mevcut dokusunu kaybetmek üzere olan tarihi evler restore edilerek, ilçeye gelen ziyaretçiler için pansiyon ve otel haline getirilmelidir. Bu çalışmalar yapılır iken evlerin doğal yapılarının bozulmaması ve aslına uygun malzemelerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Restore edilerek konaklamak için hazırlanan evler ilçedeki genç nüfusa da yeni iş imkanları sunmuş olacaktır.

Bir kentin planlanmasındaki en büyük sorunlardan birisi olan otopark sorunu, Vezirköprü halkına yapılan ankette de vatandaşlara sorulduğunda katılımcıların çoğunluğu eksik buldukları yanıtını vermişlerdir.

Tarihi ve geleneksel dokusu ile zengin olan Vezirköprü İlçesi'nin bu özelliğini geri plana atan ilçe merkezine ve kentsel sit alanlarına dağınık bir şekilde park etmiş araç manzaraları ortadan kaldırılmalıdır. Şehrin kullanışı ve mevcut kötü görüntüleri ortadan kaldırmak amaçlı aktivite, toplanma alanlarının ve insan sirkülasyonunun en çok olduğu yerler tespit edilip, uygun yerlerde otopark tasarımları yapılmalıdır. İlçe'nin geleneksel sülietini olumsuz etkileyen bu yoğun araç görünümleri yeterli otopark tasarımları ile çözülürken, otoparklarda tarihi ve kültürel yapıyı bozmayacak geleneksel bitkiler tercih edilmelidir. Tarihi doku ve gelenekselliğe en uygun bitkiler denildiğinde genel olarak akla tarihi çevre düzenlemelerinde en fazla tercih edilen Çınar *(Platanus orientalis),* Erguvan (*Cersis siliquastrum*), Salkım Söğüt (*Salix babylonica*), Ihlamur (*Tilia tomentosa*), Akçaağaç türleri (*Acer spp*), At kestanesi (*Aesculus spp*.), gibi gölge oluşturacak bitkiler gelmektedir.

İlçeye ve kentsel site ait sokaklara yeni bir karekter kazandırmak için uygun bitkilendirme ile dikkat çekilmelidir. Bunun en iyi örneği Büyükada'da görülmektedir. Yaz kış ayrı dikkat çeken ada, özellikle ilkbahar ve yazları renklenen ağaçları ile ziyaretçilerin odak noktası olmaktadır. Aynı çalışma bu mantıkla çalışma alanına da uygulanmalıdır. İlçe merkezinde ve kentsel sit alanlarında yol genişliğinin uygun olduğu yerlerde alle ağaçlandırması yapılarak karakter kazandırılmalıdır. Alle ağaçlandırması için uygun olmayan yerlerde, özellikle de dar sokaklı kentsel sit alanlarında sokağa cephesi olan evlerin pencere ve balkonlarına saksı içinde çiçekler konularak sokaklara yeni bir karakter kazandırılmalıdır. Balkon ve pencerelerde, *Antirrhium majus L.* (Aslanagzı), *Chrysanthenum macrophyllum Waldst.&Kit.* (Kasımpatı), *Tagates erecta L.* (Kadife çiçeği), *Dianthus barbatus L*. (Hüsnüyusuf), *Dahlia variabilis L.* (Yıldız çiçeği), *Pelargonium zonale* (Sardunya), *Ocimum basilicum L.* (Feslegen) kullanılması önerilmektedir.

Yol ağaçlandırması yapılabilecek alanlarda ise; *Cedrus libani A. Rich*.(Toros sediri), *Cupressus sempervirens L. var. piramidalis Nym.* (Piramit servi), *Acer negundo L.* (Disbudak yapraklı akçaağaç), *Aesculus hippocastanum L.*(Beyaz çiçekli at kestanesi), *Catalpa bignonioides Walt.* (Büyük yapraklı katalpa), *Fraxinus exelsior L.* (Adi dişbudak), *Liquidambar orientalis Mill.* (Anadolu sıgla ağacı), *Platanus orientalis L.* (Dogu çınarı) gibi bitkilerin kullanılması önerilmektedir.

Üç ayrı kesime de yapılan anketlerde temel sorunlardan birisi açık ve yeşil alanların yetersiz bulunması, var olan açık ve yeşil alanların ise bakımsız, ve otopark sorunlarının olması olarak ifade edilmiştir. Vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için doğru yerlerde, doğru tasarım kararları ile açık ve yeşil alan yerleri belirlenmeli ve tasarlanmalıdır.

Açık yeşil alanlardaki donatılarda büyük çoğunluk tarafından eksik ve bakımsız bulunmuştur. İnsan akışının fazla olduğu ve insanlar için en uygun noktalarda tasarlanan bu açık ve yeşil alanlar içerisinde uygun ve kullanışlı donatılar kullanılmalıdır. Donatılar seçilirken Vezirköprü'deki iklim koşulları ve kullanım durumları dikkate alınmalıdır. Seçilen zemin elemanları (döşeme, merdiven, yollar), oturma elemanları, aydınlatma elemanları, işaret levhaları, çöp kutuları vb. donatılar kentin geleneksel ve tarihi dokusuna renk, biçim, doku ve malzeme yönüyle uyumlu olmalıdır.

Kentsel sit alanlarında, açık şekilde ve dağınık bulunan elektrik kabloları görsel olarak kötü görünmekte ve vatandaşlar için tehlike oluşturmaktadır. Yeraltına uygun bir proje ile gizlenmeli tarihi alanlardaki dağınık ve kirli görünüm ortadan kaldırılmalıdır.

İlçede kullanılan yollarda ve açık/yeşil alanlarda engelli vatandaşlarımıza dönük tasarımların olmadığı halkın cevapladığı anketlerde belirlenmiştir. Sonucun bu şekilde olması hayli üzücü bir durumdur. Yapılan tüm tasarımlarda öncelikle engelli vatandaşların kullanımları düşünülmeli ve bu yönde şekilde şekillendirilmelidir. İlçede sadece engellilere dönük onların hayat kalitelerini artırabilecek aktivite alanları, eğitim noktaları ve hobi merkezleri tasarlanmalı,

onlarda hayata kazandırılmalıdır. Yapılan tasarımlarda kullanılan donatılar engelli kullanıcıları zorlamayacak ve onlara tehlike yaratmayacak şekilde seçilmelidir.

Vezirköprü'de yaşayan halka ve ziyaret amaçlı gelen kullanıcılara sorulduğunda mevcut aktiviteleri eksik bulduklarını ifade etmişlerdir. Mevcut bu aktiviteler turizm potansiyeli için ve altyapı problemlerinde en fazla sorun olarak görülen işsizlik sorunu içinde oldukça önemlidir. Aktivitelerin gelen yerli ve yabancı turistlerin ve halkın istekleri, önerileri doğrultusunda mevcut eksiklikleri düzeltilmeli ve seçenekleri artırılmalıdır. Bunlar yapılırken Vezirköprü'nün geleneksel ve kültür anlayışına uygun aktiviteler seçilirken iklim koşulları da göz önünde bulundurulmalıdır. Kent merkezinde harabe haline gelmiş, yıkılmış tarihi doku özelliğini yitirip kent içerisinde kötü görüntüye sebebiyet veren boş parseller görülmektedir. Bu alanlar kamulaştırılarak sergi, açık hava müzesi, park, gezi, eğlenme ve dinlenme amaçlı değerlendirilmeli ve kentsel çevre kalitesi artırılmalıdır.

İlçede bisiklet ve yürüyüş yollarının olamadığı yapılan anketlerde tespit edilmiş ve bu günümüzde kent merkezlerinde büyük eksiklik teşkil etmektedir. İlçeye gelen misafirlerin her yeri kolay gezmeleri ve araç trafiğinin azalması için bisiklet kiralama noktaları olmalıdır. Bu noktalarda kiralanan bisikletler ile Büyükada da olduğu gibi turistik geziler yapılabilir. Yapılacak bu uygulama ilçeye farklı bir soluk katacak hatta, yaz aylarında festival tarihlerinde düzenlenecek bisiklet yarışları misafirlere farklı bir aktivite sunacaktır.

5.3. Kentsel Site Ait Bir Sokakta Yapılan Yenileme Örneği

Yukarıda kentsel sit için verilen öneriler kapsamında, tüm bunlar dikkate alınarak kentsel site ait bir sokakta örnek olması açısından yenileme çalışması yapılmıştır (Şekil 5.1).

Yapılan öneri çalışması kapsamında mevcut evin dış cephe kaplaması değiştirilmiş, eski malzemeye ve kentsel sit dokusuna uyacak bir malzeme seçilmiştir. Geleneksel olan bu konutun pencere ve kapı açıklıkları, yükseklikleri korunarak, uygun malzeme ile yenileme yapılmıştır.

Sokak arasında bulunan yol için eski ve yer yer bozulmuş olan döşeme yerine doğal küp döşeme ve engelli vatandaşlarımız için hissedilebilir yüzeyler kullanılmıştır.

Sokakta birçok konutun olmasına rağmen eksik ve geleneksel yapıya uymayan aydınlatma elemanının sayısı artırılarak alana daha uygun olanı tercih edilmiştir. Sokakta bulunmayan çöp kutusu da alana uygun bir modeli seçilerek eklenmiştir (Şekil 5.2).

Kentsel sit alanında bulunan evlerin tescilli yapılar olmasından dolayı, tüm bu çalışmalar evlerin genel tarihi dokusuna zarar vermeden, eski halinden çok uzaklaşmadan, yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmadaki öncelik yapıların korunabilirliklerinin ve sürdürülebilirliklerinin sağlanmasıdır.

Şekil 5.1.Vezirköprü Kentsel sit alanına ait bir sokak görünümü

Şekil 5.2. Vezirköprü kentsel sit alanı sokak yenileme önerisi

Kentsel sit alanında sadece evler değil, ticaretin yoğun olduğu caddelerde tescilli dükkanlar da bulunmaktadır. Dükkanların birbirinden kopuk malzeme durumları ve bakımsız halleri tarihi yapıya ve görselliğe olumsuz açıdan zarar vermektedir (Şekil 5.3).

Dükkanların düzenli görünmeleri ve göz yormamaları için aynı tip malzeme kullanılmış, eskimiş kapı ve pencereler dokuya uygun seçilerek değiştirilmiştir. Dükkanların tabelaları birbiri ile aynı olması için değiştirilmiştir (Şekil 5.4).

Şekil 5.3. Vezirköprü Kentsel sit alanında bulunan ticari bir cadde görünümü

Şekil 5.4. Vezirköprü Kentsel sit alanında ticari cadde yenileme önerisi

KAYNAKLAR

Akliman, S. 2015. Tekirdağ Kentsel Sit Alanının Geçmişten Günümüze Değişiminin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 166s.,Tekirdağ.

Ahunbay, Z. 2004. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 119s., İstanbul.

Arslan, S. 2014. Ekosistem Servisleri Kapsamında Kırsal Turizm Alternatiflerinin Değerlendirilmesi: Ankara Haymana İlçesi Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 139s, Ankara.

Anonim, 2005. Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik. (2005, 26 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25887). Erişim Tarihi: 12.04.2019 http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050726-5.htm

Anonim, 2006 Erişim Tarihi: 10.02.2019. http://www.kultur.gov.tr/TR 96254/kultur.html

Anonim, 2010. Erişim tarih: 19.09.2018 . http://samsunkulturturizm.gov.tr/

Anonim, 2014a. Erişim Tarihi:02.04.2019. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061027-5.htm.

Anonim, 2014b. Erişim Tarihi:02.04.2019. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061027-5.htm.

Anonim, 2015. Erişim Tarihi: 19.09.2018 http://www.samsunkulturturizm.gov.tr/TR-171183/iletisim.html

Anonim, 2015a. Erişim Tarihi: 06.04.2019. http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/21641,koruma-amacli-imar-plani-teknik-sartnamesi.doc?0

Anonim, 2015a. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Tarihi: 20.04.2019 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2015b. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Tarihi: 20.04.2019 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2015c. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Tarihi: 20.04.2019 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2015d. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Tarihi: 20.04.2019 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2015e. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Tarihi: 20.04.2019 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2015f. T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 21 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 2863). Erişim Adresi: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-132333/2171983-tarihli-ve-2863-sayili-kultur-ve-tabiat-varlikl-.html

Anonim, 2018 Vezirköprü arkeolojik kazı çalışmaları bir görünüm. Erişim Tarihi:18.01.2019.http://www.akasyam.com/vezirkopru-oymaagac-hoyuk-projesi-161844/

Anonim, 2018. Vezirköprü eski şehir bir görünümü Erişim Tarihi: 18.01.2019 https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEB_enTR842TR842&q=vezirk%C3%B6pr%C3%BC+eski+resimler&tbm=isch&source=univ&sa=X&ved=2ahUKEwjJxJSuxujiAhXB8qQKHcMvCNwQsAR6BAgAEAE

Anonim, 2018a. Erişim Tarihi: 22.12.2018. https://www.haberler.com/samsun-vezirkopru-eski-kent-dokusunu-yasatmak-10810661-haberi/

Anonim, 2018b. Erişim Tarihi: 22.12.2018. https://www.haberler.com/samsun-vezirkopru-eski-kent-dokusunu-yasatmak-10810661-haberi/

Artırma, A. 2007. Adapazarı Kentsel Sit Alanı'nın Tarihsel Süreç İçindeki Değişiminin İncelenmesi ve Bölgenin Günümüze Yeniden Kazandırılması. Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yükseklisans Tezi, 174s, İstanbul.

Atalay, B. 2016. CBS Ortamında Kentsel Sit Alanlarındaki Arkeolojik Değerlerin Algılanabilirliği; Side Antik Kenti Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 155s, Trabzon.

Alpaut, O., 1980. Kimyasal Termodinamik. SDÜ Yayınları, A30, 558s, Isparta.

Aydın, A. 2011. Heybeliada Kentsel Sit Koruma Önerisi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 232s, İstanbul.

Altman, I., M. Chemers. 1989. Culture and Environment. Cambridge University Press, 62p. Cambridge, USA.

Bayraktar, A., 1973. İzmir Şehrinin İmarında Peyzaj Mimarisi ile İlgili Problemler ve Prensiplerin Tespiti. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Bahçe Mimarisi Kürsüsü Birlik Matbaası, No:33, İzmir.

Bayraktar, S. M., 2014. Vezirköprü'de Tarihi Yapı Mirasımız. Yılmaz, C. (Ed.), Vezirköprü Araştırmaları (293-429).Erol Ofset, 429s, Samsun.

Bekker-Nielsen, T. 2013. Neoklaudiopolis'in Araştırma Tarihi Üzerine Notlar (Vezirköprü, Samsun İli). Höyük, (6), 41-54.

Birol G., 2007. Bir Kentin Kimliği ve Kervansaray Oteli Üzerine Bir Değerlendirme. Arkitekt Dergisi, 514, 46-54.

Bostancı, F. 1989. Korunması Gerekli Tarihi Kentsel Dokulardaki Bozulma Nedenleri ve İskilip Çarsı Mahallesi'nde Örneklenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yükseklisans Tezi,180s, Ankara.

Ceylan, D. 2013. Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Kentsel Peyzaj Planlama Açısından İrdelenmesi: Edirne Örneği. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 121s, Tekirdağ.

Cinel, T. 2010. Kentsel Sit Alanında Planlama: Koruma ve Süreklilik Bağlamında Sorunlar ve Öneriler, Giresun Örneği. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 170s, Ankara.

Czichon, R. M.& Klinger, J. 2010. Karadeniz'deki Hititler: Nerik-Zalpa. Aktüel Arkeoloji Dergisi,(11), 58-65.

Çelik, D. 2004. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 235s, Ankara.

Çelik, D., Yazgan, M. E. 2007 Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa. Ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 9(11), 1-10.

Çetin Ç. Z, 2004. Tatar Türklerinin Mevsimlerle İlgili Gelenekleri. Türk Dünyası Araştırmaları**,** Kasım-Aralık, Muğla, 123-143.

Çoban, A. 2013. Vezirköprü İlçesinin İdarî Coğrafya Analizi. International of Socialscience, 6(6), 405.

Çobanoğlu, A. 2013. Kasımpaşa-Bedrettin mahallesi kentsel sit koruma önerisi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 406s, İstanbul.

Çubuk, M, 2003. Kent Estetiğinin, Kentsel Tasarım Yaklaşımında, Anlam Sorunu ve Estetik Kuralları. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2(3).

Darkot, B. 1967. Vezirköprü İslam Ansiklopedisi. Milli Eğitim Basımevi. 13. İstanbul.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM), 2018 İl ve İlçelerimize Ait İstatistikî Veriler. Erişim Tarihi: 03.04.2019. https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilistatistik.aspx?m=SAMSUN

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM), 2018. Erişim Tarihi: 08.10.2018. https://www.mgm.gov.tr/?il=Samsun&ilce=Vezirk%C3%B6pr%C3%BC.

Dinçer, M. Z. 1993.Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm. Filiz Kitapevi, İstanbul.

Eckbo G. 1969, The Landscape we see. McGrown Hill Book Company, 223p, U.S.A.

Erder, C., 1999. Tarihi Çevre Kaygısı. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, 37 s., Ankara.

Eruzun, C., 1992. Korumada Kentsel Tasarım Boyutu ve Uygulama Sorunsalı. 1. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, 23-24 Mayıs, İstanbul, 280,292.

Esin, T.,Aydın, E. Ö.,Başarık, C. 2013. Küçük Kumla Köyü'nün Tarihi Doku Analizi ve Korunması İçin Öneriler. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 18(2).

Eski Eserleri Koruma Kanunu 1973,T.C. Resmi Gazete, 14527, 25 Nisan 1973.

Feilden, B. M., Jokilehto, J. 1998. Management Guidelines For World Cultural Heritage Sites, Rome.

Gül, Y. 2015. Vezirköprü Yöresinin Kültür Turizmi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 405s. Samsun.

Gülersoy Zeren, N., Tezer, A., Yiğiter, R., Koramaz, T. K., & Günay, Z. 2001, Zeyrek, a Study in Conservation. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Harvey, D. 1973. Social Justice and the City.Yayınevi Adı, 356p, London.

ICOMOS, 2013. ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi "2013". Erişim Tarihi: 15.07.2018. Erişim Tarihi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_062315300138788662 4.pdf.

İğci, N., 2008. Geçmişten Günümüze Vezirköprü. Kıvrak, B. (Ed.), Expres Basımevi, Samsun.

İvgin, H. 1998. Vezirköprü Halk Kültür Derlemeleri. Burcu Ofset. Ankara.

Keleş. R.2006., Kentleşme Politikası, İmge Yayınları., 438.s.İstanbul

Keleş, R. (2004) Kentsel Dönüşümün Tüzel Altyapısı, H. B. Tuna (Editör), Dosya: Kentsel Dönüşüm ve Katılım, Mimarist Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, 4(12), 73-75.

Kılıçaslan, Ç., Malkoç, E., Özkan, M. B., Tunçalap, G., Aydın, A. O. 2012, Kentsel Sit Yerleşimlerinde Dış Mekan Yaşantısının Değerlendirilmesi: Şirince Köyü Selçuk. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 49(3), 265-274.

Koçan N., 2011. Mudurnu Bolu Kentsel Sit Alanı Üzerine Bir Araştırma. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 11 (1), 44 – 51.

Kor, K. 2010. Şehir coğrafyası açısından Vezirköprü (Samsun). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 265s, Uşak.

Kuter N, Erdoğan E 2008. Çankırı Kentsel Sit Alanı Kaynak Potansiyelinin Saptanmasında Bir Yöntem. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (1).

Kuter, N., 2007. Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 309 s. Ankara.

Madran E., Özgönül N., 2005. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, İstanbul. 57-79.

Madran, E. 1994. Ulusal Koruma Planlaması Semineri II Üzerine. Mimarlık Dergisi, 256, 62-63.

Mumcu, E. 2009 İtalya'da Sit Alanlarında Peyzaj Planlama Çalışmaları Üzerinde Bir Araştırma: Boretto Örneği Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yükseklisans Tezi, 137s.Ankara.

Okyay, A. G., 2007. Ağırnas Kentsel Sit Alanı ve Mimar Sinan Caddesi Üzerine Bir Araştırma. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Ensititüsü, Yükseklisans Tezi, 171s,İstanbul.

Omur, O.,1997. Anadolu El Sanatlarının Çağdaş Sanat İçindeki Yeri. V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri, 471-478.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), 2014. TR83 Bölgesi İlçeleri Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Analizi. Erişim Tarihi: 16.04.2019 http://www.oka.org.tr/Documents/Geli%C5%9Fmi%,C5%9Flik2.pdf

Oymaağaç Höyük - Nerik Raporu 2007. Yıllık Rapor. Erişim Tarihi:10 11.2018 http://www.nerik.de/downloads/Oymaagac_Son_rapor_2014.pdf

Oymaağaç Höyük - Nerik Raporu 2007.Yıllık Rapor. Erişim Tarihi: 10 11.2018 http://www.nerik.de/oezet/onlineyayinlari.php?artikelid=135

Oymaağaç Höyük - Nerik Raporu 2010. Yıllık Rapor. Erişim Tarihi: 10 11.2018 http://www.nerik.de/oezet/onlineyayinlari.php?artikelid=47

Özgüç, N. 2007. Turizm Coğrafyası ve Kavramsal Çerçeve, S. Günay (Ed.), Turizm Coğrafyası (2-21). Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri, Eskişehir.

Özsüle, Z. 2005. Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. İstanbul Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 249 s, İstanbul.

Örücü, K. 2014. Kent Ormanı Yönetim Planı, Isparta Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi,Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 274 s, Isparta.

Sağlam, S. 2006. Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. Hacettepe Üniversitesi HÜTAD (Türkiyat Araştırmaları Dergisi), (5), 33-44.

Samsun İl Özel İdaresi, 2012. 2011-2023 Turizm Master Planı. Erişim Tarihi: 07.03.2019.http://www.samsun.gov.tr/yonetim/resimler/Dosya_ve_Dokumalar_Bolumu/samsun_ili_ turizim_master_plani.pdf

Samsun İl Özel İdaresi, 2012. Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri. Erişim Tarihi:10.05.2019https://www.nadirkitap.com/samsun-tasinmaz-kultur-varliklari-envanteri-2012-abdik-ertan-ve-digerleri-hazirlayanlar-kitap2752496.html

Sancak, I. Ö., 2013. Altınoluk Çam Mahallesi kentsel sit alanında geleneksel doku ve sıra odalar sokakları için koruma yaklaşımı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 211s, İstanbul.

Serbest, H. 2008. Elmalı kentsel sit alanında bulunan tescilli konutların günümüzdeki durumları koruma sorunları, değerlendirme önerileri. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yükseklisans Tezi, 118 s. Isparta.

Sevindik, B. M. 2010. Koruma Planı Bulunan Kentsel Sit Dokularında Fizikî Mekân Değişimi-Eyüp Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 238s, İstanbul.

Şahin, K. 1994. Vezirköprü Yöresinin Zirai Faaliyetleriyle İklim Koşulları Arasındaki İlişkiler. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 143s, Samsun.

Şahin, K. Uzun, A., 2000. Vezirköprü Yöresinin Doğal Turistik Çekicilikleri, OMÜ Fen-Edebiyet Fakültesi Dergisi, Coğrafya Serisi, (1), 47-58.

Tekeli, İ.,1991. Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 189s, Ankara.

Topal, A. K., 2004. Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir? Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1).

Topçu, S.M. 2010. XVII. Yüzyıl İkinci Yarısında Etkin Bir Bani Ailesi: Köprülüler. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 216s, Kayseri.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), 2014. İşgücü İstatikleri Bölgesel Sonuçları Erişim Tarihi: 27.03.2019 http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), 2014.Bitkisel Üretim İstatikleri. Erişim Tarihi: 27.03.2019, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), 2014.Hayvancılık istatistikleri. Erişim Tarihi: 27.03.2019, http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul

Uspanova, B. 2017. Kazakistan'ın Turizm Potansiyeli ve Geliştirilebilir Turizm Çeşidi Olarak Kültür Turizminin İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 142s, Antalya.

Varlık, A., Uray, F., Metin, A. 2016. Sokak Sağlıklaştırma Projelerinde Yersel Lazer Tarayıcı İle Mimari Rölöve Alımı: Afyonkarahisar Kentsel Sit Alanı Örneği. Elektronik Harita Teknolojileri Dergisi, 8(2), 141-150.

Whitehand, J. W. R., Larkham, P. J. Eds. 1992 Urban landscapes: international perspectives. Routledge.

Wycherley, R.E. 1993. Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu ?. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.

Yavaş, M. 2012. Tarihsel çevrede kentsel kimlik ve bir uygulama aracı olarak tasarım rehberleri; Erzurum Kale Çevresi kentsel sit alanı örneği. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 155s, İstanbul.

Yazgan, M. E, Erdoğan, E. 1992. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları, 205. Ankara.

Yetiş, R., Turcan, Y., & Dinçer, A. E. 2018. Safranbolu Kent Formunun Tarihsel Serüveni ve Morfolojik İncelemesi. II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 31 Ekim-2 Kasım, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla 495-516.

Yılmaz, A., Şahin, K. 2009. Samsun Şehri Ve Yakın Çevresinde Turizm Ve Turist Algılaması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(7).

Yücel, C., Zeren Gülersoy, N. 2010. Türkiye'de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması İçin Bir Sistem Önerisi. İstanbul Teknik Üniversitesi İTÜ Dergisi, 5(1).

Zeren, N., 1981. Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği.İstanbul Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, 56s, İstanbul.

Zorkirişçi, E. 2003, Turizm Sektörü ve Turizm Yatırımlarının Turizm Gelirleri ve Yabancı Turist Sayısına Etkileri 1980-1000 Uygulaması Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yükseklisans Tezi, 133s, Gaziantep.

EKLER

EK A
26 Temmuz 2005

Resmi Gazete

Sayısı: 25887

YÖNETMELİK

KORUMA AMAÇLI İMAR PLANLARI VE ÇEVRE DÜZENLEME PROJELERİNİN HAZIRLANMASI, GÖSTERİMİ, UYGULAMASI, DENETİMİ VE MÜELLİFLERİNE İLİŞKİN USUL VE ESASLARA AİT YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç
Madde 1— Bu Yönetmeliğin amacı, koruma amaçlı imar planlarının ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, yapım esasları, gösterimi, onaylanması, uygulaması, denetimi ve bu plan ve projeleri hazırlayacak müelliflerin nitelikleri ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.
Kapsam
Madde 2 — (Değişik fıkra:RG-5/1/2017-29939) Bu Yönetmelik hükümleri, doğal sit alanları hariç sit alanları ve bunların etkileşim geçiş sahalarında yapılacak koruma amaçlı imar planı, çevre düzenleme projeleri ile bunların değişikliklerinin hazırlanma, uygulama ve denetim sürecinde uyulacak teknik ve yönetsel esasları ve müelliflerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları kapsar.(Mülga fıkra:RG-5/1/2017-29939)
Dayanak
Madde 3 — Bu Yönetmelik 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 17 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.
Tanımlar
Madde 4 Bu Yönetmelikte geçen;
Bakanlık: Kültür ve Turizm Bakanlığını,
Kanun: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununu,
Genel Müdürlük: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünü,
Koruma Yüksek Kurulu: Kültür ve (Mülga ibare:RG-5/1/2017-29939) (…)Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunu,
Koruma bölge kurulu: Kültür (Mülga ibare:RG-5/1/2017-29939) (…) varlıklarını koruma bölge kurulunu,
Koruma bölge kurulu müdürlüğü: Kültür (Mülga ibare:RG-5/1/2017-29939) (…) varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüğünü,
İdare: (Değişik:RG-5/1/2017-29939) Büyükşehir belediyelerini; belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde belediyeleri; bu sınırlar dışında il özel idarelerini ve ilgili mevzuatları uyarınca plan yapma, yaptırma ve onaylama yetkisine sahip kurum ve kuruluşlarını,
Sit: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanları,

Kentsel sit: (Değişik:RG-5/1/2017-29939) Mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları ve bir bütün olarak o yerleşmenin ait oldukları dönemin yaşam biçimini gelecek nesillere aktarmaları sebebiyle teker tekertaşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan, kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar, sokak ve meydanlar ve benzeri) birlikte bulundukları alanları,

Arkeolojik sit: (Değişik:RG-5/1/2017-29939) İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanları,

Doğal sit: İlginç özellik ve güzelliklere sahip olan ve ender bulunan korunması gerekli alanları ve taşınmaz tabiat varlıklarını,

Tarihi sit: (Değişik:RG-5/1/2017-29939) İnsanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerleri,

Etkileşim geçiş sahası: (Ek:RG-5/1/2017-29939) Korunması gerekli kültür varlıklarını ve sit alanlarını doğrudan etkileyen, sit bölgeleriyle bütünlük gösteren, daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış veya sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan, yapı grupları ve benzerlerinin yer aldığı, sit bölgeleri arasında kalmış sitleri doğrudan etkileyen veya koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma aşamasında göz önünde bulundurulması gereken alanları,

Ören yeri: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup topografik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanları,

Koruma amaçlı imar planı: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; halihazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, altyapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planları,

Revizyon koruma amaçlı imar planı: Mevcut koruma amaçlı imar planının uygulanmasının mümkün olmadığı veya yeni ihtiyaç ve sorunların teknik ve bilimsel gerekçelere dayalı araştırmalar sonucu hazırlanan raporlarla ortaya konulduğu durumlar ile üst ölçekli plan kararlarına uygunluğunun sağlanması amacıyla koruma amaçlı imar planı yapım ilkelerine bağlı olarak, planın

tamamının veya plan ana kararlarını etkileyecek büyük bir kısmının yenilenmesi sonucu elde edilen planı,
İlave koruma amaçlı imar planı: Yapılacak etütler sonrasında koruma amaçlı imar planının kapsadığı sit alanı sınırının genişlemesi, sit alanına yakın yeni sit alanları belirlenmesi veya başka zorunlu durumlarda, mevcut plana bitişik ve mevcut planın genel arazi kullanım kararları ile süreklilik, bütünlük ve uyum sağlayacak biçimde koruma amaçlı imar planı yapım ilkelerine ve bu Yönetmelik uyarınca plan hazırlama esaslarına bağlı olarak hazırlanan planı,
Koruma amaçlı imar planı değişikliği: Koruma amaçlı imar planı ana kararlarını, sürekliliğini, bütünlüğünü, teknik altyapı ve sosyal donatı dengesini bozmayacak nitelikte, bilimsel, nesnel ve teknik gerekçelere dayanan, sınırlı büyüklükteki bir alan için arazi kullanım kararını veya plan notunu değiştiren, kamu yararının, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal değerlerin korunmasının zorunlu kılması halinde yapılan plan düzenlemelerini,
Çevre düzenleme projesi: Ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projelerini,
Plan müellifi: En az dört yıllık lisans eğitimi veren fakülte veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yüksek öğretim kurumlarının şehir planlama veya şehir ve bölge planlama bölümünden mezun olmuş şehir plancıları veya şehir ve bölge plancıları veya kent plancıları ile bu kişilerin ortak olduğu tescilli büro ve şirketleri,
Planlama ekibi: Koruma amaçlı imar planı yapımını yüklenen şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı müellif tarafından bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda oluşturulan ekibi,
Proje müellifi: Çevre düzenleme projesini yapmaya yetkili olan gerçek ve tüzel kişileri,
Proje ekibi: Çevre düzenleme projesinin yapımını üstlenen müellif tarafından bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda oluşturulan ekibi ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Koruma Amaçlı İmar Planlarının Hazırlanması, Yapım Esasları, Onaylanması, Uygulaması ve Denetimi Yetki ve yöntem

Madde 5 — Koruma amaçlı imar planları idareler tarafından;
a) Bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde belirlenen koruma amaçlı imar planı yapımı ekibi bulunması koşuluyla doğrudan hazırlanabilir;
b) İhale mevzuatında belirtilen usul ve esaslara göre ihale suretiyle yaptırılabilir;
c) (Değişik ibare:RG-5/1/2017-29939) İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğüne yetki verilerek hazırlatılabilir.
Belediyeler koruma amaçlı imar planlama çalışmalarının program ve bütçesini hazırlayarak (Değişik ibare:RG-5/1/2017-29939) İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünün yıllık bütçesi oluşturulmadan önce (Değişik ibare:RG-5/1/2017-29939) İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğüne müracaat eder ve bu amaçla belediyelere aktarılmak üzere (Değişik ibare:RG-5/1/2017-

29939) İller Bankası Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur. İl özel idareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar planlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Ayrıca, Kanunun 10 uncu ve 12 nci maddeleri ile 16/4/2003 tarihli ve 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi gereğince ilgili idarelerden yetki alarak Bakanlıkça da koruma amaçlı imar planları yaptırılabilir.

Ulusal ya da uluslararası ölçekte açılan yarışmalar sonucu elde edilecek koruma amaçlı imar planlarında, yarışmayı düzenleyen kurumlar yarışma şartnamelerini, Bakanlığın görüşünü alarak bu Yönetmeliğin 18 inci ve 19 uncu maddelerine göre düzenleyeceklerdir; ancak yarışmaya katılacak plan müelliflerinde 18 inci maddenin (c) ve (d) bentlerindeki koşullar aranmaz.

Plan hazırlama esasları

Madde 6 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)

Koruma amaçlı imar planları aşağıdaki ilkeler doğrultusunda hazırlanır:

a) Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plan uygulamasını durdurur. Sit alanı ve etkileşim geçiş sahası göz önünde bulundurularak varsa 1/25000 ölçekli plan kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak, yeniden gözden geçirilir ve ilgili idarelerce onaylanır.

b) Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. İdareler söz konusu alanda üç yıl içinde koruma amaçlı imar plânını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır.Bu üç yıllık sürenin sonunda, koruma amaçlı imar planlarını yapma ve yaptırmaya yetkili idarelerce bütçelerinde plan yapımı için yeterli ödenek bulunmadığının, ilgili kurumlardan ödenek temin edilemediğinin ve koruma amaçlı imar planı hazırlama yeterliliğine sahip teknik elemanlarının olmadığının birlikte belgelenmesi durumunda veya alanda kazı çalışmalarının devam etmesi, afet hali gibi zorunlu teknik gerekçelerle plan yapılamaması halinde, koruma bölge kurulunca bu süre gerekçeli olarak uzatılabilir.Uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları uygulanır.

c) İdareler planları, Bakanlıkça hazırlanan koruma amaçlı imar planları teknik şartnamesinde belirtilen esaslara uygun olarak hazırlar. İdarelerce planlama alanının özelliğine göre bu şartnameye ek olarak özel teknik şartname düzenlenebilir.

d) İdareler koruma amaçlı imar planı hazırlanmasına başlamadan önce plan sınırları ile etkileşim geçiş sahası belirlenmesine ilişkin önerilerini ilgili koruma bölge kuruluna sunarak uygun görüşünü almakla yükümlüdür. Bu aşamada koruma bölge kurullarınca da ihtiyaç duyulması halinde etkileşim geçiş sahası belirlenir. İdare koruma amaçlı imar planı ile varsa etkileşim geçiş sahasını birlikte planlar.

e) Koruma amaçlı imar planları, yeni bir koruma amaçlı imar planı veya koruma amaçlı imar planı revizyonuhazırlanıp onaylanmadan veya herhangi bir yargı kararı bulunmadan ilgili idarece iptal edilemez.

Sit alanlarına ilişkin tüm ölçeklerde yapılmış; koruma bölge kurullarının uygun görüşü alınarak yürürlüğe giren planların yargı kararları ile uygulamasının durdurulması veya iptal edilmesi halinde ilgili koruma bölge kurulunca geçiş

dönemi yapılanma şartları yeniden belirlenir. Planın iptali halinde plan yapım süreci başlatılır. Planlarda kısmi iptal olması halinde iptal edilen kısma ilişkin geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları koruma bölge kurulunca belirlenir ve plan bütünü göz önünde bulundurularak ilgili idarece plan yapım süreci başlatılır.

f) Koruma amaçlı imar planları, kadastral durum işlenmiş güncel onaylı halihazır haritalar üzerine çizilir. Koruma amaçlı imar planları, bu planlara esas jeolojik-jeoteknik veya mikrobölgeleme etüt raporlarına uygun olarak hazırlanır. Ancak Kanunla kesin yapı yasağı getirilen alanlarda yapılan koruma amaçlı imar planlarında jeolojik-jeoteknik rapor hazırlanma şartı aranmaz

g) Koruma amaçlı imar planlarının varsa etkileşim geçiş sahaları ile sit alanının bütününü kapsayacak şekilde içinde bulunduğu yerleşme ile ilişkileri kurularak hazırlanması zorunludur.Ancak koruma amaçlı nazım imar planında, planın uygulanmasına yönelik etaplar ve uygulama programı tanımlanmış ise, nazım planın koruma bölge kurulunda uygun görülmüş ve idarece onaylanmış olması kaydı ile, koruma amaçlı uygulama imar planları etaplar halinde yapılabilir.

Kanunla kesin yapılaşma yasağı getirilen alanlarda 22/5/2010 tarihli ve 27588 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik gereğince yapılması istenen koruma amaçlı imar planları parsel ölçeğinde yapılabilir.(1)

h) Yapılacak koruma amaçlı imar planlarında, Kanun gereğince kesin yapılaşma yasağı uygulanması gereken alanlar belirlenir.

i) Koruma amaçlı imar planlarında tescilli kültür varlıkları ile sit alanları içindeki faaliyetlerin ve yapı stokunun deprem, sel baskını, heyelan, yangın, kaya düşmesi ve benzeri afetlere karşı daha dayanıklı ve güvenli hale getirileceğine ilişkin hedefler, stratejiler ve uygulama esasları getirilir ve bunlar plan açıklama raporu ve plan notlarına işlenir.

j) Koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması aşamasında; tarihi çevre, kültürel ve doğal miras, sosyal, kültürel ve ekonomik yapı, teknik altyapı, sosyal donatı, yapı ve sokak dokusu, mülkiyet yapısı, ulaşım, dolaşım sistemi, örgütlenme biçimi ve benzerlerine ilişkin gerekli etütler kent bütünü ile ilişkilendirilerek yapılır. Tespit edilen sorunların çözümü ve tarihi, kültürel, doğal çevrenin yaşanabilir ve sürdürülebilir biçimde korunabilmesi için alana özgü stratejiler belirlenir.

k) Yapılacak koruma amaçlı imar planları, plan açıklama raporu, araştırma ve analiz çalışmaları, plan müellifi ve planlama ekibi tarafından imzalanır.

Sosyal donatı ve teknik altyapı

Madde 7 — (Değişik fıkra:RG-5/1/2017-29939) Koruma amaçlı imar planlarında taşınmaz kültür varlıklarının fiziksel ve mülkiyet dokusu özellikleri, mevcut sosyal ve teknik altyapı tesisleri, koruma-kullanma dengesi, planlanan alanın şartları ile ihtiyaçları gözetilerek kentsel, sosyal ve teknik altyapı alan standartları, yaya ve taşıt yolları genişlikleri koruma amaçlı imar planı kararları ile belirlenir.

Planlarda, engelliler gibi kamu ortak mekanlarını kullanmakta zorluk çeken kişilerin kentsel kullanımlara, sosyal donatı ve teknik altyapı alanlarına erişimini ve kullanımını sağlayıcı ve kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması amacıyla tasarım ilkeleri geliştirilerek mekansal düzenlemeler yapılır ve her türlü mevzuat ve Türk Standartları Enstitüsü standartları dikkate alınır.

Planların onaylanması

Madde 8 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)
Koruma bölge kurulu müdürlükleri, belediye yetkisinde olan alanlarda belediye meclisince, il özel idaresi yetkisinde olan alanlarda il genel meclisince ve diğer idarelerin yetkisindeki alanlarda onaylamaya yetkili makam tarafından uygun bulunarak kendilerine iletilen koruma amaçlı imar planını, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda eksik belgesinin olup olmadığı yönünde incelerler. Eksik belgesi bulunduğu saptanan planlar koruma bölge kurulu müdürlüğünce idareye iade edilir.Koruma bölge kurulu, belgeleri tam olarak koruma bölge kuruluna ibraz edildiği tarihten itibaren koruma amaçlı imar planlarını en geç altı ay içinde karara bağlar.Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma amaçlı imar planları onaylanmak üzere sadece ilgili idarelere gönderilir.

Koruma amaçlı imar planı, belediye yetkisinde olan alanlarda belediye meclisince, il özel idaresi yetkisinde olan alanlarda il genel meclisince ve diğer idarelerin yetkisindeki alanlarda onaylamaya yetkili makam tarafından en geç iki ay içinde görüşülür ve karara bağlanır. Koruma bölge kurulunca plana ilave edilen veya değiştirilen hususlar olması halinde, idare bu konularla ilgili plan yapım sürecinde alınan görüşler ve ana kararlar dikkate alınarak varsa değişmesini istediği hususları aynı süre içerisinde koruma bölge kuruluna bildirir. Bu süre içinde idarece herhangi bir husus koruma bölge kuruluna iletilmediği takdirde, koruma bölge kurulunca uygun bulunmuş haliyle planlar onaylanmış sayılır ve kesinleşerek yürürlüğe girer.

İdarece planda değiştirilmesi istenen hususlar koruma bölge kuruluna bildirildiği takdirde koruma bölge kurulunca bu hususlar değerlendirilir ve uygun görülen haliyle planlar idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Planlar koruma bölge kurulunun uygun gördüğü şekliyle ilgili idarelerce altmış gün içinde onaylanmak zorundadır. Bu süre içinde görüşülmeyen ya da onaylanmayan planlar kesinleşerek yürürlüğe girer.

Planlar onaylandığı tarihten itibaren en geç on beş iş günü içinde otuz gün süreyle herkesin görebileceği şekilde idarelerce tespit edilen ilan yerlerinde asılmak suretiyle ve idarelerin internet adreslerinde eş zamanlı olarak ilan edilir.

Planların nerede ve nasıl görülebileceği mahalli haberleşme araçları ile yerel veya ulusal basında veya ilgili muhtarlıklarda duyurulur.İdare, onaylanan koruma amaçlı imar planı ve eklerini, koruma bölge kurulu kararı ile birlikte dağıtımı yapılmak üzere asgari beş takım olarak ilgili koruma bölge kurulu müdürlüğüne gönderir.

Uygun bulunan planlara ilişkin koruma bölge kurulu kararı, koruma bölge kurulu müdürlüğünce ilgili yerlere, karar eki planlar ise sadece Genel Müdürlük ve ilgili idarelere gönderilir.

Koruma amaçlı imar planına itiraz

Madde 9 — Askı süresi içinde koruma amaçlı imar planlarına itiraz edilebilir. İtirazlar idarelere yapılır. İdarece itirazlar en geç otuz gün içinde değerlendirilir ve karara bağlanır. Alınan karar, koruma amaçlı imar planında değişiklik yapılmasını gerektirmesi halinde (Ek ibare:RG-5/1/2017-29939) itirazlar koruma bölge kurulunun değerlendirmesine sunulur. İdareler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarına uymak zorundadırlar.

(Değişik fıkra:RG-5/1/2017-29939) Koruma amaçlı imar plânları, değişiklikleri ve revizyonlarına ilişkin koruma bölge kurullarınca alınan kararlara 19/4/2012 tarihli ve 28269 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği doğrultusunda itiraz edilebilir. Koruma amaçlı imar planına yapılan itirazlar uygulamayı ve yürütmeyi durdurmaz.

Plan raporu ve gösterim

Madde 10 — Koruma amaçlı imar planlarının hazırlanmasında uygulanacak gösterimlerde (Değişik ibare:RG-5/1/2017-29939) 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili mevzuatta belirtilen gösterimlere uyulur. Ancak koruma amaçlı imar planlarının özelliği, verilecek kararların detaylı olması ve her alanın farklı nitelik taşıması nedeniyle, plana özgü gösterim kullanılabilir.

Plan gösterimi ve plan notlarında yer alan yapılaşma düzeni, yoğunluk ve benzeri konularda tasarım esasları ve uygulama ilkeleri, ulaşım, dolaşım ve açık alan sistemi ile ilgili uygulama esasları, koruma, sağlıklaştırma ve koruyucu yenileme program alan ve projelerinin etaplanma esasları, kentsel tasarım, peyzaj, restorasyon, mimari ve mühendislik projelendirme esasları ve prosedürleri ve benzeri hususlar plan raporunda daha detaylı olarak yazılı ve çizili yer alır.

Koruma amaçlı imar planı değişikliği, revizyonu ve ilaveleri

Madde 11 – (Başlığı ile birlikte değişik:RG-5/1/2017-29939)

Koruma amaçlı imar planlarında yapılacak değişiklikler, revizyon ve ilaveler de bu Yönetmelikte belirtilen usullere tabidir. Ancak koruma amaçlı imar planlarında sit alanının bütününü etkilemeyecek değişiklikler, emsal ve kat adedi artırımı ile alan kullanım kararı dışında kalan parsel ölçeğindeki değişiklikler ve maddi hataların düzeltilmesine yönelik değişikliklerde plan müellifi dışında planlama ekibinin tamamının bulunması şartı aranmaz.

Koruma bölge kurulunca koruma amaçlı imar planı revizyonu yapılması kararı alınan alanlarda zorunlu nedenler dışında plan değişikliği yapılamaz.

5 inci maddeye göre Bakanlık tarafından yaptırılan koruma amaçlı imar planlarında değişiklik, revizyon ve ilave yapılması durumunda Bakanlığın görüşü alınır.Koruma amaçlı imar planlarında sit alanının bütününü olumsuz etkileyecek, mevcut korunması gerekli değerleri bozacak ya da yok edecek, geleneksel kentsel doku özelliklerini olumsuz yönde değiştirecek yeni işlev dönüşümlerine ilişkin plan değişikliği yapılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması ve Denetimi Proje alanı

Madde 12 — Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen ören yerlerinde Bakanlıkça düzenlenmesine gerek görülen alanlardır.

Yetki ve yöntem

Madde 13 — Çevre düzenleme projeleri, Bakanlık tarafından doğrudan yapılabilir veya yaptırılabilir. Çevre düzenleme projelerinin Bakanlıkça doğrudan yapılması halinde bu Yönetmeliğin Beşinci Bölümündeki; ihale yöntemi ile elde edilmesi durumunda ise bu Yönetmeliğin Altıncı Bölümündeki hükümlere göre çalışmalar yürütülür.

Ulusal ya da uluslararası ölçekte açılan yarışmalar sonucu elde edilecek çevre düzenleme projelerinde, yarışmayı düzenleyen kurumlar yarışma şartnamelerini, bu Yönetmeliğin Altıncı Bölümünde belirlenen uzmanlık alanlarının yarışma ekibi bünyesinde yer almasını sağlayacak ve ekip başı tanımını bu Yönetmeliğin proje müellifi tanımına uyacak şekilde düzenleyeceklerdir; ancak yarışmaya katılacak olan proje müelliflerinde 24 üncü maddenin (c) ve (d) bentlerindeki koşullar aranmaz.

Proje hazırlama esasları

Madde 14 — Sit alanlarında yer alan ören yerlerinin çevre düzenleme projesinin yapılması için sit alanına ilişkin koruma amaçlı imar planının bulunması esastır.

Ancak ören yerinde bulunan arkeolojik değerlerin korunması ve değerlendirilmesine ilişkin olarak ivedi önlemlerin alınmasının zorunlu olduğu hallerde koruma amaçlı imar planı olmadan da çevre düzenleme projesi hazırlanabilir. Bu proje koruma amaçlı imar planı ve yönetim planının hazırlanmasında değerlendirilir ve gerekiyorsa koruma amaçlı imar planı ve yönetim planının ana yaklaşımları doğrultusunda yeniden düzenlenir.

Çevre düzenleme projeleri, ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini etkin bir şekilde korumak üzere, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunların çözümü amacıyla yapım sürecinin genel ilke ve hedefleri, proje belgelerinin içeriği ve biçimi, yapılacak çalışmalarda izlenecek yöntem ve çalışmaların ayrıntılarıyla birlikte Bakanlıkça hazırlanan çevre düzenleme projeleri teknik şartnamesinde belirtilen esaslara uygun olarak hazırlanır. Proje alanının özelliğine göre bu şartnameye ek olarak özel teknik şartname düzenlenebilir.

Projelerin onaylanması

Madde 15 — Çevre düzenleme projelerinin hazırlanmasından sonra bu projeler görüş alınmak üzere koruma bölge kuruluna gönderilir. Koruma bölge kurulu projede değiştirilmesi gerekli hususlar belirlediği takdirde bu hususları kararında belirtir ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını Bakanlıktan ister.

(Değişik fıkra:RG-5/1/2017-29939) Karar doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra projeler koruma bölge kurulunca yeniden değerlendirilir, koruma bölge kurulunca uygun bulunan projeler Bakanlıkça onaylanır.

Projelerde değişiklik yapılması

Madde 16 — Çevre düzenleme projelerinde değişiklik yapılması halinde, onaylanmasına ilişkin olarak düzenlenen 15 inci maddedeki süreç uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Koruma Amaçlı İmar Plan Müelliflerinin Yeterliliği ile Görev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Usul ve Esaslar Yetki

Madde 17 — Koruma amaçlı imar planlarının müellifi, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısıdır. Planlama ekibinde alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak mimar, restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar, sanat tarihçisi, arkeolog, sosyolog, mühendis, peyzaj mimarı gibi meslek gruplarından yeterli sayıda uzman görev alır. Ekipte yer alacak uzmanların 19 uncu maddede belirtilen planlama ekibinde aranacak asgari niteliklere sahip olması gereklidir.

Plan müellifinde aranacak asgari nitelikler

Madde 18 — Koruma amaçlı imar planı müellifinde asgari aşağıdaki nitelikler aranır:

a) Asgari dört yıllık lisans eğitimi veren fakülte veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yüksek öğretim kurumlarının şehir planlama veya şehir ve bölge planlama bölümünden, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı unvanını alarak mezun olmak,

b) 17/6/1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen niteliklere sahip olmak ve 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 33 üncü maddesi uyarınca ilgili meslek odasına kayıtlı olmak,

c) TMMOB Şehir Plancıları Odasından alınmış büro tescil belgesine sahip olmak,

d) (Değişik:RG-5/1/2017-29939) Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 7/1/2006 tarihli ve 26046 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Plân Yapımını Yükümlenecek Müelliflerin Yeterliliği Hakkında Yönetmelik kapsamında verilen imar planı yapımı yeterlilik belgesinden asgari (E) grubu yeterlilik belgesine sahip olmak ve söz konusu Yönetmelik uyarınca o yerleşmenin imar planlarının hazırlanmasında geçerli olan yeterliliğe sahip olmak.

Koruma amaçlı imar planlarının ihale yöntemi ile elde edilmesi durumunda plan müellifinin yukarıda belirtilen niteliklere sahip olması gerekmektedir. Planlama çalışmasını yüklenecek müellif kuruluşların ortaklarından yukarıdaki niteliklere sahip şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısının asgari % 51 hissesi olmak zorundadır. Koruma amaçlı imar planlarının doğrudan idarece yapılması halinde (c) bendinde belirtilen koşullar aranmaz.

Planlama ekibinde aranacak asgari nitelikler

Madde 19 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)

Planlama ekibinde yer alacak uzmanların; asgari dört yıllık lisans eğitimi veren fakülte veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yüksek öğrenim kurumlarının ilgili bölümlerinden mezun olmaları gerekmektedir.

Ayrıca ekipte yer alacak mimar, restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar, peyzaj mimarı, mühendis ve şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısının 3458 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen niteliklere sahip olması ve 6235 sayılı Kanunun 33 üncü maddesi uyarınca ilgili meslek odasına kayıtlı olması gereklidir.

Müellifler, iş tanımına göre ekiplerinde belli sürelerle ya da sürekli olarak görev yapacak uzmanların isimlerini, özgeçmişlerini ve noterlikçe onaylı muvafakatnamelerini sözleşme aşamasında idareye vermek zorundadırlar.

Koruma amaçlı imar planı yapımı ekiplerinde plan müellifi dışında asgari;
a) Kentsel sit alanları için, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı, restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, sosyolog,
b) Arkeolojik sit alanları için, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı, restorasyonkonusunda yüksek lisans yapmış mimar, arkeolog, sosyolog,
c) Tarihi sit alanları için, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı, mimar, tarihçi, sosyolog,
d) Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik gereğince yapılması istenen koruma amaçlı imar planlarında, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı, arkeolog, bulunması zorunludur. Planlama ekibinde yer alacak uzmanların sayısı ile alanının niteliğine göre ihtiyaç duyulabilecek diğer meslek uzmanları idarece belirlenir. Aynı alanda birden fazla türde sit olması halinde planlama ekibi her sit türü için tanımlanan planlama ekibindeki meslek gruplarını içerecek şekilde oluşturulur.

Plan müellifine ait sınırlamalar

Madde 20 — Müellifler, yükümlendikleri planlama işinin kapsadığı planlama yapılan alanın sınırları içinde, planlama süresince idare dışında özel kişi veya kuruluşlara müşavirlik yapamaz, proje düzenleyemez, teknik sorumluluk ve fenni mesuliyet üstlenemezler. Ancak, devam eden veya bitmiş olan planlama işine ek yeni bir planlama işi bu hükmün dışındadır.

Müellif, planlama yapılan alanın sınırları içinde yalnız planlama konusuyla ilgili olarak kamu görevlilerinin tabi olduğu kanuni sınırlamalara, yasaklara ve sorumluluklara tabidir.

Müellifler ve müellif kuruluşları planlama çalışmalarını yürütürken objektif ve tarafsız davranmak; bilimsel ve teknik verilere göre hareket etmek zorundadırlar.

Plan kararlarının verilmesinde, hiçbir kişi ve kuruluştan, sözleşme kapsamı dışında herhangi bir ayni veya nakdi menfaat temin edemezler. Böyle bir menfaat temin ettiği tespit edilenler hakkında kanuni işlem yapılır.

Yeterlilik belgesinin sürekli iptali veya süreli ertelenmesi

Madde 21 — Müellif ve müellif kuruluşlarının yeterlilik belgelerinin sürekli iptali ve süreli ertelenmesinde aşağıdaki hükümlere uyulur.
a) (Değişik:RG-5/1/2017-29939) Müelliflerin yaptığı planlama işinden dolayı mesleki faaliyetleri ile ilgili konularda hüküm giymiş olması veya 14/6/2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği veya Plan Yapımını Yükümlenecek Müelliflerin Yeterliliği Hakkında Yönetmelik hükümlerine aykırı iş ve işlemlerinin mahkeme kararı ile sabit olması halinde yeterlilik belgeleri sürekli olarak iptal edilir.

b) Müelliflerin idare ile olan sözleşmelerinin müellifin hatası sebebiyle ayrı ayrı iki işte feshedilmiş olması veya planlama işinde ve aynı aşamada planın yetersizliği sebebiyle iki defa ret ve iade olunduğunun belgelenmiş olması halinde yeterlilik belgeleri bir yıl süre ile askıya alınır.

Plan müellifinin çalışmalarının değerlendirilmesi
Madde 22 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)
İdareler ve koruma bölge kurulları, müellifçe yapılan plan çalışmalarını değerlendirmek ve bu hususta rapor düzenlemekle yükümlüdürler. Bu husus idareler bünyesindeki ilgili birimler ile koruma bölge kurulu müdürlükleri tarafından ayrı ayrı yürütülür. Bu süreçte, hazırlanan planın mevzuata uygunluğu, koruma ve şehircilik ilke ve esasları ile uyumluluğu ve tutarlılığı, plan kararlarının uygulanabilirliği, hizmetin ilgili sözleşme ve teknik şartname esaslarına göre sürdürülüp sürdürülmediği, plan müellifi ve planlama ekibinin bu Yönetmelikte istenilen şartları taşıyıp taşımadığı idarelerce irdelenir. Müelliflerle ilgili bu bilgilerin birer kopyaları müelliflerin sicil dosyalarına konulmak üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Bakanlıkça Hazırlanacak Çevre Düzenleme Projelerinde Görev Alacak Meslek Gruplarının Temel Nitelikleri Proje müellifi ve ekibi

Madde 23 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)
Bakanlıkça hazırlanacak çevre düzenleme projelerinde aşağıda belirtilen meslek gruplarından oluşacak proje ekibinin yürütücüsü, asgari beş yıllık tecrübeye sahip mimar veya peyzaj mimarıdır. Çevre düzenleme projelerini hazırlayacak proje ekibinin içerisinde asgari aşağıdaki uzmanların bulunması gerekir.
a) Alanın niteliğine göre mimar ve/veya restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar,
b) Alanın niteliğine göre sanat tarihçisi ve/veya arkeolog,
c) Şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı,
d) Peyzaj mimarı,
Ancak kazı başkanlığı olan alanlarda kazı başkanının uygun görüşü olması durumunda (b) bendindeki şart aranmaz. Ayrıca alanın niteliği, sorunları ve potansiyellerinin gerektirmesi halinde diğer meslek gruplarından uzmanlar (jeoloji mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi ve benzeri) da proje grubunda istihdam edilir.

ALTINCI BÖLÜM
Bakanlıkça Hazırlattırılacak Çevre Düzenleme Projelerinde Görev Alacak Müelliflerin Yeterliliği ile Görev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Usul ve Esaslar Proje müellifinde aranacak asgari nitelikler

Madde 24 — Çevre düzenleme projelerini hazırlayacak mimar veya peyzaj mimarı olan proje müellifinin asgari aşağıdaki niteliklere sahip olması gerekmektedir.
a) Asgari dört yıllık lisans eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarının mimarlık veya peyzaj mimarlığı bölümlerinden mimar veya peyzaj mimarı unvanlarını alarak mezun olmak,
b) 3458 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen niteliklere sahip olmak ve 6235 sayılı Kanunun 33 üncü maddesi uyarınca ilgili meslek odasına kayıtlı olmak,
c) İlgili meslek odalarından alınmış büro tescil belgesine sahip olmak,

d) İlgili (Değişik ibare:RG-5/1/2017-29939) koruma bölge kurulunca uygun bulunmuş, Kanun kapsamında bulunan alanlarda benzer bir çevre düzenleme projesi işini tamamlamış veya iki çevre düzenleme projesi işini yapan proje ekibinde yer almış olmak veya ulusal veya uluslar arası düzeyde sit alanlarına ilişkin yapılan kentsel tasarım veya çevre düzenleme projeleri yarışmalarında birincilik almış olmak. Proje çalışmasını yüklenecek, müellif kuruluşların ortaklarından asgari birisi mimar veya peyzaj mimarı olmak zorundadır.

Proje ekibinde aranacak nitelikler

Madde 25 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)

Çevre düzenleme projelerinin hazırlanması için oluşturulacak proje ekibinde asgari aşağıdaki uzmanların yer alması zorunludur:

a) Alanın niteliğine göre mimar ve/veya restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar.

b) Peyzaj mimarı.

c) Şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı.

d) Alanın niteliğine göre sanat tarihçisi ve/veya arkeolog. Ayrıca alanın niteliği, sorunları ve potansiyellerinin gerektirmesi halinde diğer meslek gruplarından uzmanlar (jeoloji mühendisi, harita mühendisi, makine mühendisi, elektrik mühendisi ve benzeri) da proje grubunda istihdam edilir.

Bu Yönetmelikte tanımlanan meslek gruplarına mensup uzmanların; asgari dört yıllık lisans eğitimi veren fakülte veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yüksek öğrenim kurumlarının ilgili bölümlerinden mezun olmaları gerekmektedir.

Ayrıca ekipte yer alacak mimar, restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar, peyzaj mimarı ve mühendislerin, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısının 3458 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen niteliklere sahip olması ve 6235 sayılı Kanunun 33 üncü maddesi uyarınca ilgili meslek odasına kayıtlı olması gereklidir.

Müellifler iş tanımına göre ekiplerinde belli sürelerle ya da sürekli olarak görev yapacak uzmanların isimlerini, özgeçmişlerini ve noterlikçe onaylı muvafakatnamelerini sözleşme aşamasında idareye vermek zorundadırlar.

Proje müellifine ait sınırlamalar

Madde 26 — Proje müellifi ve ekibi, üstlendikleri çevre düzenleme projesi işinin kapsadığı proje alanı sınırları içinde ve proje süresince idare dışında gerçek kişi veya kuruluşlara müşavirlik yapamaz, proje hazırlayamaz, teknik sorumluluk ve fenni mesuliyet üstlenemez. Ancak devam eden veya bitmiş olan proje işine ek yeni bir proje işi bu hükmün dışındadır. Müellifler, proje çalışmalarını yürütürken objektif ve tarafsız davranmak, bilimsel ve teknik verilere göre hareket etmek zorundadırlar.

Proje müellifinin çalışmalarının değerlendirilmesi

Madde 27 — Bakanlık ve koruma bölge kurulu müdürlükleri müellifçe yapılan proje çalışmalarını takiple ve bu hususta rapor düzenlemekle yükümlüdürler.

Hüküm bulunmayan haller

Madde 28 — Bu Yönetmelikte yer almayan hususlar hakkında 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri geçerlidir.

YEDİNCİ BÖLÜM
Yürürlük ve Yürütme

Geçici Madde 1 – (Ek:RG-5/1/2017-29939)
Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce başlatılan plan ve projeler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki Yönetmelik hükümleri uyarınca tamamlanır.

Yürürlük
Madde 29 — (Değişik:RG-5/1/2017-29939)
Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme
Madde 30 — Bu Yönetmelik hükümlerini Kültür ve Turizm Bakanı yürütür.

(1) Danıştay Ondördüncü Dairesinin 4/10/2017 tarihli ve Esas No: 2017/732 sayılı kararı ile Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (g) bendinde yer alan ''koruma amaçlı imar planları parsel ölçeğinde yapılabilir'' ibaresinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

EK B1

Vezirköprü'de Yaşayan Vatandaşlara Uygulanan Anket Formu

Vezirköprü halkına uygulanan bu anket formu ile elde edilecek bilgiler **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde "Vezirköprü Kentsel Sit Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi"** yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Her biri değişik bir amaca dönük sorulardan oluşan bu ankette kişisel kimlik bilgileriniz sorulmamıştır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması, güvenilir ve tutarlı olması için soruların dikkatle cevaplanması büyük önem taşımaktadır.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz ?

□□Erkek □□Kadın

2.Yaşınız ?

□18 – 23 □□24 – 34 □□35 – 45 □□46 – 56

□□57 – 67 □□67 den büyük

3. Eğitim durumunuz ?

□Okur-yazar değil □İlköğretim □Ortaokul □Lise

□Ön Lisans □Lisans □Yüksek Lisans □Doktora

4. Aylık gelir durumunuz ?

□600 TL den az □600 - 1200 TL □1201 - 1800 TL □1801 - 3000 TL

□3001 - 4200 TL □4201 TL den fazla

5. Mesleğiniz ?

□Öğretmen/Akademisyen □Memur □Özel sektör □Esnaf □Zanaatkâr

□Çiftçi □Serbest meslek□□ Emniyet / Askeri Personeli □ Sağlık Personeli (Doktor, Hemşire..) □Ev hanımı □Emekli □Öğrenci □Diğer……..

6.Kaç yıldır Vezirköprü'de yaşıyorsunuz?

□Doğduğumdan beri □1-5 □6-10 □11 - 20 □20+

7. Kullandığınız ev/mülk kime ait?

□Kendime Ait □Eşime Ait □Ortak mülk (miras) □Kiracıyım

8. Yaşamınızı sürdürdüğünüz konut tipi nedir ?

□Apartman dairesi □Müstakil ev

□Lojman □Gecekondu

□Diğer: ……

9. Vezirköprü'nün en temel problemleri sizce nedir ?

Altyapı problemleri

Ulaşım problemleri

Erozyon, heyelan, sel gibi afetler vb.

Atıklardan kaynaklanan çevre kirliliği

Turizmin olumsuz etkileri

Göç

İşsizlik

Eğitim birimlerinin eksikliği

Kuraklık

Diğer:……..

10. Vezirköprü kentinde bulunan açık-yeşil alanlarının sayısını yeterli buluyor musunuz?

□Evet

□Hayır

□Fikrim yok

Açık-yeşil alan

Açık-yeşil alanlar, kent içi ve kırsal yapıdaki yerleşmelerde, insanların çeşitli rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları, fiziksel ve psikolojik gereksinimleri için dinlenme, eğlenme, spor yapma gibi aktiviteleri gerçekleştirdikleri küçük-büyük açık yeşil yüzeyler ve boşluklardır**.**

Kentsel Sit

Kentsel sitler, mimari, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan aynı zamanda bir arada bulunmaları sebebiyle ayrı ayrı taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tarihi çevre elemanlarının (yapılar, sokaklar, mahalleler, bahçeler, vb.) birlikte bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır.

12. Vezirköprü'deki açık-yeşil alanlara, verilen özelliklere göre puan veriniz.

Açık –yeşil Alanlarla İlgili Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Ulaşım-Yakınlık					
Otopark					
Engellilere dönük tasarımlar					
Spor ve egzersiz yapma alanları					
Çocuk oyun alanları					
Yürüyüş ve yaya yolları					
Bisiklet yolları					
Kafe ve restoran gibi hizmet alanları					
Tuvalet-WC					
Dinlenme-oturma alanları					
Aydınlatma					
Çöp kutusu vb. donatı elemanları					
Bitkisel Tasarım ve Bitki çeşitliliği					
Bakım					
Güvenlik					
Ulaşım-Yakınlık					
Otopark					
Engellilere dönük tasarımlar					
Spor ve egzersiz yapma alanları					
Çocuk oyun alanları					
Yürüyüş ve yaya yolları					
Bisiklet yolları					
Kafe ve restoran gibi hizmet alanları					
Tuvalet-WC					
Dinlenme-oturma alanları					
Aydınlatma					
Çöp kutusu vb. donatı elemanları					
Bitkisel Tasarım ve Bitki çeşitliliği					

Bakım					
Güvenlik					

13. Vezirköprü kentinde ilan edilen kentsel sit alanını biliyor musunuz ? (Cevabınız Hayır ise anket soruları bitmiştir, teşekkür ederiz)

□Evet

□Hayır

□Fikrim yok

14. Vezirköprü'de kentsel sit ile alakalı bir uygulama yapılması turizmi olumlu açıdan etkiler mi?

□Evet

□Hayır

□Fikrim yok

15.Vezirköprü'de kentsel sit ile alakalı bir çalışma yapılması durumunda turizme katkı sağlaması için konutunuzu turizme açmayı (otel, pansiyon, müze vb.) düşünür müsünüz?

□Evet

□Hayır

□Fikrim yok

16.Vezirköprü'de tarihi ve mimari doku haricinde turizme katkı sağlayacak ilçeye özgü yöresel yemek ve el becerileri var mıdır?

□Evet

□Hayır

□Fikrim yok

17.Vezirköprü kentsel sit alanına verilen özelliklere göre puan veriniz.

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
Yoğun taşıt trafiği					
Kentsel sit içindeki açık ve yeşil alanlar					
Kalabalık-gürültü					
Donatı yetersizliği					
Otopark yetersizliği					
Altyapı eksikliği					

Oturma ve Dinlenme alanları					
Tescilli binalardaki bakımsızlık					
Koruma eksiklikleri					
Görsel Peyzaj					

18. Kentsel sit alanı hakkındaki aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi 1 den 5'e kadar belirtiniz.(1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3:Orta derecede katılıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum)

Kentsel Sit Alanı İle İlgili Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Tarihi çevre ve tarihi yapılar korunmalıdır.					
Tarihsel çevreye ilişkin yasalar yeterlidir					
Vezirköprü'nün Kentsel gelişimi için mevcut turistik yüzü düşünülerek görsel çevre yenilenip, değiştirilmelidir.					
Kent için yapılacak uygulamalar kentin turistik yüzünü ortaya çıkaracak şekilde olmalıdır.					
Vezirköprü'de kentsel sit alanlarının tarihi açıdan canlandırılarak koruma, yenileme ve iyileştirme çalışmalarına katılması bölgeye yerli/yabancı turistlerin gelmesine neden olabilir.					
Kente yerli ve yabancı turist gelmesi durumunda kentteki sosyal hayat olumlu açıdan etkilenebilir.					
Vezirköprü'de yaşadığımız çevreye bir proje yapılması durumunda yerli halk olarak destek olabiliriz.					
Vezirköprü'deki tarihi alanların korunması ve yenilenmesi çalışmaları için hak sahipleri de üzerlerine düşen fedakarlıkta bulunmalı, halkın desteği ve fikri alınmalıdır.					
Vezirköprü'de kentsel koruma ve yenileme uygulamaları için hak sahiplerine ekonomik destek sağlanarak mağdur olmaları önlenmelidir.					
Vezirköprü'de sit alanlarında yapılan çalışmalarda koruma uygulamalarına öncelik verilmelidir.					

Yerel yönetimler kentsel sit ve tarihi alanlardaki restorasyon ve koruma çalışmalarına önem vermelidir.					
Kentsel koruma projelerinde Sivil Toplum Kuruluşları(STK)toplumsal ve sosyal sorumluluk üstlenmelidir.					
Kentsel sit ve tarihi alanlardaki projeler için parasal destek tamamen Belediye tarafından karşılanmalıdır.					
Şuana kadar Vezirköprü'de küçük ölçekte kent dokusunda yapılan kentsel sit ve koruma projelerinin sonuçları memnun edicidir.					
Vezirköprü kentsel sit alanları için bazı mahalle ve sokak dokusunda yapılan koruma ve yenileme çalışmaları diğer sokak ve mahalleler için de yapılması önerilmelidir.					
Kentsel sit alanları ile ilgili yapılan proje ve uygulamaların kent estetiğini olumlu yönde etkilemiştir					
Vezirköprü kent dokusunda yapılacak kentsel sit uygulamaları, kente gelen yerli/ve yabancı turistlerin konakladıkları mevcut yerlerin de fiyat ve taleplerinde olumlu artışlara neden olacaktır.					
Vezirköprü'deki kentsel sit alanları ile ilgili uygulamalar emlak değerlerinde önemli artışa neden olur					
Vezirköprü'de yapılan kentsel sit alanları ile ilgili çalışmalarda bölge vatandaşı mağdur olmuştur.					

EK B2

Vezirköprü'ye Gelen Yerli Ve Yabancı Turistlere Yönelik Anket Formu

Vezirköprü'ye Gelen Yerli/Yabancı Turistlere Dönük Anket Formu ile elde edilecek bilgiler **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde "Vezirköprü Kentsel Sit Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi"** yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Her biri değişik bir amaca dönük sorulardan oluşan bu ankette kişisel kimlik bilgileriniz sorulmamıştır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması, güvenilir ve tutarlı olması için soruların dikkatle cevaplanması büyük önem taşımaktadır.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz ?

□Erkek □Kadın

2.Yaşınız ?

□18 – 23 □24 – 34 □35 – 45 □46 – 56

□57 – 67 □67 den büyük

3. Eğitim durumunuz ?

□Okur-yazar değil □İlköğretim □Ortaokul □Lise

□Ön Lisans □Lisans □Yüksek Lisans □Doktora

4. Aylık gelir durumunuz ?

□600 TL den az □600 - 1200 TL □1201 - 1800 TL

□1801 - 3000 TL □3001 - 4200 TL □4201 TL den fazla

5. Mesleğiniz ?

□Öğretmen/Akademisyen □Memur □Özel sektör □Esnaf □Zanaatkâr □Çiftçi □Serbest meslek□ □ Emniyet / Askeri Personeli □ Sağlık Personeli (Doktor, Hemşire.) □Ev hanımı □Emekli □Öğrenci □Diğer……..

6.Vezirköprü'yü nereden duydunuz?

☐ Arkadaş ☐ Sosyal Medya (Facebook, Twitter, Instagram vb.)

☐ Aile ☐ Tanıtım, kitap, broşür, vs.

☐ Gazete, Dergi ☐ Fuar, festival, konferans vs.

7.Vezirköprü'ye daha önce geldiniz mi? (Eğer cevap Evet ise 9. ve 10. soruya cevaplayınız, Hayır ise diğer bölüme geçiniz)

□Evet

□Hayır

8. Vezirköprü'ye daha önce kaç defa geldiniz?

□1 □2 □3-4 □4'den fazla □Belirli periyotlar ile sürekli ziyaret ederim.

9. Vezirköprü'ye hangi ülke/şehirden geldiniz?

_____

10. Vezirköprü'ye hangi aylar arası geliyorsunuz?

☐ Ocak-Mart ☐ Temmuz-Eylül

☐ Nisan-Haziran ☐ Ekim-Aralık

11. Vezirköprü'ye hangi amaçlar için geliyorsunuz ?

□Akraba-Aile Ziyareti □Dinlenme-Gezme □Alışveriş □Satış-Pazarlama

□Diğer……..

12.Vezirköprü'ye nasıl ulaştınız?

□Özel Araçla

□Toplu Taşıma (Otobüs, Minibüs vb.)

□Hava yolu

□Bisiklet

□Diğer……..

13.Vezirköprü'ye geldiğiniz zaman hangi etkinliklerde bulunuyorsunuz?

☐ Kamp kurmak ☐ Tekne turu

☐ Tarihi yerleri ziyaret etmek ☐ Festivallere katılmak

☐ Yerel yemekleri tatmak ☐ Dağcılık

☐ Fotoğrafçılık ☐ Rehberli doğa yürüyüşleri yapmak

☐ Yaban hayatı izleme ☐ Doğada spor aktiviteleri yapma

14.Vezirköprü ile ilgili aşağıdaki ifadelere puan veriniz.

Vezirköprü İle İlgili Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Ulaşım olanakları yeterlidir.					
Otoparklar yeterlidir.					
Konaklama ve altyapı tesisleri yeterlidir					
Açık ve yeşil alanlar yeterlidir.					

Engelli ve Çocuklara dönük alanlar yeterlidir.					
Görsel Kalitesi yüksektir.					
Güvenli ve sakin bir şehirdir.					
Ucuz ve yaşanabilir bir şehirdir.					
Bakımlı ve temiz bir şehirdir.					
Halk misafirperverdir.					

Kentsel Sit

Kentsel sitler, mimari, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan aynı zamanda bir arada bulunmaları sebebiyle ayrı ayrı taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tarihi çevre elemanlarının (yapılar, sokaklar, mahalleler, bahçeler, vb.) birlikte bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır.

16.Vezirköprü kentinin kentsel sit alanına dönük aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi 1 den 5 kadar belirtiniz.

Kentsel Sit Alanı ile İlgili Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Tarihi çevre ve tarihi yapılar korunmalıdır.					
Vezirköprü'nün tarihi, mimari, geleneksel ve turistik açısından zengin olduğunu düşünüyorum.					
Vezirköprü'yü turistik açıdan gezilip, görülecek bir yer olarak tavsiye edebilirim.					
Vezirköprü'de tarihi ve turistik çevrenin bakım, onarım ve restore çalışmaları yeterlidir.					
Vezirköprü kent dokusu ve yerleşim olarak birçok kente göre bakir kalmış bir kenttir.					
Vezirköprü'nün mevcut turistik yüzü düşünülerek aktiviteler ve görsel çevre yenilenip, değiştirilebilir.					
Vezirköprü'de halk ve gelen turistler için mevcut aktiviteler yeterlidir.					
Vezirköprü kenti tarihsel, geleneksel ve turistik yüzünün tanıtımı, reklamı ve anlatımı açısından eksiklikler mevcuttur.					
Kent için yapılacak uygulamalar kentin turistik yüzünü					

ortaya çıkaracak şekilde olmalıdır.					
Vezirköprü'de yapılabilecek herhangi bir kentsel uygulama projesinde yerli/yabancı turistlerin de görüşleri alınmalıdır.					
Vezirköprü'de sit alanlarında yapılan çalışmalarda koruma uygulamalarına öncelik verilmelidir.					
Vezirköprü kentsel sit alanındaki uygulamalar tarihsel dokuya uygun olarak, yerli ve yabancı turistlerin ziyareti düşünülerek anıtsal yapılara zarar gelmeyecek şekilde yapılmalıdır.					
Şuana kadar Vezirköprü'de küçük ölçekte kent dokusunda yapılan kentsel sit ve koruma projelerinin sonuçları memnun edici gözüküyor.					
Vezirköprü kentsel sit alanları için bazı mahalle ve sokak dokusunda yapılan koruma ve yenileme çalışmaları diğer sokak ve mahalleler için de yapılması önerilmelidir.					
Kentsel sit alanları ile ilgili yapılan proje ve uygulamaların kent estetiğini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir.					
Vezirköprü kentsel sit alanlarında yapılan projeler sonucunda bölgede ziyaretçi sayısında önemli artış olabilir.					

EK B3

Kentsel Sitte Yaşayan Vatandaşlara Dönük Anket Formu

Vezirköprü kentsel sit alanında yaşayan halka dönük bu anket formu ile elde edilecek bilgiler **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde "Vezirköprü Kentsel Sit Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi"** yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bilimsel bir araştırmada veri olarak kullanılacaktır. Her biri değişik bir amaca dönük sorulardan oluşan bu ankette kişisel kimlik bilgileriniz sorulmamıştır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması, güvenilir ve tutarlı olması için soruların dikkatle cevaplanması büyük önem taşımaktadır.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz ?

□Erkek □Kadın

2.Yaşınız ?

□18 – 23 □24 – 34 □35 – 45 □46 – 56 □57 – 67 □67 den büyük

3. Eğitim durumunuz ?

□Okur-yazar değil □İlköğretim □Ortaokul □Lise

□Ön Lisans □Lisans □Yüksek Lisans □Doktora

4. Aylık gelir durumunuz ?

□600 TL den az □600 - 1200 TL □1201 - 1800 TL

□1801 - 3000 TL □3001 - 4200 TL □4201 TL den fazla

5. Mesleğiniz ?

□Öğretmen/Akademisyen □Memur □Özel sektör □Esnaf □Zanaatkâr □Çiftçi □Serbest meslek□ □ Emniyet / Askeri Personeli □ Sağlık Personeli (Doktor, Hemşire.) □Ev hanımı □Emekli □Öğrenci □Diğer……..

6.Kaç yıldır Vezirköprü'de yaşıyorsunuz?

□Doğduğumdan beri □1-5 □6-10 □11 - 20 □20+

7. Vezirköprü'nün en temel problemleri sizce nedir ?

☐ Altyapı problemleri ☐ Göç

☐ Ulaşım problemleri ☐ İşsizlik

☐ Erozyon, heyelan, sel gibi afetler vb. ☐ Eğitim birimlerinin eksikliği

☐ Atıklardan kaynaklanan çevre kirliliği ☐ Kuraklık

□ Turizmin olumsuz etkileri □ Diğer

8. Kullandığınız ev/mülk kime ait?

□Kendime Ait □Eşime Ait □Ortak mülk (miras) □Kiracıyım

9. Yaşamınızı sürdürdüğünüz konut tipi nedir ?

□Apartman dairesi □Müstakil ev

□Lojman □Gecekondu

□Diğer: ……

10. Yaşadığınız konutta mevcut kaç kişi yaşıyor?

_____

11. Yaşadığınız konut, ahır hariç (varsa); Kaç Katlı?

_____

12. Yaşadığınız konut, ahır hariç (varsa); Kaç Odalı?

_____

13. Yaşadığınız konut, ahır hariç (varsa); Kullanılan Yapı Malzemesi?

_____

14. Yaşadığınız konut daha önce bakım, restore, iyileştirme, gibi çalışmalar yapıldı mı?

○Evet

○Hayır

○Fikrim Yok

15. Vezirköprü kentinde ilan edilen kentsel sit alanını biliyor musunuz?

○ Evet

○ Hayır

○ Fikrim yok

16.Yaşadığınız konutun kentsel sit alanı içerisin de olduğunu biliyor musunuz ?

○ Evet

○ Hayır

○ Fikrim yok

17.Yaşadığınız konut bir bakım ve onarım çalışması yapılması durumunda, size bir ev sağlanırsa evden taşınmayı düşünür müsünüz?

○ Evet

○ Hayır

○ Fikrim Yok

18.Yaşadığınız konuta kentsel sit ile alakalı bakım, onarım vb. gibi çalışmalar yapılır ise maddi bir beklentiniz olur mu?

○ Evet

○ Hayır

○ Fikrim Yok

19.Yaşadığınız konut yenilenir ise hangi tip malzeme kullanılmasını istersiniz?

○ Ahşap

○ Beton

○ Briket

○ Kerpiç

○ Diğer:

20.Vezirköprü kentsel sit alanına verilen özelliklere göre puan veriniz.

Kentsel Sit Alanı Hakkında Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Yoğun taşıt trafiği					
Kentsel sit içindeki açık ve yeşil alanlar					
Kalabalık-gürültü					
Donatı yetersizliği					
Otopark yetersizliği					
Altyapı eksikliği					
Oturma ve dinlenme alanları					
Tescilli binalardaki bakımsızlık					
Sit alanında yaşayanlara yeterli bilgilendirme					
Koruma eksikliği					
Görsel peyzaj					

21. Kentsel sit alanı hakkındaki aşağıdaki ifadelere katılım düzeyinizi 1 den 5'e kadar belirtiniz. (1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3:Orta derecede katılıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum)

Kentsel Sitte Yaşayan Vatandaşlara Sorulan Genel Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Tarihi çevre ve tarihi yapılar korunmalıdır.					
Tarihsel çevreye ilişkin yasalar yeterlidir					
Vezirköprü'nün Kentsel gelişimi için mevcut turistik yüzü düşünülerek görsel çevre yenilenip, değiştirilmelidir.					
Kent için yapılacak uygulamalar kentin turistik yüzünü ortaya çıkaracak şekilde olmalıdır.					
Vezirköprü'de kentsel sit alanlarının tarihi açıdan canlandırılarak koruma, yenileme ve iyileştirme çalışmalarına katılması bölgeye yerli/yabancı turistlerin gelmesine neden olabilir.					
Kente yerli ve yabancı turist gelmesi durumunda kentteki sosyal hayat olumlu açıdan etkilenebilir.					
Vezirköprü'de yaşadığımız çevreye bir proje yapılması durumunda yerli halk olarak destek olabiliriz.					
Vezirköprü'deki tarihi alanların korunması ve yenilenmesi çalışmaları için hak sahipleri de üzerlerine düşen fedakarlıkta bulunmalı, halkın desteği ve fikri alınmalıdır.					
Vezirköprü'de kentsel koruma ve yenileme uygulamaları için hak sahiplerine ekonomik destek sağlanarak mağdur olmaları önlenmelidir.					
Vezirköprü'de sit alanlarında yapılan çalışmalarda koruma uygulamalarına öncelik verilmelidir.					
Yerel yönetimler kentsel sit ve tarihi alanlardaki restorasyon ve koruma çalışmalarına önem vermelidir.					
Kentsel koruma projelerinde Sivil Toplum Kuruluşları (STK)toplumsal ve sosyal sorumluluk üstlenmelidir.					
Kentsel sit ve tarihi alanlardaki projeler için parasal					

destek tamamen Belediye tarafından karşılanmalıdır.					
Şuana kadar Vezirköprü'de küçük ölçekte kent dokusunda yapılan kentsel sit ve koruma projelerinin sonuçları memnun edicidir.					
Vezirköprü kentsel sit alanları için bazı mahalle ve sokak dokusunda yapılan koruma ve yenileme çalışmaları diğer sokak ve mahalleler için de yapılması önerilmelidir.					
Kentsel sit alanları ile ilgili yapılan proje ve uygulamaların kent estetiğini olumlu yönde etkilemiştir					
Vezirköprü kent dokusunda yapılacak kentsel sit uygulamaları, kente gelen yerli/ve yabancı turistlerin konakladıkları mevcut yerlerin de fiyat ve taleplerinde olumlu artışlara neden olacaktır.					
Vezirköprü'deki kentsel sit alanları ile ilgili uygulamalar emlak değerlerinde önemli artışa neden olur					
Vezirköprü'de yapılan kentsel sit alanları ile ilgili çalışmalarda bölge vatandaşı mağdur olmuştur.					

Açık-yeşil alan

Açık-yeşil alanlar, kent içi ve kırsal yapıdaki yerleşmelerde, insanların çeşitli rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları, fiziksel ve psikolojik gereksinimleri için dinlenme, eğlenme, spor yapma gibi aktiviteleri gerçekleştirdikleri küçük-büyük açık,yeşil yüzeyler ve boşluklardır.

22.Vezirköprü kentsel sit alanındaki açık-yeşil alanlara, verilen özelliklere göre puan veriniz. (1:KesinlikleKatılmıyorum,2: Katılmıyorum, 3:Orta derecede katılıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum).

Kentsel Sit Alanındaki Açık-Yeşil Alanlar ile İlgili Yargılar	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Ulaşım-Yakınlık					
Otopark					
Engellilere dönük tasarımlar					

Spor ve egzersiz yapma alanları					
Çocuk oyun alanları					
Yürüyüş ve yaya yolları					
Bisiklet yolları					
Kafe ve restoran gibi hizmet alanları					
Tuvalet-WC					
Dinlenme-oturma alanları					
Aydınlatma					
Çöp kutusu vb. donatı elemanları					
Bitkisel Tasarım ve Bitki çeşitliliği					
Bakım					
Güvenlik					
Çocuk oyun alanları					
Yürüyüş ve yaya yolları					
Bisiklet yolları					
Kafe ve restoran gibi hizmet alanları					
Tuvalet-WC					
Dinlenme-oturma alanları					
Aydınlatma					
Çöp kutusu vb. donatı elemanları					
Bitkisel Tasarım ve Bitki çeşitliliği					
Bakım					
Güvenlik					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Sabiha Özge ÖZER

Doğum Yeri ve Yılı: SAMSUN/Bafra, 1993

Medeni Hali :Bekar

Yabancı Dili: İngilizce

E-posta: ozgeozerrrr55@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Bafra Altınkaya Anadolu Lisesi, 2007

Lisans : Artvin Çoruh Üniversitesi,Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü